

JSSRA

ISSN 3027-8279 (Online)

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์

SOCIAL SCIENCES RESEARCH AND ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2
Volume 20 No. 2

พฤษภาคม - สิงหาคม 2568
May - August 2025

**SOCIAL
SCIENCES
RESEARCH AND
ACADEMIC JOURNAL**

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (<http://tci.trf.or.th>) และได้รับการรับรองจาก สมศ. แล้ว
วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้และวิชาการด้านสังคมศาสตร์ โดยมุ่งเน้นงานวิจัยและบทความวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา องค์กรต่าง ๆ รวมทั้งนักวิชาการอิสระ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีผลงานทางวิชาการที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

เจ้าของ

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 398 หมู่ที่ 3 ตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี
จังหวัดนครสวรรค์ 60130 โทรศัพท์ 0-5621-9100-29 ต่อ 1211 โทรสาร 0-5688-2523 Mobile 09-7924-5216

<http://apr.nsrui.ac.th/>

วารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

ที่ปรึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ที่ปรึกษาด้านวิชาการ

ศาสตราจารย์ พล.ต.ต.หญิง ดร.พัชรา สีนลอยมา	สาขาอาชีววิทยาการบริหารยุติธรรมและสังคม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ	สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ คุณคิดถนัดฐา	สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา	สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุณี ทิพย์มณฑล	สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะขัน	สาขาวิชาการบัญชี	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ชันกสิกรรม	สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขมี งามมีศรี	สาขาวิชาบริหารธุรกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.อริย์ชัย บุญเหมาะ	สาขาวิชาภาษาศาสตร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ	สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพร บุรณาทิรันดร์	สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ต้นฉบับ วิสัยทัศน์ ถ้าทองพัฒนา/ ณฤนรรณ เอี่ยมมี/ เลอศักดิ์ สุขขำ

กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับแรกของปี	เดือนมกราคม - เมษายน	กำหนดออก เดือนมกราคม	ปีครบบทความ 30 กันยายน
ฉบับที่สองของปี	เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม	กำหนดออก เดือนพฤษภาคม	ปีครบบทความ 30 มกราคม
ฉบับที่สามของปี	เดือนกันยายน - ธันวาคม	กำหนดออก เดือนกันยายน	ปีครบบทความ 30 พฤษภาคม

คณะกรรมการกลั่นกรอง

บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายนามต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ เรืองฤทธิ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนถน บางท่าไม้	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิป สมาหิโต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธีรา ดีวิท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พล.ต.ท.ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัยวรรณ ภูเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.ถักมณี งามมีศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ สิงห์ทองชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.นนทลี พรธาดาวิทย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.อชิปัดย์ บุญเหมาะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี นิรินัง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร ทิพย์ศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ตันติจิราพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ กิตติपालวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร บุรณานิรันดร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย พิเล็ก	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ กมลสุขสถิต	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี ทองอ่อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดิยา ทองเกิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิตา อินสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิกาญจน์ สานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิบูลย์ วิฑูรย์ปัญญากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
อาจารย์ ดร.ศฤงคาร คล้ายแขก	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์ ดร.เนติ เกลียวเรศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
อาจารย์ ดร.สุธีรา คณะธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อาจารย์ ดร.ปรีชา ตั้งสุขชัยศิริ	วิทยาลัยพัฒนวิชาการบึงพระพิบูลย์โลก
อาจารย์ ดร.จิรวิทย์ อินทกาญจน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
อาจารย์ ดร.อภิภู สิทธิภูมิมงคล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรก แล้วจัดให้มีกรรมการภายนอกร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-blind peer review คือปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีเปิดทางวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์เพื่อร่วมกัน “สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม”

สาระในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 1 บทความ บทความวิจัย 12 บทความ บทความวิทยานิพนธ์ 3 บทความ ได้แก่ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต 2 บทความ และสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ 1 บทความ โดยเป็นบทความจากภายนอกสถาบัน จำนวน 14 บทความ และบทความจากภายในสถาบัน 2 บทความ

หวังอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะใด ในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

บรรณาธิการ

สารบัญ

ท

หน้า

บทความวิชาการ

1 แนวทางการใช้อำนาจดุลพินิจ ที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย.....	1
.....องอาจ เจ๊ะยะห์ลี, สิริรักษ์ ธัญญะไพศาล	

บทความวิจัย

2 การวิเคราะห์จำแนกประเภทสำหรับพยากรณ์ทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา สาขาวิชาการตลาดดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสต์บางกอก.....	11
.....ธรรมสรณ์ โมรารธรรม, ประสพชัย พสุนนท์	
3 การศึกษาความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชาวไทย ในบริบทการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ: แนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการสอน.....	27
.....กฤษณะ โหมขุนทด	
4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาฬสินธุ์.....	43
.....นพรัตน์ ไชยชนะ	
5 ประเมินผลการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.....	59
.....มุกดา มากวิจิตร, กันวิศา สุขพานิช	
6 การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลียง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์.....	75
.....อภิวัฒน์ สมานธิ, พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, นิสิต ไขแสง, ฐิติพงศ์ ชินผา	
7 แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนตามแนวการพัฒนา เศรษฐกิจแบบองค์รวม.....	91
.....ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช, ปิยะฉัตร สุนันต์ตะ, ธนพล อินประเสริฐกุล, ทศพร อธิวงม, ทศวรรษ ใจเที่ยง, กนกทิพย์ จักขุ	
8 บทบาทของการสอนมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน: กรณีศึกษารายวิชาจังหวัดศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยะลา.....	105
.....วันเพ็ญ พงษ์สุวรรณศิริ	
9 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการเรียนรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและความสามารถในการ ฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู.....	121
.....วิภาวี ศิริลักษณ์	
10 การจัดการความรู้ของกลุ่มกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มซ่อมหม้อห้อม อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	137
.....ณฐา พันธุ์บัว, ทอแสง หงษ์คำ	

สารบัญ

ที่

หน้า

บทความวิจัย

- 11 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติการพัฒนายั่งยืนและพฤติกรรมการบริโภค
ที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืนของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล.....
.....สุรเกียรติ์ ธาตาวัฒนาวิทย์, วาทีต อินทุลักษณ์ 155
- 12 ความเป็นผู้ประกอบการภายในองค์กรสำหรับบุคลากรของท่าอากาศยาน.....
.....ปนัดดา เจริญศักดิ์, ชุตรรู จำรูญกุล, จิรายุ พยงค์, กรณ์ภูฏ์ สกุลกฤติ 169
- 13 การเสริมสร้างความเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักศึกษา โดยใช้กิจกรรม
The Connectivity Logistics เป็นเครื่องมือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.....เมธิ วิเชียรสรรค์,
วันวิสา ค่วนตระกูลศิลป์, ศจี พัฒนาเพื่องฟู, ปฏิภัทร์ กี่สู้น, มณิรัตน์ ทองสมุทร 187

บทความวิทยานิพนธ์

- 14 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์.....
.....พงศ์วัช หารพันธ์, ลักษมี งามมีศรี 203
- 15 การวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ.....ฉัฐนันท์ ก้อนศิลา, ลักษมี งามมีศรี 219
- 16 แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐาน
จังหวัดเพชรบูรณ์.....เนติธร คุณคิดกัญฐวสา, ณรงค์ กุลนิตเทศ, ชูชาติ โชคสถาพรชัย 235

Contents

No.		Page
Academic Article		
1	Guidelines for Using Discretionary Powers No Contrary to the Law..... ..... <i>Ongard Jeyalee, Sirirak Thanyaphaisan</i>	2
Research Articles		
2	Discriminant Analysis for Predicting Digital Skills in the Work of Fourth-Year Digital Marketing Students, Southeast Bangkok University ..... <i>Thammasorn Morawan, Prasobchai Pasunon</i>	12
3	Investigating Intercultural Communicative Competence of Thai EFL Undergraduates: Implications for Pedagogies..... <i>Krishna Kosashunhanan</i>	28
4	Developing Indigenous Knowledge-Based Products to Improve Community Management Efficiency in Ban Thung Nang Khruan, Cha lae Sub-District, Thong Pha Phum District Kanchanaburi Province..... <i>Nobparat Chaichana</i>	44
5	Evaluating the Expense of Immigration Fees to Support the Annual Budget for Fiscal Year 2023..... <i>Mutita Markvichit, Kanwisa Sukphanit</i>	60
6	The Solid Waste Management of Kaeng Sian Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Kanchanaburi Province..... ..... <i>Apiwat Samathi, Pornchai Likhithammarot, Nisit Khaisang, Thitiphong Chinpa</i>	76
7	Guidelines for Enhancing the Potential of Young Smart Farmers in Lamphun Province through BCG Economic Development Approach..... <i>Thannapat Jarernpanit, Piyachat Sunanta, Thanapol Inprasertkul, Tosaporn It-ngam, Tassawan Jaitiang, Kanokthip Jaksu</i>	92
8	The Role of Interactive Multimedia Teaching Tools for Enhancing Academic Achievement: A Case Study of the Provincial Studies Course, Yala Community College..... <i>Wanphen Phongsuwansiri</i>	106
9	The Causal Model between Academic Self-Efficacy and Academic Resilience on the Professional Identity of Student Teachers..... <i>Wipawee Siriluk</i>	122
10	Knowledge Management of Community Economic Development Group: A Case Study of Mor-Hom Dyeing Group in Phrae Province..... <i>Nathasar Punbua, Thosang Hongkham</i>	138

Contents

No.		Page
Research Articles		
11	Personal Factors Influencing Attitudes towards Sustainable Development and Environmentally and Socially Responsible Consumption Behavior among Adolescents in Bangkok and Its Vicinity ..... <i>Surakiat Tadawattanawit, Watit Intuluck</i>	156
12	Intrapreneurial for Organizational Personnel in Airports..... ..... <i>Panadda Charoensak, Thatarot Chamroonkul, Jirayu Payon, Koranut Sakulkrit</i>	170
13	Enhancing University Students' Understanding of Sustainable Development Goals (SDGs) through Participatory Learning with the Connectivity Logistics Activity..... <i>Matee Vicheansan, Wanwisa Duantrakoonsil, Sajee Pattanafuengfo, Patiphat Keesoon, Maneerat Thongsamut</i>	188
Dissertations		
14	Factors Influencing Job Retention of Professional Nurses in Community Hospitals at Nakhon Sawan Province..... <i>Pongthawat Harnpun, Luksamee Ngammeesri</i>	204
15	The Tax Planning of Financial Policies and Executive Compensation that Affect the Operating Results of Companies Listed on the Market for Alternative Investment (MAI) ..... <i>Nathanon Konsila, Luksamee Ngammeesri</i>	220
16	Guidelines for Building Confidence in Crime Scene Inspections by Forensic Officers in Phetchabun Province..... <i>Netithorn Kundiloknattawasa, Narong Kulnides, Chuchart Chokstathapornchai</i>	236

แนวทางการใช้อำนาจดุลพินิจ ที่ไม่เป็นปฏิบัติต่อกฎหมาย*

องอาจ เจ๊ะยะหลี¹ ลีริรักษ์ ชัยญะไพศาล²

(วันที่รับบทความ: 28 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 15 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568)

บทคัดย่อ

บุคคลผู้ใช้อำนาจรัฐต้องอาศัยบทบัญญัติแห่ง กฎ หรือกฎหมายเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะองค์กรของรัฐเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายกำหนดขึ้นและให้มีอำนาจ เพราะฉะนั้นแล้วการใช้อำนาจรัฐของบรรดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลายจึงจำเป็นต้องชอบด้วยกฎหมายทุกการกระทำ ตามหลักการของระบบนิติรัฐ แต่การใช้อำนาจรัฐ ที่เรียกว่าอำนาจดุลพินิจ แม้จะมีกฎหมายกำหนดกรอบของผู้ใช้อำนาจไว้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความไม่เป็นกลางของการใช้อำนาจที่นำไปสู่การใช้ดุลพินิจที่มีชอบ ก็มีวาทะที่จะเกิดข้อพิพาทในหลาย ๆ กรณีที่เกิดมาจากการใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐตกอยู่ภายใต้ความมิชอบด้วยกฎหมาย จึงสรุปให้เห็นเป็นประจักษ์ว่า เพียงแต่กฎหมายที่มีอยู่ ยังไม่สามารถเป็นเกราะป้องกันการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองให้รอดพ้นจากการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบได้ จึงควรมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง เพื่อมิให้เกิดการใช้อำนาจดุลพินิจที่มีชอบ ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ตามมาตรา 9 บรรคหนึ่ง (1)

คำสำคัญ: อำนาจดุลพินิจ, ไม่เป็นปฏิบัติ, กฎหมาย

* บทความวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

¹ รองศาสตราจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, E-mail: ongard.j@pkru.ac.th

² อาจารย์, หลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, E-mail: sirirak.t@pkru.ac.th

Guidelines for Using Discretionary Powers No Contrary to the Law^{*}*Ongard Jeyalee¹ Sirirak Thanyaphaisan²**(Received: March 28, 2025; Revised: May 15, 2025; Accepted: May 19, 2025)*

Abstract

State officials must exercise state power based primarily on the provisions of rules or laws. This is because state institutions are legally established and granted authority by law. Therefore, the exercise of state power by officials must be lawful in every action, in accordance with the principles of the rule of law. However, the exercise of state power known as discretionary power, though governed by legal frameworks to prevent bias or misuse, still often leads to disputes. Many cases arise from the unlawful use of discretionary power by state officials. This clearly demonstrates that the existing laws are insufficient to fully safeguard against the misuse of administrative discretion. Therefore, there should be clearly written guidelines for the use of discretionary power by administrative bodies, to prevent any misuse, as stipulated in the Act on Establishment of Administrative Courts and Administrative Court Procedure, Section 9, paragraph one (1).

Keywords: Discretionary Power, Impartiality

---

^{*} The Article form Phuket Rajabhat University

¹ Assoc. Prof., Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University, E-mail: ongard.j@pkru.ac.th

² Lecturer, Accounting Department, Faculty of Management Sciences, Phuket Rajabhat University, E-mail: sirirak.t@pkru.ac.th

บทนำ

ในบริบทของการขับเคลื่อนหน้าที่ของรัฐโดยองค์กรที่เรียกว่า **หน่วยงานทางปกครอง (Administrative Agency)** ซึ่งเป็นองค์กรที่ต้องใช้กฎหมายเป็นกลไกแห่งการขับเคลื่อนภายใต้ระบบที่เรียกว่า **หลักนิติรัฐ (System Legal State)** เป็นระบบที่การรัฐต้องยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมาย และการดำเนินการใด ๆ ภายในอำนาจหน้าที่ที่จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือหลักการกระทำของรัฐในฐานะของฝ่ายปกครองจะต้องชอบด้วยกฎหมาย (Jeyalee, 2022, p.11) อันหมายถึงหลักการที่รัฐหรือหน่วยงานทางปกครองยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมาย ซึ่งระบบนี้เป็นหลักประกันเกี่ยวกับการทำหน้าที่ขององค์กรภาครัฐในด้านต่าง ๆ ต้องเป็นไปด้วยความเสมอภาค (**Equality**) ความเป็นธรรม (**Fairness**) และ **ความถูกต้อง (Accuracy)** ว่าสิทธิของประชาชนจะไม่ถูกละเมิดเมื่อมีการใช้อำนาจออกไป ภายใต้วัตถุประสงค์เพียงหนึ่งเดียว คือ **เพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest)** ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจที่กฎหมายกำหนดบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการใช้อำนาจต่าง ๆ ย่อมจะมีกลไกและวิธีการที่มีข้อแตกต่างกัน ตามบริบทหน้าที่ของหน่วยงานและกฎหมายที่ให้อำนาจกระทำ ที่เรียกว่า **กฎหมายปกครอง (Administrative Law)** และกฎหมายปกครองดังกล่าว นี้หมายถึง บรรดากฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับการจัดระเบียบของฝ่ายปกครอง หรือการจัดโครงสร้างของฝ่ายปกครอง (Wisarutphit, 2019, p.11) เพราะฉะนั้นแล้วจึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้อง ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายในกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง

เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าความเป็นตัวตนที่แท้จริงในบริบททางสังคม ของหน่วยงานทางปกครองนั้น เป็นเพียงการสมมติฐานให้มีฐานะเป็นบุคคลในทางกฎหมาย และให้อยู่ในสถานะของผู้ทรงอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย ครั้นจะใช้อำนาจก็ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้กระทำการ (Act) แทนทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นแล้วกลไกของอำนาจเมื่อถูกใช้ผ่านบุคคลธรรมดา ความบกพร่องย่อมเกิดขึ้นได้และอาจส่งผลให้ผลของการกระทำทางปกครองที่เรียกว่า **นิติกรรมทางปกครอง (Administrative law)** ที่ออกไปสู่ภายนอกเป็นนิติกรรมที่มีชอบหรืออาจจะไม่สมบูรณ์ก็อาจเป็นไปได้เป็นปกติธรรมดา แม้จะมีกฎหมายบัญญัติถึงกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการใช้อำนาจในการกระทำการแทนหน่วยงานทางปกครองต่าง ๆ ไว้โดยชัดแจ้งเกี่ยวกับ กระบวนการขั้นตอน วิธีการในการดำเนินการแทนหน่วยงานทางปกครองตามกฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่จัดว่าเป็นกฎหมายกลางและกฎหมายสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกภาครัฐที่ลงมือกระทำ โดยบรรดาเจ้าหน้าที่รัฐทั้งหลายยึดถือเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติงานในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้อำนาจทางปกครอง ทั้งนี้เพราะการใช้อำนาจที่มีกฎหมายกำหนดเป็นกรอบกว้าง ๆ เมื่อเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการในการใช้อำนาจต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะต้องใช้อำนาจในการดำเนินการตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด เพราะมิเช่นนั้นแล้วการใช้อำนาจดังกล่าวอาจเป็นการใช้ที่มีชอบ

ต่อกฎหมายก็ได้ แม้จะมีกฎหมายให้อำนาจกระทำตามความเหมาะสมก็ตาม เพราะการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ขัดต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ภายใต้อำนาจที่ฝ่ายปกครองจะกระทำการใด ๆ ที่เป็นการกระทบสิทธิ จำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลได้เฉพาะที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของการใช้อำนาจก่อนการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด ที่มีกลไกแห่งการตัดสินใจ (Decision) บนพื้นฐานทางการใช้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และโดยเฉพาะการใช้ อำนาจดุลพินิจ (Discretion) ซึ่งผลของนิติกรรมทางปกครองออกมา มีทั้งปัจจัยที่เป็นบวก และลบอันส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้อื่น และนำมาสู่การเอาผลของการใช้อำนาจดุลพินิจดังกล่าวมาฟ้องร้องคดีต่อศาล และนำไปสู่การยกเลิก เพิกถอนกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดเป็นจำนวนมากเป็นผลมาจากการใช้ดุลพินิจที่ชอบ ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดกรอบแห่งการใช้ดุลพินิจไว้ แต่เป็นเพียงการกำหนดกรอบไว้ อย่างกว้าง ๆ ใน ความสัมพันธ์เชิงรูปแบบ (Form Relations) ที่ความสัมพันธ์ในตัวบุคคลระหว่างผู้ก่อตั้งนิติกรรมในทางปกครองกับคู่กรณีอีกฝ่ายในฐานะผู้รับผลของนิติกรรม ไม่ว่าจะเป็นทายาทโดยธรรมหรือทายาทโดยกฎหมาย หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเชิงธุรกิจการพาณิชย์ ทั้งสิ้นแม้จากกฎกระทรวงฉบับล่าสุด ที่ออกมาบังคับใช้

ซึ่งมีอีกหลายปัจจัยที่มีผลทำให้การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่เกิดขึ้นเป็นการมิชอบด้วยกฎหมายทั้ง ๆ ที่ได้มีการปฏิบัติตามรูปแบบ กฎเกณฑ์ หรือเงื่อนไขแห่งกฎหมายที่กำหนดถึงความสัมพันธ์ในเชิงรูปแบบ ทั้งนี้เพราะการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครอง ยังมีเงื่อนไขอื่น ๆ อีกมากมายที่กฎหมายมิได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้ง แต่เป็นต้นเหตุแห่งการทำให้ดุลพินิจต่าง ๆ ของบรรดาเจ้าหน้าที่รัฐตกเป็นดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ทำกำหนดไว้ในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1)

เนื้อเรื่อง

การกระทำทางปกครองของฝ่ายปกครองที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคู่กรณีนั้น มีทั้งการกระทำที่เป็นการออกกฎ คำสั่ง การกระทำอื่นใด ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และส่วนหนึ่งของการกระทำทางปกครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคู่กรณีอีกฝ่ายคือ การกระทำของฝ่ายปกครองที่เป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ ไม่ว่าจะเป็นโดยการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดเป็นการกระทำที่เป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ ในการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอย่างที่กำลังกล่าวมาแล้วนั้นในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครอง หากกฎหมายกำหนดให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจ หรือพิจารณาตัดสินใจว่าจะใช้อำนาจในทางใด หรือเลือกที่จะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ กรณีเช่นนี้ ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจพิจารณา

เลือกกระทำการ หรือมักเรียกกันว่า “อำนาจดุลพินิจ” โดยเลือกอย่างใดแล้วนั้นต้องมีเหตุผลที่เหมาะสม ที่เป็นหลักประกันว่าได้ใช้ดุลพินิจนั้นโดยชอบด้วยกฎหมาย

ความหมายของดุลพินิจ

หากพิจารณาจากความหมายของคำว่าดุลพินิจ ตามเนื้อหาของกฎหมายในความหมายของแต่ละประเทศเราสามารถให้ความหมาย เพื่อเป็นแนวทางของการศึกษาได้ดังนี้ เช่น

คำว่าดุลพินิจ ตามความหมายของกฎหมายปกครองของประเทศอังกฤษ หมายถึง อำนาจที่เลือกที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งกฎหมายให้ทางเลือกไว้

คำว่าดุลพินิจ ตามความหมายของกฎหมายปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกา หมายถึง อำนาจเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งกฎหมายให้ทางเลือกมาแล้ว และการไม่เลือกกระทำก็ถือเป็นดุลพินิจอย่างหนึ่ง

คำว่าดุลพินิจ ตามความหมายของกฎหมายปกครองของประเทศฝรั่งเศส หมายถึง การเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกไม่กระทำ ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของกฎหมาย จะเลือกตามอำเภอใจไม่ได้

คำว่าดุลพินิจ ตามความหมายของกฎหมายปกครองของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน หมายถึง การเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกไม่กระทำ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและต้องอยู่บนพื้นฐานและบรรทัดฐานที่ฝ่ายปกครองได้เคยปฏิบัติมา

สำหรับความหมาย ของคำว่าดุลพินิจ ตามกฎหมายไทย ในเบื้องต้นเป็นการให้ความหมายตามตามพจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน คำว่า ดุลพินิจ (อ่านว่า ดุน-ละ-พิ-นิค) ประกอบด้วยคำว่า ดุล กับคำว่า พินิจ. ดุล แปลว่า เท่ากัน เสมอกัน เท่าเทียมกัน. พินิจ แปลว่า การพิจารณา. ดุลพินิจ จึงมีความหมายว่า การวินิจฉัยที่สมควร การพิจารณาด้วยความเที่ยงธรรม (Office of the Royal Society, online)

และคำว่า “Administrative discretion” หรือดุลพินิจของ เจ้าหน้าที่ของรัฐว่า หมายถึง อำนาจของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่รัฐในการใช้อำนาจตัดสินใจเพื่อการปฏิบัติ หน้าที่ของตน (Office of the Thai Bar Association, online)

หลักการและแนวคิดทฤษฎีการใช้อำนาจ ปัจจัยสำคัญของการใช้อำนาจฝ่ายปกครอง “แม้จะมองว่าการใช้ดุลพินิจเป็นสิ่งที่ชั่วร้าย แต่ก็เป็นสิ่งชั่วร้ายและจำเป็น” (Wisarutphit, 2019, p.11) เพราะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ฝ่ายปกครองสามารถบรรลุเป้าหมายในกิจกรรมได้ แต่ต้องอยู่บนหลักความเป็นกลาง เป็นธรรม และเสมอภาค ตามหลักการแนวคิดทฤษฎีกฎหมาย (Rule of law Theory) หมายถึง อำนาจในการตัดสินใจดำเนินการภายใต้กรอบของหลักนิติธรรม (Office of the Thai Bar Association, online) เพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจนั้นอยู่ภายในขอบเขตที่กำหนดโดยกฎหมาย ข้อบังคับ และแบบอย่างทางกฎหมาย หลักนิติธรรมเน้นความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และข้อจำกัดทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีอำนาจ

ดังนั้นในหลักการใช้อำนาจ ของฝ่ายปกครองในการทำกิจกรรมในทางปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) อำนาจผูกพัน (Mandatory Power) คือ อำนาจที่องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐต้องปฏิบัติเมื่อมี ข้อเท็จจริงเกิดขึ้น ตามที่กฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ได้บัญญัติกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว

2) อำนาจดุลพินิจ (Discretionary Power) คือ อำนาจที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในฐานะเจ้าหน้าที่ หรือ องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐสามารถเลือกตัดสินใจ โดยอิสระภายใต้กรอบของกฎหมาย

เพราะฉะนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าหากพิจารณาจากความหมายของคำว่าดุลพินิจ ของกฎหมาย ปกครองแล้ว ย่อมหมายถึงความอิสระของผู้ใช้อำนาจปกครองในกรณีหนึ่งกรณีใดที่กฎหมายให้อำนาจ นั้น ๆ ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ทั้งนี้แม้จะเป็นความอิสระแต่ก็จะถูกควบคุมภายใต้หลักการและแนวคิด ความเป็นกลาง ความเป็นธรรม และปราศจากการมีส่วนได้เสียในการใช้อำนาจนั้น ๆ แม้โดยรูปแบบ ภายนอกกฎหมายได้กำหนดหลักประกัน ความเป็นกลาง ความเป็นธรรม และการปราศจากการมีส่วนได้ เสียโดยกฎหมายไว้อย่างชัดเจนแล้ว นั่นคือการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองจะต้องปราศจากการตกอยู่ ภายใต้อำนาจมาตรา 13 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และกฎกระทรวงที่ออกตาม ความในมาตรา 13 ดังกล่าวด้วย

บางกรณีเพียงแต่กรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติวิธี ปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ยังคงไม่เพียงพอที่จะคุ้มกันดุลพินิจของฝ่ายปกครองให้เป็นดุลพินิจที่ชอบด้วยกฎหมายทุก ดุลพินิจได้ แม้ในความเป็นจริงที่ปรากฏผู้ใช้อำนาจทางปกครองไม่มีส่วนได้เสีย หรือไม่เป็นผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องทั้งในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ชัดเจน ทั้งมิได้ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 13 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 13 ที่นำไปสู่การใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ แต่ยังมีข้อเท็จจริงอื่นที่นำไปสู่การเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย และทำให้ ผู้ได้รับผลกระทบเอาผลของนิติกรรมยื่นฟ้องต่อศาลให้ยกเลิกเพิกถอน ทั้ง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้นั้น มีความเป็นกลาง ในการพิจารณาใช้อำนาจดุลพินิจดังกล่าว ทั้งนี้หากเหตุอื่นที่ทำให้การใช้ดุลพินิจของ ฝ่ายปกครองตกเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายนั้นมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนย่อมทำให้การใช้อำนาจดุลพินิจ ของฝ่ายปกครองหลุดพ้นจากการตกเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย ที่จะนำไปสู่ความมิชอบด้วยกฎหมายได้

เช่น กรณีที่ศาลปกครองสูงสุดเคยมีคำวินิจฉัยถึงคณะกรรมการว่าบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ สอบสวนวินัยร้ายแรงจะต้องมีความเป็นกลาง ทั้งนี้เพราะการสอบสวนวินัยเป็นการพิจารณาทางปกครอง ครั้นเมื่อบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนวินัยร้ายแรงจำนวนสองในสาม เคยเป็นคณะกรรมการ สอบหาข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวมาแล้ว ต่อมาเมื่อมีการพิจารณาในชั้นการสอบสวนย่อมมีการพิจารณา และใช้ดุลพินิจไปในทิศทางเดียวกันกับการสอบหาข้อเท็จจริง จึงเห็นว่าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่พิจารณา ทางปกครองดังกล่าว มีสภาพร้ายแรงตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

พ.ศ. 2539 และมีความไม่เป็นกลาง จึงวินิจฉัยให้คำสั่งลงโทษวินัยอันเป็นนิติกรรมทางปกครองประเภทคำสั่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ในปัจจุบันมติที่ประชุมใหญ่ จะไม่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียก็ตาม และ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 4/2546 กรณีที่ศาลวินิจฉัยให้คำสั่งเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้แก่ข้าราชการพลเรือนประจำปี มีข้อเท็จจริงปรากฏโดยชัดแจ้งว่าผู้ใช้อำนาจดุลพินิจ มีเหตุโกรธเคืองจากการทะเลาะวิวาทกับกับบุคคลผู้เป็นคู่กรณีในที่สาธารณะ และจะมีการทำร้ายร่างกายกันหลายครั้งแล้ว จึงมีความเห็นว่าคำสั่งทางปกครองดังกล่าวเป็นคำสั่งที่มิชอบ ทั้งนี้ ย่อมทำให้ผลของนิติกรรมทางปกครองดังกล่าว เป็นนิติกรรมที่มิชอบ เพราะเหตุแห่งความมิชอบดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างชัดแจ้งและปรากฏออกมาในรูปของการฝ่าฝืนข้อกฎหมาย และหากพิจารณาเปรียบเทียบจากผลของคำสั่งศาลปกครองทั้งสอง จะพบว่าคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 4/2546 ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ปรากฏชัดว่าคู่กรณีและเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจย่อมจะไม่เป็นกลางในการใช้อำนาจดุลพินิจอย่างชัดแจ้ง มีผลทำให้ผลของดุลพินิจมิชอบ ในขณะที่คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ อ.834/2558 ไม่ได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่เป็นประจักษ์อย่างชัดแจ้งว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะใช้ดุลพินิจไปในทางที่ไม่เป็นกลาง ครั้นเมื่อฝ่ายปกครองดำเนินการออกไป กลไกแห่งการตรวจสอบการใช้อำนาจโดยศาลกลับวินิจฉัยว่าการที่บุคคลดังกล่าวในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐใช้ดุลพินิจไปแล้วนั้น เป็นเหตุให้ดุลพินิจดังกล่าวตกเป็นดุลพินิจที่มิชอบได้ เมื่อเปรียบเทียบกับ

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ อ.33/2557,อ.229/2554,2143/2555 คดีพิพาทเกี่ยวกับการโอนย้ายข้าราชการระดับสูงโดยมิชอบ กรณีนายถวิล เปลี่ยนศรี จากตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ (นักบริหารระดับสูง) ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ให้ไปดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำ (นักบริหารระดับสูง) นายจาตุร อภิชาตบุตร จากตำแหน่งรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นักบริหาร 10) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ไปดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวง (ผู้ตรวจราชการ 10) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และกรณีนายพิรพล ไตรทศวิทย์ ที่ในขณะดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ถูกคำสั่งให้โอนไปดำรงตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ฝ่ายข้าราชการประจำ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยทั้งสามคดีดังกล่าวศาลปกครองได้วินิจฉัยว่าเป็นการโอนย้ายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ ไม่มีเหตุผลที่เป็นจริงและสมเหตุสมผลรองรับ ไม่สอดคล้องตามระบบคุณธรรมและเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการโอนย้าย อันถือเป็นการวางบรรทัดฐานและหลักการสำคัญเกี่ยวกับการโอนย้ายข้าราชการประจำให้มีความชัดเจน

จากตัวอย่างคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ อ.33/2557,อ.229/2554,2143/2555 ดังกล่าวที่ผู้เขียนหยิบยกมาเพื่อเป็นแนวทาง และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครอง จะเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีคือนายกรัฐมนตรีมีการใช้อำนาจดุลพินิจตามกฎหมาย ในการสั่งย้ายผู้ได้บังคับบัญชา โดยปราศจากการตกอยู่

ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 13 และ กฎกระทรวงดังกล่าวข้างต้น ก็มีวาทะที่การใช้ดุลพินิจดังกล่าวตกเป็นดุลพินิจโดยมิชอบ

เพราะฉะนั้น บังคับในทางข้อเท็จจริงที่มีส่วน ทำให้การใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองตกเป็นนิติกรรมทางปกครองที่มีชอบแล้วนั้น ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่มีผลทำให้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองตกเป็นดุลพินิจที่มีชอบได้ หากเกิดขึ้นภายใต้การมีส่วนร่วมผสมของการเป็นปฏิบัติต่อกฎหมายจากผู้ใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง จึงพอจะสรุปได้ว่าการใช้อำนาจทางปกครองในความหมายของคำว่าดุลพินิจ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกลาง และต้องไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาควบคุมหรือบังคับในการใช้ดุลพินิจนั้น มีความเป็นอิสระลดน้อยถอยลงไปจากมาตรฐานทั่ว ๆ ไป หากเจ้าหน้าที่รัฐคนอื่น ๆ มาเป็นผู้ใช้อำนาจทางปกครองในดุลพินิจในเรื่องเดียวกัน แต่ก็คงเป็นเรื่องที่ยากหากคงปล่อยให้บรรดาเจ้าหน้าที่รัฐแต่ละคน ต่างใช้ดุลพินิจตามความอิสระของตนตามความหมายของดุลพินิจ โดยไม่มีการสร้างเกณฑ์อันเป็นมาตรฐานกลางที่แคบกว่ากฎเกณฑ์ที่มีอยู่ มาเป็นคู่มือในการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองอย่างเป็นรูปธรรม

ซึ่งจากแนวความคิดของผู้เขียน ไปสอดคล้องกับ บทสรุปเรื่อง “ความเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” ที่จัดทำขึ้นโดยคณะทำงานศึกษาและยกร่างหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่สรุปว่า “การใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน และมีความเฉพาะเจาะจงแตกต่างกันไปตามแต่ละภารกิจ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นเหมาะสมและเป็นธรรม ในแต่ละกรณีอันส่งผลให้เป็นการยากที่จะกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจได้อย่างตายตัว ประกอบกับ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจในการตัดสินใจว่าจะเลือกกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างไร อย่างหนึ่งเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น อาจกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวจึงยังคงต้องคำนึงหลักการพื้นฐานทั่วไปที่ต้องสอดคล้องกับ หลักกฎหมายต่าง ๆ อันมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย เช่น หลักความเสมอภาค และหลักความได้สัดส่วน” (Working Group on the Study and Drafting of Guidelines for the Use of Discretion by Government Officials, Office of the Council of State, online)

วัตถุประสงค์

บทความนี้แสดงให้เห็นเป็นปรากฏชัดว่า ในการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง แม้จะปราศจากการตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ประกอบกับ กฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา 13 (2) ที่กำหนดกรณีอื่นที่เจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ พ.ศ. 2566 ที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีเหตุอื่นที่ทำให้การใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองตกเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายได้อีกเช่นกัน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาโดยสรุป โดยหลักการกรณีของการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง เจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อให้ฝ่ายปกครองได้มีทางเลือก และมีอิสระในการตัดสินใจกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด เพื่อให้การใช้อำนาจมีความเคลื่อนไหวไม่แข็งกระด้าง โดยมีการพิจารณาก่อนการใช้อำนาจดุลพินิจโดยละเอียดและรอบคอบ แต่มีวาทกรรมใช้อำนาจดุลพินิจตกเป็นการใช้อำนาจดุลพินิจที่มีขอบ และนำมาซึ่งการยกเลิกเพิกถอนนิติกรรมทางปกครองดังกล่าว นอกจากจะเป็นการสร้างภาระแก่ฝ่ายปกครองแล้ว ยังเป็นการบั่นทอนจิตใจเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจ และยังเป็นการเพิ่มคดีในชั้นศาลปกครอง

ดังนั้นเพื่อลดจำนวนการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย และนำมาซึ่งดุลพินิจที่มีขอบ จึงควรกำหนดแนวทาง หรือหลักเกณฑ์กลาง เกี่ยวกับการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง เพื่อให้ฝ่ายปกครองถือปฏิบัติ โดยศึกษาแนวปฏิบัติจากการกระทำของฝ่ายปกครอง และแนวคำวินิจฉัยของศาลที่เห็นตรงกันว่า เป็นดุลพินิจที่ปราศจากการเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย เช่น การกำหนดให้การใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองต้องไม่ขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ โดยชัดแจ้ง แต่ทั้งนี้ต้องผ่านการศึกษาในรูปแบบของงานวิจัย เพื่อนำเอาผลการศึกษามาสร้างเป็น กฎที่เป็นเกณฑ์กลาง และสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับข้อเท็จจริงทั่วไป ที่อาจสร้างผลกระทบต่อความเป็นกลาง ความโปร่งใส และความเป็นธรรมในการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง และส่งผลให้การใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองเป็นดุลพินิจที่มีขอบ

ฉะนั้นโดยบทความฉบับนี้ผู้เขียนจึงเห็นควร ให้มีการศึกษา ค้นหา ในรูปแบบของงานวิจัย เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อมาปรับใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับข้อเท็จจริง โดยปราศจากเหตุแทรกแซงใด ๆ ที่เป็นการสร้างผลกระทบต่อความเป็นกลาง ไม่โปร่งใส และขาดความเป็นธรรม ในการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองโดยไม่เป็นอิสระ ที่ส่งผลให้การพิจารณา มีความโน้มเอียงไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใดได้ ซึ่งหากกฎหมายปกครองมีการกำหนดกรอบแห่งการใช้ดุลพินิจไว้ให้เป็นมาตรฐานกลางและแคบกว่ากฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดขึ้นเป็นแนวทาง และถือปฏิบัติ ในการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ โดยสามารถนำไปปรับใช้กับการใช้อำนาจดุลพินิจในทุกกรณีของนิติกรรมทางปกครองได้ จะเป็นการลดอัตราการเกิดขึ้นของการใช้อำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครองที่มีขอบได้

เอกสารอ้างอิง

Jeyalee, O. (2022). *Administrative law*. Bangkok: Wangaksorn Publishing. (In Thai).

Office of the Royal Society. (n.d.). Retrieved August 19, 2023, from <http://legacy.orst.go.th/?know> (In Thai).

Office of the Thai Bar Association. (online). Retrieved on August 19, 2024, from <http://legacy.orst.go.th/?know>.

Office of the Thai Bar Association. (online). Retrieved on May 10, 2025, from <https://lsolum.typepad.com/legaltheory/2009/09/legal-theory-lexicon-rules-standards-and-principles.html>

Wisarutphit, W. (2019). *Some fundamental ideas and principles of administrative law* (2nd ed.). Bangkok: Winyuchon Publication House. (In Thai).

Working Group on the Study and Drafting of Guidelines for the Use of Discretion by Government Officials, Office of the Council of State. (n.d.). *Introduction to the use of discretion by government officials*. Retrieved August 19, 2023, from <https://www.krisdika.go.th/data/article77/filenew/03-4-1.pdf> (In Thai).

*****

การวิเคราะห์จำแนกประเภทสำหรับพยากรณ์ทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของ นักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก*

ธรรมสรณ์ โมรรวรรณ¹ ประสพชัย พสุนนท์²

(วันที่รับบทความ: 26 กันยายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 5 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มีนาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยจำแนกที่ส่งผลต่อความสามารถทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และ 2) กลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน ตัวอย่างการวิจัยเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก ชั้นปีที่ 4 จำนวน 73 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงพหุ ได้แก่ การวิเคราะห์จำแนกประเภท ด้วยวิธี Enter โดยใช้สถิติ Box's M Eigenvalue Canonical Correlation และ Wilks' Lambda.

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจำแนกที่ส่งผลต่อความสามารถทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล (PU) การรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง (SE) สภาพแวดล้อมทางสังคม (EN) ทักษะคิดและคุณค่า (AV) ความรู้ทางการตลาดดิจิทัล (KDM) และการรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล (PEoU) สมการจำแนกประเภทที่ได้สามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มของนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน ได้ถูกต้องร้อยละ 86.27 และกลุ่มของนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม ได้ถูกต้องร้อยละ 86.36 และพยากรณ์การเป็นสมาชิกของทั้ง 2 กลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 86.30 โดยสมการจำแนกประเภท ดังนี้

สมการจำแนกในรูปคะแนนดิบ

$$Y = -12.096 + 1.235(PU) + 0.218(PEoU) - 0.268(KDM) + 0.464(AV) + 0.732(SE) + 0.552(EN)$$

สมการจำแนกในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.477(PU) + 0.101(PEoU) - 0.145(KDM) + 0.215(AV) + 0.358(SE) + 0.253(EN)$$

คำสำคัญ: การวิเคราะห์จำแนกประเภท, ทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน, นักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล

* บทความวิจัย คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

¹ อาจารย์, คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก, E-mail: thammarn@sbsu.southeast.ac.th

² รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, E-mail: pasunon_p@su.ac.th

Discriminant Analysis for Predicting Digital Skills in the Work of Fourth-Year Digital Marketing Students, Southeast Bangkok University*

Thammasorn Morawan¹ Prasobchai Pasunon²

(Received: September 26, 2024; Revised: March 5, 2025; Accepted: March 17, 2025)

Abstract

The objectives of this research were to examine the discriminant analysis for prediction of digital skills in work of fourth-year digital marketing students in the group with digital skills in work and the group that needs to develop digital skills in work. The sample group consisted of 73 fourth-year digital marketing students from the Faculty of Accountancy and Management Science at Southeast Bangkok University who were selected through a simple random sampling method using a lottery method. The data collection instrument was a questionnaire. The data was analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as multivariate statistics through discriminant analysis with the Enter method, employing Box's M test, Eigenvalue, Canonical Correlation, and Wilks' Lambda.

The findings were found that factors affecting the digital skills in work of the 4th year digital marketing students consisted of 6 factors: perceived usefulness of digital technology (PU), self-efficacy of digital technology (SE), social environment (EN), attitude and value (AV), knowledge of digital marketing (KDM), and perceived ease of use of digital technology (PEoU). The classification equations were able to predict the membership of the group of students with digital skills in work with 86.27 percent accuracy and the group of students who need to develop additional digital skills in work with 86.36 percent accuracy, and predicted the membership of both groups with 86.30 percent accuracy. The classification equations were as follows:

The equation of the raw scores was:

$$Y = -12.096 + 1.235(PU) + 0.218(PEoU) - 0.268(KDM) + 0.464(AV) + 0.732(SE) + 0.552(EN)$$

The equation of the standard scores was:

$$Z = 0.477(PU) + 0.101(PEoU) - 0.145(KDM) + 0.215(AV) + 0.358(SE) + 0.253(EN)$$

Keywords: Discriminant Analysis, Digital Skills in the Work, Students in Digital Marketing

* Research Article from Faculty of Account and Management Science, Southeast Bangkok University

¹ Lecturer, Faculty of Account and Management Science, Southeast Bangkok University, E-mail: thammasorn@sbu.southeast.ac.th

² Associate Professor, Faculty of Management Science, Silpakorn University, E-mail: pasunon_p@su.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การพัฒนาของเทคโนโลยีขั้นสูงและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการทำงาน องค์การ อาชีพ (Potgieter et al., 2023) งานประจำหรืองานที่มีลักษณะต้องทำซ้ำๆ จะหายไป ในขณะที่งานใหม่ๆ จำนวนมากจะเพิ่มขึ้นมา ซึ่งต้องอาศัยทักษะที่หลากหลาย ทั้งทักษะการตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงทักษะทางเทคโนโลยี (Coursera, 2022) รูปแบบทางธุรกิจในปัจจุบันจึงเป็น Digital Business Model ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันกันด้วยเทคโนโลยี ระบบดิจิทัลจึงถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนการทำงานของกำลังคนทักษะสูง (Office of the Permanent Secretary, 2023) เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงาน ทักษะทางดิจิทัลจึงเป็นความต้องการพื้นฐานของตำแหน่งงานต่างๆ ในปัจจุบัน สมรรถนะและความสามารถทางดิจิทัลของพนักงานจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความอยู่รอดขององค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) (Vitezić & Perić, 2024)

ทักษะทางดิจิทัล (Digital Skills) เป็นทักษะทางเทคนิคที่จำเป็นในการปฏิบัติงานที่ต้องใช้สื่อดิจิทัล โปรแกรม หรืออุปกรณ์ดิจิทัลในการทำงาน การแก้ปัญหา การสื่อสาร จัดการข้อมูลสารสนเทศ การทำงานร่วมกัน การสร้างและแลกเปลี่ยนเนื้อหา รวมถึงการสร้างความรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Van Laar et al., 2020; Vitezić & Perić, 2024) การศึกษาเกี่ยวกับทักษะทางดิจิทัลพบว่ามีปัจจัยที่ส่งอิทธิพลหลายประการ (Höyng & Lau, 2023) อธิบายว่าความพร้อมทางดิจิทัลของพนักงานเป็นอิทธิพลจากความเชื่อในประโยชน์ของเครื่องมือดิจิทัลที่ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน (Perceived Usefulness) และความสะดวกในการใช้เครื่องมือดิจิทัลโดยไม่ต้องใช้ความพยายาม (Perceived Ease of Use) นอกจากนี้ ในงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการทำงานยังพบว่ามหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสอดคล้องของทักษะในการทำงาน ด้วยการปลูกฝังและสร้างความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักรู้ของนักศึกษา รวมถึงการปรับเปลี่ยนของนโยบายทางวิชาการและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการยกระดับทักษะทางดิจิทัลของนักศึกษา (Rahmat et al., 2024; Sawangnuk & Kabmala, 2021; Thunkaew et al., 2023) ดังนั้น การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่โลกการทำงานทั้งทักษะ ความรู้ ทักษะคิด ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ความสามารถในการเรียนรู้ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อโอกาสในการได้งานทำโดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่เป็นตัวแปรสำคัญของโอกาสการได้งานและความสำเร็จทางอาชีพในอนาคต (Pham, 2024)

จากสาระสำคัญของแผนด้านการอุดมศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564-2570 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแนวคิดการพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้และทักษะให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคต (Office of

the Permanent Secretary, 2023) ข้อมูลจากรายงานความสามารถทางการแข่งขัน (The Global Competitiveness Report 2019) พบว่า คะแนนทักษะของบัณฑิตไทย และคะแนนทักษะทางดิจิทัลเมื่อเทียบกับประเทศในอาเซียนเป็นรองทั้งประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งสะท้อนความแตกต่างของศักยภาพทักษะแรงงาน (NXPO, 2022) สถาบันอุดมศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความสามารถที่จำเป็นต่อการทำงานของนักศึกษาให้มีความพร้อมก่อนสำเร็จการศึกษา เสริมสร้างศักยภาพและการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพื่อความสำเร็จในการก้าวสู่ตลาดแรงงาน รวมถึงการสร้างความตระหนักในการเปลี่ยนแปลงของการทำงานในอนาคต (Potgieter et al., 2023) ความรู้ทางดิจิทัลจึงเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียน ที่จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูลที่ได้รับผ่านช่องทางดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อความสามารถในการตัดสินใจในการใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางดิจิทัลที่น่าเชื่อถือได้ (Ratna Sari et al., 2021) และนำไปสู่ความสามารถในการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในทางการตลาด เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิด ลักษณะ และรูปแบบของกลยุทธ์ทางการตลาด เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนกิจกรรมทางการตลาด การขาย การส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อดิจิทัลสำหรับทั้งสินค้าและบริการ ทักษะทางดิจิทัลจึงเป็นทักษะที่สำคัญโดยเฉพาะนักศึกษาที่ศึกษาทางด้านการตลาดดิจิทัล (Sultoni et al., 2022) อย่างไรก็ตาม ในรายงานด้านการตลาดดิจิทัลพบปัญหาทักษะที่ไม่สอดคล้องกัน (Skills Mismatch) ของทักษะที่ได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยกับทักษะที่ผู้ประกอบการต้องการ การพัฒนาของมหาวิทยาลัยเพื่อยกระดับความเชี่ยวชาญทางการตลาดดิจิทัลของนักศึกษาจึงเป็นตัวเลือกสำคัญต่อความสำเร็จในสายอาชีพนี้ (Kovács, 2021)

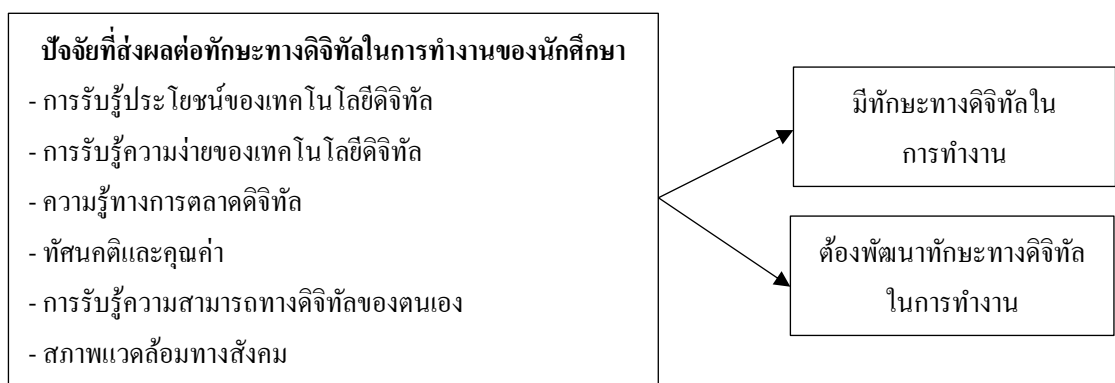
การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาทักษะทางดิจิทัลที่ใช้ในการทำงานของนักศึกษาด้านวิชาการตลาดดิจิทัล ซึ่งเป็นสาขาอาชีพหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสูง เพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา โดยมีการจำแนกกลุ่มทักษะทางดิจิทัลของนักศึกษาและศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการมีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน เพื่อประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาด้วยการส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะทางดิจิทัลในการทำงานก่อนสำเร็จการศึกษาจากปัจจัยจำแนกที่ค้นพบ ทั้งนี้เพื่อโอกาสในการได้งานของนักศึกษาและคุณภาพในการผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทยความต้องการของตลาดแรงงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาด้านวิชาการตลาดดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และกลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดเป็นปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา การวิเคราะห์จำแนกประเภทสำหรับพยากรณ์ทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาสาขาวิชาการตลาด ดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 จำนวน 6 ปัจจัย ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการรับรู้ความง่าย ของเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านความรู้ทางการตลาดดิจิทัล ด้านทัศนคติและคุณค่า ด้านการรับรู้ความสามารถ ทางดิจิทัลของตนเอง และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม (Höyng & Lau, 2023; Kumar et al., 2019; Pham, 2024; Satawedin, 2019; Sawangnuk & Kabmala, 2021; Thunkaew et al., 2023; Thuy et al., 2022) โดยนำมาใช้ เป็นตัวแปรทำนายการจำแนกความสามารถทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model : TAM)

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) หรือ TAM ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการคือ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived usefulness) ซึ่งเป็นระดับความเชื่อของ บุคคลว่าเทคโนโลยีจะสามารถส่งเสริมผลการปฏิบัติงานที่ทำได้ และการรับรู้ความง่าย (Perceived ease of use) ซึ่งเป็นระดับความเชื่อของบุคคลว่าการทำงานเทคโนโลยีเป็นเรื่องง่าย ไม่ต้องใช้ความพยายาม (Davis, 1989) TAM จึงเป็นหนึ่งในโมเดลที่มีอิทธิพลและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งใช้ในการอธิบายการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และใช้ในการคาดการณ์การยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ (Höyng & Lau, 2023; Venkatesh and Davis, 2000)

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

ความรู้ทางดิจิทัล คือ ความตระหนักรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคคลในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อเข้าถึงข้อมูล จัดการ วิเคราะห์ สร้างเนื้อหาและความรู้ใหม่ ตลอดจนการแบ่งปันข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งเป็นความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างประโยชน์อย่างเหมาะสม และมีวิจารณ์ญาณ (Digital Work Research, 2018) อาจกล่าวได้ว่า ทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของพนักงานจึงเป็นความสามารถในการนำเอาเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน การเข้าถึงข้อมูล การแก้ไขปัญหาในงาน การสร้างและพัฒนาผลการปฏิบัติงาน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในองค์กรของพนักงาน ทั้งนี้ การรับรู้ถึงความสามารถทางดิจิทัล (Self-efficacy) และการมีทัศนคติ (Attitude) ที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลจะช่วยให้พนักงานมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง มีการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Höyng & Lau, 2023)

การพัฒนาทักษะทางดิจิทัลเพื่อความพร้อมในการทำงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อโอกาสการได้งานและอาชีพในอนาคต (Pham, 2024) การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางดิจิทัลในการทำงานจำนวนมาก พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเครื่องมือดิจิทัลในการทำงาน (Perceived usefulness) และการรับรู้ความง่ายของการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล (Perceived ease of use) ในการทำงาน มีผลต่อทักษะและความพร้อมทางดิจิทัล (Höyng & Lau, 2023; Kumar et al., 2019; Thunkaew et al., 2023; Thuy et al., 2022) นอกจากนี้ การมีทักษะทางดิจิทัลยังได้รับผลมาจากการตระหนักรู้และความสามารถทางดิจิทัล ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสำคัญต่อความมั่นใจในการใช้เครื่องมือต่างๆ รวมถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมเช่นกัน (Satawedín, 2019; Sawangnuk & Kabmala, 2021; Thuy et al., 2022)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยผู้วิจัยทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อศึกษาตัวแปรที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และกลุ่มนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสต์บางกอก ชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการลงทะเบียนเรียนในกลุ่มวิชาเอกเลือก กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ซึ่งแสดงว่าได้รับการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลแล้ว จำนวน 86 คน (Office of the Registrar, 2024)

ตัวอย่างการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล คณะบัญชีและวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสต์บางกอก ชั้นปีที่ 4 จำนวน 73 คน กำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรทำนาย ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านความรู้ทางการตลาดดิจิทัล ด้านทัศนคติและคุณค่า ด้านการรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความสามารถทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา 2 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษากลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และนักศึกษากลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 4 ข้อ ปรับปรุงจาก (Godoe & Johansen, 2012; Thunkaew et al., 2023; Venkatesh and Davis, 2000) การรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 3 ข้อ ปรับปรุงจาก (Godoe & Johansen, 2012; Thunkaew et al., 2023; Venkatesh and Davis, 2000) ความรู้ทางการตลาดดิจิทัล จำนวน 3 ข้อ ปรับปรุงจาก (Moorthy & Sahid, 2022; Rahmat et al., 2024; Satawedini, 2019) ทัศนคติและคุณค่า จำนวน 4 ข้อ ปรับปรุงจาก (Rahmat et al., 2024) การรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง จำนวน 4 ข้อ ปรับปรุงจาก (Satawedini, 2019; Sawangnuk & Kabmala, 2021) และสภาพแวดล้อมทางสังคม จำนวน 4 ข้อ ปรับปรุงจาก (Sawangnuk & Kabmala, 2021; Thunkaew et al., 2023) ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบประเมินทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน โดยปรับปรุงจาก The Essential Digital Skills Framework (GOV.UK, 2019; Lloyds bank, 2022) จำนวน 20 ข้อ เพื่อใช้ในการจำแนกกลุ่มทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัล จำนวน 3 ท่าน พิจารณาด้านความถูกต้องของโครงสร้างเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยมีผลค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่ามีความเที่ยงตรง (Leekijwatana, 2014) จากนั้นจึงนำไปทดสอบกับนักศึกษาสาขาการตลาดดิจิทัลที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ 0.95 ซึ่งกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟามากกว่า 0.70 (Hair et al., 2013)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีคณะบัญชีและวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเซนต์อัสสัมชัญ Bangkok เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลนักศึกษา
2. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Form ด้วยการส่งลิงค์ไปให้นักศึกษาแต่ละคนตามรายชื่อที่ได้จากการจับฉลาก
3. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับกลับมา โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 73 ฉบับ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์จำแนกประเภทด้วยการวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis: DA) ด้วยวิธี Enter โดยใช้สถิติ Box's M Eigenvalue Canonical Correlation และ Wilks' Lambda.

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อวิเคราะห์จำแนกประเภทสำหรับพยากรณ์ทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 62 คน (ร้อยละ 84.90) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาในหลักสูตร 4 ปีเทียบโอน จำนวน 53 คน (ร้อยละ 72.60) รอบการศึกษาสมทบ จำนวน 41 คน (ร้อยละ 56.20) โดยมีประสบการณ์การทำงานในปัจจุบันเป็นพนักงานประจำ/เจ้าของกิจการ จำนวน 36 คน (ร้อยละ 49.30)

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาโดยพิจารณาเป็นรายกลุ่มของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล สูงที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.49) และด้านการรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.49) ส่วนนักศึกษาที่ยังต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล สูงที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.43) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.37) และด้านความรู้ทางการตลาดดิจิทัล ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางดิจิทัล	มีทักษะทางดิจิทัล ในการทำงาน (n = 51)		ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลใน การทำงานเพิ่มเติม (n=22)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล (PU)	4.50	0.37	3.78	0.43
การรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล (PEoU)	4.07	0.50	3.41	0.37
ความรู้ทางการตลาดดิจิทัล (KDM)	4.17	0.55	3.47	0.51
ทัศนคติและคุณค่า (AV)	4.19	0.47	3.36	0.41
การรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง (SE)	4.28	0.49	3.45	0.17
สภาพแวดล้อมทางสังคม (EN)	4.28	0.49	3.49	0.37

3. ผลการวิเคราะห์การจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา กลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และกลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม ด้วยการวิเคราะห์

การจำแนกประเภท โดยวิธีการ Enter เพื่อสร้างสมการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม ซึ่งได้จากการวิเคราะห์เมตริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติ Box's M ค่า Eigenvalue ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอล และการตรวจสอบนัยสำคัญทางสถิติ (Wilks' Lambda)

การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล พบว่า ตัวแปรอิสระมีการแจกแจงปกติหลายตัวแปร จากการตรวจสอบด้วยสถิติ Kolmogrov-Smirnov ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60–0.74 ซึ่งไม่เกิน 0.80 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.49 - 3.01 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Hair et.al., 2013)

ตารางที่ 2 ค่าสถิติที่ใช้ในการตัดสินใจสมการจำแนกกลุ่มนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และกลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม

Box's M		Eigenvalue	Canonical Correlation	Wilks' Lambda	Chi-square	df	Sig.
Box's M	Sig.						
20.139	.662	1.123	.727	.471	51.206	6	.000*

จากตารางที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์เมตริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติ Box's M มีค่า Sig. = .662 ซึ่งค่า Sig. > .05 แสดงว่าเมตริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่างมีความเท่าเทียมกัน มีค่า Eigenvalue เท่ากับ 1.123 แสดงว่าสมการมีค่าการจำแนกสูง ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอล เท่ากับ .727 จึงสามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะทางดิจิทัลในการทำงานได้ร้อยละ 52.85 ค่า Wilks' Lambda มีค่า .471 และมีค่า Sig. เท่ากับ .000 แสดงว่า สมการจำแนกกลุ่มที่วิเคราะห์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในสมการจำแนกประเภทของกลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และกลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร จำแนกในรูปคะแนนดิบ	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร จำแนกในรูปคะแนนมาตรฐาน
การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล (PU)	1.235	0.477
การรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล (PEoU)	0.218	0.101
ความรู้ทางการตลาดดิจิทัล (KDM)	- 0.268	- 0.145
ทัศนคติและคุณค่า (AV)	0.464	0.215
การรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง (SE)	0.732	0.358
สภาพแวดล้อมทางสังคม (EN)	0.552	0.253
ค่าคงที่	-12.096	
ค่าเฉลี่ยของสมการจำแนกกลุ่ม (Group Centroids)		
กลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน	0.687	
กลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม	-1.592	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของสมการจำแนกกลุ่ม (Group Centroids) ของกลุ่มนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย .687 และกลุ่มนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ย -1.592 ซึ่งมีค่าแตกต่างกันมาก แสดงว่าสมการสามารถจำแนกกลุ่มได้ดี และนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรจำแนกมาเขียนสมการจำแนกในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการจำแนกในรูปคะแนนดิบ

$$Y = -12.096 + 1.235(PU) + 0.218(PEoU) - 0.268(KDM) + 0.464(AV) + 0.732(SE) + 0.552(EN)$$

สมการจำแนกในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.477(PU) + 0.101(PEoU) - 0.145(KDM) + 0.215(AV) + 0.358(SE) + 0.253(EN)$$

ตารางที่ 4 ผลการจำแนกกลุ่มจริงและระดับความถูกต้องของการพยากรณ์

กลุ่มจริง		พยากรณ์การเป็นสมาชิกกลุ่ม		ร้อยละของการจำแนกถูกต้อง
		นักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน	นักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม	
นักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน	จำนวน	44	7	86.27
	ร้อยละ	86.27	13.73	
นักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม	จำนวน	3	19	86.36
	ร้อยละ	13.64	86.36	
ร้อยละของการจำแนกถูกต้อง		93.61	73.08	86.30

จากตารางที่ 4 พบว่า สมการจำแนกประเภทสามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มของนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน ได้ถูกต้องร้อยละ 86.27 และกลุ่มของนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม ได้ถูกต้องร้อยละ 86.36 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า การพยากรณ์กลุ่มมีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน มีร้อยละการจำแนกถูกต้องที่ 93.61 การพยากรณ์กลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม มีร้อยละการจำแนกถูกต้องที่ 73.08 และโดยรวมสมการจำแนกประเภทสามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 86.30

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย การวิเคราะห์จำแนกประเภทสำหรับพยากรณ์ทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาสาขาวิชาการตลาดดิจิทัล ชั้นปีที่ 4 พบว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษาได้ดีที่สุด คือ การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมาคือ การรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง สภาพแวดล้อมทางสังคม ทักษะคิดและคุณค่า ความรู้ทางการตลาดดิจิทัล และการรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยตัวแปรส่วนใหญ่ ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล การรับรู้

ความสามารถทางดิจิทัลของตนเอง สภาพแวดล้อมทางสังคม ทักษะและคุณค่า และการรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของกลุ่มนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน ยกเว้นตัวแปรความรู้ทางการตลาดดิจิทัลที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

กลุ่มนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงที่สุดในสมการจำแนกประเภท และยังเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดทั้งในศึกษากลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และกลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีความเข้าใจและตระหนักในประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อการทำงานในอนาคต ที่ช่วยให้สามารถทำงานได้ง่ายขึ้น สะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสามารถนำไปสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและพัฒนาจนเกิดทักษะทางดิจิทัลในการทำงานได้ นอกจากนี้ การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลจะนำไปสู่ความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งในบริบทของนักศึกษาและพนักงาน (Altawalbeh et al., 2023; Höyng & Lau, 2023; Sayaf et al., 2022) จนเกิดทักษะจากใช้การฝึกฝน และความเข้าใจในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตและการทำงาน (Satawedini, 2019) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Thunkaew et al., 2023) ซึ่งพบว่าการรับรู้ประโยชน์เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลต่อการมีสมรรถนะทางดิจิทัลของนักศึกษาปริญญาตรี

การรับรู้ความสามารถทางดิจิทัลของตนเองเป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มนักศึกษาที่มีความสามารถทางดิจิทัลในการทำงาน กล่าวคือ นักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงานจะมีความมั่นใจในการใช้ การเรียนรู้การนำมาใช้ และการแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งการรับรู้ถึงความสามารถทางดิจิทัลของตนเองทำให้มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในในการใช้เครื่องมือดิจิทัลของนักศึกษา (Satawedini, 2019) การรับรู้ความสามารถของตนเองจึงส่งผลดีต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Höyng and Lau, 2023) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Litina and Miltuze, 2023) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยพบว่ามีตัวแปรการรับรู้ความสามารถทางเทคโนโลยี (Technological Self Efficacy) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลในกลุ่มตัวแปรบุคคล (Individual) โดยนักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะมีความกล้าและเพียรพยายามในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และความสำเร็จในการเรียนรู้แบบดิจิทัลมากขึ้น นอกจากนี้ (Thunkaew et al., 2023) ยังพบว่า การตระหนักรู้ของนักศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาเช่นกัน

สภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มนักศึกษาที่มีความสามารถทางดิจิทัลในการทำงาน และยังเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับสองทั้งในศึกษากลุ่มที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน และกลุ่มที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า

สภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งการสนับสนุนของมหาวิทยาลัย ผู้สอน บุคคลในครอบครัวและคนรอบข้าง รวมถึงความต้องการทักษะทางดิจิทัลของสายอาชีพ มีผลต่อการมีทักษะทางดิจิทัลในการทำงานของนักศึกษา ผลการวิจัยของ (Sawangnuk and Kabmala, 2021) และ (Thunkaew et al., 2023) แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลทางสังคม ทั้งนโยบายของมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร ผู้สอน เพื่อน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาได้ นอกจากนี้ (Rosalina et al., 2021) ยังพบว่า ปัจจัยสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อมทั้งมหาวิทยาลัยและครอบครัว มีผลต่อการรู้ทางดิจิทัลของนักศึกษา

ทัศนคติและคุณค่า เป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มนักศึกษาที่มีความสามารถทางดิจิทัลในการทำงาน ทัศนคติและคุณค่าต่อเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลของนักศึกษา ซึ่งทำให้สามารถรู้และเข้าใจถึงความเสี่ยง สามารถถ่วงถ่วง เข้าถึง วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลทางดิจิทัลที่เป็นข้อเท็จจริงได้ (Rahmat et al., 2024) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Thunkaew et al., 2023) ซึ่งพบว่าทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลกระทบต่อความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษาปริญญาตรี

การรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มนักศึกษาที่มีความสามารถทางดิจิทัลในการทำงาน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีความสามารถทางดิจิทัลรับรู้ว่าการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินความพยายามหรือความสามารถ ความง่ายและความไม่ซับซ้อนของการใช้งานทำให้เกิดการยอมรับและเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล (Thunkaew et al., 2023) จึงเป็นปัจจัยที่สามารถนำไปสู่ความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของนักศึกษาได้ (Altawalbeh et al., 2023) นอกจากนี้การรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยส่งเสริมความพร้อมในการทำงานทางดิจิทัลด้วย (Höyng and Lau, 2023)

กลุ่มนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

ความรู้ทางการตลาดดิจิทัล เป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มนักศึกษาที่ต้องมีการความสามารถทางดิจิทัลในการทำงานเพิ่มเติม จากข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มนักศึกษาที่ต้องมีการพัฒนาทักษะในการทำงานเพิ่มเติม ยังต้องการการพัฒนาความรู้ทางการตลาดดิจิทัลซึ่งเป็นทักษะทางเทคนิคเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะความรู้ทางดิจิทัลมีผลต่อความพร้อมในการทำงาน (Rahmat et al., 2024) โดยความรู้ทางการตลาดดิจิทัลเป็นความรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานในอนาคตของนักศึกษา และเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคต่างๆ เช่น ในการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) อุปกรณ์ (Device) การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytic) อินเทอร์เน็ต โปรแกรม การทำ SEO SEM เป็นต้น (Kovács and Vamosi Zarandne, 2022) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่หากขาดไปจะส่งผลกระทบต่อความไม่พร้อมในการทำงานที่ต้องอาศัยทักษะทางดิจิทัลได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Ratna Sari et al., 2021) ซึ่งพบว่าทักษะทางเทคนิคมีอิทธิพลต่อความสามารถทางดิจิทัลของนักศึกษา

การพัฒนาทักษะทางเทคนิคผ่านการพัฒนาความรู้ทางการตลาดดิจิทัลจะช่วยส่งเสริมความตระหนักในทัศนคติและคุณค่า และการรับรู้ความง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในกลุ่มนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน กล่าวคือ การพัฒนาความรู้ทางการตลาดดิจิทัลจะช่วยในนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในการนำเครื่องมือการตลาดดิจิทัลมาใช้ สามารถเข้าใจการการกลั่นกรองข้อมูล และมีทักษะในการใช้เครื่องมือเพื่อการวิเคราะห์นำเสนอข้อมูล ซึ่งการมีทัศนคติที่ดีจะช่วยให้เกิดการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Höyng and Lau, 2023) และการฝึกปฏิบัติผ่านการเรียนรู้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้ง่าย จึงมีผลต่อทักษะและความพร้อมทางดิจิทัลในอนาคต (Kumar et al., 2019)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กลุ่มนักศึกษาที่มีทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

1.1 มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการสร้างการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลให้นักศึกษา โดยการจัดการหลักสูตรหรือการจัดกิจกรรมที่ทำให้เห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงานจริง

1.2 มหาวิทยาลัยควรจัดหาและส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสได้ทดลองใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและความรู้ทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่มี เพื่อส่งเสริมความมั่นใจและความสำเร็จที่จะสร้างการรับรู้ในความสามารถของตนเอง

1.3 มหาวิทยาลัยควรพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งเสริมทักษะทางดิจิทัล การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และการมอบหมายงานที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2. กลุ่มนักศึกษาที่ต้องพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในการทำงาน

2.1 มหาวิทยาลัยควรพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเป็นหลักสูตรที่บูรณาการกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.2 มหาวิทยาลัยควรเน้นการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลของนักศึกษาด้วยการลงมือปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและบรรยากาศการทำงานจริง เช่น การฝึกปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการที่เฉพาะทางด้านการตลาดดิจิทัล หรือสายงานด้านธุรกิจดิจิทัล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. สามารถขยายบริบทการวิจัยไปยังนักศึกษาในคณะและสาขาอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาและพัฒนาแนวทางการส่งเสริมทักษะทางดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาในกลุ่มที่แตกต่างกัน

2. การศึกษาเชิงลึกโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลสูง ให้เข้าใจในวิธีการหรือรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยนั้นๆ
3. การศึกษาทักษะทางดิจิทัลของกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาและเข้าสู่ตลาดแรงงานแล้ว เพื่อทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงของทักษะ และปัจจัยที่มีผลต่อทักษะทางดิจิทัลในบริบทของพนักงาน

เอกสารอ้างอิง

- Altawalbeh, M. A., Alshourah, S., Ahmad, F. B., and Al-Nawaiseh, S. J. (2023). *Factors Influencing University Students' Adoption of digital educational technologies in Higher Education*. International Conference on Information Technology (ICIT).
- Coursera. (2022). *Campus Skills Report 2022*. Retrieved July 30, 2022, from <https://www.coursera.org/skills-reports/campus>.
- Cronbach, L. (1970). *Essentials of psychological testing*. Harper & Row.
- Davis, F. D. (1989). *Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology*. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Digital Work Research. (2018). *The Digital Workplace Skills Framework*. Retrieved July 28, 2022, from <https://digitalworkresearch.com/wp-content/uploads/2018/08/The-Digital-Workplace-Skills-Framework-final.pdf>.
- Godoe, P., and Johansen, T. S. (2012). Understanding adoption of new technologies: Technology readiness and technology acceptance as an integrated concept. *Journal of European Psychology Students*.
- GOV.UK. (2019). *Essential digital skills framework*. Retrieved July 27, 2022, from <https://www.gov.uk/government/publications/essential-digital-skills-framework>.
- Hair, J., Anderson, R., Babin, B., and Black, W. (2013). *Multivariate data analysis : Pearson new international edition*. Pearson Deutschland.
- Höyng, M., and Lau, A. (2023). Being ready for digital transformation: How to enhance employees' intentional digital readiness. *Computers in Human Behavior Reports*, 11.
- Kovács, I. (2021). Digital marketing soft skills and university students' perceptions of employability. *GiLE Journal of Skills Development*, 1(1), 25-36.
- Kovács, I., and Vamosi Zarandne, K. (2022). Digital marketing employability skills in job advertisements - must-have soft skills for entry level workers: A content analysis. *Economics & Sociology*.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

- Kumar, P., Renjith, K., and Nimal, C. (2019). A study on factors influencing employees on adoption of digital transformation initiation by employers. *International Journal of Business Analytics and Intelligence*, 7(2), 11.
- Leekijwatana, P. (2014). Research Methodology in Education. (9th ed.). King Mongkut's Institute of Technology. (In Thai).
- Litiņa, S., and Miltuze, A. (2023). *Factors influencing Digital Competence of Higher Education Students: a Scoping Review* Human, Technologies and Quality of Education, 2023.
- Lloyds bank. (2022). *UK Essential Digital Skills for Work 2022*. Retrieved July 27, 2022 from https://www.lloydsbank.com/assets/media/pdfs/banking_with_us/whats-happening/230310-lloyds-uk-essential-digital-skills-for-work.pdf.
- Moorthy, T., and Sahid, S. (2022). The influence of digital marketing literacy on entrepreneurship behavior among public university students in Malaysia. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(1), 548-568.
- NXPO: The Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. (2022). Higher Education Report: Thai higher education system in the context of developed countries, Issue 1: Production and development of manpower according to the needs of the country. Printable. (In Thai). <https://www.nxpo.or.th/th/report/10563/>.
- Office of the Permanent Secretary, M. (2023). *Higher education plan for manpower planning and development 2023-2027*. Parbpim. (In Thai).
- Office of the Registrar. (2024). Educational Service System. Southeast Bangkok University. (In Thai).
- Pham, L. T. T. (2024). Work readiness of graduates in the digital age: A literature review. *HO CHI MINH CITY OPEN UNIVERSITY JOURNAL OF SCIENCE-SOCIAL SCIENCES*, 14(2), 120-128.
- Potgieter, I., Coetzee, M., and Ferreira, N. (2023). University students' digital world of work readiness in relation to their employability competency. *Journal of Learning Development in Higher Education*(27).
- Rahmat, T., Ashshiddiqi, M. T., and Apriliani, D. (2024). Urgency of digital literacy to improving work readiness in the industrial revolution 4.0. *The journal of society and media*, 8(1), 307-326. <https://doi.org/10.26740/jsm.v8n1.p307-326>.
- Ratna Sari, D., Fahrurrozi, Uswatun, H., and Muhammad Zuhri, D. (2021). Analysis study of factors affecting students digital literacy competency. *Elementary education online*, 20(3), 424-431. <https://ilkogretim-online.org/index.php/pub/article/view/1741>.

- Rosalina, D., Yuliari, K., Setianingsih, D., and Zati, M. R. (2021). Factors influencing the digital literacy competency of college students in the industrial revolution era 4.0. *International journal of economics, business and applications*.
- Satawedini, P. (2019). The development of key indicators for measuring digital literacy skills and competences in Thai-Context culture. *Santapol college academic journal*, 5(2), 274-286.
- Sawangnuk, K., and Kabmala, M. (2021). Factors affecting digital literacy for undergraduate students, Rajamangala University of Technology Isan. *Silpakorn university journal*, 41(4), 41-54. (In Thai).
- Sayaf, A. M., Alamri, M. M., Alqahtani, M. A., and Alrahmi, W. M. (2022). Factors influencing university students' adoption of digital learning technology in teaching and learning. *Sustainability*, 14(1), 1-18.
- Sultoni, M. H., Sudarmiatin, S., Hermawan, A., and Sopiah, S. (2022). Digital marketing, digital orientation, marketing capability, and information technology capability on marketing performance of Indonesian SMEs. *International journal of data and network science*, 6(4), 1381-1388.
- Thunkaew, K., Boonget, N., and Intaganok, P. (2023). Study of factors affecting digital competency undergraduate students Surindra Rajabhat University. *Journal of humanities and social sciences, surindra rajabhat university*, 25(2), 193-210. (In Thai).
- Thuy, N. T. N., Nga, N. T. T., and Chung, T. N. (2022). Factors affecting to digital skills and adaptability of students in the context of digital transformation at the Ho Chi Minh city University of Technology and Education. *Conhecimento & diversidade*, 14(35), 9-32.
- Van Laar, E., Van Deursen, A. J. A. M., Van Dijk, J. A. G. M., and de Haan, J. (2020). Determinants of 21st-Century skills and 21st-Century digital skills for workers: A systematic literature review. *SAGE Open*, 10(1), 2158244019900176. <https://doi.org/10.1177/2158244019900176>.
- Venkatesh, V., and Davis, F. D. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: four longitudinal field studies. *Management science*, 46(2), 186-204. <https://doi.org/10.1287/mnsc.46.2.186.11926>.
- ViteziĆ, V., and PeriĆ, M. (2024). The role of digital skills in the acceptance of artificial intelligence. *Journal of business & industrial marketing*, 39(7), 1546-1566. <https://doi.org/10.1108/JBIM-04-2023-0210>.

*****

การศึกษาความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชาวไทยในบริบทการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ: แนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับการสอน*

กฤษณะ โฆษณนันทน์¹

(วันที่รับบทความ: 6 พฤศจิกายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 7 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 5 มีนาคม 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสมรรถนะด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และศึกษาอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนา สมรรถนะด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามตามโมเดล ICC ของ Byram (1997) แบบทดสอบสนทนา และการสัมภาษณ์กลุ่มเชิงลึก ผลการวิจัยพบว่าเมื่อนักศึกษามีทัศนคติที่ดีและมีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม แต่ยังคงประสบปัญหาในการนำความรู้และทักษะระหว่างวัฒนธรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง อุปสรรคสำคัญได้แก่ การขาดประสบการณ์จากวัฒนธรรมที่หลากหลาย หลักสูตรที่เน้นทักษะทางภาษามากกว่าทักษะด้านวัฒนธรรม และการขาดความมั่นใจในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองต่อปัญหาเหล่านี้ การศึกษานี้เสนอแนวทางการเรียนการสอนที่ผนวกมุมมองประกอบทางวัฒนธรรมเข้ากับการสอนภาษา โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การจำลองสถานการณ์ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเสมือนจริง การศึกษานี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการส่งเสริมทั้งทักษะทางภาษาและความสามารถด้านระหว่างวัฒนธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสำหรับการสื่อสารในระดับโลก

คำสำคัญ: สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม, การศึกษาเชิงภาษา, กลยุทธ์การสอน, ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

* บทความวิจัย คณะสื่อสารสากล, สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

¹ อาจารย์, คณะสื่อสารสากล, สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, E-mail: krishna@tmi.ac.th

Investigating Intercultural Communicative Competence of Thai EFL Undergraduates: Implications for Pedagogies*

Krishna Kosashunhanan¹

(Received: November 6, 2024; Revised: February 7, 2025; Accepted: March 5, 2025)

Abstract

This research investigated the intercultural communicative competence (ICC) of Thai EFL undergraduates at a private university in Bangkok, Thailand and explored the challenges and barriers that obstructed students' ICC development. This research was a mixed-methods approach, data were collected through self-report questionnaires based on Byram's (1997) ICC model, conversation-based quizzes, and focus group interviews. The findings reveal that the students exhibit positive attitudes and cultural sensitivity, they face challenged in applying intercultural knowledge and skills in real-world contexts. Key barriers include limited exposure to diverse cultural experiences, a curriculum that emphasized linguistic proficiency over intercultural skills, and a lack of confidence in using intercultural communication strategies. To address these issues, this study proposed pedagogical strategies that integrated cultural elements into language instruction, focusing on experiential learning, role-playing, and virtual intercultural exchanges. The study highlighted the importance of fostering both linguistic and intercultural competence to better prepare students for global communication. Limitations and suggestions for future research are also discussed.

Keywords: Intercultural Communicative Competence (ICC), Language Education, Pedagogical Strategies, Thai EFL Learners

---

* Research Article from Faculty of Global Communication, Thai-Nichi Institute of Technology

¹ Lecturer, Faculty of Global Communication, Thai-Nichi Institute of Technology, E-mail: krishna@tni.ac.th

Introduction

In today's globalized world, English functions as the primary medium of international communication, essential across business, education, and diplomacy (Pang & Li, 2023; Zhang, Xiaoya, and Cheung, 2022). However, language proficiency alone is insufficient for effective cross-cultural engagement; individuals must also develop intercultural competence (IC) (Martin, Esteve-Faubel, and Esteve-Faubel, 2021), which includes cultural knowledge, sensitivity, curiosity, and openness toward diverse perspectives (Pasand et al., 2021). These components are crucial for achieving intercultural communicative competence (ICC) (Bennett, 1993; Hammer, Bennett, and Wiseman, 2003), especially in foreign language education where fostering ICC is essential to prepare students as intercultural speakers.

Byram (1997) introduced the concept of the “intercultural speaker,” emphasizing the need for language learners to not only achieve linguistic competence but also to interpret, appreciate, and adapt to cultural differences. This shift from aiming solely for grammatical accuracy or native-like fluency to ICC enables learners to navigate diverse cultural contexts more effectively (Byram et al., 2002; Fantini, 2001).

Despite its importance, ICC remains underexplored in EFL contexts, particularly in non-Western settings like Thailand, where factors such as homogeneous classrooms, outdated pedagogies, and limited intercultural exposure create challenges (Jhaiyanuntana, and Nomnian, 2020; Lee, Ho, and Chen, 2023; Tran & Duong, 2018).

At Thai-Nichi Institute of Technology (TNI), students are equipped with entrepreneurial skills alongside specialized knowledge in their respective fields, preparing them for dynamic global business environments. Exploring their ICC is, therefore, crucial, as effective intercultural communication is key to international business success. While students develop English proficiency through courses like Business Correspondence in English and English for Management, language skills alone are not enough for professional interactions across cultures. Assessing their ICC helps bridge the gap between language proficiency and cultural awareness, ensuring they can navigate diverse business settings with confidence. Additionally, Thai students often face challenges in developing ICC due to limited intercultural exposure; identifying these barriers allows for targeted curriculum enhancements, integrating culturally relevant content and real-world engagement opportunities. This study also supports TNI's commitment to internationalization by informing curriculum improvements, faculty training, and policy development, ultimately strengthening students' readiness for global entrepreneurship and professional success. The study aims to answer three questions:

1. What is the current level of intercultural communicative competence (ICC) among Thai EFL undergraduates at the Thai-Nichi Institute of Technology (TNI)?

2. What challenges and barriers prevent the development of intercultural communicative competence among TNI students?
3. What pedagogical strategies can be proposed to enhance intercultural communicative competence among TNI students?

Literature review

Intercultural communicative competence (ICC)

Intercultural communicative competence (ICC) is the ability to communicate effectively with individuals from diverse cultural backgrounds using a second language (Byram, 1997). It comprises three dimensions: attitudes, knowledge, and skills (Byram, 2014; Deardorff, 2006), which include cultural knowledge, communication skills, and intercultural awareness—all crucial for successful communication (Lallana, and Salamanca, 2020). Attitude involves curiosity, openness, and empathy toward one's own and other cultures, while knowledge refers to understanding cultural norms, values, and worldviews. The skill dimension includes learning about and interpreting other cultures, using abilities like listening, observing, and engaging effectively (Byram, 2014; Porto, 2019). For successful intercultural communication, individuals need linguistic and sociolinguistic competence, alongside attitudes, knowledge, and skills (Alaei, and Nosrati, 2018). Özdemir (2017) highlights key traits of intercultural communication effectiveness (ICE), such as cultural empathy, open-mindedness, emotional stability, social initiative, and flexibility, which are essential for navigating intercultural interactions.

Challenges of intercultural communication

Challenges in intercultural communication often arise from different perceptions and attitudes toward other people's language and culture, particularly in diverse settings (Nomnian, 2018; Phumpho & Nomnian, 2019). These differences lead to varied social roles, thoughts, and communication behaviors (Deresky, 2002; Keles, 2013; St. John, 1996).

Vivatananukul (2016) identifies three key communicative obstacles: cognitive, affective, and behavioral. Cognitive obstacles occur when speakers misunderstand others' language or misuse genres, such as using formal language in casual contexts, often due to a lack of cultural knowledge. Affective barriers include negative attitudes, biases, and stereotypes that lead to discriminatory judgments based on race, gender, or religion. Behavioral challenges stem from misinterpreting non-verbal cues like gestures and social distance. Dang (2016) emphasizes that violating cultural norms or assuming cultural similarity can exacerbate communication difficulties, often leading to ethnocentrism, where one judges another culture by their own standards (Jandt, 2003). Stereotypes and prejudice further complicate intercultural exchanges, as individuals make assumptions based on cultural generalizations. Even shared languages can

present challenges due to dialectal differences. Thus, both verbal and non-verbal factors contribute to the complexities of intercultural communication.

Developing ICC in EFL classroom

Byram et al. (2002) emphasize that the primary goal of language education should be to equip learners to function as intercultural speakers or mediators by developing both linguistic competence and intercultural competence. Linguistic competence enables accurate expression, while intercultural competence fosters understanding and appreciation of diverse perspectives. Fantini (2001) also highlighted key components of intercultural communicative competence (ICC), including awareness, attitudes, skills, and knowledge, which are essential for understanding and empathy. Although Fantini did not focus on linguistic competence, he stressed the importance of proficiency in both the first (L1) and second language (L2) for ICC development. Both frameworks underscore the integration of cultural elements into language instruction, with Peng et al. (2009) and Wimontham, Prachanant, and Jarat (2024) offering practical instructional methods based on Byram's model (Byram et al., 2001), as outlined in Table 1.

Table 1 Five Components of ICC Developed for the ICC Instructional Methods in EFL Class

Components of ICC	Expected Learning Outcomes	Suggested Teaching Methods
Attitude	EFL students should cultivate curiosity and openness toward the norms, cultures, and beliefs of other English speakers, while also demonstrating tolerance for variations in English heritage, dialect, and pronunciation.	EFL learners should actively explore the customs, culture, and beliefs of English speakers. Teachers can assign projects researching diverse English-speaking communities and reflecting on their practices, dialects, and pronunciation. Classroom discussions can emphasize embracing and respecting linguistic diversity.
Knowledge	EFL students must acquire knowledge about both English and global cultures, as well as the customs of their peers. Using English, they can convey and adapt this knowledge in intercultural interactions.	EFL students should engage with both English and international cultural practices through peer interactions. Group activities like cultural exchange presentations and collaborative projects can foster learning about classmates' customs. Students should then practice using English to apply this knowledge in new intercultural contexts.

Components of ICC	Expected Learning Outcomes	Suggested Teaching Methods
English Skills	Students should develop the necessary English language skills to interpret and express their viewpoints. This includes learning how to confidently communicate cultural information from their own perspective, while also tolerating differing viewpoints held by others.	EFL students should build confidence in expressing their cultural viewpoints in English. Role-playing or storytelling activities can help them practice interpreting and delivering cultural information, while discussions can encourage active listening and tolerance of different perspectives.
Skills of Discovery	EFL students are encouraged to explore and gain new insights into cultural practices from both English-speaking and international contexts. They should apply their English skills to integrate knowledge, attitudes, and cultural competencies during real-time English communication and interaction.	EFL learners need real-time practice to apply their knowledge, attitudes, and language skills. Teachers can facilitate this by organizing simulations or debates on culturally relevant topics, allowing students to respond spontaneously while incorporating cultural understanding. Pair work and group discussions also help students navigate cultural differences in dynamic settings.
Critical Cultural Awareness	EFL students are taught to analyze and critically evaluate English language use-such as dialogue, speeches, and conversations-through various intercultural perspectives. This component equips EFL instructors with the tools to design lessons that help students effectively engage in conversations with English speakers from diverse backgrounds.	Students should analyze English dialogues from an intercultural perspective using authentic audio or video materials. This allows them to assess how cultural factors influence communication and reflect on these insights through group discussions or written reflections. Such an approach equips students to communicate effectively with English speakers from diverse cultural backgrounds.

However, integrating intercultural language teaching into EFL classrooms faces several challenges. Lee, Ho, and Chen (2023) note that culturally homogeneous classrooms, coupled with limited experiential learning and interaction with target language communities, hinder the development of intercultural communicative competence (ICC). Additionally, ineffective teaching methods, inadequate materials, and a shortage of qualified teachers further obstruct ICC growth (Liu, 2017; Tran, & Duong, 2018). Despite growing recognition of the need to integrate cultural knowledge, many classrooms still focus on outdated pedagogies centered on linguistic accuracy and grammar, limiting students' exposure to diverse cultural

content and real-world applications (Chao, 2013). Consequently, these barriers lead to reduced ICC development and negatively affect overall English learning experiences for EFL students.

Research methodology

Participants

This study involved students from the Thai-Nichi Institute of Technology (TNI) who enrolled in three elective English courses: Business Correspondence in English, Professional English Reading and Writing, and English for Management. These courses were offered during the first semester of the 2024 academic year, under the General Education program. This cohort was selected since their courses emphasize professional communication and intercultural interactions. These students are preparing for global workplaces, making their ICC development crucial. Their exposure to business-oriented English provides insights into linguistic and cultural challenges in real-world settings. Table 2 provides an overview of the personal profiles of the research participants.

Table 2 Summary of participants' profile

Profile	Category	N (172)	%
Gender	Male	70	40.7
	Female	97	56.4
	Others	5	2.9
Faculty	Business Administration	169	98.3
	Information Technology	3	1.7
Year of Study	2	2	1.2
	3	155	90.1
	4	15	8.7
Duration of Studying English	1-5 years	5	2.9
	6-10 years	24	14
	11-15 years	31	18
	16 years and above	112	65.1
Have you ever traveled abroad?	Yes	87	50.6
	No	85	49.4
Have you ever attended intercultural workshop?	Yes	52	30.2
	No	120	69.8

As shown in Table 2, the study's participants are predominantly female (56.4%) and mostly from the Business Administration faculty (98.3%), with a smaller group from Information Technology (1.7%). The majority are in their third year (90.1%), and most have been studying English for over 16 years (65.1%). Approximately half (50.6%) have traveled abroad, reflecting moderate international exposure, yet a significant number (69.8%) have never attended an intercultural workshop, highlighting gaps in formal intercultural training despite their extended English study.

Data collection and analysis

To respond RQ1, this study collected data through a questionnaire adapted from Duisembekova's (2021) instrument, aimed at assessing students' ICC. Duisembekova's tool, with a high reliability score (Cronbach's alpha of .925), included 23 items measuring Attitude, Knowledge, Skills, and Awareness, alongside eight conversation-based questions to assess ICC in intercultural settings. Six demographic questions covered gender, faculty, year of study, English study duration, travel experience, and intercultural workshop attendance. Responses were rated on a five-point Likert scale, from "Strongly agree" to "Strongly disagree." The scale was interpreted based on statistical formulas as follows: $\bar{X} = 4.20-5.00$ indicating "Strongly agree," $\bar{X} = 3.40-4.20$ indicating "Agree," $\bar{X} = 2.60-3.40$ indicating "Neutral," $\bar{X} = 1.80-2.60$ indicating "Disagree," and $\bar{X} = 1.00-1.80$ indicating "Strongly disagree."

Additionally, to answer RQ2, a focus group of five voluntary participants, who are all third-year students from Faculty of Business Administration, was conducted in Thai, recorded, and translated into English to deepen insights from the quantitative data. This mixed-methods approach offered a comprehensive view of ICC. Data collection took place in the first semester of 2024, with 172 out of 212 students from three elective English courses participating. The questionnaire was administered online, while the focus group was in-person. Quantitative data were analyzed using SPSS for percentages, means, and standard deviations, while qualitative data were analyzed for themes related to ICC challenges and desired learning activities. Thematic analysis involved systematic coding and categorization of responses collected from focus group discussions and open-ended survey questions (Castleberry, and Nolen, 2018). The data were transcribed, read multiple times for familiarization, and then coded to extract meaningful patterns.

Finally, in response to RQ3, after obtaining both quantitative and qualitative results, pedagogical strategies were proposed to enhance intercultural communicative competence. These strategies were developed based on the participants' current level of ICC, as well as the challenges and barriers identified within this group.

Results and discussion

RQ1: What is the current level of intercultural communicative competence (ICC) among Thai EFL undergraduates at the Thai-Nichi Institute of Technology (TNI)?

To address Research Question 1, a structured questionnaire was administered to assess the students' current level of ICC, providing a basis for gathering quantitative data. The questionnaire was designed to capture various dimensions of ICC, enabling a comprehensive evaluation of the students' self-assessed proficiency.

The findings from the 23-item self-report on students' intercultural communicative competence (ICC) revealed key insights across four categories: Attitude, Knowledge, Skills, and Awareness. The attitude category had the highest mean score (4.29), showing that students highly value cultural diversity and respect individuals from different backgrounds, as reflected in items like "I value cultural diversity" (Mean = 4.60) and "I respect people who have different cultures" (Mean = 4.66). However, the knowledge category had a lower mean score (3.80), indicating that while students recognize cultural differences, their deeper understanding of cultural perspectives remains limited, as shown in items like "I can interpret cultural information" (Mean = 3.77). The skills category had the lowest mean score (3.54), with items such as "I can communicate in English effectively with people from different cultural backgrounds" (Mean = 3.29), suggesting a lack of confidence in real-world intercultural communication and a need for skills-based training. The awareness category, with a mean score of 4.07, reflects that while students are generally aware of cultural backgrounds, this awareness does not always translate into practical action. These gaps imply the need for pedagogical interventions that focus on experiential learning to enhance students' skills and knowledge through intercultural workshops and collaborative projects.

In addition, eight conversation-based questions were included to assess students' practical intercultural competencies. The results show that most students demonstrated strong intercultural competence by choosing culturally appropriate responses, particularly in areas such as greetings, traditions, and customs. This suggests they are well-prepared for intercultural communication. However, 34.3% of students opted for the universal greeting, "You can just say hi like everyone else," instead of the culturally specific "We usually bow slightly." This choice may reflect a tendency towards cultural adaptation, simplifying interactions to avoid misunderstandings, and prioritizing ease of communication in global contexts. It highlights the adaptive nature of intercultural competence, where students modify their behavior to fit the context and ensure mutual understanding.

RQ2: What challenges and barriers prevent the development of intercultural communicative competence among TNI students?

After analyzing the quantitative data, a focus group interview was conducted to explore the challenges and barriers hindering the development of ICC across four key domains. In terms of attitude and cultural sensitivity, students expressed positive attitudes toward cultural diversity but felt hesitant to engage in intercultural discussions due to fears of offending others or limited classroom opportunities. Student A noted, “I have respect for other cultures, but I don’t always feel comfortable asking questions,” highlighting a lack of open dialogue in academic settings. Regarding knowledge and understanding of cultural differences, students expressed the need for more authentic intercultural experiences. Student C mentioned, “We learn about cultural differences in theory, but we don’t get to experience them firsthand,” reflecting a gap between theoretical learning and practical exposure.

When it came to skills and practical application, students found it challenging to apply culturally appropriate strategies, like politeness, in real conversations. Student B shared, “I tried to be indirect to avoid offending someone, but it felt awkward.” They emphasized the need for more practice through role-playing and simulations, as well as feedback from instructors. In the domain of awareness and intercultural experiences, many students admitted that while they were aware of cultural differences, this awareness did not always translate into action. Student A explained, “I know about cultural differences, but when it comes to interacting, I freeze.” Students suggested more low-pressure intercultural interactions to build confidence.

Finally, when discussing barriers to developing ICC, students pointed to a lack of resources and opportunities for real intercultural engagement, both inside and outside the classroom. Many students emphasized that while they are eager to develop their intercultural skills, they have had limited exposure to international environments due to financial constraints, lack of institutional support, and a curriculum that prioritizes linguistic proficiency over intercultural competence. Student C remarked, “There aren’t enough events or exchange programs that focus on intercultural communication. Most of our English courses emphasize grammar and vocabulary” Similarly, Student A, who has never traveled abroad, shared, “I feel nervous when I have to talk to foreigners because I’ve never really had the chance to practice outside the classroom.” In contrast, students with previous exposure to intercultural experiences expressed greater confidence in navigating diverse settings. Student B, who attended an intercultural workshop during a short-term university program, stated, “That workshop was the first time I really interacted with people from other cultures. It helped me understand different perspectives, and I wish we had more of those

activities.” Meanwhile, Student D, who had traveled abroad on a family trip, observed, “Traveling to another country made me realize how different communication styles can be. But since most students don’t get that experience, it’s hard to develop ICC without real interaction.” These results suggest that direct exposure to intercultural environments, whether through travel or structured IC workshops, plays a crucial role in shaping students’ ICC. Those with prior experience felt more comfortable, open-minded, and prepared for cross-cultural interactions, while those without such exposure faced hesitation and communication difficulties. To bridge this gap, educational institutions should incorporate more immersive intercultural experiences, such as workshops, exchange programs, or collaborative international projects, to provide students with practical opportunities to develop their ICC beyond the classroom.

RQ3: What pedagogical strategies can be proposed to enhance intercultural communicative competence among TNI students?

The results from RQ1 indicate that Thai EFL undergraduates at TNI show strong attitudes toward intercultural diversity, as reflected in the high scores for valuing and respecting different cultures. This aligns with Byram’s (2014) assertion that curiosity and openness are essential dimensions of ICC. However, the lower scores in the knowledge and skills categories suggest gaps in students’ deeper understanding of cultural perspectives and their ability to apply communication strategies in real-life situations. This finding is consistent with previous literature (Alaei, and Nosrati, 2018; Porto, 2019), which emphasizes the importance of cultural knowledge and practical application in ICC. The lower skill scores in particular suggest a lack of confidence in intercultural communication, which Byram (1997) and Özdemiş (2017) argue are crucial for effective engagement. The results from the eight conversation-based questions further reinforce this, as many students adapted their responses to simplify communication, reflecting flexibility but also highlighting a preference for universal approaches over culturally specific ones.

For RQ2, the focus group results indicate that students face multiple challenges in developing ICC, particularly in gaining real-world intercultural exposure, applying practical communication skills, and translating awareness into action. This is consistent with challenges identified in the literature, such as the lack of experiential learning opportunities and cultural biases (Nomian, 2018; Vivatananukul, 2016). Students’ hesitation to engage in intercultural discussions due to fear of offending others points to cognitive and affective obstacles, as outlined by Vivatananukul (2016), which stem from a lack of cultural knowledge and awareness. Similarly, students’ difficulty in applying politeness strategies and non-verbal cues mirrors Özdemiş’s (2017) emphasis on the need for emotional stability and flexibility in intercultural interactions.

The barriers to developing ICC, such as limited resources and insufficient intercultural engagement opportunities, highlight a critical gap between theoretical learning and practical application.

To bridge these gaps and design effective pedagogies, future instructional approaches should focus on providing students with more experiential learning opportunities. With theoretical frameworks from Byram (2002) and Fantini (2001), as well as practical suggestions from Wimontham, Prachanant, and Jarat (2024) and Peng et al. (2009), the following pedagogical strategies are proposed in Table 3. These strategies aim to develop students' attitudes, knowledge, skills, discovery abilities, and critical cultural awareness through interactive and experiential learning opportunities, which are especially necessary in culturally homogeneous classrooms.

Table 3 Pedagogical strategies for students' ICC development

Pedagogical Activity	Approach
Theme 1 Attitude: Cultivating curiosity and openness toward other cultures Objective: To help students foster curiosity and openness toward cultural differences.	
Research and reflection projects Students can be assigned research projects to explore the cultural practices, dialects, and beliefs of various English-speaking communities, such as those in South Africa, Ireland, or Jamaica. Through presentations or written reports, followed by classroom discussions, students reflect on these cultural elements, fostering a deeper appreciation of diversity and viewing intercultural encounters as enriching experiences rather than challenges.	Cross-cultural virtual exchange In contexts with limited cultural exposure, virtual exchange programs can be incorporated into the curriculum, allowing students to engage in online conversations with peers from diverse backgrounds. This fosters open-mindedness and tolerance for cultural diversity, supporting Fantini's (2001) emphasis on engaging with both local and global perspectives.
Theme 2 Knowledge: Enhancing cultural knowledge and understanding Objective: To help students understand the values, customs, and communication practices of different cultures.	
Cultural exchange presentations Students can engage in group projects to present on unfamiliar cultures or aspects of their classmates' cultures, such as comparing wedding traditions or holiday celebrations across countries. These presentations, conducted in English, help students practice conveying cultural knowledge using the target language.	Cultural case studies Educators can also use case studies simulating intercultural interactions, such as business negotiations or social gatherings, to illustrate cultural differences in everyday communication, helping students deepen their understanding and prepare for real-world intercultural encounters.

Pedagogical Activity	Approach
Theme 3 Skills: Developing Practical Communication Strategies Objective: To help students use culturally appropriate communication strategies such as politeness, requesting, and interpreting nonverbal cues.	
Role-Playing and Simulation Exercises Role-playing and simulations allow students to practice communication strategies in a controlled setting, such as navigating cultural misunderstandings or resolving conflicts in multicultural teams. Teachers can provide feedback to help refine strategies and build students' confidence in intercultural interactions.	Storytelling and Dialogue Practice Storytelling activities can help students share culturally significant stories in English, followed by discussions that encourage questions and explore diverse interpretations. This promotes active listening, dialogue, empathy, and flexibility in communication, aligning with Fantini's (2001) model.
Theme 4 Skills of discovery: Encouraging exploration of cultural practices Objective: To help students discover new cultural practices as they engage in intercultural interactions.	
Simulated Intercultural Debates To develop students' skills of discovery, teachers can organize debates on cultural differences, such as individualism versus collectivism or attitudes toward hierarchy. This encourages students to research both perspectives and apply their English skills in real-time intercultural exchanges.	Intercultural Fieldwork or Cultural Journals Encouraging students to engage in intercultural fieldwork or maintain cultural journals can enhance their skills of discovery. Activities such as visiting cultural centers, interacting with exchange students, or attending cultural events allow them to integrate attitudes, knowledge, and language skills in real-world contexts (Peng et al., 2009).
Theme 5 Critical cultural awareness: Analyzing and evaluating cultural perspectives Objective: To help students critically evaluate both their own and others' cultural perspectives in intercultural interactions.	
Media Analysis of Cultural Interactions Students can analyze authentic media (films, TV shows, news) from different cultural contexts to explore how individuals communicate across cultural differences. Group discussions or written reflections following the	Reflective Essays or Discussions To foster critical cultural awareness, students can engage in reflective essays or group discussions to assess their cultural biases and their impact on interactions. For instance, students can reflect on a cultural misunderstanding and

Pedagogical Activity	Approach
analysis allow students to critically evaluate the intercultural communication strategies used.	analyze how their background influenced their behavior.

Conclusion

This study examined the intercultural communicative competence (ICC) of Thai EFL undergraduates at the Thai-Nichi Institute of Technology (TNI) and the barriers affecting its development. Self-report questionnaires, quizzes, and focus group interviews revealed that while students demonstrate positive attitudes and cultural sensitivity, they face challenges in applying ICC skills in real-world contexts. Key barriers include limited intercultural exposure, a curriculum prioritizing language over cultural skills, and a lack of confidence in intercultural interactions. To address these issues, pedagogical strategies grounded in Byram and Fantini's frameworks are proposed, focusing on role-playing, cultural exchanges, virtual collaborations, and media analysis to strengthen students' ICC. Overall, fostering ICC requires a holistic approach that integrates experiential learning into the EFL curriculum to prepare students for effective global communication.

Limitations and suggestions for future studies

This study has several limitations. Conducted in a culturally homogeneous environment at TNI, students' limited exposure to authentic intercultural interactions may have influenced their ICC development. Reliance on self-report measures may have introduced bias, and the classroom-based scenarios may not fully capture real-world intercultural complexities. Additionally, the sample size of the focus group in this study is quite small, limiting the diversity of opinions and perspectives. Future research should include more diverse participants, use longitudinal methods to track ICC over time, and incorporate mixed methods for more accurate assessments. Expanding studies to explore multilingual communication, technology's role in ICC, and comparing pedagogical approaches could provide deeper insights into enhancing ICC among EFL learners.

References

- Alaai, M. M., & Nosrati, F. (2018). Research into EFL Teachers' Intercultural Communicative Competence and Intercultural Sensitivity. *Journal of intercultural communication research*, 47(2), 73-86.
- Bennett, M. J. (1993). Toward ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R. M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience*. (pp. 21-71). Intercultural Press.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters Ltd.

- Byram, M. (2014). Twenty-five years on: From cultural studies to intercultural citizenship. *Language, Culture and Curriculum*, 27(3), 209-225.
- Byram, M., Gribkova, B., and Starkey, H. (2002). *Developing the intercultural dimension in language teaching: A practical introduction for teachers*. Council of Europe.
- Byram, M., Nichols, A., and Stevens, D. (2001). Introduction. Byram, M. Nichols, A. & Stevens, D. (Eds.) *Doing intercultural competence in practice*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Castleberry, A., and Nolen, A. (2018). Thematic analysis of qualitative research data: Is it as easy as it sounds?. *Currents in pharmacy teaching and learning*, 10(6), 807-815.
- Chao, T. C. (2013). A diary study of university EFL learners' intercultural learning through foreign films. *Language, Culture and Curriculum*, 26(3), 247-265.
- Dang, L.C. (2016). *Intercultural Communication: Differences Between Western and Asian Perspective*. Centria University of Applied Sciences.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of studies in international education*, 10(3), 241-266.
- Deresky, H. (2002). *International Management: Managing Across Borders and Cultures*. (4th ed.) NJ: Pearson Education.
- Duisembekova, Z. (2021). Beliefs about Intercultural Communicative Competence: The Development and Validation of a New Instrument. *International Journal of Instruction*, 14(2), 103- 116.
- Fantini, A. (2001). *Exploring intercultural competence: A construct proposal*. Paper presented at NCOLCTL Fourth Annual Conference, April 2001, Las Vegas, USA.
- Hammer, M. R., Bennett, M. J., and Wiseman, R. (2003). Measuring intercultural competence: The intercultural development inventory. *International Journal of Intercultural Relations*, 27(4), 421-443.
- Jandt, F.E. (2003). *Intercultural Communication: A Global Reader*. SAGE Publications.
- Jhaiyanuntana, A., and Nomnian, S. (2020). Intercultural communication challenges and strategies for the Thai undergraduate hotel interns. *PASAA: Journal of Language Teaching and Learning in Thailand*, 59, 204-235.
- Keles, Y. (2013). What intercultural communication barriers do exchange students of Erasmus program have during their stay in Turkey, Mugla? *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 70, 1513-1524.
- Lallana, A., and Salamanca, P. (2020). Intercultural communicative competence in L2 Spanish: guidelines for teacher training programmes. *Journal of Spanish Language Teaching*, 7(2), 178-192.
- Lee, T. Y., Ho, Y. C., and Chen, C. H. (2023). Integrating intercultural communicative competence into an online EFL classroom: an empirical study of a secondary school in Thailand. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 8(1), 4.

- Liu, K. L. (2017). Creating classroom-based cross-cultural experiential learning in EFL. *English Teaching & Learning*, 41(4), 69-98.
- Martin, T. J., Esteve-Faubel, J. M., and Esteve-Faubel, R. P. (2021). Developing intercultural citizenship competences in higher education by using a literary excerpt in an English as a Foreign Language (EFL) context. *Intercultural Education*, 32(6), 649-666.
- Nomnian, S. (2018). Thai doctoral students' layers of identity options through social acculturation in Australia. *Austrian Journal of South-East Asian Studies*, 11(1), 99-116.
- Özdemir, E. (2017). Promoting EFL learners' intercultural communication effectiveness: a focus on Facebook. *Computer assisted language learning*, 30(6), 510-528.
- Pang, Y., and Li, L. (2023). Deliberate metaphors in English as a lingua franca interactions: characteristics and constructing processes. *Asian englishes*, 26(1), 156-173.
- Pasand, G. P., Amerian, M., Dowlatabadi, H., and Mohammadi, A. M. (2021). Developing EFL Learners' Intercultural Sensitivity Through Computer-Mediated Peer Interaction. *Journal of intercultural communication research*, 50(6), 571-587.
- Peng, H., Lu, W., and Wang, C. (2009). A framework for assessing high school students' intercultural communicative competence in a computer-mediated language learning project. *Journal of Interactive Learning Research*, 20(1), 95-116.
- Phumpho, R., and Nomnian, S. (2019). Challenges of Thai business people using English in ASEAN. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 40(4), 743-750.
- Porto, M. (2019). Does education for intercultural citizenship lead to language learning? *Language, culture and curriculum*, 32(1), 16-33.
- St. John, M. (1996). Business is blooming: Business English in the 1990s. *English for specific purposes*. 15(1), 3-18.
- Tran, T. Q., and Duong, T. M. (2018). The effectiveness of the intercultural language communicative teaching model for EFL learners. *Asian-pacific Journal of second and foreign language education*, 3(6), 1-17.
- Vivatananukul, M. (2016). *Intercultural communication*. Chulalongkorn University Press.
- Wimontham, O., Prachanant, N., and Jarat, C. (2024). Developing the Teaching Components of the ICC-Based Instructional Model to Enhance the Intercultural Competence of Thai EFL Tertiary Students: A Synthesis Study. *World Journal of english language*, 14(1), 309-309.
- Zhang, W., Xiaoya, S., and Cheung, Y. L. (2022). Vocational English language education in multilingual context: the case of Singapore. *Research in post-compulsory education*, 27(3), 436-453.

*****

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชน บ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี*

นพรัตน์ ไชยชนะ¹

(วันที่รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 7 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มีนาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ 2) เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ และ 3) ค้นหาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของตลาดโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่วิจัย คือ บ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประยุกต์วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง คือ เครือข่ายบ้าน วัด หน่วยงานราชการ รวม 24 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บ้านทุ่งนางครวญ มีศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลายกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์ 2) ชุมชนได้พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มหัตถกรรมบ้านทุ่งนางครวญโดยผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความต้องการของตลาดเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เริ่มจากการศึกษาแนวโน้มตลาด วิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค และนำข้อมูลมาปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการทำให้ได้ผ้าทอที่มีความโดดเด่นทั้งด้านความสวยงามและความทนทาน ตรงตามความคาดหวังของลูกค้าและสามารถแข่งขันในตลาด และ 3) แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณภาพสูงผ่านกระบวนการผ่านการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก ความร่วมมือจากสมาชิกชุมชน ทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งนี้ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และการส่งเสริมการตลาดออนไลน์เพื่อเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ชุมชน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การจัดการชุมชน, การพัฒนาที่ยั่งยืน

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาวัฒนธรรมสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี,

E-mail: chimmanee@kru.ac.th

Developing Indigenous Knowledge-Based Products to Improve Community Management Efficiency in Ban Thung Nang Khruan, Cha lae Sub-District, Thong Pha Phum District Kanchanaburi Province*

Nobparat Chaichana¹

(Received: November 7, 2024; Revised: March 7, 2025; Accepted: March 17, 2025)

Abstract

This objectives of this research were to: 1) explore the potential of community products in Ban Thung Nang Khruan, 2) develop prototype community products in Ban Thung Nang Khruan, and 3) identify product management approaches that aligned with the local way of life and market demands by utilizing local wisdom. The research area was Ban Thung Nang Khruan, Chalerm Subdistrict, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province. A qualitative research methodology was employed for incorporating anthropological research methods and participatory research approaches. The sample group consisted of 24 participants including representatives from households, temples, and government agencies. Data were collected through interviews, observations, focus group discussions, and analyzed using content analysis and descriptive analysis.

The research findings revealed that: 1) Ban Thung Nang Khruan had the potential to develop products that reflected local wisdom. Several community enterprised groups exist, each utilizing natural resources and traditional knowledge to create unique products. 2) The community had developed a prototype of woven textile products through the Ban Thung Nang Khruan handicraft group by integrating local wisdom with market demands. The product development process began with market trend analysis, consumer demand assessment, and product quality improvements based on the findings. As a result, the woven textiles produced are distinguished by their aesthetic appeal and durability, meeting customer expectations and achieving market competitiveness. 3) The approach to managing products based on local wisdom emphasized the use of natural resources and indigenous knowledge to create high-quality, unique products. This process was supported by building networks with external organizations and fostering collaboration among community members, enhancing the cultural value and uniqueness of the products. Furthermore, government agencies should provide support by establishing community product development learning centers and promoting online marketing to expand market opportunities.

Keywords: Community Products, Local Wisdom, Community Management, Sustainable Development

* This research project is supported by Kanchanaburi Rajabhat University for the fiscal year 2024

¹ Assistant Professor Dr., Department of Social Innovation for Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University, E-mail: chimmanee@kru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การพัฒนาท้องถิ่นในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลากหลายประการ แม้จะมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านเศรษฐกิจจากภาครัฐ เช่น การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถของธุรกิจชุมชนและ SMEs โดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12-13 แต่ความยากลำบากของชุมชนไทยในการปรับตัวสู่ความทันสมัยยังเป็นอุปสรรคที่ทำให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มที่ และต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่น การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ และการขาดความสามารถในการแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Sappupatam, 2023, p. 1)

นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนบนฐานของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการตลาด ตลอดจนการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน นโยบายภาครัฐและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยังเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ (Office of the National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister, 2022)

การศึกษาก่อนหน้านี้ระหว่างปี พ.ศ. 2563-2566 มุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรในหลายชุมชน พบว่า การปรับตัวเชิงกลยุทธ์ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ช่วยเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจและสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษายังแสดงให้เห็นว่าชุมชนบางแห่งยังขาดการจัดการทรัพยากรและการวางแผนที่เป็นระบบเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภค ทำให้การผลิตยังมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ และไม่สามารถขยายการจำหน่ายไปสู่ตลาดที่กว้างขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แนวโน้มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และสามารถแข่งขันในตลาด โดยการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นควบคู่กับนวัตกรรมสมัยใหม่ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัลและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโต (Tanchareon, 2023, p. 52) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนกลายเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้สามารถสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนยังส่งเสริมการใช้ทรัพยากรชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนกับภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ชุมชนสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างเข้มแข็ง (Chaichana, 2024, pp. 659-677)

บ้านทุ่งนางครวญมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์การเกษตร หัตถกรรม และอาหารพื้นบ้าน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เหล่านี้ยังขาดการประเมินและการวิเคราะห์

ศักยภาพอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน การสำรวจศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดได้ การสำรวจนี้ยังสามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจในทรัพยากรที่มีอยู่และการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและสามารถแข่งขันในตลาดได้ ดังนั้นการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเพิ่มมูลค่าและความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดปัจจุบัน (Meesomjit, 2024, p. 24) ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบที่หลากหลายสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การวิจัยและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีความน่าสนใจและมีคุณภาพสูงขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ในตลาดและส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนอย่างยั่งยืน

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการสำรวจและพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญผ่านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นฐานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้ข้อมูลภาคสนามจากอำเภอทองผาภูมิ พบว่าผลิตภัณฑ์ชุมชนหลายแห่งยังไม่ได้รับการจัดการและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้อย่างเต็มที่และยังขาดการสร้างคุณค่าเพิ่มที่เพียงพอ ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่มได้ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่เพียงเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและรักษาทรัพยากรท้องถิ่นในระยะยาว งานวิจัยนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาและจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานราก

การวิจัยเชิงพื้นที่ที่เคยศึกษาในชุมชนใกล้เคียง อาทิ การศึกษาของ Chaichana (2020, pp. 158-171) ทำการศึกษาในพื้นที่บ้านทิพเย ตำบลชะแล พบว่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนได้ แต่ยังขาดการขยายผลสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในพื้นที่บ้านทุ่งนางครวญ ผลที่คาดหวังจากการวิจัยนี้คือการพัฒนาชุมชนบ้านทุ่งนางครวญให้มีความสามารถในการจัดการผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และสร้างตัวแบบของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มคุณค่าในผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อชุมชนอื่นที่ต้องการพัฒนาในลักษณะเดียวกัน ดังนั้นการศึกษานี้จึงมุ่งสำรวจและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและประชาชนในพื้นที่ ผลการศึกษาช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่มีเอกลักษณ์และตอบสนองความต้องการของตลาดพร้อมเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการผลิตภัณฑ์และเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายนำไปสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อค้นหาแนวการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน แนวคิดการพัฒนาอาชีพ แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม เป็นฐานสำคัญมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงคนและกลุ่มคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผ่านการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจ และดำเนินการตามแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และการบูรณาการที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน (Sunthornwivat, 2024, p. 135) ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายในการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพ ทฤษฎีนี้จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทและลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน (Laochokchaikul, 2023, p. 51) การพัฒนาชุมชนจึงเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

การนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การพัฒนานี้เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความยั่งยืนให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน

แนวคิดการพัฒนาอาชีพ มีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน โดยเน้นการเสริมพลัง การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน การสร้างเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Pimta, In-unchot and Suebsing, 2023, p. 39) แนวคิดนี้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำแนวคิดการพัฒนาอาชีพในชุมชนมาใช้เป็นกรอบในการสำรวจและพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ โดยเน้นการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การประยุกต์แนวคิดนี้ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน การรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภายนอกนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ตลาดได้ดีขึ้น

แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เน้นการประยุกต์ใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึงองค์ประกอบศิลป์ เช่น จุด เส้น รูปร่าง สี และพื้นผิว เพื่อสร้างสมดุลและดึงดูดความสนใจ พร้อมทั้งสะท้อนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น (Chaichana, 2024, pp. 659-677)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ นำแนวคิดมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อตอบสนองตลาดเพิ่มโอกาสทางการตลาด ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และวิถีปฏิบัติที่สั่งสมผ่านประสบการณ์และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ภูมิปัญญาไม่เพียงสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเมื่อผสมผสานกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น (Pratoomrat, 2024, pp. 145-161)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนำแนวคิดนี้มาใช้ในการสำรวจทรัพยากรภูมิปัญญา และนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ผสมผสานลักษณะเฉพาะเข้ากับการออกแบบสมัยใหม่เพิ่มคุณภาพและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์

แนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม การจัดการทรัพยากรร่วมมีหลักสำคัญที่เน้นการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนเองผ่านการสร้างกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ใช้ทรัพยากร เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและลดปัญหาการแย่งชิงหรือใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาผ่านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายด้าน เช่น ทฤษฎีเกม ทฤษฎีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และทฤษฎีสถาบัน โดยเน้นการสื่อสาร การสร้างความไว้วางใจ และการปฏิบัติตามบรรทัดฐานร่วมที่กำหนดขึ้นเพื่อการจัดการทรัพยากรร่วมอย่างยั่งยืน (Phusara, 2023, p. 422)

แนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วมถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ โดยเน้นให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงในการใช้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ การสร้างความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประยุกต์การวิจัยแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยทางมานุษยวิทยา การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีคืนข้อมูลชุมชน ทุกขั้นตอนมีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและเชื่อถือได้ ข้อมูลได้รับจากหลากหลายแหล่ง โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและมีความน่าเชื่อถือ การวิจัยครั้งนี้มีการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ดำเนินการตามหลักจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ โดยเน้นการให้ข้อมูลที่ชัดเจนแก่ผู้เข้าร่วม การรักษาความลับของข้อมูล และการขอความยินยอมอย่างเป็นทางการจากผู้เข้าร่วม การรับรองโครงการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยในคนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เลขที่โครงการวิจัย 003/2567 SOP 002/2567

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สมาชิกในชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีบทบาท หน้าที่ และความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย โดยเฉพาะในด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 ราย ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย และพิจารณาคุณสมบัติที่สำคัญ คือ มีประสบการณ์ในชุมชน ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับในชุมชนสามารถให้ข้อมูลที่มีคุณภาพเพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 เครือข่ายสำคัญ ได้แก่

1) เครือข่ายบ้าน (12 ราย) ประกอบด้วย (1) ปราชญ์ชุมชน (8 ราย) ผู้มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การเกษตร หัตถกรรม และอาหารพื้นบ้าน (2) ผู้นำทางความเชื่อ (2 ราย) ผู้ประกอบพิธีกรรมและครูภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ที่มีบทบาทสำคัญในงานประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ (2 ราย) ครูภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร การเกษตร การทอผ้า และสมุนไพร

2) เครือข่ายวัด (3 ราย) ประกอบด้วย (1) เจ้าอาวาส (1 ราย) ผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานงานและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และ (2) พระสงฆ์ (2 ราย) อดีตสมาชิกชุมชนที่เข้าใจบริบทและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นอย่างดี

3) เครือข่ายราชการ (3 ราย) ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ตำบลชะแล คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่อุทยาน มีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมความหลากหลายด้านเพศอายุ บทบาทในชุมชน และความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับสะท้อนถึงบริบทของชุมชนได้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. **แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง** เครื่องมือนี้ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการสร้างขึ้นจากแนวคิดการวิเคราะห์เพื่อค้นหาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในชุมชนและแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

2. **ประเด็นในการสนทนากลุ่ม** ใช้สำหรับการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย โดยเฉพาะเพื่อการตรวจสอบข้อมูลและการค้นข้อมูลแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน

3. **การบันทึกภาคสนาม** ใช้เพื่อบันทึกสถานการณ์และสภาพแวดล้อมในพื้นที่วิจัย รวมถึงการบันทึกความคิดเห็นของผู้วิจัยและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและชีวภาพในพื้นที่

4. **เครื่องบันทึกภาพและเสียง** ใช้บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่วิจัย รวมถึงการบันทึกเสียงและภาพของการสนทนา และการบรรยายจากผู้ให้ข้อมูล เพื่อเก็บรักษาและวิเคราะห์ในภายหลัง

ทั้งนี้เครื่องมือการวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการประเมินความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความครอบคลุม และความถูกต้องของเครื่องมือ โดยใช้วิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องตามแนวทางของ Hammersley (1990) จากนั้นนำเครื่องมือไปทดลองใช้ในพื้นที่ชุมชนบ้านบนเขาแก่งเรียง เพื่อปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ผลการตรวจสอบแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .60 ขึ้นไป แสดงถึงความเหมาะสมในการเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลหลายรูปแบบจากหลากหลายแหล่งและทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องและความเที่ยงตรงเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลัก กระบวนการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประเทศ ระดับชุมชน และระดับกลุ่มอาชีพในชุมชน ซึ่งใช้วิธีการหลากหลาย เช่น การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและถูกต้องมากที่สุด ได้แก่

1. **ระดับประเทศ** การเก็บข้อมูลในระดับนี้เน้นการสังเคราะห์เอกสารและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาอาชีพของกรมการพัฒนาชุมชน

2. **ระดับชุมชน** การเก็บข้อมูลในระดับนี้เน้นการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอดงพญาผามิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์ ตัวแทนกลุ่มอาชีพในชุมชน ผู้นำชุมชน ครูภูมิปัญญา และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์และค้นหาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม

3. **ระดับกลุ่มอาชีพในชุมชน** ในระดับนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ในช่วงเวลาการดำเนินการเก็บข้อมูล ในระหว่างการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จะถูกจัดทำเป็นระบบโดยจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามแหล่งที่มาและประเภทของข้อมูล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความสอดคล้องของข้อมูลในแต่ละระดับที่เก็บมา กระบวนการนี้ช่วยให้สามารถตรวจสอบความสมบูรณ์และความเชื่อมโยงของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวิเคราะห์มุ่งเน้นการสำรวจศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเก็บข้อมูล เป็นการสรุปและจัดการข้อมูลที่รวบรวมได้ใน 4 ระดับ ได้แก่

2.1 การวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ข้อมูลที่ได้จะถูกวิเคราะห์เพื่อประเมินศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ เช่น วัตถุดิบ ความรู้ และทักษะ

2.2 การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ผลการวิเคราะห์นี้จะนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บในแต่ละช่วงเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและตลาด

2.3 ค้นหาแนวการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านทุ่งนางครวญ ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจและสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางในการจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน

2.4 การยืนยันข้อมูลและการวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอน ข้อมูลจะถูกนำไปตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์อีกครั้งผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ เพื่อให้มั่นใจในผลการวิจัยและแนวทางการจัดการที่ได้จากการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

บ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภothองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีศักยภาพในการผลิตสินค้าที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ผลิตภัณฑ์จากชุมชนแสดงถึงวิถีชีวิตและความหลากหลายที่เป็นเอกลักษณ์สามารถสรุป ได้ดังนี้

1. ศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ สะท้อนผ่านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจที่หลากหลาย ครอบคลุมการเลี้ยงสัตว์ การเพาะเห็ด การปลูกสมุนไพร งานหัตถกรรม และการผลิตกาแฟ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ สามารถสรุปศักยภาพผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ตำบลชะแล อำเภอกองคา จ.พิจิตร

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านอาหาร การเกษตร งานหัตถกรรม และ สมุนไพร ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการผลิตสินค้า ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของตลาด	การขาดความรู้ด้านการตลาด ผู้ผลิตในชุมชนยังขาดความรู้ ด้านการตลาด การสร้างแบรนด์ และการทำการตลาด ออนไลน์ ทำให้การเข้าถึงลูกค้ายังมีจำกัด
การใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ ใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ทำให้มีต้นทุน การผลิตที่ต่ำและมีความยั่งยืน	การผลิตในปริมาณที่จำกัด เนื่องจากการผลิตส่วนใหญ่ยัง เป็นแบบดั้งเดิมและใช้แรงงานมือ ทำให้ไม่สามารถผลิต ได้ในปริมาณมาก
ภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตใช้ความรู้และทักษะที่สืบทอดมา จากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์และมี คุณภาพ	การขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บางผลิตภัณฑ์ยัง ไม่มี การพัฒนาหรือปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของ ตลาดปัจจุบัน
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
การเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยว ที่สนใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีแนวโน้มที่จะแวะเวียนเข้ามาชุมชน ซึ่งเป็นโอกาส ในการแนะนำและจำหน่ายผลิตภัณฑ์	การแข่งขันจากผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ ผลิตภัณฑ์ ที่คล้ายคลึงกันจากชุมชนอื่น ๆ อาจเป็นคู่แข่งใน การจำหน่ายสินค้า ทำให้ต้องมีการพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ ของชุมชนมีความโดดเด่นและแตกต่าง
ความต้องการสินค้าชุมชนและสินค้าที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบ ธรรมชาติและกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มเป็นที่ต้องการมากขึ้น	การเปลี่ยนแปลงความต้องการของตลาด ผู้บริโภค มีความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชน ต้องปรับตัวให้ทันกับแนวโน้มตลาดและความต้องการ ของลูกค้า
การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรพัฒนา การเข้าร่วม โครงการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาต่าง ๆ สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพในการผลิตและการตลาดของ ชุมชนได้	ขาดการเชื่อมโยงกับตลาดภายนอก ชุมชนยังขาดช่องทาง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดที่กว้างขึ้น ทำให้มีข้อจำกัดในการสร้างรายได้

สรุปได้ว่าศักยภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ มีจุดแข็งของชุมชนในด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้า อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังต้องเผชิญกับจุดอ่อนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และการผลิตในปริมาณที่จำกัด ด้านโอกาส ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความต้องการสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกัน อุปสรรคสำคัญยังรวมถึงการแข่งขันจากผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่น ๆ และการเปลี่ยนแปลงความต้องการของตลาดที่รวดเร็ว

2. การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ ข้อมูลการสังเคราะห์ผลิตภัณฑ์ชุมชนทำให้สมาชิกในชุมชนบ้านทุ่งนางครวญคัดเลือกผลิตภัณฑ์ต้นแบบของกลุ่มหัตถกรรมบ้านทุ่งนางครวญเนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างชัดเจน การทอผ้าแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนช่วยสร้างความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ท้องถิ่นและเป็นการถ่ายทอดวิถีชีวิตของชุมชนไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีความประณีตและเป็นเอกลักษณ์ ดังเสียงสะท้อน

“การทอผ้าเป็นการสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนเรา การเลือกผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเป็นต้นแบบแสดงถึงความภาคภูมิใจในรากเหง้าของเราและการเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่น” (Supomsri, July 25, 2024)

กระบวนการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์เริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของตลาด การสัมภาษณ์ลูกค้าเป้าหมาย การสำรวจตลาดช่วยให้กลุ่มสามารถปรับปรุงลวดลาย สี สัน และวัสดุให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการวิเคราะห์คู่แข่งเพื่อระบุจุดเด่นและจุดด้อย ดังเสียงสะท้อน

“การศึกษาคู่แข่งช่วยให้เราสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและแตกต่างได้” (Ruengcharoen, August 10, 2024)

“การปรับลวดลายและสี สันให้ตรงกับความต้องการของตลาดทำให้ผลิตภัณฑ์ของเรามีความน่าสนใจมากขึ้น.” (Naga, June 19, 2024)

การศึกษาความต้องการของตลาดและแนวโน้มด้านรูปแบบ ลวดลาย และสี สัน เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้กลุ่มหัตถกรรมบ้านทุ่งนางครวญสามารถออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน กระบวนการนี้นำมาซึ่งการปรับปรุงวัสดุจากการใช้ด้ายที่ย้อมสีเคมีมาสู่การปรับปรุงใช้วิธีการย้อมสีจากธรรมชาติเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 1 การย้อมสีผ้าธรรมชาติจากวัสดุในท้องถิ่น (Chaichana, N., July 20, 2024)

การปรับปรุงต้นแบบจากการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอซึ่งเปลี่ยนจากผ้าที่ใช้สีเคมีเป็นสีธรรมชาติมีความน่าสนใจ นอกจากนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้บริโภคช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดต่อไป

3. แนวการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านทุ่งนางครวญ เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาภูมิปัญญา และการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การใช้ใบไม้ เปลือกไม้ และดอกไม้ในการย้อมผ้า ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์และลดต้นทุนการผลิต โดยได้รับการสนับสนุนจากปราชญ์ชุมชนที่ช่วยถ่ายทอดความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ สามารถสรุปแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปแนวการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านทุ่งนางครวญ

แนวทางการจัดการ	รายละเอียด	เสียงสะท้อนจากชุมชน
การจัดการทรัพยากรและวัตถุดิบ	ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์และลดต้นทุนการผลิต	“การใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติช่วยให้ผลิตภัณฑ์ของเรามีความเป็นเอกลักษณ์ และเรารู้สึกภูมิใจที่ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น” (Premasawat, June 2, 2024)
การสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	ถ่ายทอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และสร้างความหลากหลายตอบสนองความต้องการของตลาด	“เราช่วยกันเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผ้าทอของเรามีความสวยงามและเป็นที่ต้องการของตลาด” (Male, June 22, 2024)
การจัดการผลิตภัณฑ์และคุณภาพ	ควบคุมและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์	“การมีมาตรฐานในการผลิตช่วยให้ลูกค้าเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของเรา และยังทำให้เราภูมิใจที่ได้ส่งมอบสินค้าที่มีคุณภาพให้กับลูกค้า” (Supornsri, June 2, 2024)
การสร้างแบรนด์และการตลาด	สร้างแบรนด์และการตลาด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักและเพิ่มโอกาสในการขาย	“เรามีแบรนด์ที่ชัดเจนทำให้ผลิตภัณฑ์ของเราเป็นที่รู้จัก และช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับลูกค้า” (Pahupan, August 15, 2024)
การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ	สร้างเครือข่ายกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และขยายช่องทางการจำหน่าย	“การทำงานร่วมกับชุมชนอื่น ๆ และหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยให้เรามีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น” (Sumahingpan, August 25, 2024)

แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านทุ่งนางครวญ สะท้อนถึงการผสมผสานทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ตั้งแต่การใช้วัตถุดิบพื้นถิ่น การเชื่อมโยงเครือข่ายหน่วยงานภายนอก ความร่วมมือของชุมชนในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ช่วยสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น มีความหลากหลาย และตอบโจทย์ตลาดได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ 2 กระบวนการกลุ่มในการสรุปแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ (On-Ubon, S., November 20, 2024)

อภิปรายผลการวิจัย

ภาพรวมของการอภิปรายผลนี้ได้นำเสนอทั้งหมด 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญพบว่า ชุมชนมีความหลากหลายด้านผลิตภัณฑ์ครอบคลุมทั้งการเกษตร งานหัตถกรรม และการใช้สมุนไพร ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นช่วยลดต้นทุนการผลิตและสร้างเอกลักษณ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด โดยเฉพาะตลาดที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาทักษะด้านการตลาด การสร้างแบรนด์ และการผลิตที่ยังคงอยู่ในรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการขยายการผลิตและเข้าถึงลูกค้ากลุ่มใหม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ งานวิจัยของ Sunthornwivat (2024) ที่เน้นถึงความสำคัญของการสร้างมูลค่าผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเสริมสร้างทักษะสมาชิกในชุมชนเพื่อการพัฒนาและการจัดการผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Laochokchaikul (2023) ที่กล่าวถึงกระบวนการใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านทุ่งนางครวญได้ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นในการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบที่สอดคล้องกับการวิจัยของ Pimta, In-unchoth and Suebsing (2023) ที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเพื่อความยั่งยืน ก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับที่ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งการควบคุมคุณภาพ การสร้างเครือข่าย และการสร้างแบรนด์

ประเด็นที่สอง การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านทุ่งนางครวญเกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนที่เลือกผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเป็นต้นแบบ เนื่องจากผ้าทอเป็นสัญลักษณ์ของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชน กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เริ่มต้นจากการศึกษาและวิเคราะห์ตลาด ทำให้สามารถปรับปรุงการทอผ้าจากการใช้สีเคมีเป็นสีธรรมชาติสอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภค เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ

Pimta, In-unchot and Suebsing (2023) เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการจัดการกลุ่มอาชีพอย่างยั่งยืน และการวิจัยของ Sunthornwivat (2024) ในด้านการสร้างมูลค่าจากทรัพยากรมนุษย์และบริบทท้องถิ่นไทย ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยใช้ความรู้และทักษะของคนในชุมชนเอง ทั้งนี้ยังมีการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Chaichana (2020) ที่ระบุถึงแนวทางเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนสอดคล้องกับการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในการผลิตผ้าทอในบ้านทุ่งนางครวญ

ประเด็นที่สาม แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และนวัตกรรมทางการตลาดการสนับสนุนจากปราชญ์ชุมชนและความร่วมมือภายในชุมชน ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและสามารถแข่งขันได้ แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านทุ่งนางครวญ มุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์โดยการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาอย่างมีระบบ ผ่านกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการของตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ และการสร้างช่องทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชนให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน กระบวนการนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Laochokchaikul (2023) ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรชุมชน และงานของ Sappupatam (2023) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมในการสร้างความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้น แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ แต่ยังเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะผ่านการอบรม และเวิร์กช็อปให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน เพื่อให้พวกเขามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในอนาคต นอกจากนี้ควรสร้างระบบการเรียนรู้ร่วมกันผ่านพื้นที่แลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาทักษะการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายให้กับผู้นำชุมชน
2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนและระหว่างชุมชนต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมจะช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์และความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อสร้างความหลากหลายและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับตลาดและการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมจะช่วยขยายช่องทางการตลาดให้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแข่งขันได้และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Chaichana, N. (2020). Approaches to Enhancing Community Capacity in Food Security: A Case Study of Ban Thipuye, Chalaie Subdistrict, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province. *Journal of community development and quality of life*, 8(1), 158-171.
- Chaichana, N. (2024). The Development of a Grassroots Economy Based on Cultural Capital through BCG (Bio-Circular-Green Economy) Strategy of the Karen Ethnic Group in Ban Nong Bang, Lin Thin Subdistrict, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province. *Research community and social development journal*, 18(4), 659-677.
- Hammersley, M. (1990). *Reading Ethnographic Research: A Critical Guide*. London: Longman.
- Laochokchaikul, K. (2023). The Process of Studying Historical, Social, and Cultural Data to Support the Development of Pak Nam Krasae Community, Klaeng District, Rayong Province. *Journal of social science research and academic*, 18(2), 47-60.
- Meesomjit, T. (2024). Community Product Development for Livable Green Tourism in Bang Lane Subdistrict Community, Bang Yai District, Nonthaburi Province. *Rajapark journal*, 18(58), 22-43.
- Office of the National Economic and Social Development Council, Office of the Prime Minister. (2022). *The 13th National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*. Royal Gazette.
- Phusara, A. (2023). Social Ecology: Community Resource Management in Huai Han, Wiang Kaen District, Chiang Rai Province. *Journal of liberal arts rajamangala suvarnabhumi*, 5(2), 419-432.
- Pimta, L., In-unhot, I., and Suebsing, S. (2023). Community product development and sustainable management of community occupational groups. *Journal of humanities and social sciences thonburi university*, 17(2), 37-52.
- Pratoomrat, S. (2024). The development of the english speaking skill through creativity – based learning approach for local wisdom Kham Dye Fabric village producers at Sakon Nakhon province. *Journal of mani chettha ram wat chommani*, 7(1), 145-161.

- Sappupatam, N. (2023). *Community Resource Management Based on the Philosophy of Sufficiency Economy: A Study of Communities in Trat Province*. Doctoral Dissertation, Interdisciplinary Studies for Sustainable Development, Rambhai Barni Rajabhat University.
- Sunthornwiwat, C. (2024). Theory of human resource development: Creating value within the Thai context. *Journal of behavioral science*, 30(2), 130-148.
- Tanchareon, S. (2023). A study on community potential for developing community products from local wisdom in U Thong district, Suphan Buri province. *Journal of rajabhat surat thani*, 10(1), 45-78.

*****

ประเมินผลการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณ รายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*

มุกิตา มากวิชิตร์¹ กันวิศา สุขพานิช²

(วันที่รับบทความ: 18 พฤศจิกายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 1 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 เมษายน 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง ประเมินผลการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มข้าราชการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 10 กองบังคับการรวมจำนวน 450 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ตำแหน่งระดับผู้บริหาร (สารวัตรไปจนถึงผู้กำกับการ) และระดับปฏิบัติการ (ผู้บังคับหมู่จนถึงรองสารวัตร) รวมจำนวน 20 คน

ผลการวิจัย พบว่า การใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองมีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่า อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงบประมาณที่มุ่งยกระดับการให้บริการและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ส่วนปัญหาสำคัญที่ควรปรับปรุง คือ ระยะเวลาการจัดสรรงบประมาณที่ล่าช้า เป็นเหตุทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณภายในหน่วยงาน

ด้วยเหตุนี้ จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป โดยควรมีการพัฒนาระบบการอนุมัติและจัดสรรงบประมาณให้เร็วยิ่งขึ้น ตลอดจนควรเพิ่มงบประมาณให้สอดคล้องและเพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดต่าง ๆ ทั้งการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนสวัสดิการที่พึงอาศัย การฝึกอบรมการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละสายงาน รวมถึงควรจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยสนับสนุนในเรื่องการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น เครื่องตรวจหนังสือเดินทาง และการใช้เทคโนโลยีชีวมิติในอุปกรณ์พกพา (Biometric mobile) เพื่อใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ: การประเมินผล, ประสิทธิภาพ, ประสิทธิผล, ความคุ้มค่า, ค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมือง

* บทความวิจัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

¹ อาจารย์, โรงเรียนกฎหมายและการเมือง, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, E-mail: markvichitr2@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, โรงเรียนกฎหมายและการเมือง, มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, E-mail: gug-giggs@live.com

Evaluating the Expense of Immigration Fees to Support the Annual Budget for Fiscal Year 2023*

Mutita Markvichit¹ Kanwisa Sukphanit²

(Received: November 18, 2024; Revised: April 1, 2025; Accepted: April 17, 2025)

Abstract

The research on the evaluation of immigration fees to support the annual budget for fiscal year 2023 aimed to 1) evaluate the efficiency, effectiveness and value for money of immigration fees to assist the annual budget for fiscal year 2023, and 2) find out a guideline for improving and developing in expense of immigration fees to aid the annual budget for the following year. This was mixed-method research that quantitative data collected through 450 immigration police officers. The qualitative study carried out with 20 immigration police officers who were executive level (Inspector to Superintendent) and practitioner level (Squad Leader to Deputy Inspector) via in-depth interviews.

The finding indicated that immigration fee expenditures were managed with optimal efficiency, effectiveness, and value for money. This was consistent with the budget objectives that aimed to upgrade service and increased the efficiency of immigration police officers. The major problem to need improvement was delay in budget allocation which caused problems in budget management within the agency.

Therefore, it led to recommendations for improving and developing the expense of immigration fees to support the budget for the next fiscal year. The approval process and budget allocation should be developed rapidly and increasing budget should be related and sufficient for the operation and needs of the provincial immigration offices. The budget allocation to support welfare included residence, training of duty, including budget allocation in proving modern equipment and technology such as passport inspection machines and the use of biometric mobile devices to verify personal identities efficiently.

Keywords: Evaluation, Efficiency, Effectiveness, Value for Money, Immigration Fees

---

* Research Article from Suandusit University

¹ School of Laws and politics, Suandusit University, E-mail: markvichit2@gmail.com

² Assistant Professor, School of Laws and politics, Suandusit University, E-mail: gug-giggs@live.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบัน สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีภารกิจสำคัญที่จะต้องรับผิดชอบ ทั้งการบริหารจัดการ การเข้า-ออกของบุคคลในราชอาณาจักรไทย การควบคุมดูแลและรักษาความมั่นคงตามพื้นที่ชายแดนของประเทศ รวมถึงส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งภารกิจดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยงบประมาณจำนวนมากเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ (Immigration Bureau, 2023)

แต่ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา จะพบว่าสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาและความท้าทาย ในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในภารกิจหลายด้าน ทั้งภารกิจป้องกัน และปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ กลุ่มองค์กร อาชญากรรม การค้ายาเสพติด ซึ่งเมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้วจะต้องมีการควบคุมดูแลกักตัวบุคคลที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ตลอดจนการควบคุมดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เดินทางเข้า-ออก ในราชอาณาจักรไทย ซึ่งในทุกภารกิจจำเป็นจะต้องมีงบประมาณในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของการดำเนินงาน งบประมาณ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนภารกิจเร่งด่วนของสำนักงาน ตรวจคนเข้าเมืองให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองให้มีประสิทธิภาพ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จึงมีการนำงบประมาณที่ได้จากการหักเงินค่าธรรมเนียมที่ได้รับตามพระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ก่อนนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และพัฒนางานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด ทั้งในส่วนงบดำเนินงาน งบลงทุน ครุภัณฑ์ รวมถึงสนับสนุนโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และโครงการจัดหากล้องบันทึกภาพและเสียงตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคสูญหาย พ.ศ. 2565 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้งนี้ เพื่อ ส่งเสริมการดำเนินงานของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองให้มีประสิทธิภาพ และยกระดับการให้บริการภาค ประชาชนได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม เป็นธรรม ตลอดจนยังเป็นการเสริมสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งได้สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล และหลักการดำเนินงานตามมาตรฐานสากลร่วมด้วย

จากประเด็นข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประเมินผลประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และ ความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมือง เพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2566 เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียม ตรวจคนเข้าเมืองในปีงบประมาณถัดไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมือง เพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

ประเมินผลว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายทราบผลการดำเนินงานโครงการ ซึ่งการวิจัยประเมินผลเป็นรูปแบบของการประเมินผลแบบหนึ่ง ที่นำระเบียบวิธีวิจัยเข้ามาใช้ในการตรวจสอบและวิเคราะห์ โดยระบบการประเมินดังกล่าวจะต้องมีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากทุกฝ่ายในองค์กร

ทั้งนี้ ในการประเมินผลจะเป็นการวัดประสิทธิภาพของแผนงาน โครงการ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยเมื่อมีการประเมินผลเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้ที่มีหน้าที่ประเมินผลจะต้องเป็นผู้สรุปผลและเสนอแนะให้แก่ผู้บริหาร ใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) แผนงานโครงการที่ประเมินได้บรรลุตามวัตถุประสงค์เพียงใด และ 2) แผนงานโครงการที่ประเมินผลมีปัญหาและอุปสรรคเช่นใด เพื่อให้ผู้บริหารได้พัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานแผนงาน โครงการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Kanchanachitra, 2001)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า

การประเมินผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ สามารถพิจารณาและวิเคราะห์ได้จากประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า (Pipatphen et al., 2014) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การประเมินประสิทธิผล เป็นการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ของการทำงานกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สำหรับวิธีการวัดประสิทธิผลของหน่วยงานสามารถคำนวณจากการดำเนินงานที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้สำเร็จ

2) การประเมินประสิทธิภาพ เป็นการประเมินความสามารถในการลดต้นทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ หรือความสามารถในการเพิ่มผลผลิตหรือผลประโยชน์เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่สูงหรือมีคุณภาพมากกว่าที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงาน ซึ่งประสิทธิภาพเป็นอัตราส่วนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตหรือผลประโยชน์ที่ได้รับกับต้นทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานจริง โดยจะต้องเปรียบเทียบกับแผนที่วางไว้

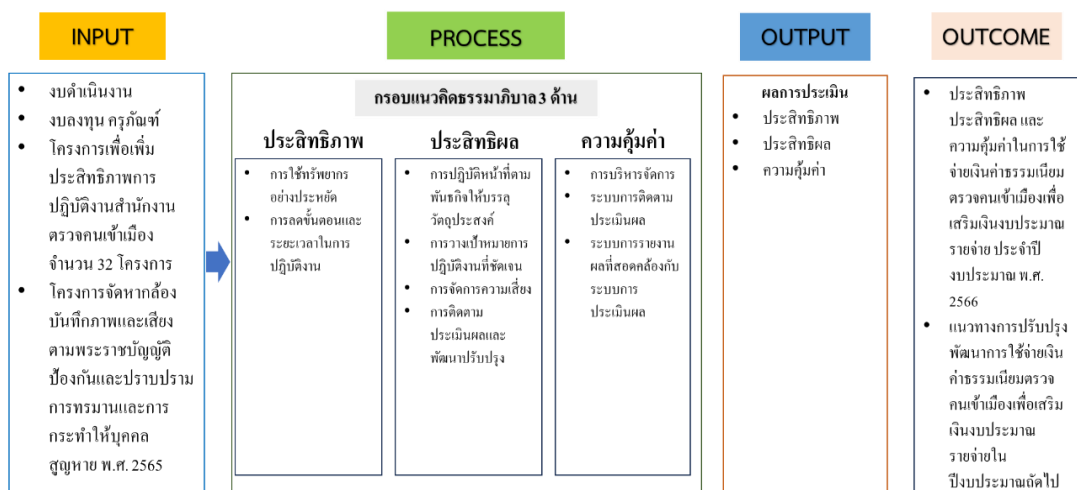
3) การประเมินความคุ้มค่า ในการปฏิบัติการกิจของรัฐบาล สามารถวัดได้จากประสิทธิผล (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) ความคุ้มค่าในเชิงประสิทธิผล ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์

หรือเป้าหมายของภารกิจตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ภารกิจนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ที่สามารถตอบสนองตรงกับความต้องการ และก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย สำหรับความคุ้มค่าในเชิงประสิทธิภาพ ได้แก่ การดำเนินงานเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามแผนปฏิบัติการ ผลการดำเนินงานได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้

กล่าวโดยสรุป การประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า ถือเป็นเรื่องสำคัญภายในหน่วยงาน เนื่องจากการวัดผลและตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานหรือโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ประสิทธิผลสูงสุด และคุ้มค่ากับทรัพยากรที่ใช้ไป โดยการประเมินดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น แต่ยังช่วยให้ทรัพยากรถูกใช้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้สามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจากประเด็นเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้นำมาเป็นประเด็นหลักในการประเมินผล การใช้เงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รวมด้วย ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการใช้เงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองในแต่ละด้านได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า และแนวคิดเกี่ยวกับการใช้เงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมือง ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมานำเสนอ ประกอบกับมีการสืบค้นงานวิจัย หนังสือ ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาศึกษาและทบทวนวรรณกรรม โดยรายละเอียดดังกล่าวได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า ในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และ แนวทางในการปรับปรุงพัฒนา การใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป

ทั้งนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจาก จำนวนเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 8,512 นาย (Bureau, 2023) ภายใต้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 10 กองบังคับการ ประกอบด้วย กองบังคับการอำนวยการ (บก.อก.สตร.) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 1-6 (บก.ตม. 1-6) กองบังคับการสืบสวนสอบสวน (บก.สส.) ศูนย์เทคโนโลยีตรวจคนเข้าเมือง (ศท.ตม.) และ ศูนย์ฝึกอบรมตรวจคนเข้าเมือง (ศฝร.ตม.)

โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามานะ (Yamane, 1973; Wanichbancha, 2021) ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ มีจำนวน 450 ตัวอย่าง ตลอดจนเพื่อให้การกำหนดตัวอย่างประชากรครอบคลุมทุกตำแหน่งในการปฏิบัติงาน คณะผู้วิจัยจึงได้ ดำเนินการทำการคัดเลือกกลุ่มประชากรที่มีตำแหน่งตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ไปจนถึงระดับผู้ปฏิบัติการ ด้วย วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จากฐานข้อมูลเจ้าหน้าที่ตำรวจของสำนักงาน ตรวจคนเข้าเมือง ภายใต้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้ง 10 กองบังคับการ โดยแบ่งกลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามตามลำดับตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ ผู้กำกับการ รองผู้กำกับการ สารวัตรใหญ่ สารวัตร รองสารวัตร และผู้บังคับหมู่ ซึ่งได้กำหนดจากสัดส่วน ตำแหน่งอัตราครองทั้งหมดของแต่ละกองบังคับการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กองบังคับการ	ผกก.	รอง ผกก.	สวญ.	สว.	รอง สว.	ผบ.หมู่
1) กองบังคับการอำนวยการ (บก.อก.สตร.)	3	5	-	5	10	17
2) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 1 (บก.ตม 1)	3	6	-	15	15	15
3) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 (บก.ตม 2)	4	5	-	1	15	15
4) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 3 (บก.ตม 3)	7	5	2	5	15	15
5) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 4 (บก.ตม 4)	5	5	1	5	15	15
6) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 5 (บก.ตม 5)	3	5	-	7	15	15
7) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 6 (บก.ตม 6)	4	5	1	3	15	15
8) กองบังคับการสืบสวนสอบสวน (บก.สส.ตม)	5	7	-	13	15	15
9) ศูนย์เทคโนโลยีตรวจคนเข้าเมือง (ศท.ตม.)	3	5	-	5	10	17
10) ศูนย์ฝึกอบรมตรวจคนเข้าเมือง (ศฝร.ตม.)	3	5	-	5	10	15
รวม	40	53	4	64	135	154
รวมทั้งสิ้น	450					

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองภายใต้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 10 กองบังคับการ กองบังคับการละ 2 คน ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานที่ในสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยแบ่งเป็นตำแหน่งระดับผู้บริหาร คือ สารวัตรขึ้นไปจนถึงผู้กำกับการ 1 คน และตำแหน่งระดับผู้ปฏิบัติการ คือ ผู้บังคับหมู่จนถึงรองสารวัตร 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กองบังคับการ	ระดับผู้บริหาร (สว. - ผกก.)	ระดับผู้ปฏิบัติการ (ผบ.หมู่ - รอง สว.)
1) กองบังคับการอำนวยการ (บก.อก.สทม.)	1	1
2) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 1 (บก.ตม 1)	1	1
3) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2 (บก.ตม 2)	1	1
4) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 3 (บก.ตม 3)	1	1
5) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 4 (บก.ตม 4)	1	1
6) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 5 (บก.ตม 5)	1	1
7) กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 6 (บก.ตม 6)	1	1
8) กองบังคับการสืบสวนสอบสวน (บก.สส.ตม.)	1	1
9) ศูนย์เทคโนโลยีตรวจคนเข้าเมือง (ศท.ตม.)	1	1
10) ศูนย์ฝึกอบรมตรวจคนเข้าเมือง (ศฝร.ตม.)	1	1
รวม	10	10
รวมทั้งสิ้น	20	

ทั้งนี้ ในส่วนของวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลระดับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยใช้สถิติใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอโดยการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียม ตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

จากผลการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียม
ตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของ
เจ้าหน้าที่ผู้ตอบแบบประเมินผลการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวนทั้งสิ้น 450 คน ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มากกว่า
เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 63.78 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.44 สำหรับระดับการศึกษา
ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.00 โดยส่วนใหญ่
มีตำแหน่งอยู่ในระดับผู้บังคับหมู่ คิดเป็นร้อยละ 36.44

สำหรับผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า ในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียม
ตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
โดยแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นต่อ
ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.908)
โดยมีรายละเอียดตามประเภทการใช้จ่ายเงินตรวจคนเข้าเมือง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) งบดำเนินงาน

ด้านประสิทธิภาพในการใช้งบดำเนินงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด
เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การใช้งบ
ดำเนินงาน ทำให้หน่วยงานสามารถจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน
และการใช้งบดำเนินงาน ทำให้หน่วยงานสามารถจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอต่อการใช้งาน อยู่ใน
ระดับที่เท่ากัน รองลงมาคือ การใช้งบดำเนินงาน ทำให้หน่วยงานมีเครื่องใช้สาธารณูปโภคที่มีคุณภาพมากขึ้น

ด้านประสิทธิผลในการใช้งบดำเนินงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา
เป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การจัดทำงบดำเนินงาน ได้แก่
ค่าใช้จ่าย ค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค และค่าตอบแทน ในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและ
เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รองลงมา คือ การขออนุมัติงบดำเนินงาน ได้แก่ ค่าใช้จ่าย ค่าวัสดุ ค่า
สาธารณูปโภค และค่าตอบแทน ในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ด้านความคุ้มค่าในการใช้งบดำเนินงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ
พิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การใช้งบดำเนินงาน
ในหน่วยงาน ทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองได้มากยิ่งขึ้น

รองลงมาคือ การใช้งบประมาณในหน่วยงานทำให้ผู้รับบริการมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองว่าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถตรวจสอบได้

ส่วนผลการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มข้าราชการตำรวจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้งระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองที่นำมาสนับสนุนในส่วนของงบประมาณ สามารถช่วยยกระดับและขับเคลื่อนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน ตลอดจนค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าซ่อมบำรุงยานพาหนะ ซึ่งนับเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองทุกกองบังคับการ

2) งบลงทุน

ด้านประสิทธิภาพในการใช้งบลงทุน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การใช้งบลงทุน ทำให้หน่วยงานมีระบบสารสนเทศที่ทันสมัยและสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน และการใช้งบลงทุน ทำให้หน่วยงานมีระบบสารสนเทศที่เพียงพอต่อการใช้งาน รองลงมาคือ การใช้งบลงทุน ทำให้หน่วยงานมีระบบสารสนเทศที่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน

ด้านประสิทธิผลในการใช้งบลงทุน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การจัดทำงบลงทุน ในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รองลงมา คือ การขออนุมัติงบลงทุนในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และการใช้งบลงทุน ในการจัดซื้อครุภัณฑ์ต่าง ๆ สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงประชาชนผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

ด้านความคุ้มค่าในการใช้งบลงทุน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรก การใช้งบลงทุน ในการจัดซื้อครุภัณฑ์ต่าง ๆ ทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองได้มากยิ่งขึ้น รองลงมา คือ การใช้งบลงทุน ในการจัดซื้อครุภัณฑ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้รับบริการมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองว่าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถตรวจสอบได้ และการใช้งบลงทุน ในการจัดซื้อครุภัณฑ์ต่าง ๆ สามารถติดตามและประเมินผล ได้ทุกขั้นตอนการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

ส่วนผลการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มข้าราชการตำรวจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้งระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองที่นำมาสนับสนุนในส่วนของงบลงทุน มีส่วนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงอาคาร สถานที่ ด้านตรวจคนเข้าเมือง และ

สถานที่กักตัวสำหรับบุคคลที่ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการตรวจสอบ และควบคุมบุคคลเข้าเมือง ซึ่งนับเป็นสิ่งที่สำคัญในการยกระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน ตรวจคนเข้าเมืองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ทุกขั้นตอน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนต่อไปด้วย

3) โครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 32 โครงการ

ด้านประสิทธิภาพของโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ โครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทำให้หน่วยงานมีระบบสารสนเทศที่ทันสมัยสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน และเพียงพอต่อการให้บริการประชาชน และโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทำให้หน่วยงานมีอาคารสำหรับใช้ในการปฏิบัติงานที่เพียงพอ และเหมาะสมกับการให้บริการประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน รองลงมา คือ โครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทำให้หน่วยงานมีสวัสดิการด้านที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมมากขึ้น

ด้านประสิทธิผลของโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การจัดทำโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รองลงมา คือ การขออนุมัติโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ด้านความคุ้มค่าของโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การใช้งบประมาณโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ตรวจคนเข้าเมืองได้มากยิ่งขึ้น รองลงมา คือ การใช้งบประมาณโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทำให้ผู้รับบริการมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองว่าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถตรวจสอบได้

ส่วนผลการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มข้าราชการตำรวจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้งระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองที่นำมาสนับสนุนในโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 32 โครงการ ตัวอย่างเช่น ระบบบัตรคิวอัตโนมัติ เพื่อบริการประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว และการดำเนินงาน การให้บริการเป็นไปตามขั้นตอนตามที่กำหนด นอกจากนี้ยังมีโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการตรวจคน

เข้าเมือง และโครงการก่อสร้างที่พักอาศัยให้แก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการโครงการดังกล่าวจะเป็นการอำนวยความสะดวกและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละพื้นที่เป็นอย่างมาก

4) โครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. 2565 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง

ด้านประสิทธิภาพของโครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ โครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงฯ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกัน และปราบปรามการกระทำผิดให้กับหน่วยงานได้เป็นอย่างดี รองลงมา คือ โครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงฯ สามารถสนับสนุนให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด

ด้านประสิทธิผลของโครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ การจัดทำโครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงฯ ในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รองลงมา คือ การขออนุมัติโครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงฯ ในหน่วยงานสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ด้านความคุ้มค่าของโครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยอันดับแรก คือ โครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงฯ สามารถติดตามและประเมินผลได้ทุกขั้นตอน การดำเนินงาน และโครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงฯ ทำให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองได้มากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน รองลงมา คือ โครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียงฯ ทำให้ผู้รับบริการมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองว่าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถตรวจสอบได้

ส่วนผลการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มข้าราชการตำรวจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้งระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมือง ที่นำมาสนับสนุนในโครงการจัดหาห้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565 จะทำให้สามารถยกระดับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตรวจคน

เข้าเมืองให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นเครื่องมือหนึ่งในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้สอดคล้องตามหลักปฏิบัติสากล เพื่อนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนต่อไป

2. แนวทางการปรับปรุงพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มข้าราชการตำรวจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้งระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการพัฒนากระบวนการอนุมัติและจัดสรรงบประมาณ ให้เร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาประสบปัญหาเรื่องความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณ จึงเป็นเหตุทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณภายในหน่วยงาน กล่าวคือ จะต้องเร่งรัดใช้งบประมาณ ให้เสร็จสิ้นภายในปีงบประมาณ ซึ่งจะกระทบในเรื่องกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโครงการต่าง ๆ ที่ล่าช้า ตามมาด้วย นอกจากนี้กลุ่มข้าราชการตำรวจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองยังมีความเห็นว่าควรนำเงิน ค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองในจังหวัด ต่าง ๆ อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากความเร่งด่วนและความจำเป็นในการสนับสนุนในแต่ละโครงการ เป็นสำคัญ ทั้งในเรื่องการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนสวัสดิการที่พักอาศัย การฝึกอบรมการปฏิบัติ หน้าที่ในแต่ละสายงาน อาทิ การสืบสวนสอบสวนยุคใหม่ เพื่อรองรับรูปแบบการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลง ไปตามยุคสมัย ตลอดจนศึกษานวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมา ช่วยเสริมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ให้เกิดความเชี่ยวชาญ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพ รวมถึงควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ที่ทันสมัย เช่น เครื่องตรวจหนังสือเดินทาง และการใช้เทคโนโลยีชีวมิติในอุปกรณ์พกพา (Biometric mobile) เพื่อใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการประเมินผลการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า ในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียม ตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานตรวจคน เข้าเมือง ในประเภทงบประมาณต่าง ๆ ได้แก่ งบดำเนินงาน งบลงทุน โครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และ โครงการจัดหากล้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकูลสูญหาย พ.ศ. 2565 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่า ทุกด้าน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.908) ซึ่งจากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการใช้จ่ายเงิน ค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณดังกล่าว เป็นส่วนสำคัญ ในการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้หน่วยงานสามารถจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ทันสมัยและมีงบประมาณ สำหรับใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ สอดคล้องกับภารกิจของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง หากไม่มี

การจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้มาเสริมในแต่ละปีงบประมาณ ก็จะทำให้ไม่มีงบประมาณในการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงาน ซึ่งด้วยภารกิจหน้าที่ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีภารกิจหลายด้าน ทั้งในเรื่องการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เดินทางเข้า-ออกประเทศ และการรักษาความมั่นคงของประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีงบประมาณในการสนับสนุนการก่อสร้างอาคารเพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และพร้อมให้บริการประชาชน ตลอดจนควรมีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เช่น ระบบบัตรคิวอัตโนมัติ กล้องบันทึกภาพและเสียงในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงงบประมาณในการดูแลบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อรองรับการปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง และเป็นการสนับสนุนเพื่อยกระดับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Meethong and Ratchadapunnathikul (2020) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยผลการศึกษาพบว่าสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองควรมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในส่วนของการศึกษายังพบว่าปัญหาสำคัญในการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ คือ ระยะเวลาการจัดสรรงบประมาณที่ล่าช้า ส่งผลให้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ทั้ง 10 กองบังคับการ จะต้องเร่งรัดการใช้จ่ายในช่วงสิ้นปีงบประมาณ เป็นเหตุทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณในแต่ละพื้นที่

ด้วยเหตุนี้ จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมือง เพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป โดยควรมีการพัฒนากระบวนการอนุมัติและจัดสรรงบประมาณให้ดียิ่งขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานทุกกระบวนการให้มีความรวดเร็ว สอดคล้องกับภารกิจหน่วยงานในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kosuma (2021) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานของตำรวจยุคใหม่ เพื่อความโปร่งใสเป็นธรรมโดยยึดธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน โดยผลการศึกษาพบว่าหน่วยงานตำรวจควรมีวิธีการและขั้นตอนในการจัดสรรงบประมาณที่รวดเร็ว เป็นระบบ และเหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานตำรวจสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุก ๆ ภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และมีความคุ้มค่า ซึ่งหากพิจารณาประเด็นดังกล่าวแล้ว จะพบว่าผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลที่เป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐทุกแห่งควรยึดถือและปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานเป็นไปตามหลักนิติธรรม ตลอดจนเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดความคุ้มค่าสูงสุด ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงานตามหลักการ ดังนี้ 1) หลักประสิทธิภาพ ที่มุ่งเน้นประเมินผลการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด รวมทั้งจะต้องมีการลงทุนที่คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยใช้วิธีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น 2) หลักประสิทธิผล

ที่มุ่งเน้นประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 3) หลักความคุ้มค่า มุ่งเน้นประเมินผลในประเด็นการบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งมีระบบการติดตามประเมินผล เพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่า ในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ และมีระบบการรายงานผลที่สอดคล้องกับระบบการประเมินผล (Kraikitrat, et al., 2021)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการใช้จ่ายเงิน ค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อเสริมเงินงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณถัดไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการปรับปรุงระเบียบของกระทรวงการคลังเพื่อให้การจัดสรรงบประมาณ ในแต่ละปี มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีภารกิจในการเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ อาทิ การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย และความมั่นคงในชายแดน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงกฎ ระเบียบดังกล่าว เพื่อขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงาน ให้มีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงระบบและกลไก ในการเบิกจ่ายงบประมาณที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ตลอดจนควรมีการกำหนดระยะเวลาการจัดสรรงบประมาณ ที่ชัดเจน ซึ่งในทางปฏิบัติควรมีการกำหนดและจำแนกประเภทของหน่วยงาน เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เพื่อให้แต่ละกองบังคับการ ได้รับการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับปริมาณงานในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพิจารณาอนุมัติจัดสรรเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองฯ ให้หน่วยงานเร็วมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะรายการค่าบำรุงรักษาโปรแกรมและซ่อมแซมระบบสารสนเทศของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (MA) เพื่อให้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่องได้ตลอด 24 ชั่วโมง

2. ควรมีการวางแผนการจัดการทรัพยากรและรายได้ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุ้มค่า ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างเรื่องการบริหารงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน ที่จำเป็นจะต้องมีการดำเนินการ ตามแผนงานที่กำหนด รวมทั้งควรผลักดันให้การเบิกจ่ายงบประมาณดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในปีงบประมาณ นั้น ๆ โดยไม่ต้องขอขยายระยะเวลาการเบิกจ่าย ระบุหรือยกเลิกโครงการแต่อย่างใด

3. ควรมีการจัดสรรงบประมาณการใช้จ่ายค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมือง เพื่อใช้สำหรับสนับสนุน การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของเจ้าหน้าที่ (Upskill Reskill Newskill) ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ให้มีทักษะสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ รวมทั้งควรมีการพัฒนา ทักษะการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน เทคโนโลยีสมัยใหม่ จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง

4. ควรมีการจัดสรรงบประมาณการใช้จ่ายเงินค่าธรรมเนียมตรวจคนเข้าเมืองมาใช้สนับสนุนโครงการเกี่ยวกับเทคโนโลยีและจัดหาอุปกรณ์ในการตรวจคัดกรองผู้โดยสารที่เดินทางเข้า-ออกประเทศ เช่น เครื่องตรวจหนังสือเดินทาง รวมถึงควรมานำ Biometric mobile มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อรองรับการใช้งานในการกิจฉุกเฉิน หรือจำเป็นต้องมีการใช้ระบบดังกล่าวในการตรวจสอบผู้โดยสารในกรณีที่มีเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น ผู้ป่วยที่ไม่สามารถออกจากเครื่องบินได้ นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำโครงการติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV ที่เป็นระบบที่มีความทันสมัย สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวของผู้โดยสาร ตลอดจนมีระบบเปรียบเทียบใบหน้าโดยใช้เทคโนโลยีชีวมิติ (Biometric) เพื่อตรวจสอบและคัดกรองคนเข้า-ออกได้โดยละเอียด ทั้งนี้ เพื่อให้การตรวจสอบและคัดกรองคนเข้าเมืองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวจะเป็นไปตามหลักมาตรฐานตรวจคนเข้าเมืองในระดับสากล เช่นเดียวกับ US Customs and Border Protection (CBP) และ Singapore Immigration & Checkpoint Authority (ICA)

เอกสารอ้างอิง

- Immigration Bureau. (2023). *Immigration Bureau Operational Plan for Fiscal Year 2023*. Retrieved September 27, 2024, from https://www.immigration.go.th/?page_id=1430 (In Thai).
- Kanchanachitra, S. (2001). Monitoring and evaluating local and rural development project plans. In *teaching material for the subject of development of administrative project in local and rural areas* (8th edition, Unit 8). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press.
- Kosuma, T. (2021). Modern police operations for transparency and fairness. *Journal of Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College*, 9(2), 25-32. (In Thai).
- Kraikitrat, J., Aumkoon, P., Pongtang, T., Rungsipanodorn, B. and Bodeerat, C. (2021). Good Governance: operations of local administrative organizations. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(3), 345-358. (In Thai).
- Meethong, N., & Ratchadapunnathikul, C. (2020). Development Approach for Immigration Police Officers at Suvarnabhumi Airport. *Quality of life and Law Journal*, 16(2), 79-87. (In Thai).
- Pipatphen, T. (2014). *Research report on the evaluation of efficiency and effectiveness of Songkhla Municipality performance*. Master thesis, M.S., Hat Yai University, Hat Yai. (In Thai).
- Wanichbancha, K. (2021). *Statistics for research: Principles of selecting statistical techniques in research and explaining the results from SPSS* (13th ed.). Bangkok: Samlada.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory statistics*, (2nd ed.). New York: Harper & Row.

*****

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี*

อภิวัฒน์ สมานธิ¹ พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์² นิสิต ไชแสง³ ฐิติพงศ์ ชินผา⁴

(วันที่รับบทความ: 20 พฤศจิกายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 26 มีนาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นที่ ปัญหา และสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน และ 2) แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่จำนวน 53 คน และใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จำนวน 363 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพพื้นที่ที่มีปริมาณขยะที่เทกองโดยยังไม่ได้รับการฝังกลบ ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง ได้แก่ ปัญหาขยะตกค้างสะสมเป็นจำนวนมาก และปัญหาน้ำชะขยะไหลลงสู่พื้นที่เกษตรกรรม ส่วนสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอย ได้แก่ ปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ไม่ได้ฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล การดำเนินการตามกระบวนการพระราชบัญญัติจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ล่าช้า และความร่วมมือแก้ไขปัญหาระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนยังขาดประสิทธิภาพ
2. แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ และการป้องกันและลดมลพิษที่ต้นทาง (สถานที่กำจัดขยะ) โดยการดำเนินงานทั้งในระยะเร่งด่วน (สั้น) ระยะปานกลาง และระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ขยะมูลฝอย, องค์การบริหารส่วนตำบล

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

² รองศาสตราจารย์, วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, E-mail: pornchai.7313@gmail.com

³ ที่ปรึกษาประธานคณะกรรมการการปกครอง สมาชิกแทนราษฎร

⁴ นักวิชาการอุดมศึกษา คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

The Solid Waste Management of Kaeng Sian Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Kanchanaburi Province*

Apiwat Samathi¹ Pornchai Likhitthammarot² Nisit Khaisang³ Thitiphong Chinpa⁴

(Received: November 20, 2024; Revised: March 24, 2025; Accepted: March 26, 2025)

Abstract

The purpose of this research was to: 1) examine the condition of the area, the issues, and the causes of the residual waste problem at the Kaeng Sian Subdistrict Administrative Organization's waste disposal site, and 2) investigate the management approaches for addressing residual waste at the site in Mueang District, Kanchanaburi Province. This study employed a mixed-methods approach, using interviews to collect data from 53 individuals including administrators, local leaders, government officials involved in waste management, and residents affected by waste-related issues. Additionally, questionnaires were used to gather data from a sample of 363 local residents. Qualitative data were analyzed using descriptive analysis while quantitative data were analyzed using percentage calculations.

The study findings revealed that:

1. The area was in poor shape with a lot of rubbish that hadn't been buried. The issue of residual waste encompassed both the issue of waste leachate seeping into agricultural areas and the issue of a significant volume of residual waste. The causes of the problem included the increasing amount of solid waste, the lack of proper landfill management following sanitary regulations, delays in procurement and waste management operations under the Government Procurement and Inventory Management Act B.E. 2560, and ineffective collaboration among the government, private sector, and public sector in addressing the problem.

2. The waste management approach focused on enhancing spatial management efficiency while preventing and reducing pollution at the source (waste disposal site). This was accomplished through a structured intervention plan comprising urgent (short-term), medium-term, and long-term measures.

Keywords: Management, Solid Waste, Subdistrict Administrative Organization

---

* This research project is supported by the Kaeng Sian Subdistrict Administrative Organization for fiscal year 2023

¹ Assistant Professor, Management for Development College, Thaksin University

² Associate Professor, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, E-mail: pornchai.7313@gmail.com

³ Advisor to the Chairman of the committee on Administration, House of Representatives

⁴ Academic Officer, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรในชุมชนเมืองใหญ่ ได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย โดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์และสุขภาพของประชาชน (Kaewsuksai, 2006, p.1) ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยต้องเผชิญกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยสูงถึง 26.98 ล้านตัน หรือเฉลี่ยประมาณ 73,840 ตันต่อวัน สาเหตุหลักเกิดจากการที่ประเทศไทยกลับเข้าสู่ภาวะปกติหลังวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมถึงการเปิดประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แรงงาน และการลงทุน ส่งผลให้การบริโภคของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การสั่งซื้อสินค้าและอาหารออนไลน์เพื่อความสะดวกสบาย ยังทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยและขยะพลาสติกในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก (ThaiPBS, 2023, p.1) ขยะมูลฝอยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ (1) ขยะอินทรีย์หรือขยะย่อยสลายได้ เช่น เศษอาหารและพืชผักที่เหลือจากการบริโภคและการประกอบอาหาร ซึ่งสามารถนำไปหมักทำปุ๋ยได้ (2) ขยะรีไซเคิล เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก และโลหะ ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (3) ขยะทั่วไปที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าในการรีไซเคิล เช่น ซองบะหมี่สำเร็จรูป เปลือกลูกอม และถุงพลาสติก และ (4) ขยะพิษหรือขยะอันตรายที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม เช่น กระป๋องยาฆ่าแมลง หลอดไฟ และถ่านไฟฉาย (Tarapitukwong and Pol-ard, 2019, p.12; Pollution Control Department, 2021, pp.7-11) ดังนั้นการจัดการขยะมูลฝอยต้องมีภาชนะรองรับขยะที่แยกตามสี เช่น ถังสีเขียวสำหรับขยะอินทรีย์ ถังสีเหลืองสำหรับขยะรีไซเคิล ถังสีเทาสำหรับขยะอันตราย และถังสีฟ้าสำหรับขยะทั่วไปที่ไม่คุ้มค่าในการรีไซเคิล (Tarapitukwong and Pol-ard, 2019, p.12-13; The Open University, 2023, p.1; Syracuse University, 2023, p.1)

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วนี้ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนักท่องเที่ยวแล้ว การมีแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ก็เพิ่มการบริโภคซึ่งนำไปสู่ปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2565 จังหวัดกาญจนบุรีมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นเฉลี่ยวันละ 657.0 ตัน โดยขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้มีจำนวน 257.0 ตัน ขยะที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการมีจำนวน 110.0 ตัน ขยะที่กำจัดไม่ถูกต้องมีจำนวน 290.0 ตัน และขยะที่ยังตกค้างอยู่ในพื้นที่มีจำนวนถึง 109,475.0 ตัน ขยะส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบไปด้วยเศษพืช ใบไม้ ผ้า กระดาษ และกล่อง ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถจัดการและควบคุมปริมาณขยะได้อย่างทั่วถึงในพื้นที่ชนบท ประชาชนบางส่วนจึงหันไปกำจัดขยะด้วยตนเองโดยการเผา ซึ่งก่อให้เกิดหมอกควันและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ส่งผลต่อระบบทางเดินหายใจ หัวใจ และสมอง จากการสำรวจของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 8 พบว่า การจัดการสถานที่กำจัดขยะ มูลฝอยในพื้นที่ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มากเนื่องจากการบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีเทกองและเผากลางแจ้ง

เป็นหลัก โดยจะมีการฝังกลบเป็นครั้งคราวเพียงปีละ 1-2 ครั้ง ขึ้นอยู่กับปริมาณขยะและขนาดของพื้นที่ ปัญหาบางประเภทที่จำกัด และการขาดเครื่องจักรกลสำหรับปรับปรุงพื้นที่ ทำให้การจัดการขยะไม่สามารถทำได้บ่อยครั้งเท่าที่ควร จากการสำรวจข้อมูลในปี พ.ศ. 2566 พบว่า ในจังหวัดกาญจนบุรีมีสถานที่กำจัดขยะ 31 แห่ง ซึ่งมีเพียง 1 แห่งที่กำจัดขยะถูกต้องตามหลักวิชาการ ในขณะที่อีก 30 แห่งยังคงใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง โดยส่วนใหญ่ยังเป็นการเทกองขยะกลางแจ้ง (Open Dump) (Pollution Control Department, 2023, p.134)

องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยมีสถานะเป็นนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (Likhitthamarot, 2007, p.245) ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 225 หมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ห่างจากตัวอำเภอเมืองกาญจนบุรีประมาณ 20 กิโลเมตร มีพื้นที่ครอบคลุมประมาณ 87.52 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 54,700 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,809 ครัวเรือน (Kaeng Sian Subdistrict Administrative Organization, 2023, p.1)

ปัจจุบันบริเวณพื้นที่เชิงเขาทองตำบลแก่งเสี้ยนเป็นบ่อขยะที่มีการใช้วิธีการเทกองและฝังกลบขยะแบบไม่ถูกสุขลักษณะ ก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะหมู่ที่ 5 ทั้งกลิ่นเหม็น น้ำเน่าเสียจากน้ำชะขยะ เชื้อโรค นก หนู แมลง เป็นต้น กองทัพบกจึงได้ดำเนินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเอกชน 3 รายเข้ามาดำเนินการคัดแยกขยะทำเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel, RDF) ต่อมาทางกองทัพบกได้ยุติโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว และได้กันพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำขยะมาทิ้ง จนกว่าจังหวัดกาญจนบุรีจะสามารถหาพื้นที่ทิ้งขยะแห่งใหม่ได้ ต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนจึงเป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยกลุ่มพื้นที่ 1 (Cluster) จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 24 แห่งนำขยะมาทิ้งที่บ่อขยะเชิงเขาทอง โดยรวมประมาณ 250-300 ตันต่อวัน และใช้เครื่องชั่งน้ำหนักรถเก็บขนขยะเพื่อบันทึกปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ระบบกำจัด นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนยังได้จ้างเหมาบริษัทบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งสิ้นสุดสัญญา ในขณะเดียวกันกองทัพบกได้เปลี่ยนหน่วยทหารที่ครอบครองพื้นที่ตำบลแก่งเสี้ยนรวมถึงบ่อขยะเชิงเขาทอง จากกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ไปยังกองพลทหารราบที่ 9 ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนต้องดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เพื่อจ้างเหมาเอกชนบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยต่อไป ทั้งนี้ปัญหาการตั้งงบประมาณรายจ่ายและการขออนุญาตใช้ที่ดินจากกองทัพบกเพื่อกำจัดขยะมูลฝอยได้ก่อให้เกิดการสะสมของขยะในพื้นที่บ่อขยะเชิงเขาทอง ทำให้ผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบ ด้วยเหตุนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จึงได้จัดทำโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบครบวงจร และได้พิจารณาเห็นว่า

มหาวิทยาลัยทักษิณซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐมีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และมีความเหมาะสมในการดำเนินงานโครงการดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา จึงได้ทำการศึกษาสภาพพื้นที่ ปัญหา และสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างและแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ ปัญหา และสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย

1. ความหมายขยะมูลฝอย

Pollution Control Department (2016, p.2) กล่าวว่า ขยะมูลฝอยหมายถึง เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ ผ้า ผลิตภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพ วัสดุเหลือใช้ ถุงพลาสติก ภาชนะบรรจุอาหาร แก้ว ถัง วัสดุสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งปฏิกูลที่ถูกกวาดทิ้งจากถนน ตลาด พื้นที่เลี้ยงสัตว์ หรือสถานที่อื่น ๆ รวมถึงของเสียประเภทมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายซึ่งเกิดจากแหล่งชุมชนหรือครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ขยะประเภทนี้ไม่ครอบคลุมถึงของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

2. ความหมายการจัดการขยะมูลฝอย

Pollution Control Department (2021, p.6) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการขยะมูลฝอยว่า หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการลดปริมาณขยะ การคัดแยก การทิ้งขยะ การจัดเก็บในภาชนะที่เหมาะสม และการรวบรวมเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการขนส่งไปยังสถานที่กำจัดที่ได้มาตรฐานทางวิชาการ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านสาธารณสุข ความสวยงามของพื้นที่ เศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม

3. กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย

Khiawlueng and Wongwatthanaphong (2022, pp.489-492) ได้กล่าวว่า การจัดการขยะมูลฝอยเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1) การจัดการขยะ ณ แหล่งกำเนิด เน้นการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยใช้หลัก 3Rs

- Reduce คือ ลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น เช่น ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก
- Reuse คือ การนำสิ่งของกลับมาใช้ซ้ำ เช่น ใช้ขวดน้ำหรือถุงพลาสติกซ้ำ
- Recycle คือ การแปรรูปวัสดุที่ใช้แล้วให้กลับมาใช้ใหม่ เช่น กระดาษรีไซเคิล

2) การเก็บรวบรวมและคัดแยกขยะในชุมชนได้แก่

- ขยะถูกเก็บรวบรวมโดยเทศบาล เอกชน หรือชุมชนเอง
- คัดแยกขยะก่อนทิ้ง แบ่งเป็น 4 ประเภทหลักได้แก่
- ขยะรีไซเคิล เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ
- ขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร พืชผัก สำหรับทำปุ๋ยหมัก
- ขยะอันตราย เช่น แบตเตอรี่ หลอดไฟ ซึ่งต้องกำจัดอย่างปลอดภัย
- ขยะทั่วไป ซึ่งย่อยสลายยาก ไม่เป็นอันตราย และสามารถนำไปกำจัดต่อไป

3) การกำจัดขยะมูลฝอย มี 3 วิธีหลักที่ถูกสุขลักษณะได้แก่

- การเผา โดยใช้อุณหภูมิสูงกำจัดขยะ เพื่อลดปริมาณและความเป็นพิษ
- การหมักทำปุ๋ย โดยใช้ขยะอินทรีย์เปลี่ยนเป็นปุ๋ยชีวภาพ
- การฝังกลบแบบถูกสุขลักษณะ โดยการบดอัดและกลบขยะเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

4. การจัดการขยะด้วยหลัก 4Rs

Tarapitukwong and Pol-ard (2019, p.12) กล่าวว่า หลัก 4Rs เป็นแนวทางในการจัดการของเสีย โดยเน้นการลดการเกิดของเสียให้เหลือน้อยที่สุดเป็นอันดับแรก ผ่านการใช้วัสดุดิบหรือทรัพยากรการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดของเสียขึ้นแล้ว จะต้องพยายามหาวิธีนำกลับมาใช้ซ้ำหรือใช้ใหม่ให้มากที่สุด โดยพิจารณาจากศักยภาพในการใช้ประโยชน์ของของเสียแต่ละประเภทและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เหลือของเสียที่จะต้องบำบัดหรือกำจัดในปริมาณน้อยที่สุด โดยเลือกวิธีการกำจัดของเสียเป็นทางเลือกสุดท้าย หลัก 4Rs ประกอบด้วย

- Reduce หมายถึง การลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทางโดยใช้ทรัพยากรให้น้อยลง หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ไม่จำเป็น และลดของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต เช่น ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นต้น

- Redesign หมายถึง การสร้างรูปแบบใหม่ เป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ใหม่ให้มีความยั่งยืนมากขึ้น เช่น ลดการใช้วัสดุดิบ ลดการสร้างขยะ หรือทำให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ง่ายขึ้น เป็นต้น

- Replace หมายถึง การทดแทน เป็นการแทนที่วัสดุหรือกระบวนการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูงด้วยวัสดุหรือกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น ใช้ภาชนะจากเยื่อกระดาษแทนกล่องโฟม เป็นต้น

- Recycle หมายถึง การหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ แทนที่จะทิ้งเป็นขยะ เช่น รีไซเคิล ขวดพลาสติก PET เป็นเส้นใยสำหรับทำเสื้อผ้า เป็นต้น

การจัดการของเสียที่ดีตามหลัก 4Rs ควรดำเนินการดังนี้

1. พัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน ทั้งในส่วนของการผลิตและกิจกรรมสนับสนุนการผลิตอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดการเกิดของเสียให้น้อยที่สุด
2. จัดการกับของเสียตามศักยภาพการใช้ประโยชน์ เพื่อให้มีของเสียที่ต้องส่งไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบในปริมาณน้อยที่สุด
3. ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนด ตั้งแต่การจัดเก็บของเสีย การใช้ประโยชน์ภายในโรงงาน และการบำบัดหรือกำจัดภายนอกโรงงาน
4. ปัจจุบันแนวคิด 4Rs ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีสะอาด (CT) และระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (EMS) ในภาคอุตสาหกรรมอย่างแพร่หลาย ผู้ประกอบการหลายรายพบว่า การใช้หลัก 4Rs จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ลดต้นทุนการผลิต และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อลูกค้า รวมถึงการสร้างทัศนคติที่ดีและการยอมรับจากชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลียงผู้นำท้องถิ่น จำนวน 12 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษ เจ้าหน้าที่สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 8 (ราชบุรี) เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดกาญจนบุรี เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี ประธานหรือผู้นำชุมชนในพื้นที่ 18 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 แห่ง ๆ ละ 3 คน รวม 15 คน รวม 53 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพพื้นที่ ปัญหา และสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างสะสมสำหรับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย และตอนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลียง อำเภอมะนัง จังหวัดกาญจนบุรี

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 53 คน มีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพของ Chantavanich (2010, pp.128-130) ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัย

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มประชาชนในเขตตำบลแก่งเลี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 2) กลุ่มประชาชนในเขตตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 3) กลุ่มประชาชนในเขตตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน และ 4) กลุ่มประชาชนในเขตตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาด้านการจัดการขยะในรัศมี 3 กิโลเมตร รวมประชากรทั้งหมด 4,557 คน ส่วนขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Yamane, 1973, pp.727-728) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 363 ตัวอย่าง แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่างทุกหมู่บ้าน

2.2 เครื่องมือที่ใช้วิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของสถานที่กำจัดขยะ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการขยะบริเวณเชิงเขาทอง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว แจกแบบสอบถามด้วยตัวเองให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาระหว่างวันที่ 23-27 มีนาคม 2566 หลังจากได้แบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อจะได้วิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพพื้นที่ ปัญหา และสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน

1.1 สภาพพื้นที่ จากการสำรวจศึกษาเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและความคุ้มครองมลพิษที่ 8 วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการเทกองบนพื้น (Open Dump) ไม่มีเครื่องจักรสำหรับบดอัดและไม่มีวัสดุในการปิดทับขยะมูลฝอย ใช้เพียงรถแทรกเตอร์ดินตะขาค้นขยะมูลฝอยเป็นบางครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน และเจ้าหน้าที่กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน พบว่า ปัจจุบันมีขยะมูลฝอยที่มีการเทกองโดยยังไม่ได้รับการฝังกลบ (ขยะตกค้างสะสม) กองเต็มพื้นที่บริเวณสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยพื้นที่เชิงเขาทอง

ภาพที่ 1 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยพื้นที่เชิงเขาทอง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน

1.2 ปัญหาที่พบในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยพื้นที่เชิงเขาทอง

1) ปัญหาขยะตกค้างสะสมจำนวนมาก

จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน ระบุว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ยังคงนำขยะมูลฝอยใหม่เข้าสู่พื้นที่ การจัดการขยะมูลฝอยยังคงใช้วิธีเทกองบนพื้นที่ไม่มีวัสดุปูพื้น ไม่มีกระบวนการและขั้นตอนในการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอย ไม่มีเครื่องมือเครื่องจักรในการเกลี่ย ดันขยะและบดอัดขยะมูลฝอย และไม่มีการคลุมปิดทับ ก่อให้เกิดสภาพไม่น่าดูของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยพื้นที่เชิงเขาทอง นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหามูลฝอยประเภทถุงพลาสติกปลิวลงสู่พื้นที่ทำการเกษตรข้างเคียง ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและเกิดสภาพไม่น่าดู รวมถึงมีปริมาณขยะพลาสติกจำนวนมาก เสี่ยงต่อการเกิดไฟไหม้ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่พบจากการสังเกตการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่พบ ได้แก่ กลิ่นเหม็น โดยเฉพาะทิศใต้ลม พบแมลงวันจำนวนมาก

และจากรายงานผลการติดตามตรวจสอบการบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 8 (ราชบุรี) เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2566 ได้มีการคำนวณปริมาณขยะที่มีการเทกองโดยยังไม่ได้รับการฝังกลบ (ขยะตกค้างสะสม) ในพื้นที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน ด้วยโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) พบว่า มีปริมาณขยะตกค้างสะสมประมาณ 62,250 ตัน

2) ปัญหาน้ำชะขยะไหลลงสู่พื้นที่เกษตรกรรม

ข้อมูลของคณะผู้วิจัยจากการสังเกตการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า น้ำชะขยะล้นจากระบบบำบัดน้ำเสียแบบธรรมชาติ และจากการตรวจสอบคันดินรอบบ่อ พบว่า ชำรุดเสียหาย มีน้ำชะขยะไหลล้นออกจากบ่อบำบัดตลอดเวลาและไหลลงสู่ที่ต่ำซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตรของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และสอดคล้องกับรายงานผลการติดตามตรวจสอบการบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 8 (ราชบุรี) พบว่า มีน้ำชะขยะไหลหลากลงสู่พื้นที่ต่ำและระบายลงสู่ร่องระบายน้ำฝนตามธรรมชาติ จึงเก็บตัวอย่างน้ำจำนวน 3 ตัวอย่าง ผลการตรวจ

วิเคราะห์คุณภาพน้ำ จุดที่คุณภาพน้ำเกินกว่าค่ามาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทั้งจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล คือจุดที่ 1 ซึ่งเป็นน้ำชะขยะไหลหลากจากกองขยะตกค้างสะสมลงสู่ร่องระบายน้ำฝนตามธรรมชาติ รองลงมาคือ จุดที่ 2 ซึ่งเป็นน้ำชะขยะที่ไหลล้นจากบ่อบำบัดน้ำเสียบ่อสุดท้ายขณะระบายสู่ภายนอกลงสู่ร่องระบายน้ำฝนตามธรรมชาติ และจุดสุดท้าย ซึ่งเป็นน้ำจากร่องระบายน้ำฝนตามธรรมชาติที่ได้รับการปนเปื้อนจากน้ำชะขยะจุดที่ 1 และจุดที่ 2 ซึ่งเกินกว่าค่ามาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินประเภทที่ 3 คือ แหล่งน้ำที่ได้รับน้ำทั้งจากกิจกรรมบางประเภท และสามารถเป็นประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภค และการเกษตร

ภาพที่ 2 ขยะมูลฝอยที่มีการเทกองโดยยังไม่ได้รับการฝังกลบ

1.3 สาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยบริเวณเชิงเขาทองในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน มีลักษณะคล้ายกับงานวิจัยของ Chaiyasombat (2017) โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
- 2) ขยะมูลฝอยที่นำมาส่งกำจัดในสถานที่กำจัดขยะถูกเทกองไว้ก่อน โดยไม่ได้ฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนจากชุมชนที่อาศัยอยู่รอบบริเวณสถานที่กำจัดขยะ
- 3) การดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ค่าเช่า ทำให้การจัดหาผู้รับจ้างเพื่อกำจัดขยะล่าช้า ไม่ทันต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น
- 4) การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการบูรณาการความร่วมมือแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมยังขาดประสิทธิภาพ

2. แนวทางการจัดการขยะสะสมสำหรับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

มาตรการที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่

- 1) การควบคุมพื้นที่ทิ้งขยะให้เป็นระบบ โดยการกำหนดโซนนิ่งพื้นที่กำจัดขยะ แยกพื้นที่ขยะใหม่ และขยะสะสมตกค้าง จัดตั้งระบบบันทึกปริมาณขยะเข้าออก เพื่อติดตามแนวโน้มและปรับแผนบริหารจัดการ
- 2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่บ่อขยะ โดยใช้เครื่องจักรจัดการขยะสะสม เช่น รถบดอัดขยะ รถแทรกเตอร์ปรับพื้นที่ ฟังกลบขยะอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อลดกลิ่นเหม็นและป้องกันสัตว์รบกวน จัดตั้งแผ่นพลาสติกปิดคลุม (HDPE) ป้องกันน้ำฝนซึมลงกองขยะ ลดน้ำชะขยะ
- 3) การควบคุมน้ำชะขยะ โดยการขุดร่องระบายน้ำรอบบ่อขยะ ป้องกันน้ำชะขยะไหลสู่พื้นที่เกษตร สร้างระบบบำบัดน้ำชะขยะ ด้วยบ่อบำบัดน้ำเสียและบ่อบำบัดชีวภาพ
- 4) การเสริมสร้างกลไกการบริหารจัดการ โดยการปรับปรุงระบบจัดซื้อจัดจ้างให้รวดเร็วขึ้น เพื่อให้สามารถจ้างเอกชนมาดำเนินการจัดการขยะได้ทันเวลาที่ กำหนดมาตรฐานการขนส่งขยะ ให้รถขยะ ปิดคลุมมิดชิด ป้องกันกลิ่นและน้ำชะขยะรั่วไหล
- 5) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยการให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง เพื่อลดปริมาณขยะที่เข้าสู่บ่อขยะ จัดโครงการรณรงค์ขยะรีไซเคิล สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนแยกขยะ

มาตรการที่ 2 การป้องกันและลดการเกิดมลพิษที่ต้นทาง (สถานที่กำจัดขยะ) โดยการดำเนินงานทั้งในระยะเร่งด่วน (สั้น) ระยะกลาง และระยะยาว ดังนี้

ระยะเร่งด่วน (เมษายน - มิถุนายน 2566)

- 1) เร่งรัดการขอใช้พื้นที่เชิงเขาทองซึ่งเป็นที่ตั้งของบ่อขยะจำนวน 100 ไร่ให้ได้รับอนุญาตการใช้ประโยชน์ตามกฎหมายที่ราชพัสดุเป็นการชั่วคราว เนื่องจากมีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อประโยชน์ในการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัยให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน
- 2) เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยนได้รับอนุญาตการขอใช้ที่ราชพัสดุเป็นการชั่วคราวควรเร่งดำเนินการดังนี้

2.1) ควบคุมกลิ่นเหม็นจากขยะตกค้างสะสมโดยการฉีดพ่นสารชีวภัณฑ์กำจัดกลิ่นหรือ EM ให้ทั่วพื้นที่กองขยะทั้งหมด

2.2) ปรับปรุงพื้นที่โดยใช้เครื่องจักรกลรวบรวมขยะตกค้างมารวมกันแล้วตั้งกองบดอัดและกลบด้วยดินเพื่อป้องกันกลิ่นเหม็นไม่ให้ฟุ้งกระจายออกนอกพื้นที่บ่อขยะ

2.3) คลุมพลาสติกอย่างหนาหรือ HDPE เพื่อป้องกันน้ำฝนไม่ให้รวมกับน้ำชะขยะพร้อมทั้งจัดตั้งระบบระบายน้ำ

2.4) ขุดร่องดักหรือคูระบายน้ำชะขยะเพื่อรวบรวมน้ำชะขยะ ขุดบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อบำบัดน้ำชะขยะและบ่อบำบัดน้ำที่บำบัดแล้วไม่ให้ไหลสู่ภายนอก

2.5) ขุดวางระบายน้ำฝนรอบพื้นที่กองขยะ และจัดทำระบบรวบรวมน้ำฝนเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้น้ำฝนรวมกับน้ำชะขยะ

2.6) กำหนดโซนนิ่งและพื้นที่สำหรับขยะที่จะรับเข้ามาใหม่แยกจากพื้นที่ขยะสะสมตกค้าง

2.7) กำหนดมาตรการควบคุมการเก็บขนมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยจำกัดความเร็วรถเก็บขนมูลฝอยไม่เกิน 40 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ในเขตพื้นที่ชุมชนตลอดเส้นทางเข้าสู่สถานที่กำจัดขยะพื้นที่เชิงเขาทอง ปิดคลุมขยะ หรือถังบรรจุมูลฝอยที่ตัวรถ เพื่อป้องกันขยะตกหล่น หากพบมีน้ำขยะรั่วไหลจากรถเก็บขนมูลฝอย อปท. เจ้าของรถเก็บขนขยะจะต้องดำเนินการซ่อมแซม หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จ ให้ใช้รถสำรองแทน และห้ามนำรถเก็บขนมูลฝอยคันดังกล่าวออกมาใช้งาน จนกว่าจะซ่อมแซมให้เรียบร้อย

ระยะปานกลาง (พ.ศ. 2566-2569)

องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน ควรดำเนินการคู่ขนานไปกับระยะเร่งด่วน ดังนี้

1) เรั้งรัดการใช้พื้นที่เชิงเขาทองซึ่งเป็นที่ตั้งของบ่อขยะจำนวน 100 ไร่ ให้ได้รับอนุญาตเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ตามกฎหมายที่ราชพัสดุ

2) จัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยน โดยการจ้างเหมาเอกชนบริหารสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเป็นระยะเวลา 4 ปี และกำหนดเงื่อนไขดังนี้

2.1) สร้างระบบคัดแยกมูลฝอยแบบปิดโดยผู้รับจ้าง

2.2) สร้างโรงเรือนหรืออาคารเพื่อจัดเก็บขยะที่เผาไหม้ได้ในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิโดยได้รับอนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และ

2.3) ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินการโดยไม่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยรอบสถานที่กำจัดขยะทั้งกลิ่น แผลงวัน น้ำเสีย และเสียงรบกวน

3) จัดทำแนวเขตกันชน (Buffer Zone) โดยปลูกต้นไม้รอบสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเพื่อป้องกันการปลิวของขยะและกลิ่นเหม็นของขยะที่อาจเล็ดลอดออกมาได้

4) จัดทำรั้วและแนวป้องกันไฟป่ารอบพื้นที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

ระยะยาว (พ.ศ. 2570-2591)

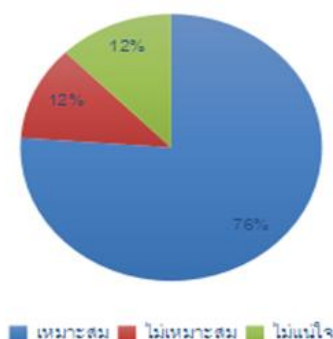
องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเลี่ยนควรเร่งดำเนินการควบคู่ไปกับการดำเนินมาตรการระยะปานกลาง ด้วยการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรโดยการแปรรูปเป็นพลังงานหรือแปรรูปเป็นเชื้อเพลิงขยะ (RDF) และเสนอขอความเห็นชอบตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดฯ ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยต่อไป

ส่วนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 31-40 ปี มีสถานภาพสมรส และประกอบอาชีพเกษตรกร

2. ความเหมาะสมของสถานที่กำจัดขยะ จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความเหมาะสมของสถานที่กำจัดขยะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 76 เห็นว่า พื้นที่บ่อขยะเชิงเขาทองมีความเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่กำจัดขยะ แต่ยังคงมีความกังวลผลกระทบจากปัญหากลิ่นเหม็น น้ำชะขยะ รถเก็บขนขยะวิ่งเร็ว และสัตว์แมลงไนบริเวณบ่อขยะ ซึ่งหน่วยงานของรัฐควรจะต้องนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลของนาย ก ที่อยู่หมู่ที่ 1 ติดกับเชิงเขาทองได้กล่าวว่า “เห็นด้วย แต่ก็ห่วงเรื่องกลิ่นเหม็น” ส่วน นาย ข ที่อยู่หมู่ที่ 4 อยู่ห่างจากเชิงเขาทองกล่าวว่า “เห็นด้วยกับพื้นที่บ่อขยะเชิงเขาทองว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่กำจัดขยะ แต่ก็ห่วงเรื่องน้ำชะขยะลงมาในพื้นที่”

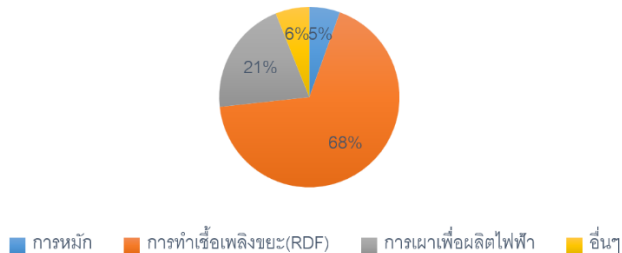
พื้นที่บ่อขยะเชิงเขาทองมีความเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่กำจัดขยะหรือไม่

ภาพที่ 3 ความคิดเห็นพื้นที่ที่เหมาะสมสถานที่กำจัดขยะ

3. รูปแบบการบริหารจัดการขยะบริเวณเชิงเขาทอง จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการขยะบริเวณเชิงเขาทอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 67 มีความต้องการได้รูปแบบทำเชื้อเพลิงขยะ RDF เหตุผลส่วนใหญ่เพราะปัจจุบันก็ใช้รูปแบบนี้อยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นาย ค ที่อยู่หมู่ที่ 5 ได้กล่าวว่า “ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสร้างโรงไฟฟ้ากำจัดขยะซึ่งต้องใช้งบประมาณสูงมาก ดังนั้นการทำเชื้อเพลิงขยะ RDF ในปัจจุบันถือว่ามีความเหมาะสมที่สุดแล้ว ”

ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหาร จัดการขยะบริเวณเชิงเขาทอง

ภาพที่ 4 ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการขยะ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรีได้นำขยะมูลฝอยมาเทกองกลางแจ้งพื้นที่บ่อขยะบริเวณเชิงเขาทอง ตำบลแก่งเสี้ยน ซึ่งเป็นพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแก่งเสี้ยน ก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะประชาชนหมู่ที่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน เช่น ปัญหากลิ่นเหม็น น้ำเน่าเสียจากน้ำชะขยะจากกองขยะและรถเก็บขนขยะเชื้อโรค นก หนู แมลง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prabsuk, Thabthimsri and Chaum, 2024, p.19) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของบ่อขยะเชิงเขาทองที่มีต่อชุมชนหมู่ 5 ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากบ่อขยะทำให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และแมลงมีพิษ เช่น งู แมงป่องในชุมชน ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบบ่อขยะเป็นแหล่งกำเนิดแหล่งอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ที่เป็นพาหะนำโรคมาสู่คน เช่น แมลงวัน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมากที่สุดด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้รับผลกระทบการดำเนินการกำจัดขยะมีความล่าช้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khiewdara and Khiewdara (2008, p.1) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ในจังหวัดกาญจนบุรียังมีปัญหาในการจัดเก็บและการกำจัดขยะมูลฝอย 7 ประการ ได้แก่ (1) ปัญหาการเก็บและรวบรวมขยะมูลฝอย (2) ปัญหาการขนขยะมูลฝอย (3) ปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย (4) ปัญหาด้านงบประมาณ (5) ปัญหาด้านบุคลากร (6) ปัญหาความร่วมมือจากประชาชน และ (7) ปัญหาด้านการจัดการ ซึ่งความรุนแรงของปัญหาขยะและแนวโน้มของสถานการณ์ขยะที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาขยะจะทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรีจะต้องมีศักยภาพในการจัดการปริมาณขยะอย่างเพียงพอ

2. แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในจังหวัดกาญจนบุรี ในระยะสั้นควรดำเนินการดังนี้ (1) ในระดับจังหวัด ควรจัดทำแผนปฏิบัติการสนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ (2) ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการรณรงค์ให้แต่ละครัวเรือนในชุมชน

ลดปริมาณขยะมูลฝอยลง ให้มีการคัดแยกขยะ จัดหาถังรองรับขยะและรถขนขยะที่มีขีดจำกัดให้เพียงพอ รวมทั้ง การสนับสนุนจัดตั้งธนาคารขยะในโรงเรียนและในวัด ในระยะยาวควรมีการศึกษาในระดับจังหวัดเพื่อ บริหารจัดการขยะมูลฝอย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ King Mongkut's University of Technology North Bangkok (2018, 130) ที่ได้ศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่และรูปแบบด้านการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยพื้นที่เชิงเขาทอง ตำบลแก่งเสี้ยน อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ควรติดตั้งเตาเผาขยะ พร้อม ระบบกำจัดมลพิษขนาดไม่เกิน 10 เมกะวัตต์ ซึ่งจะต้องขอใช้พื้นที่ข้างเคียงเพิ่มเติมอีก 147 ไร่ รวมเป็นเนื้อ ที่ประมาณ 200 ไร่ จึงจำเป็นต้องมีการติดตามผลและประเมินผลความคุ้มค่าเพื่อให้การบริหารจัดการขยะ มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรกำหนดให้มีมาตรการเยียวยา โดยให้ผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบกำหนดมาตรการรองรับ ด้านการเยียวยาให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งตระหนักถึงผลประโยชน์ต่อ ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของแหล่งกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดการยอมรับของประชาชนเกี่ยวกับสถานที่กำจัด ขยะมูลฝอย และให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยแก่ประชาชนที่มีบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยทางด้านสุขภาพของประชาชนเอง

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกลไกในการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะมี การคัดแยกขยะก็ตาม แต่พอรถขยะมาเก็บขยะก็จะมั่วขยะรวมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะ
2. ควรศึกษาการประเมินผลกระทบของขยะมูลฝอยต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในพื้นที่โดยรอบ
3. ควรศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
4. การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนควรเริ่มต้นจากการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการจัดการขยะของเด็กและเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- Chaiyasombat, W. (2017). *Development of a waste management model based on the philosophy of sufficiency economy : a case study of Chiang Yuen district, Maha Sarakham province*. Master thesis, M.P.A., Rajabhat Maha Sarakham University, Maha Sarakham. (In Thai).
- Chantavanich, S. (2010). *Qualitative research methods*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai).
- Kaeng Sian Subdistrict Administrative Organization. (2023). *About SAO*. Retrieved September,10, 2023, from <https://www.kaengsian.go.th/about> (In Thai).
- Kaewsuksai, P. (2006). *The study for the approach of solid waste management at Srinakharinwirot university, Ongkarak*. Master Thesis, M.S., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).

- Khiawlueng, T., & Wongwatthanaphong, K. (2022). Sustainable community participatory solid waste management process. *Journal of Modern Learning Development*, 7(11), 489-492. (In Thai).
- Khiewdara, M., and Khiewdara, R. (2008). *Solid waste management in the area of Kanchanaburi*. Bangkok: Ramkhamhaeng University. (In Thai).
- King Mongkut's University of Technology North Bangkok. (2018). *The feasibility study project on the area and management model for solid waste management in the Khao Thong Area, Kaeng Sian subdistrict, Mueang district, Kanchanaburi province*. Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok. (In Thai).
- Likhiththamarot, P. (2007). *Government finance and local finance*. Bangkok: O.S. Printing House. (In Thai).
- Pollution Control Department. (2016). *Citizen's guide: proper solid waste segregation and value enhancement* (8th ed.). Bangkok: HE's Co., Ltd. (In Thai).
- Pollution Control Department. (2021). *Handbook for reducing and separating waste in homes and workplaces*. Bangkok: Pollution Control Department. (In Thai).
- Pollution Control Department. (2023). *Waste disposal sites in Kanchanaburi province in 2023*. Retrieved September 10, 2023, from https://thaimsw.pcd.go.th/search.php?search=&garbage_disposal_id=&address_province_id=5 (In Thai).
- Prabsuk, P., Thabthimsri, B. and Chaum, N. (2024). The impact of the Khao Thong foothills garbage dump on the community, village no. 5, Kaeng Sian Subdistrict, Mueang district, Kanchanaburi province. *Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University*, 4(1), 18-33. (In Thai).
- Syracuse University. (2023). *Waste containers, storage and labelling*. Retrieved September 10, 2023, from <https://ehss.syr.edu/waste-management/chemical-waste/hazardous-waste-management-annual/waste-containers-storage-and-labelling/> (In Thai).
- Tarapitukwong, S., & Pol-ard, P. (2019). *Efficiency improvement for comprehensive waste management by ecofriendly processes by Pa Pae Community, Mae Taeng District, Chiang Mai province*. Chiang Mai: Chiangmai Rajabhat University. (In Thai).
- Thai PBS. (2023). "Garbage overflows the city" Thai people create an average of 73,000 tons of garbage per day. Retrieved September 10, 2023, from <https://www.thaipbs.or.th/news/content/340722> (In Thai).
- The Open University. (2023). *Waste storage containers*. Retrieved September 10, 2023, from <https://www.open.edu/openlearncreate/mod/oucontent/view.php?id=80575&section=4>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

*****

แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม*

ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช¹ ปิยะฉัตร สุนันตะ²

ชนพล อินประเสริฐกุล³ ทศพร อธิงาม⁴ ทศวรรณ ใจเที่ยง⁵ กนกทิพย์ จักขุ⁶

(วันที่รับบทความ: 20 ธันวาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มีนาคม 2568)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนารักษ์ จังหวัดลำพูน และเพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ วิสาหกิจชุมชนลำนารักษ์ จังหวัดลำพูน จำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสำรวจความต้องการและแบบสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อถอดบทเรียนทุนและศักยภาพของกลุ่ม และใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนและออกแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ข้อมูลศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ วิสาหกิจชุมชนลำนารักษ์ และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมโดยมีหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่และข้อเสนอโครงการวิจัยต่อยอด

คำสำคัญ: เกษตรกรรุ่นใหม่, การพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม, การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ, ผู้ประกอบการรุ่นใหม่

* บทความวิจัย คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, E-mail: Thannapat.j@cmu.ac.th

² สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, E-mail: Piyachat.sun@cmu.ac.th

³ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

⁴ สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยบูรพา

⁵ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

⁶ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Guidelines for Enhancing the Potential of Young Smart Farmers in Lamphun Province through BCG Economic Development Approach^{*}

Thannapat Jarernpanit¹ Piyachat Sunanta²

Thanapol Inprasertkul³ Tosaporn It-ngam⁴ Tassawan Jaitiang⁵ Kanokthip Jaksu⁶

(Received: December 20, 2024; Revised: February 28, 2025; Accepted: March 17, 2025)

Abstract

This article aimed to study the needs and potential of young smart farmers through the Lamnamrak Community Enterprise in Lamphun Province and to propose guideline for enhancing the potential of these farmers in the region following the BCG economic development approach. The study employed a qualitative participatory research method, targeting eight members of the new generation farmers' group within the Lamnamrak Community Enterprise in Lamphun Province. The sample was selected using a purposive sampling method. The research tools included a needs assessment survey and focus group interviews to extract lessons learned regarding the group's resources and potential. A participatory research process was also used to plan and design strategies for capacity development. The findings in relation to the first objective provided an assessment of the potential of the new generation farmers within the Lamnamrak Community Enterprise. For the second objective, the study presented guidelines for enhancing the capacity of young farmers in Lamphun Province based on the BCG economic model development. These guidelines included a capacity development curriculum for young farmers and entrepreneurs, along with recommendations for future research projects to further develop the group's potential.

Keywords: Young Smart Farmers, BCG Economic Development, Agri-Tourism, New Entrepreneurs

---

^{*} Research Article from Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

¹ Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, E-mail: Thannapat.j@cmu.ac.th

² Multidisciplinary Research and Development, Chiang Mai University, E-mail: Piyachat.sun@cmu.ac.th

³ Burapha Business School

⁴ Language Institution, Burapha University

⁵ Multidisciplinary Research Institution, Chiang Mai University

⁶ Faculty of Public Health, Naresuan University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือ แต่ทว่ามีผลิตภัณฑ์มวลรวมอยู่ที่ 82,588 ล้านบาทในปี 2563 และ 88,464 ล้านบาทในปี 2564 คิดเป็นรายได้ประชาชาติต่อหัว (GDP) อยู่ที่ 209,668 บาทต่อปี ถือว่าเป็นอันดับ 1 ของภาคเหนือ และอันดับที่ 16 ของประเทศ อย่างไรก็ตามกลับพบว่ามีอัตราความยากจนอยู่ที่ 104,761 ราย ในปี 2564 และมีจำนวนผู้ขึ้นทะเบียนรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐซึ่งหมายถึงผู้มีรายได้น้อยหรือคนจนตามข้อมูลของ TPMAF อยู่ที่ 104,761 คน หมายความว่า จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีรายได้สูงทางเศรษฐกิจ แต่รายได้ของประชาชนกลับต่ำและกระจุกตัวอยู่ในภาคอุตสาหกรรม (Civil Society Development Institute, 2023) ในขณะที่ สถานการณ์แรงงานของจังหวัดพบว่ามีในปี 2566 มีกำลังแรงงานอยู่ในกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 15 ปี ขึ้นไป) เพิ่มมากขึ้นอยู่ที่ 328,592 คน โดยเป็นกลุ่มผู้อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 235,147 คน จำแนกเป็นผู้มีงานทำ 232,643 คน และผู้ว่างงาน จำนวน 2,504 คน และเป็นผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน จำนวน 93,445 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 60.04) ในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตมากที่สุด และมีเพียงร้อยละ 39.96 ที่ทำงานในภาคการเกษตร (Provincial Labour Office of Lamphun, 2023)

จำนวนแรงงานด้านการเกษตรจึงสวนทางกับสถานะของเศรษฐกิจจังหวัดลำพูนที่มีอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจด้านอุปทานการผลิตอยู่ที่ร้อยละ 7.3 ในปี 2567 โดยส่วนใหญ่มาจากดัชนีภาคการเกษตรกรรมที่คาดว่าจะขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 16 ในปี 2567 โดยมีลำไย ข้าว กระเทียม หอมแดง และมะม่วง เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด หมายความว่าอัตรารายได้มูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคการเกษตรต่ำกว่าภาคการผลิตในอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.2 ส่วนภาคการบริการ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะขยายตัวอยู่ที่ ร้อยละ 11.5 ในปี 2567 (The Lamphun Provincial Office of the Comptroller General, 2023)

จากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า จังหวัดลำพูนเป็นพื้นที่ที่มีรายได้ทางเศรษฐกิจของจังหวัดสูง แต่รายได้ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในภาคการผลิตอุตสาหกรรม ในขณะที่ศักยภาพการผลิตสำคัญของจังหวัด คือ ภาคเกษตรกรรม เท่ากับว่าจังหวัดลำพูนกำลังขาดแคลนกำลังแรงงานและการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในภาคการเกษตร และรองลงมา คือ ภาคการบริการในด้านการท่องเที่ยวจากศักยภาพของจังหวัดลำพูนที่มีทรัพยากรและทุนของพื้นที่ที่สามารถนำมาสู่การดึงดูดรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้หากสามารถพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในภาคการเกษตรและการท่องเที่ยวไปพร้อมๆ กันได้จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร และการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนในระยะยาวของจังหวัดลำพูนได้ ตลอดจนการสร้างขีดความสามารถในการรองรับแรงงานที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะแรงงานอยู่ในกลุ่มวัยทำงานที่ต้องการกลับมาทำงานที่บ้านเกิดของตนเองมากขึ้น

ดังในกรณีของกลุ่มเกษตรกรกรรณรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) ในจังหวัดลำพูนซึ่งเป็นกรณีของการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนราว 212 คน อายุเฉลี่ย 30-45 ปี โดยส่วนใหญ่เกษตรกรรุ่นใหม่จะนิยมปลูกไม้ผล ประมาณ 74 ราย เกษตรผสมผสาน จำนวน 40 ราย ปลูกผัก 30 ราย ประมงและปศุสัตว์ 13 ราย ปลูกข้าว 6 ราย แมลงเศรษฐกิจ 1 ราย แปรรูป 11 ราย และอื่นๆ อีก 37 ราย โดยปัญหาที่พบ คือ การขาดทักษะและองค์ความรู้ทั้งการเกษตรและการแปรรูป จึงต้องการหลักสูตรอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี การสนับสนุนสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดและการแข่งขัน (Provincial Agricultural Extension Office of Lamphun, 2022)

สอดคล้องกับกลุ่มวิสาหกิจลำนำรักษ์ กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาที่เป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรกรรณรุ่นใหม่ที่หวนกลับมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อำเภอป่าซางและอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 8 คน ซึ่งมีเป้าหมายของการรวมกลุ่มที่ต้องการทำการเกษตรแบบอินทรีย์และพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแนวใหม่ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวไร้มลพิษ ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ตามแนวทางเศรษฐกิจแบบองค์รวม หรือเศรษฐกิจแบบ BCG model เพื่อสร้างความประทับใจให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรในมุมมองใหม่อย่างกรรณรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และการสร้างพื้นที่การเรียนรู้เศรษฐกิจสีเขียวไร้มลพิษในท้องถิ่น เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น

ศักยภาพเดิมของกลุ่มมีการผลิตพืชผักและผลไม้หลายชนิดตามฤดูกาลแบบอินทรีย์ เช่น มะม่วง เสาวรส กัลล้วยหอม ลำไย มะขาม ส้มโอ ผักทานใบ และอื่นๆ และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองที่แตกต่างกันออกไป โดยใช้วิธีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรแบบครัวเรือน เช่น แยมผลไม้ส้ม น้ำผลไม้สกัดเข้มข้น ตูร่าพื้นถิ่นจากอ้อยและผลไม้ในสวน จากสมาชิกเกษตรกรกรรณรุ่นใหม่ในกลุ่ม อาทิ KAS Farm Happy Farm สวนทรัพย์ทวี บ้านสวนลำควนพัช บ้านสวน เอือนม่วนใจ๋ และเขียวก้านทอง ฟาร์ม ทั้งนี้ ที่ผ่านมากลุ่มได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูนและสำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำพูน ในเรื่องของการอบรมความรู้ทางด้านการเกษตร การตลาดและการจำหน่ายสินค้าในงานต่างๆ ของกลุ่ม ส่งผลให้สามารถรวมกลุ่มกันและสร้างเครือข่ายเพื่อเปิดขายสินค้าทางการเกษตรผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ และการขายผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ส่งผลให้กลุ่มได้รับความสนใจจากผู้บริโภคเป็นจำนวนมากขึ้น

ภาพที่ 1 ตัวอย่างสินค้าทางการเกษตรของกลุ่มวิสาหกิจลำนำรักษ์

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2568

ภาพที่ 2 สินค้าเกษตรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจลำนำรักษ์

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกระบวนการแปรรูปพืชผลทางการเกษตรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนำรักษ์ เป็นกระบวนการผลิตในครัวเรือนส่งผลให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์มีความผันแปรไปตามการผลิต นอกจากนี้ สินค้าผลิตภัณฑ์แปรรูปของทางกลุ่มยังไม่ตรงตามแนวคิด คือ กลุ่มที่ต้องการผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพ อีกทั้งของเหลือใช้ทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากการเพาะปลูกและกระบวนการแปรรูปไม่มีการจัดการอย่างถูกต้อง ส่งผลให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมตามมา ทั้งปัญหากลิ่นเน่าเหม็น และปัญหาแมลงรบกวน ซึ่งทางกลุ่มได้พยายามแก้ปัญหาโดยการฝังกลบ และการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในการบำรุงพืชที่ทางกลุ่มเพาะปลูก แต่ก็ยังไม่ตรงตามแนวคิดของกลุ่มที่ต้องการ “ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำพูนแบบใหม่ที่ใส่ใจทั้งสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ” โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบแนวทางวิถีเกษตรอินทรีย์และเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG model) ไปควบคู่กัน ผ่านกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มเพื่อเป็นการสร้างช่องทางการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์และสินค้าของกลุ่มและเครือข่ายสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูน

ดังนั้น จากผลงานที่สำรวจปัญหาความต้องการและแนวทางการพัฒนาศักยภาพเบื้องต้นกลับสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูนและเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูนที่มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนำรักษ์เป็นกลุ่มแกนนำคนรุ่นใหม่สำคัญจึงนำมาสู่ประเด็นของการศึกษาวิจัยที่มุ่งศึกษาความต้องการและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านกรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนำรักษ์ เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมเพื่อเป็นต้นแบบให้แก่การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่และส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศและอาหารของจังหวัดลำพูนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนำรักษ์
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการท่องเที่ยวแบบนิเวศเกษตร เป็นแนวคิดที่ผสมผสานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agri-Tourism) ที่มุ่งหวังการสร้างคามยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบการเกษตรวิถีธรรมชาติของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวโดยตรงต่อวิถีธรรมชาติ ที่รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและฟาร์ม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และธรรมชาติบำบัด (Tuzon et al., 2014) ดังนั้น พื้นฐานเดิมของการท่องเที่ยวแบบดังกล่าว คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอันหมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อเอกลักษณ์วัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยการมีกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (Bunthum et al., 2003)

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากเพราะความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกอย่าง คือ การท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจกับพัฒนาการทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ และในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Santasombat, 2001) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนและให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และคนในท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังเน้นความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชนไว้เป็นเรื่องเดียวกัน อีกทั้งให้ความสำคัญกับมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม ทำให้มีงานศึกษาวิจัยชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ได้ใช้แนวคิดการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังเช่น งานของ Phuekoon et al. (2017) ที่ได้ใช้แนวคิดและวิธีการการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนตำบลชมพู อำเภอนิคมบ่งพร จังหวัดพิษณุโลก ในการพัฒนากิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ผ่านแนวคิด "Community-based Tourism" (CBT) หรือการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ และยังเป็นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การจัดการด้านโฮมสเตย์ที่ต้องมีชุมชนเป็นส่วนประกอบสำคัญ เพื่อสร้างการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น คือ ส่งเสริมความมีคุณค่าความเป็นประชาธิปไตย มุ่งเน้นการกระจายอำนาจของประชาชนในกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา สร้างความเท่าเทียมกันของประชาชน

ในการตัดสินใจปัญหาและแก้ไขปัญหา รวมถึง การยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชีวิตอย่างเต็มความสามารถของมนุษย์ (Chancheu et al., 2015)

ในขณะที่ ชุมชนแต่ละชุมชนมีต้นทุนและศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวแตกต่างกัน เช่น ทุนทางธรรมชาติ สังคม ประเพณี และแนวคิดของคนในท้องถิ่นที่ควรเห็นว่าการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาและเป็นรายได้เสริมให้แก่ชุมชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตนและการถือเอาการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก การแก้ไขปัญหาพร้อมกันในชุมชนจากผลกระทบและปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว และการปลูกจิตสำนึกของเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรของชุมชนนั้นควรเกิดจากการศึกษาค้นทุนของชุมชนและศักยภาพของคนในชุมชน และการจัดการและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนมิติของความหลากหลายของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ วัฒนธรรม วิถีชุมชน ภูมิปัญญา และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าและรายได้ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษานี้

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม หรือ BCG Model (Bio-Circular-Green Economy) ถือเป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยคำนึงถึงทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยง 3 แนวคิดหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งได้รับการส่งเสริมอย่างมากในระดับนโยบาย โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ได้นำกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจแบบ BCG มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนและตอบสนองต่อความท้าทายของโลกในยุคปัจจุบัน โดยหลักการสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ได้แก่

1) เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Economy) คือ การใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติในรูปของทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การผลิตพลังงานจากชีวมวล หรือการพัฒนาวัสดุชีวภาพทดแทนการใช้พลาสติก (OECD, 2009)

2) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คือ เศรษฐกิจหมุนเวียนที่มุ่งเน้นการรีไซเคิล การนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ และการลดของเสีย เพื่อรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรและลดมลพิษ (Geissdoerfer et al., 2017) ตลอดจนการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนช่วยให้การผลิตและการบริโภคมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และลดการสร้างขยะ

3) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยแนวคิดนี้มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดปริมาณคาร์บอนและมลภาวะ มุ่งเน้นการสร้างสังคมเพื่อคนทั้งมวล การส่งเสริมการผลิต โครงสร้าง และบริโภคเพื่อความยั่งยืนและการป้องกันการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ (United Nations Environment Programme, 2025)

ทั้งนี้ รัฐบาลไทยได้นำแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมมาใช้ในนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อสร้างโอกาสและลดความเสี่ยงจากเทคโนโลยี ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม จัดข้อจำกัดที่บั่นทอนขีดความสามารถของประเทศ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ วิทยากรชุมชน ผู้นำรักษ์ จังหวัดลำพูน จำนวน 8 คน และข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูน จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์คัดเข้าและคัดออกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

เกณฑ์คัดเข้าสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ วิทยากรชุมชนผู้นำรักษ์

1. เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์มาไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นสมาชิกของ Young Smart Farmer จังหวัดลำพูน
2. เป็นเกษตรกรที่มีแนวคิดในการพัฒนาการเกษตรเพื่อสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม
3. เป็นคนรุ่นใหม่ที่ย้ายถิ่นกลับมาทำการเกษตรอินทรีย์ที่บ้านเกิดในพื้นที่ของตนเอง
4. เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีสวน/ไร่เป็นของตนเอง มีการสังกัดกับวิทยากรชุมชนด้านการเกษตร และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์/สินค้าเป็นของตนเอง

เกณฑ์คัดออกสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ วิทยากรชุมชนผู้นำรักษ์

1. พ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก Young Smart Farmer จังหวัดลำพูน ณ วันที่ให้ข้อมูล/มีส่วนร่วม
  2. ไม่เข้าข่ายคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเข้าของการวิจัย
  3. ปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือหรือขอถอนตัวออกจากกระบวนการวิจัย/กิจกรรมของการวิจัย
- กระบวนการมีส่วนร่วมกับกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการสำรวจและถอดบทเรียนทุนและศักยภาพของกลุ่ม การวางแผนและออกแบบกระบวนการเรียนรู้และแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่ม และเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมกัน

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

เกษตรกรรุ่นใหม่ กลุ่มวิทยากรชุมชนผู้นำรักษ์ จำนวน 8 คน และข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ถอดบทเรียนทุนและศักยภาพกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสำรวจความต้องการและศึกษาวิเคราะห์ทุนและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ วิสาหกิจชุมชนลำนารักษ์ จังหวัดลำพูน โดยการลงพื้นที่สำรวจธุรกิจ ฟาร์มการเกษตรและการประชุมกลุ่ม (Focus group)
2. การถอดบทเรียนโดยใช้ Social Business Canvas เป็นตัวแบบของการถอดบทเรียนเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการ เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมของกลุ่ม การสร้างขีดความสามารถในการตอบสนองและแข่งขันในตลาดและคุณค่าที่ส่งมอบในเชิงธุรกิจและสังคม/ชุมชนพื้นที่
3. การตรวจสอบข้อมูลร่วมกันระหว่างนักวิจัย เกษตรกรรุ่นใหม่ เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูนและผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรและการตลาด
4. การมีส่วนร่วมวางแผนและออกแบบแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและเครือข่ายสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนารักษ์ จังหวัดลำพูน

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาความต้องการและศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนารักษ์

จากการศึกษาสำรวจความต้องการและวิเคราะห์ถอดบทเรียนศักยภาพกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จากกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนลำนารักษ์ พบว่า ปัญหาและความต้องการสำคัญของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูนอย่างหนึ่ง คือ เรื่องการผลิตและการแปรรูปสินค้าจากสวนของตนเอง และการสร้างความแตกต่างโดดเด่นของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของลำพูนและคนเหนือร่วมกัน เนื่องจากสินค้าการเกษตรแบบอินทรีย์นั้นขึ้นอยู่กับฤดูกาลการผลิต สภาพแวดล้อมและมีจำนวนจำกัด ผลผลิตไม่สม่ำเสมอ แม้จะมีความหลากหลายของผลผลิตของแต่ละผู้ประกอบการหรือเกษตรกร แต่ขาดจุดร่วมในการนำเสนอแบรนด์และสินค้าที่มีความโดดเด่นในนามของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูน และขาดการสนับสนุนองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการแปรรูปและการตลาด อีกทั้งของเหลือใช้ทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากการเพาะปลูกและกระบวนการแปรรูปยังไม่มีจัดการอย่างถูกต้องหรือเพิ่มมูลค่าตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Model) ดังนั้นจึงมีความต้องการในเรื่องของการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติ/ท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่า

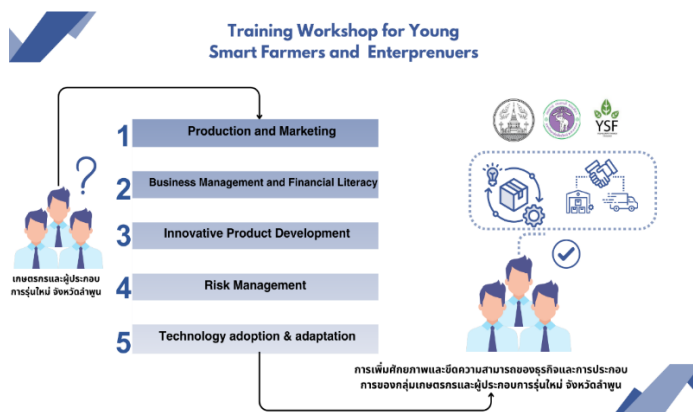
เช่น พืชและผักสมุนไพรพื้นถิ่นที่นิยมทานคู่กับลาบของคนเหนือมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กัมมี่สมุนไพร ลาบ การนำเอาทรัพยากร/ของเหลือใช้ทางการเกษตรกลับมาใช้ใหม่หรือแปรรูปเพิ่มมูลค่าและลดของเหลือทิ้งทางการเกษตร เช่น เปลือกกล้วย เมล็ดลำไยและเปลือกผลไม้ต่างๆ อย่างการสกัดฟรุ๊ไบโอติกจากเปลือกผลไม้ เป็นต้น อันเป็นการลดมลภาวะ ขยะและส่งเสริมการผลิตและบริโภคเพื่อความยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Model)

ทั้งนี้ กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูน อย่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนำรักมีศักยภาพในการผลิตผักและผลไม้แบบอินทรีย์และการแปรรูปอย่างง่าย เช่น แยม ผลไม้อบแห้ง น้ำผลไม้และสุรา และยังมีศักยภาพและแนวทางในการพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรและอาหารตั้งแต่การเที่ยวชมสวน เข้ามชมการเพาะปลูกพืช ผัก ผลไม้ ไปจนถึงการทำอาหาร และการจำหน่ายของฝาก การทำมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับแนวทางการวิถีเกษตรและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ซึ่งได้เคยมีการทดลองการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไปแล้วประมาณ 2 ครั้ง ได้รับผลตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยวที่สนใจ เช่น กิจกรรมชิมสุราชุมชน (White Spirit) และ Cooking Class ทำลาบ นอกจากนี้ยังมีการออกบูธจำหน่ายสินค้าในงานของดีชุมชนหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนต่างๆ ทั้งในจังหวัดลำพูนและต่างจังหวัด ส่งผลให้มีรายได้มากขึ้นจากการจัดกิจกรรมและจำหน่ายสินค้า และส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้จักกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นวงกว้างขึ้น อันเป็นศักยภาพที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของกลุ่มและเกษตรกรรุ่นใหม่

แนวทางการพัฒนาศักยภาพที่สำคัญและเป็นไปได้ คือ การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากในสวนแบบใหม่หรือขั้นสูง เช่น อาหารฟังก์ชัน (Functional Food) ที่มีความโดดเด่นของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูนอย่างมีเอกลักษณ์ร่วมกัน อย่างกัมมี่และผงผักสมุนไพรทานกับลาบ และการได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการแปรรูปผลผลิตการเกษตร การจัดการธุรกิจ การเงินและการตลาด การพัฒนาแบรนด์ บรรจุภัณฑ์และการตลาด และการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมาส่งเสริมเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศเกษตรและอาหารของจังหวัดลำพูน เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดและรายได้ในพื้นที่ซึ่งจังหวัดลำพูนมีแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอยู่แล้วในปัจจุบัน อย่างโครงการ "Lamphun Story Telling" ที่มุ่งพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน โดยเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวลำพูนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ด้วยเป้าหมายในการสร้างการรับรู้และขยายตลาดการท่องเที่ยวจากเมืองรองสู่เมืองหลักในภาคเหนือ (Provincial Office of Public Relations of Lamphun, 2525) อันเป็นโอกาสที่ดีต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรและอาหารของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ประกอบกับทุนเดิมในเรื่องของหน่วยงานที่สนับสนุนกิจกรรมและการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจและ Young Smart Farmer จังหวัดลำพูน ซึ่งสร้างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูนปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ 180,000-250,000 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 15,000-20,800 บาท และหากได้รับการพัฒนาศักยภาพก็คาดว่าจะสามารถส่งเสริมการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกรรุ่นใหม่ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ จังหวัดลำพูนตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม

จากการสำรวจและถอดบทเรียน ความต้องการ ทุนและศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านวิสาหกิจ
ชุมชนลำนารักย์ได้นำมาสู่การวางแผนและออกแบบหลักสูตรพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่
ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี ได้แก่ การผลิต การแปรรูป การตลาด การจัดการธุรกิจและการเงิน
การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การจัดการความเสี่ยงและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการผลิตและการแข่งขัน และการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการให้แก่กลุ่มคนรุ่นใหม่ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การออกแบบหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่จังหวัดลำพูน

นอกจากนี้ จากการถอดบทเรียนยังได้นำไปสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร
รุ่นใหม่บนฐานแนวคิดธุรกิจและการทำเกษตรแบบอินทรีย์และเศรษฐกิจ BCG model ผ่านการถ่ายทอด
องค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการแปรรูปผลผลิตแบบครบวงจร เช่น การพัฒนาการผลิตและ
การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปอาหารฟังก์ชัน เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเน้นการใช้วัสดุจากทรัพยากรท้องถิ่น
และของเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อลดมลภาวะ ของเสียและหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ยั่งยืน ควบคู่ไปกับหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพ และการสร้างกลไกการบูรณาการความร่วมมือกับกลุ่ม
Young Smart Farmer จังหวัดลำพูน กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำนารักย์ สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงาน
พาณิชย์จังหวัดลำพูน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และภาคเอกชน เช่น ริมปิงซูเปอร์มาร์เก็ตและอุตสาหกรรม
จังหวัดลำพูน เป็นต้น ในการส่งเสริมการตลาดและการจำหน่ายสินค้า และการทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
ของกลุ่มผู้ประกอบการและเกษตรกรรุ่นใหม่จังหวัดลำพูน เช่น กิจกรรม Farm to Table โดยมุ่งยกระดับ
ศักยภาพและมีรายได้เพิ่มขึ้น และการมีสินค้าแบรนด์อัตลักษณ์ของเกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่
ร่วมกันที่ช่วยเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนชุมชนและการท่องเที่ยวของจังหวัดลำพูน ดังแนวทาง
ที่ได้รับการวางแผนและออกแบบ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน
ตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยนำไปสู่การศึกษาสำรวจความต้องการและศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ ผ่านการกลุ่มวิสาหกิจลำนำรักษ์และนำมาสู่การวางแผนและออกแบบหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่จังหวัดลำพูนอย่างมีส่วนร่วม และแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนตามแนวการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนที่เชื่อมโยง 3 แนวคิดหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) อย่างแนวทางการแปรรูปผลผลิตและของเหลือใช้ที่ได้จากในสวนแบบใหม่หรือขั้นสูง เช่น อาหารฟังก์ชัน (Functional Food) จากทรัพยากรท้องถิ่นและของเหลือใช้ทางการเกษตร โดยมีแนวทางการบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยในพื้นที่ สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน พาณิชย์จังหวัดลำพูนและวิสาหกิจชุมชน/ผู้ประกอบการในพื้นที่ที่สนใจและหอการค้าจังหวัดลำพูน นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาศักยภาพยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ที่เน้นการเพิ่มมูลค่าและทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีการมีกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับข้อเสนอของ (Buntham, 2003 and Phueakon et al., 2017) ที่นำเสนอแนวคิดการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนผ่านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งสิ่งสำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้สามารถจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็งผ่านกระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน อันเป็นสิทธิของชุมชนในการจัดการตนเอง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการส่งเสริมศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ตามแนวทางของการพัฒนาและประเด็นความต้องการที่ต่อยอดจากผลงานวิจัยนี้
2. ควรมีการยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันและการทำธุรกิจของกลุ่มผู้ประกอบการและเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนบนฐานทุนทางทรัพยากร วัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนด้วยองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
3. ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยวของเกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่ เช่น Lamphun Farms, Food & Health และ Farms to Table เพื่อสร้างการรับรู้ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมรายได้และการท่องเที่ยวของพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลำพูนและสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารสุขภาพ (Functional Food) จากพืช ผัก และผลไม้พื้นถิ่น
2. การวิจัยเชิงพื้นที่ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรและอาหารของกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการรุ่นใหม่ จังหวัดลำพูน

เอกสารอ้างอิง

- Buntham, D., Sae-Shong, L., Panpongchareon, S., Sae-Yang, W., Panpongchareon, L., and Khantho, A. (2003). *Ecotourism and Cultural Management by the Hmong Community in Ban Nam Kha-Sang Khoi, Phachangnoi Subdistrict Pong District Phayao Province*: Final Research Report. Thailand Science Research and Innovation. (In Thai).
- Chanchea, S., Chantharaksa, W., and Bunat, K. (2015). *Searching for Community-Based Tourism Management Networks through Local Research Processes to Build a Community Tourism Network in the Lower Northern Region*. Final Research Report. Thailand Science Research and Innovation. (In Thai).
- Civil Society Development Institute. (2023). *Lamphun Economy: A High-Revenue Province with Low Income for Its People*. Retrieved December 10, 2024, from <https://www.csdior.th/2023/04/public-report-13-2566/>

- Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., and Hultink, E. J. (2017). The circular economy - A new sustainability paradigm?. *Journal of Cleaner Production*, 143(1), 757-768.
- OECD. (2009). *The Bioeconomy to 2030: Designing a Policy Agenda*. Retrieved December 10, 2024, from <https://doi.org/10.1787/9789264056886-en>. (In Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *The Thirteenth National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*. Retrieved December 10, 2024, from https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651.
- Phueakon, B., Sudchan P., Keuntha, P., Teuachaona, P., Sudchan, N., et al. (2016). *Building an Ecotourism Network in Chomphu Subdistrict, Nern Maprang District, Phitsanulok Province*. Final Research Report. Thailand Science Research and Innovation.
- Provincial Office of Public Relations of Lamphun. (2525). *Lamphun Preparing for Open the New Tourism Routes "Lamphun Story Telling"*. Retrieved February 28, 2024, from <https://lamphun.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/361992>.
- Provincial Labour Office of Lamphun. (2023). *Labor Situation Report of Lamphun Province for the Year 2023 (January-December 2023)*. Lamphun: Lamphun Provincial Employment Office. (In Thai).
- Provincial Agricultural Extension Office of Lamphun. (2022). *Young Smart Farmer Data*. Retrieved January 15, 2025, from https://lamphun.doe.go.th/province/?page_id=189. (In Thai).
- Santasombat, Y. (2001). *Human and Culture*. Bangkok: Thammasat University Press.
- The Lamphun Provincial Office of the Comptroller General. (2023). *Report on the Economic and Fiscal Situation of Lamphun Province*. Lamphun: Provincial Policy and Economics Group, Lamphun Provincial Treasury Office. (In Thai).
- United Nations Environment Programme. (2025). *Green Economy*. Retrieved February 27, 2024, from <https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-economy>

*****

บทบาทของสื่อการสอนมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน: กรณีศึกษารายวิชาจังหวัดศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยะลา*

วันเพ็ญ พงษ์สุวรรณศิริ¹

(วันที่รับบทความ: 9 ธันวาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองในรูปแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง วัดดูประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาผลของการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียในรายวิชาจังหวัดศึกษา วิทยาลัยชุมชนยะลา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ศท 0201 จังหวัดศึกษา ของวิทยาลัยชุมชนยะลาในภาคการศึกษา 1/2567 โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ผู้วิจัยออกแบบโดยใช้เว็บไซต์ LIVESWORKSHEETS ที่มีความสามารถในการสร้างสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหาโดยกระบวนการออกแบบใบงานดังกล่าวดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดของ ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียและทฤษฎีภาระทางปัญญา 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐานเป็นข้อสอบปรนัย จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ เพื่อประเมินความสามารถในการวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ ($M = 5.04$, $S.D. = 0.36$) ของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าก่อนการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ ($M = 3.45$, $S.D. = 0.36$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t(39) = 38.74$, $p < .001$) 2) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.75$, $S.D. = 0.75$) โดยมีความคิดเห็นว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจในการศึกษารายวิชาจังหวัดศึกษามากยิ่งขึ้นอยู่ในระดับสูงที่สุด ($M = 4.41$, $S.D. = 0.58$) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของสื่อมัลติมีเดียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำสำคัญ: ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิชาจังหวัดศึกษา, วิทยาลัยชุมชนยะลา, การเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์

* บทความวิจัย วิทยาลัยชุมชนยะลา สถาบันวิทยาลัยชุมชน

¹ อาจารย์, สาขาวิชาการจัดการชุมชน วิทยาลัยชุมชนยะลา สถาบันวิทยาลัยชุมชน, E-mail: Jum_422@hotmail.com

The Role of Interactive Multimedia Teaching Tools for Enhancing Academic Achievement: A Case Study of the Provincial Studies Course, Yala Community College*

Wanphen Phongsuwansiri¹

(Received: December 9, 2024; Revised: May 14, 2025; Accepted: May 19, 2025)

Abstract

This research was the experimental research in one group to before and after and the objectives were to: on learning achievement and to examine students' satisfaction toward their use in the Provincial Studies course at Yala Community College. The sample group was 40 students enrolled in the GE 0201 Provincial Studies course during the first semester of the 2024 academic year and selected using simple random sampling. The research instruments included: (1) interactive multimedia worksheets designed by the researcher using the LIVEWORKSHEETS platform, which allows for interactive learning aligned with the principles of multimedia learning theory and cognitive load theory; and (2) a learning achievement test, consisting of 20 multiple-choice questions to assess foundational knowledge and three short-answer questions to evaluate analytical and integrative thinking. Data were analyzed using descriptive statistics and paired t-tests.

The findings revealed that: 1) students' posttest scores ($M = 5.04$, $S.D. = 0.36$) were significantly higher than their pretest scores ($M = 3.45$, $S.D. = 0.36$), with statistical significance at the 0.05 level ($t(39) = 38.74$, $p < .001$); and 2) students reported high satisfaction with the use of the interactive multimedia worksheets overall ($M = 3.75$, $S.D. = 0.75$), particularly noting that the worksheets enhanced their understanding of the course content ($M = 4.41$, $S.D. = 0.58$). These results indicate that the interactive multimedia worksheets effectively facilitated students' learning and comprehension of the Provincial Studies course. Future research should explore comparisons between experimental and control groups and analyze the impact of specific multimedia components on learning outcomes.

Keywords: Interactive Multimedia Worksheets, Academic Achievement, Provincial Studies Course, Yala Community College, Interactive Learning

---

* Research Article from Yala Community College, Institute of Community Colleges

¹ Lecturer, Yala Community College, Institute of Community Colleges, E-mail: Jum_422@hotmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้เปิดโอกาสให้เกิดการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลในห้องเรียนอย่างกว้างขวาง (Mayer, 2009) โดยเฉพาะสื่อมัลติมีเดียที่มีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Multimedia) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา (Moreno and Mayer, 2007, pp. 309-326)

สื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ได้รับการออกแบบให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น โดยการผสมผสานเนื้อหาหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ และแบบจำลอง เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งไม่เพียงลดภาระทางปัญญา (Cognitive Load) แต่ยังช่วยสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Sweller, 2005, p. 19-30) การเรียนรู้ในรายวิชาที่ต้องเข้าใจเนื้อหาเชิงบริบท เช่น วิชาจังหวัดศึกษา จึงสามารถได้รับประโยชน์จากการใช้สื่อมัลติมีเดียลักษณะนี้อย่างยิ่ง

รายวิชาจังหวัดศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักรู้เกี่ยวกับภูมิสังคมของพื้นที่เฉพาะ โดยเฉพาะในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น จังหวัดยะลา ซึ่งมีลักษณะทางวัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ที่หลากหลายซับซ้อน จังหวัดยะลาเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์และศาสนา มีทั้งพุทธ มุสลิม และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมกันภายใต้บริบททางสังคมที่เฉพาะเจาะจง พื้นที่นี้ยังเผชิญกับความท้าทายด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และโอกาสทางการศึกษา ซึ่งล้วนส่งผลต่อการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในท้องถิ่น (Najjar, 1996, pp. 129-150)

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าวยังคงพึ่งพาวิธีการแบบดั้งเดิม เช่น การบรรยาย หรือใช้เอกสารประกอบการเรียนที่เน้นข้อความเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่สามารถกระตุ้นความสนใจหรือสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ (Clark & Mayer, 2023) ในบริบทที่มีความซับซ้อนทั้งด้านเนื้อหาและบริบทพื้นที่ การใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงผู้เรียนกับบริบทของท้องถิ่น ผ่านการจำลองสถานการณ์ สื่อภาพ เสียง และกิจกรรมที่ออกแบบให้สอดคล้องกับสภาพจริงของพื้นที่จังหวัดยะลา เช่น การจำลองสถานการณ์ชุมชน การวิเคราะห์เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ หรือการนำเสนอปัญหาด้านการพัฒนาในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและกระตุ้นการคิดวิเคราะห์

การออกแบบใบงานในลักษณะนี้ไม่เพียงเป็นกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดและเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประสบการณ์ของผู้เรียนในพื้นที่ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสาระสำคัญของเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้ในบริบทของตนเอง (Mayer and Moreno, 2003, pp. 43-52)

นอกจากนี้ การใช้สื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยส่งเสริมกระบวนการรับรู้ผ่านหลายช่องทาง เช่น การสรุปภาพรวมของข้อมูล การเชื่อมโยงแนวคิด และการจำลองสถานการณ์ที่ซับซ้อน (Mayer, 2009; Najjar, 1996) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia Learning Theory) ที่เน้นการใช้สื่อหลายมิติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจำและประยุกต์ใช้ความรู้ (Sweller, 2005; Clark, Mayer and Thalheimer, 2023, p. 42)

จากเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาจังหวัดศึกษาของวิทยาลัยชุมชนยะลา ผ่านการออกแบบและใช้ในงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ โดยมุ่งเน้นให้กิจกรรมการเรียนรู้เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่จังหวัดยะลาอย่างแท้จริง และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ทั้งนี้ ผลการวิจัยคาดว่าจะจะเป็นแนวทางใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นที่มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้ในงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาจังหวัดศึกษา วิทยาลัยชุมชนยะลา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้ในงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ในรายวิชาจังหวัดศึกษา วิทยาลัยชุมชนยะลา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia Learning Theory)

Mayer (2009) เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียที่มุ่งเน้นการออกแบบและใช้งานสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่ามนุษย์มีช่องทางการประมวลผลข้อมูล 2 ช่องทางหลัก คือ ช่องทางภาพ (Visual) และเสียง (Verbal) โดยการผสมผสานข้อมูลจากทั้งสองช่องทางสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ ทฤษฎีดังกล่าวพัฒนาโดยอิงหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. หลักการช่องทางคู่ (Dual Channels) การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อข้อมูลถูกนำเสนอผ่านทั้งช่องทางภาพและเสียง ตัวอย่างเช่น การใช้แผนภาพหรือกราฟิกควบคู่กับคำอธิบายเสียง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาพและข้อความได้ดียิ่งขึ้น
2. หลักการความสามารถจำกัด (Limited Capacity) ผู้เรียนมีความสามารถจำกัดในการประมวลผลข้อมูลในแต่ละครั้ง การออกแบบสื่อการสอนจึงควรหลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลที่ซับซ้อนเกินไป และควรจัดเรียงเนื้อหาในลำดับที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

3. หลักการประมวลผลอย่างกระตือรือร้น (Active Processing) การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจผ่านการประมวลผลข้อมูลอย่างกระตือรือร้น เช่น การสรุปเนื้อหาหรือการตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น Mayer และ Moreno (2003) พบว่าการลดข้อความที่ซ้ำซ้อนและการจัดระเบียบข้อมูลในรูปแบบที่ง่ายต่อการประมวลผลสามารถช่วยลดความสับสนและเพิ่มความเข้าใจของผู้เรียนได้ การเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสมจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพในหลากหลายบริบท หรือการศึกษาของ Yannaphap (2023) ที่ได้ออกแบบสื่อการเรียนรู้ในลักษณะสื่อออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนา โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นภายหลังการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทฤษฎีภาระทางปัญญา (Cognitive Load Theory)

Sweller (1988) พัฒนาทฤษฎีภาระทางปัญญา (Cognitive Load Theory) โดยเน้นความสำคัญของการออกแบบการเรียนการสอนที่ลดภาระทางปัญญาที่ไม่จำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสามารถจำกัดในการประมวลผลข้อมูลในหน่วยความจำระยะสั้น (Working Memory) ดังนั้น การจัดการภาระทางปัญญาที่เหมาะสมจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น Sweller แบ่งภาระทางปัญญออกเป็น 3 ประเภท

1. ภาระพื้นฐาน (Intrinsic Load) เป็นความซับซ้อนที่เกิดจากลักษณะของเนื้อหาเอง เช่น การเรียนรู้เนื้อหาที่มีความซับซ้อนทางคณิตศาสตร์ หรือแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเข้าใจลึกซึ้ง

2. ภาระนอกเหนือ (Extraneous Load) เป็นภาระที่เกิดจากการออกแบบที่ไม่เหมาะสมของสื่อการสอน เช่น การใส่ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องหรือการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่ยากต่อการเข้าใจ การลดภาระนอกเหนือเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบสื่อที่มีประสิทธิภาพ

3. ภาระเสริมสร้าง (Germane Load) เป็นการใช้ทรัพยากรทางปัญญาเพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงที่มีความหมาย การออกแบบสื่อที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างการมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มภาระเสริมสร้างได้

Clark & Mayer (2023) สนับสนุนแนวคิดนี้โดยระบุว่าภาระนอกเหนือและการเพิ่มภาระเสริมสร้างผ่านการใช้สื่อมัลติมีเดีย เช่น การใช้กราฟิกที่สอดคล้องกับเนื้อหา สามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำและประมวลผลข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้โดยนำทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียและทฤษฎีภาระทางปัญญาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการออกแบบใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ในงานวิจัยนี้ โดยการออกแบบสื่อจะเน้นการนำเสนอข้อมูลผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ และการลดภาระทางปัญญา

ที่ไม่จำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียน ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในรายวิชาจังหวัดศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีการออกแบบการทดลองในรูปแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) เพื่อศึกษาผลของการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ออกแบบด้วยเครื่องมือ LIVEWORKSHEETS ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักศึกษาในรายวิชาจังหวัดศึกษาที่วิทยาลัยชุมชนยะลา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้คือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ศท 0201 จังหวัดศึกษา ของวิทยาลัยชุมชนยะลาในภาคการศึกษา 1/2567 โดยกลุ่มตัวอย่างจะถูกเลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากห้องเรียนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาและมีความพร้อมในการเข้าร่วมการทดลองได้ห้องเรียนสาขาการจัดการ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองจำนวน 40 คน เป็นไปตามตามเกณฑ์การวิจัยเชิงทดลอง

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์

ผู้วิจัยออกแบบโดยใช้เว็บไซต์ LIVEWORKSHEETS ที่มีความสามารถในการสร้างสื่อที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหา โดยกระบวนการออกแบบใบงานดังกล่าวดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia Learning Theory) และ ทฤษฎีภาระทางปัญญา (Cognitive Load Theory) เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับนักศึกษาในรายวิชาจังหวัดศึกษา รายละเอียดดังนี้

1.1 ขั้นตอนการออกแบบใบงาน

1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของใบงาน กระบวนการเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของใบงานในแต่ละหัวข้อ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาจังหวัดศึกษา เช่น เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และทรัพยากรในจังหวัดยะลา ใบงานแต่ละชุดได้รับการออกแบบให้สนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2) การเลือกเนื้อหาและจัดเรียงลำดับการนำเสนอ เนื้อหาสำหรับใบงานได้รับการคัดเลือกและจัดเรียงตามลำดับความซับซ้อน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานและค่อยๆ เพิ่มระดับความซับซ้อน ยกตัวอย่างเช่น ใบงานเกี่ยวกับ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ เริ่มต้นด้วยการแสดงแผนที่จังหวัดและคำถามนำที่ช่วยให้ผู้เรียนสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ใบงานเกี่ยวกับ

ประเพณีท้องถิ่น ประกอบด้วยวิดีโอสั้นและคำถามเชิงวิเคราะห์ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างประเพณีกับวิถีชีวิต เป็นต้น

3) การเลือกสื่อมัลติมีเดียที่เหมาะสม ใบงานแต่ละชุดประกอบด้วยสื่อมัลติมีเดียที่หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น ข้อความ (Text) ใช้เพื่อสรุปเนื้อหาหลักในรูปแบบที่กระชับและชัดเจน ภาพประกอบ (Images) โดยใช้ภาพแผนที่ แผนภูมิ หรือภาพถ่ายเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ เสียงและวิดีโอ (Audio & Video) เช่น วิดีโอแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดหรือบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น คำถามเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive Questions) เช่น การลากและวางคำตอบ (Drag-and-Drop), การเติมคำในช่องว่าง (Fill-in-the-Blank) และแบบทดสอบปรนัย (multiple choice)

4) การออกแบบตามหลักการมัลติมีเดีย ใบงานได้รับการออกแบบโดยยึดหลักการสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดียของ Mayer (2009) ยกตัวอย่างเช่น หลักการช่องทางคู่ (Dual Channels) โดยสื่อมัลติมีเดียถูกออกแบบให้ใช้ทั้งภาพและเสียงควบคู่กัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประมวลผลข้อมูลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หลักการความเรียบง่าย (Coherence Principle) ลดการนำเสนอข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อความที่ซ้ำซ้อนหรือภาพที่ไม่จำเป็น เพื่อหลีกเลี่ยงภาระทางปัญญาที่ไม่จำเป็น หลักการความเชื่อมโยง (Spatial and Temporal Contiguity) เนื้อหา เช่น ข้อความและภาพ ถูกจัดวางใกล้กันในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อมูลได้ทันที

5) การประเมินและปรับปรุงใบงาน ภายหลังการออกแบบใบงานเบื้องต้น จะมีการทดสอบกับกลุ่มนักศึกษาเป้าหมาย (Pilot Testing) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ยกตัวอย่างคำถาม เช่น ใบงานใช้งานง่ายหรือไม่? สื่อมัลติมีเดียช่วยให้เนื้อหาเข้าใจง่ายขึ้นหรือไม่? โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการทดสอบนำไปปรับปรุงใบงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้ในกระบวนการเก็บข้อมูล

1.2 การบูรณาการกับหลักการภาระทางปัญญา เพื่อให้ใบงานช่วยลดภาระทางปัญญา (Cognitive Load) ที่ไม่จำเป็นและเพิ่มการเรียนรู้เชิงลึก (Germane Load) ผู้วิจัยได้มีการออกแบบใบงานให้มีการคำนึงถึง การลดภาระนอกเหนือ (Extraneous Load) โดยเนื้อหาและสื่อถูกออกแบบให้กระชับ ชัดเจน และไม่ซับซ้อนเกินไป การเพิ่มภาระเสริมสร้าง (Germane Load) ผู้วิจัยใช้คำถามที่กระตุ้นการวิเคราะห์ เช่น ประเพณีใดในจังหวัดยะลาที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ? การแบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อย (Chunking) ใบงานถูกแบ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจัดการข้อมูลได้ง่ายขึ้น

การออกแบบใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ในครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีตัวอย่างใบงานในเนื้อหาบทที่ 1 สภาพทั่วไปของจังหวัดยะลา รายละเอียดดังนี้

รายละเอียดและหลักการออกแบบใบงานสื่อมัลติมีเดีย: สภาพทั่วไปของจังหวัดยะลา

1. ชื่อใบงาน : สำรวจสภาพทั่วไปของจังหวัดยะลา

2. วัตถุประสงค์ของใบงาน

- ผู้เรียนสามารถอธิบายตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศของจังหวัดยะลาได้
- ผู้เรียนสามารถระบุจำนวนประชากร และลักษณะประชากรที่หลากหลายของจังหวัดได้
- ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาของจังหวัดยะลาที่เชื่อมโยงกับประชาคมอาเซียน

ส่วนที่ 1: สำรวจภูมิศาสตร์ของจังหวัดยะลา

กิจกรรม ผู้เรียนดูแผนที่จังหวัดยะลาที่แสดงตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ และอาณาเขตที่ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง จากนั้นลากและวางคำตอบ (Drag and Drop) ลงในช่องที่กำหนด

ตัวอย่างคำถาม

จระบุดำแหน่งของอำเภอของจังหวัดยะลาในแผนที่ตามภูมิศาสตร์ให้ถูกต้อง?

- ตัวเลือก: เมืองยะลา / เบตง / รามัน / บันนังสตา / ยะหา / ธารโต / กาบัง / กรงปินัง

มัลติมีเดียที่ใช้

- แผนที่จังหวัดยะลาในรูปแบบ Interactive
- วิดีโอสั้นอธิบายลักษณะภูมิประเทศ

ส่วนที่ 2: ประชากรและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กิจกรรม ผู้เรียนตอบคำถามในรูปแบบเติมคำ (Fill in the Blanks) หลังจากอ่านข้อมูลที่ให้เกี่ยวกับจำนวนประชากร การนับถือศาสนา และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในจังหวัดยะลา

ตัวอย่างคำถาม

1. ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดยะลานับถือศาสนา _____
2. จังหวัดยะลา มีประชากรที่หลากหลาย ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ _____ และ _____

มัลติมีเดียที่ใช้

- กราฟแสดงสัดส่วนประชากรที่นับถือศาสนาต่าง ๆ
- ภาพถ่ายวิถีชีวิตของชาวจังหวัดยะลาที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3: การเชื่อมโยงสู่ประชาคมอาเซียน

กิจกรรม ผู้เรียนดูภาพประกอบหรือแผนภูมิที่แสดงโครงข่ายการคมนาคมของจังหวัดยะลา และตอบคำถามแบบปรนัย (Multiple Choice)

ตัวอย่างคำถาม

1. เส้นทางคมนาคมใดที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงจังหวัดยะลากับประเทศมาเลเซีย?
  - ตัวเลือก: ทางหลวงหมายเลข 418 / ทางหลวงหมายเลข 1 / ทางหลวงหมายเลข 401
2. จังหวัดยะลามีศักยภาพในการส่งเสริมเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียนด้านใดมากที่สุด?
  - ตัวเลือก: การเกษตร / การท่องเที่ยว / การศึกษา

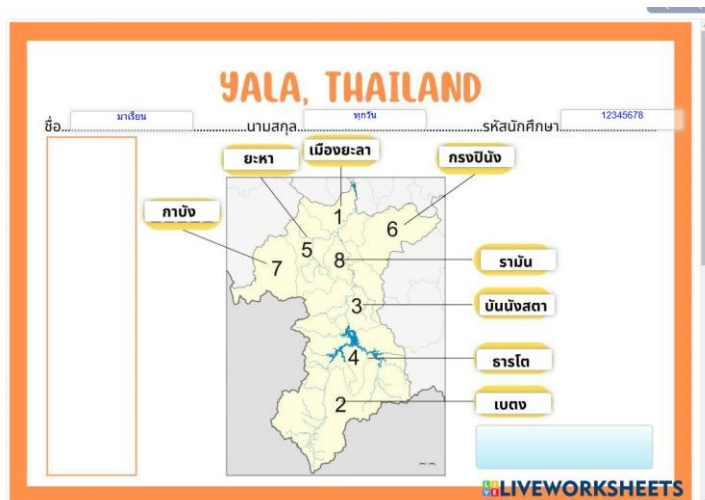
มัลติมีเดียที่ใช้

- ภาพโครงการข่ายการคมนาคม
- วิดีโอสั้นเกี่ยวกับบทบาทของจังหวัดยะลาในประชาคมอาเซียน

ส่วนสุดท้าย: สรุปและสะท้อนความคิดเห็น

กิจกรรม ผู้เรียนเขียนสั้นๆ เพื่อสรุปว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรจากใบงานนี้ และสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของจังหวัดยะลาต่อภูมิภาค

ตัวอย่างการนำเสนอของใบงานใน LIVEWORKSHEETS

ลิงก์ของใบงาน :

<https://www.liveworksheets.com/th/c?a=s&t=V6v56af3tJ&sr=n&l=ll&i=snfttst&r=89&f=dzdcuudc&ms=uz&cd=p-1y81de0z-laaplezzpz64ngnkxxnkxg&mw=hs>

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Pretest และ Posttest) ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน (Knowledge Test) เป็นข้อสอบปรนัย (Multiple Choice) จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking Test) เป็นข้อสอบอัตนัย (Short-Answer Questions) จำนวน 3 ข้อ เพื่อประเมินความสามารถในการวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบประกอบด้วย

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2568

1) การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence, IOC) ในการตรวจสอบความตรงของข้อสอบ แบบทดสอบถูกส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านในสาขาที่เกี่ยวข้องประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของรายวิชา โดยข้อสอบที่มีคะแนน IOC ≥ 0.5 จะถูกนำไปใช้ ส่วนข้อที่มีคะแนนต่ำกว่าจะได้รับการปรับปรุง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อสอบมีคะแนนมากกว่า .05 ทุกข้อ

2) การวิเคราะห์ความยากง่าย (Difficulty Index) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาเป้าหมาย 30 คน พบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.2 - 0.7

3) การวิเคราะห์อำนาจจำแนก (Discrimination Index) เพื่อประเมินว่าข้อสอบสามารถแยกผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำได้ดีเพียงใด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีค่า ≥ 0.30

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ

ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนแบบมัลติมีเดียของ Yannaphap (2023) โดยมีผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .61

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง (Pretest) นักศึกษาเข้ารับแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเริ่มใช้งานใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์

2. การดำเนินการทดลอง นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ใบงานที่ออกแบบด้วย LIVEWORKSHEETS เป็นระยะเวลา 4-6 สัปดาห์ โดยในแต่ละสัปดาห์จะมีการใช้ใบงานที่ออกแบบให้เหมาะสมกับบทเรียนในรายวิชาจังหวัดศึกษา

3. การเก็บข้อมูลหลังการทดลอง (Posttest) นักศึกษาได้รับแบบทดสอบชุดเดิมเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง พร้อมทั้งตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อใบงานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เพื่อสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง และวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาจากแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้ใบงาน สำหรับการประมาณค่าและการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการดำเนินการออกแบบนวัตกรรม พบว่า เหตุผลสำคัญที่เลือกใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาจังหวัดศึกษา เนื่องจากลักษณะของรายวิชานี้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเชิงบริบทสูง ได้แก่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ระบบนิเวศทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมในระดับพื้นที่ ซึ่งต้องการวิธีการเรียนรู้ที่ช่วยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงซ้อนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจภาพรวมและรายละเอียดเชิงลึกได้อย่างเป็นระบบ (Mayer, 2009; Clark & Mayer, 2023)

ในงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ถูกเลือกและออกแบบภายใต้แนวคิดของ Multimedia Learning Theory ที่เสนอว่า ผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อได้รับข้อมูลผ่านหลายช่องทาง เช่น ภาพ เสียง ข้อความ และการมีปฏิสัมพันธ์ (Moreno and Mayer, 2007, pp. 309-326) โดยในงานถูกออกแบบให้ผู้เรียนไม่เพียงรับข้อมูล แต่ยังต้องวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และแสดงความเห็นต่อสถานการณ์จำลองหรือบริบทเฉพาะ เช่น คลิปวิดีโอสัมภาษณ์ชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การจำลองแผนที่และข้อมูลสถิติของจังหวัดยะลา เป็นต้น

ในการออกแบบเนื้อหาที่ใช้พัฒนาในงาน ได้วิเคราะห์จากโครงสร้างรายวิชาจังหวัดศึกษาตามหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชนยะลา และคัดเลือกหัวข้อที่มีศักยภาพในการส่งเสริมความเข้าใจในระดับลึกและสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนได้โดยตรง ประกอบด้วย 4 หน่วยเนื้อหาหลัก ได้แก่ 1) ภูมิศาสตร์และทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดยะลา 2) ประวัติศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่น 3) วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนภายใต้บริบทชายแดน โดยในแต่ละหน่วย ผู้วิจัยได้สร้างใบงานโดยใช้สื่อมัลติมีเดียที่สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล เช่น ภาพถ่ายจากพื้นที่จริง วิดีโอสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน แบบจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แผนที่เชิงปฏิสัมพันธ์ที่ให้นักศึกษาเลือกข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้นำเสนอเพียงหน่วยที่ 1 ภูมิศาสตร์และทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พร้อมผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการใช้ใบงาน รายละเอียดดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของข้อมูลจำนวน 40 คน พบว่า ผลต่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีการแจกแจงไม่แตกต่างจากโค้งปกติ ($W = 0.96, p = 0.215$) โดยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ ($M = 5.04, S.D. = 0.36$) ของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าก่อนการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ ($M = 3.45, S.D. = 0.36$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t(39) = 38.74, p < .001$) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ($n = 40$)

การทดสอบ	n	M	S.D.	SE	t	p
ก่อนการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดีย	40	5.04	0.36	0.06	38.74	<.001
หลังการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดีย	40	3.45	0.36	0.06		

หมายเหตุ $\alpha = .05$; $W = 0.96, p = .0215$

2) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาจากแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้ใบงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียในระดับมาก ($M = 3.75$, $S.D. = 0.75$) โดยเห็นด้วยว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจในการศึกษารายวิชาจังหวัดศึกษามากยิ่งขึ้นอยู่ในระดับสูงที่สุด ($M = 4.41$, $S.D. = 0.58$) รองลงมาคือประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจ มีตัวอย่างประกอบ และสอดคล้องกับบทเรียนอยู่ในระดับมาก ($M = 4.20$, $S.D. = 0.92$) และน้อยที่สุดในประเด็นเสียงประกอบการบรรยายชัดเจน ฟังง่ายอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.89$, $S.D. = 0.41$) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ ($n = 40$)

รายการ	M	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาที่น่าสนใจ มีตัวอย่างประกอบ และสอดคล้อง	4.20	0.93	มาก
2. ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน มีขนาดเหมาะสม	3.18	0.95	ปานกลาง
3. เสียงประกอบการบรรยายชัดเจน ฟังง่าย	2.89	0.41	ปานกลาง
4. ภาพประกอบสื่อมีความคมชัด และสอดคล้องกับเนื้อหา	3.56	0.52	มาก
5. สื่อมีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย	3.33	0.02	ปานกลาง
6. สื่อที่พัฒนาขึ้นทำให้นักศึกษาได้ทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง	3.29	0.43	ปานกลาง
7. สื่อที่พัฒนาขึ้นทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจในการศึกษารายวิชาจังหวัดศึกษามากยิ่งขึ้น	4.41	0.58	มาก
8. วิธีการใช้งานสื่อ ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน	3.50	2.89	ปานกลาง
9. สามารถนำความรู้ที่ได้จากสื่อไปประยุกต์ใช้ได้	3.81	0.06	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเรียน (Posttest) สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน (Pretest) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์สามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างชัดเจน การออกแบบสื่อดังกล่าวช่วยให้นักศึกษาเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทจริงได้ง่ายขึ้น และสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia Learning Theory) ของ Mayer (2009) ที่ระบุว่า การนำเสนอข้อมูลผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น ภาพ เสียง และข้อความ ช่วยกระตุ้นการประมวลผลข้อมูลในสมองผ่านช่องทางคู่ (Dual Channels) ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำและทำความเข้าใจ โดยที่งานวิจัยของ Moreno & Mayer (2007) ยังสนับสนุนว่ามัลติมีเดียที่ออกแบบให้มีปฏิสัมพันธ์ เช่น การลากและวาง

(Drag-and-Drop) และการตอบคำถามแบบทันที (Immediate Feedback) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ดีขึ้น การใช้สื่อที่มีลักษณะเชิงโต้ตอบยังช่วยลดความเบื่อหน่ายและเพิ่มความสนใจในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นอกจากนี้ การลดภาระทางปัญญาที่ไม่จำเป็น (Extraneous Load) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถโฟกัสกับเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ตามแนวคิดของ Sweller (1988) การลดภาระทางปัญญาสามารถทำได้โดยการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสม และการใช้ภาพหรือกราฟิกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหา โดย Clark และ Mayer (2023) ระบุว่าการใช้สื่อที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสมสามารถเพิ่มอัตราการจดจำข้อมูลได้มากถึง 30-40% เมื่อเปรียบเทียบกับการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว การออกแบบใบงานในงานวิจัยนี้ยังเน้นการใช้แบบฝึกหัดที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ เช่น การเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ของจังหวัดยะลากับจังหวัดใกล้เคียง การวิเคราะห์ข้อดีของการมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ หรือการประเมินศักยภาพของจังหวัดในการเชื่อมโยงสู่ประชาคมอาเซียน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเชิงลึกมากขึ้น

จากผลการวิจัยที่ผ่านมายังพบว่าสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์สามารถเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบริบทอื่นได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น Zhang et al. (2006) พบว่า การใช้วิดีโอเชิงปฏิสัมพันธ์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในหลักสูตรออนไลน์ และ Liaw (2008) ชี้ให้เห็นว่าสื่อที่ออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงโต้ตอบช่วยเพิ่มทั้งผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การใช้ใบงานสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ในงานวิจัยนี้จึงถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาที่ต้องการการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหา กับบริบทจริง เช่น รายวิชาจังหวัดศึกษา ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาที่หลากหลายและซับซ้อน

2. ความพึงพอใจและทัศนคติเชิงบวกของนักศึกษาต่อการสอนที่พัฒนา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษาแสดงความพึงพอใจในระดับสูงต่อสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ โดยให้คะแนนสูงสุดในด้านการเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหา และการนำเสนอที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ผลลัพธ์นี้สะท้อนถึงความสำคัญของการออกแบบสื่อการสอนที่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Aloraini (2012) ที่ระบุว่า การใช้สื่อมัลติมีเดียที่ผสมผสานภาพ เสียง และข้อความอย่างเหมาะสม ช่วยเพิ่มความสนใจและการจดจำข้อมูลของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Al-Azawei, Parslow และ Lundqvist (2017) ยังพบว่าการออกแบบสื่อที่ใช้แนวทาง Universal Design for Learning (UDL) ซึ่งเน้นการเข้าถึงที่หลากหลายและการโต้ตอบที่มีความหมาย ช่วยเพิ่มทั้งความพึงพอใจและการยอมรับในกระบวนการเรียนรู้ดิจิทัล งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าความพึงพอใจของนักศึกษาไม่เพียงขึ้นอยู่กับเนื้อหา แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และความรู้สึกถึงการควบคุมตนเองในการศึกษา

ตัวอย่างจากงานวิจัยนี้พบว่ากิจกรรมแบบลากและวาง (Drag-and-Drop) ในใบงาน เช่น การเชื่อมโยงข้อมูลประชากรกับลักษณะภูมิประเทศ ช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาในลักษณะนี้ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ Mayer and Moreno (2017) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมเชิงโต้ตอบช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปและเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณา เช่น การออกแบบกราฟิกและการจัดวางข้อความ งานวิจัยของ Mayer (2017) พบว่าการออกแบบกราฟิกที่ซับซ้อนเกินไปอาจลดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และเพิ่มความสับสนให้กับผู้เรียน ดังนั้น การพัฒนาใบงานเพิ่มเติมจึงควรคำนึงถึงความเรียบง่ายและความชัดเจนในการออกแบบ

3. ประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมในสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์

แม้ว่าสื่อมัลติมีเดียจะได้รับการตอบรับในด้านบวก แต่ยังมีข้อเสนอนี้เกี่ยวกับการปรับปรุงในบางประเด็น เช่น ความชัดเจนของเสียงบรรยาย และขนาดตัวอักษรในบางส่วนของใบงาน ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้เรียน งานวิจัยของ Plass and Kalyuga (2019) สนับสนุนว่า การออกแบบที่ไม่เหมาะสมกับระดับความรู้พื้นฐานของผู้เรียนอาจเพิ่มภาระทางปัญญา (Cognitive Load) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ หนึ่งในประเด็นที่น่าสนใจคือ การใช้เสียงบรรยาย (Audio Narration) ในใบงานที่ช่วยอธิบายเนื้อหาเสียงบรรยายที่ชัดเจนมีความสำคัญเนื่องจากช่วยลดภาระทางสายตา และเพิ่มการประมวลผลข้อมูลผ่านช่องทางที่หลากหลาย (Dual Coding Theory) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ Sholeh et al. (2024) พบว่าเสียงบรรยายที่มีความยาวมากเกินไปหรือมีข้อมูลที่ซับซ้อนอาจทำให้ผู้เรียนสูญเสียความสนใจ ดังนั้น การออกแบบเสียงบรรยายควรเน้นความกระชับและมีการหยุดพักในจังหวะที่เหมาะสม

อีกประเด็นหนึ่งคือการจัดวางข้อความและกราฟิก งานวิจัยของ Jenlink (2019) พบว่าผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลได้ดีขึ้นเมื่อข้อมูลข้อความและกราฟิกถูกจัดวางในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง ตัวอย่างเช่น การแสดงข้อมูลประชากรควบคู่กับแผนภูมิแท่งที่สอดคล้องกันในใบงาน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปและตีความข้อมูลได้ง่ายขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ ควรมีการทดสอบการใช้งาน (Usability Testing) กับกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมโดยคำนึงถึงระดับความรู้พื้นฐานและความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การออกแบบเสียงบรรยายที่กระชับและชัดเจน ขนาดตัวอักษรที่อ่านง่าย และการจัดวางข้อมูลที่เชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การทดสอบการใช้งาน (Usability Testing) ควรเป็นกระบวนการที่สำคัญในทุกขั้นตอนของการพัฒนา เพื่อให้มั่นใจว่าสื่อสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้สอนควรได้รับการอบรมในการออกแบบและใช้สื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเสนอเนื้อหาและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การอบรมนี้ควรรวมถึงการใช้งานเครื่องมือสร้างสื่อ เช่น LIVESHEETS และการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมในบริบทที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบเฉพาะของสื่อมัลติมีเดีย เช่น สีของภาพ กราฟิก เสียง บรรยาย หรือรูปแบบคำถามเชิงปฏิสัมพันธ์ ว่าส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างไร การวิเคราะห์เชิงองค์ประกอบจะช่วยให้การออกแบบสื่อในอนาคตมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเหมาะสมกับผู้เรียนในหลากหลายบริบท

2. ควรดำเนินการศึกษาผลกระทบของการใช้สื่อมัลติมีเดียเชิงปฏิสัมพันธ์ต่อความยั่งยืนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว เช่น การวัดผลหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนไปแล้ว 1 เดือน หรือ 3 เดือน เพื่อประเมินว่าความรู้และทักษะที่ได้รับยังคงอยู่ในระดับใด การศึกษานี้จะช่วยตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อในแง่ของการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและการจดจำเนื้อหาในระยะยาว ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Al-Azawei, A., Parslow, P., and Lundqvist, K. (2017). The effect of universal design for learning (UDL) application on e-learning acceptance: A structural equation model. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(6), 54-87.
- Aloraini, S. (2012). The impact of using multimedia on students' academic achievement in the College of Education at King Saud University. *Journal of King Saud University-Languages and Translation*, 24(2), 75-82.
- Jenlink, P. M. (2019). Multimedia Learning Theory and Its Implications for Teaching and Learning. *Multimedia Learning Theory: Preparing for the New Generation of Students*, 29.
- Clark, R., Mayer, R., and Thalheimer, W. (2003). E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning. *Performance Improvement*, 42. <https://doi.org/10.1002/pfi.4930420510>
- Plass, J. L., and Kalyuga, S. (2019). Four Ways of Considering Emotion in Cognitive Load Theory. *Educational Psychology Review*, 31(2), 339-359. <https://doi.org/10.1007/s10648-019-09473-5>
- Mayer, R. E. (2017). Using multimedia for e-learning. *Journal of Computer Assisted Learning*, 33(5), 403-423. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/jcal.12197>

- Liaw, S.-S. (2008). Investigating students' perceived satisfaction, behavioral intention, and effectiveness of e-learning: A case study of the Blackboard system. *Computers & Education*, 51(2), 864-873. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2007.09.005>
- Mayer, R. E. (2009). *Multimedia Learning* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Mayer, R. E., and Moreno, R. (2003). Nine Ways to Reduce Cognitive Load in Multimedia Learning. *Educational Psychologist*, 38(1), 43-52. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3801_6
- Moreno, R., and Mayer, R. (2007). Interactive Multimodal Learning Environments. *Educational Psychology Review*, 19(3), 309-326. <https://doi.org/10.1007/s10648-007-9047-2>
- Najjar, L. J. (1996). Multimedia information and learning. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 5(2), 129-150.
- Sholeh, M. I., Mohamed, M. R. A. A., Sokip, 'Azah, N., and Abror, S. (2024). Development of audio-visual media to enhance student comprehension in Islamic education. *ATTARBIYAH: Journal of Islamic Culture and Education*, 9(2), 145-156. <https://doi.org/10.18326/attarbiyah.v9i2.145-156>.
- Sweller, J. (1988). Cognitive Load During Problem Solving: Effects on Learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257-285. https://doi.org/https://doi.org/10.1207/s15516709cog1202_4
- Sweller, J. (2005). Implications of cognitive load theory for multimedia learning. In R. E. Mayer (Eds.), *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning* (pp. 19-30). Cambridge University Press.
- Yannaphap, L. (2023). Effects of Online Video Multimedia for Improve Tax Computation Competence of Student Program in Management Yala Community College. *Journal of Yala Rajabhat University*, 18(3), 104-112. (In Thai).
- Zhang, D., Zhou, L., Briggs, R. O., and Nunamaker, J. F. (2006). Instructional video in e-learning: Assessing the impact of interactive video on learning effectiveness. *Information & Management*, 43(1), 15-27. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.im.2005.01.004>

*****

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการเรียนรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู*

วิภาวี ศิริลักษณ์¹

(วันที่รับบทความ: 14 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 11 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 23 เมษายน 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู และ 2) วิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการเรียนรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลกับนิสิตครูชั้นปีที่ 3 จำนวน 211 คน จากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศไทย ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ด้วยแบบสอบถามสำหรับนิสิต ประกอบด้วย แบบวัดการเรียนรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ แบบวัดความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และแบบวัดอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) นิสิตครูมีการรับรู้ความสามารถของตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 3 คุณลักษณะ และ 2) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการเรียนรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2(43, N = 211) = 58.46, p = .06, \chi^2 / df = 1.36$), CFI = .99, TLI = .98, RMSEA = .04, SRMR = .04) โดยการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพ และความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการมีอิทธิพลทางตรงต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพ ทั้งนี้ การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการมีอิทธิพลทางอ้อมต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพผ่านความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ

คำสำคัญ: การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ, ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ, อัตลักษณ์ทางวิชาชีพ, นิสิตครู

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567

¹ อาจารย์, วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, E-mail: wipawee.si@up.ac.th

The Causal Model between Academic Self-Efficacy and Academic Resilience on the Professional Identity of Student Teachers*

Wipawee Siriluk¹

(Received: January 14, 2025; Revised: April 11, 2025; Accepted: April 23, 2025)

Abstract

This objectives of this research were to: 1) examine the levels of academic self-efficacy, academic resilience, and professional identity among student teachers, and 2) analyze the causal model between academic self-efficacy and academic resilience on the professional identity of student teachers. This study employed a survey research methodology. Data were collected from 211 third-year student teachers from universities across Thailand and obtained through multi-stage random sampling. The data collection instrument was a questionnaire for students, consisting of an academic self-efficacy scale, an academic resilience scale, and a professional identity scale. The data were analyzed using descriptive statistics and structural equation models.

The findings revealed that 1) the pre-service teachers demonstrated high levels in overall three characteristics: academic self-efficacy, academic resilience, and professional identity, and 2) the causal relationship model between academic self-efficacy, academic resilience, and professional identity showed good fit with the empirical data ($\chi^2(43, N = 211) = 58.46, p = .06, \chi^2/df = 1.36, CFI = .99, TLI = .98, RMSEA = .04, SRMR = .04$). Academic self-efficacy had a direct effect on academic resilience but no direct effect on professional identity, while academic resilience had a direct effect on professional identity. Furthermore, academic self-efficacy had an indirect effect on professional identity through academic resilience.

Keywords: Academic Self-Efficacy, Academic Resilience, Professional Identity, Student Teachers

* This research project is supported by the School of Education, University of Phayao, 2022

¹ Lecturer, School of Education, University of Phayao, E-mail: wipawee.si@up.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

หลักสูตรการผลิตครูต้องเตรียมว่าที่ครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนและจัดการกับความรับผิดชอบที่หลากหลายในโรงเรียน นิสิตครูจะต้องมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นเพื่อให้พร้อมที่จะรับมือกับความรับผิดชอบอันมากมายและสถานการณ์การทำงานที่อาจจะตึงเครียดในบริบทโรงเรียนจริง (Ngui, and Lay, 2020) การมีอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (Professional Identity) หรือการยอมรับในวิชาชีพครู และแสดงจุดยืนว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพครู (Chen et al., 2020; Zhang & Wang, 2018) ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถคาดการณ์ความพร้อมในการเข้าสู่เส้นทางสายวิชาชีพครูของนิสิตได้ (Chen et al., 2020) ทั้งการเรียนรู้ทฤษฎีในห้องเรียนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางเป้าหมายในการประกอบอาชีพ ตลอดจนพัฒนาสมรรถนะและอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิต (Chen et al., 2020; Krisdianata, and Mbato, 2022; Prabjandee, 2019) ทั้งนี้ การเรียนรู้ที่จะสอนในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมักถูกอธิบายว่า เป็นประสบการณ์ที่ทำนายสำหรับนิสิตครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนในรั้วมหาวิทยาลัยสู่การปฏิบัติจริงในฐานะครูในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและห้องเรียนจริง รวมถึงการปรับตัวเข้ากับบริบทการทำงานจริงในสถานศึกษา (Intapaj, 2020; Ngui and Lay, 2020; Prabjandee, 2019) เมื่อนิสิตครูถูกจัดให้เป็นครูในโรงเรียนแบบเต็มเวลาอาจต้องเผชิญกับอารมณ์ ความรู้สึก หรือสภาวะตึงเครียดบางประการ เช่น ความเครียดและอารมณ์เชิงลบ ปัญหาและความกังวลเกี่ยวกับการเตรียมการสอน การจัดการห้องเรียน และความมั่นใจในตนเอง ซึ่งอาจส่งผลต่อแรงจูงใจในการประกอบอาชีพครูในอนาคต (Prabjandee, 2019)

อีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครู คือ การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ (Academic Self-Efficacy) หรือความเชื่อของบุคคลที่มีต่อตนเองในการทำงานทางวิชาการให้สำเร็จ ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะของการมีความมั่นใจในการทำงานทางวิชาการ (Chen et al., 2020; He, Liang, and Wu, 2023) โดยครูที่เพิ่งจบการศึกษาส่วนใหญ่มักจะรู้สึกไม่พร้อมเมื่อเข้าสู่สภาพแวดล้อมจริงในการจัดการเรียนการสอน และมีความกังวลเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการชั้นเรียนของตนเอง (Slater and Main, 2020) เป็นเหตุให้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษาการรับรู้ความสามารถตนเองเฉพาะในส่วนของการรับรู้ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนของครู ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการรับรู้ความสามารถของครูที่จำเป็นต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งนี้ การรับรู้ความสามารถตนเองของครูถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างแรงบันดาลใจในการประกอบวิชาชีพของครู (Moulding et al., 2014 as cited in Ngui and Lay, 2020) รวมถึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการคงอยู่ (retention) ความพากเพียร (persistence) และความสามารถในการฟื้นพลังของครู (resiliency) ด้วย (Caukin et al., 2022)

สำหรับความสามารถในการฟื้นพลัง (Resilience) ซึ่งเป็นความสามารถในการรับมือ เอาชนะ ปรับตัว และคืนกลับมาจากความท้าทาย ความยากลำบาก ความล้มเหลว หรือสถานการณ์ที่ซับซ้อน (Dönmez et al.,

2018 as cited in Krisdianata, and Mbato, 2022) ถืออีกหนึ่งคุณลักษณะสำคัญสำหรับนิสิตครูที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการเรียนหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตที่มีทั้งการเรียนทฤษฎีในห้องเรียนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงการเปลี่ยนสถานะจากนิสิตครูไปเป็นว่าที่ครูในอนาคต ผลการวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังมีส่วนสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูของนิสิตหลังผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา (Krisdianata, and Mbato, 2022) โดยบุคคลที่มีความสามารถในการฟื้นฟูพลังในระดับสูงจะสามารถเอาชนะอุปสรรคและความยากลำบากโดยไม่ย่อท้อ ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถสะท้อนกลับมาได้ดังเดิมเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มที่จะสามารถกลับมามีศักยภาพที่เหนือกว่าเดิม (Luthans and Youssef, 2004 as cited in Chaosutjarit, Wongtheerathorn, and Anusasananan, 2021) นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะมีความมุ่งมั่นมากกว่าคนที่ไม่มีคุณลักษณะนี้ด้วย (Krisdianata, and Mbato, 2022)

ดังนั้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้สำหรับใช้ในการวางแผนพัฒนานิสิตครูอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู รวมถึงอิทธิพลของการรับรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเป็นนิสิตครูชั้นปีที่ 3 ของหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต/ครุศาสตร์ที่ต้องเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศไทย เนื่องจากเป็นจุดกึ่งกลางในการพัฒนาว่าที่ครู เพราะนิสิตผ่านการเรียนเนื้อหาในรายวิชาศึกษามาก่อนข้างครบแล้วและกำลังจะเข้าสู่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในบริบทจริง (Slater and Main, 2020) เพื่อให้เข้าใจลักษณะและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู อันจะนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นครูให้กับว่าที่ครูในอนาคตให้มีความพร้อมต่อการเข้าสู่กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประกอบวิชาชีพครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู
2. เพื่อวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ (Academic Self-Efficacy)

การรับรู้ความสามารถตนเอง (self-efficacy) เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จได้ในบริบทที่เฉพาะเจาะจง เมื่อครูมีการรับรู้ความสามารถตนเองในระดับที่สูงก็จะมีแนวโน้มที่จะรับรู้ ว่า ตนเองมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของนักเรียนใน

ระดับที่สูงเช่นเดียวกัน (Bandura, 1986 as cited in Slater and Main, 2020) ทั้งนี้ หากกล่าวถึงการรับรู้ความสามารถตนเองในบริบทของการทำงานเชิงวิชาการจะหมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อตนเองในการทำงานทางวิชาการให้สำเร็จ ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะของการมีความมั่นใจในการทำงานทางวิชาการ (Chen et al., 2020; He, Liang, and Wu, 2023) ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ครูที่เพิ่งจบการศึกษาส่วนใหญ่มักจะรู้สึกไม่พร้อมเมื่อเข้าสู่สภาพแวดล้อมจริงในการจัดการเรียนการสอน และมีความกังวลเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการชั้นเรียนของตนเอง (Slater and Main, 2020) ดังนั้น ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตในการศึกษาการรับรู้ความสามารถตนเองเฉพาะในส่วนของการรับรู้ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนของครู ซึ่ง Slater and Main, 2020 ได้สรุปความหมายของการรับรู้ความสามารถตนเองในการจัดการชั้นเรียน (Classroom Management Self-Efficacy) ไว้ว่า เป็นความเชื่อของครูในความสามารถของตนเองในการจัดระเบียบและดำเนินการที่จำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในชั้นเรียน โดยการจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพหมายถึงรวมถึงองค์ประกอบด้านการจัดระเบียบ การตั้งกฎและบังคับใช้ การบริหารทรัพยากร การดึงดูดความสนใจของนักเรียน การกำกับติดตามการทำงาน รวมถึงการเป็นแบบอย่างและการเสริมสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม (Marzano et al., 2003 as cited in Slater and Main, 2020)

ดังนั้น การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ (Academic Self-Efficacy) ในงานวิจัยนี้หมายถึง การที่นิสิตครูรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการวางแผน จัดการเรียนการสอน จัดระเบียบและควบคุมชั้นเรียน ตลอดจนดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้จดจ่ออยู่กับการเรียน เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนในห้องเรียน

2. ความสามารถในการฟื้นพลังทางวิชาการ (Academic Resilience)

ความสามารถในการฟื้นพลัง (Resilience) เป็นความสามารถในการรับมือ เอาชนะ ปรับตัว และคืนกลับมาจากความท้าทาย ความยากลำบาก ความล้มเหลวหรือสถานการณ์ที่ซับซ้อน (Dönmez et al., 2018 as cited in Krisdianata, and Mbato, 2022) ถือคุณลักษณะสำคัญสำหรับนิสิตครูที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการเรียนหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตที่มีทั้งการเรียนทฤษฎีในห้องเรียนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ต้องเชื่อมโยงองค์ความรู้และทักษะที่มีสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา รวมถึงการเปลี่ยนสถานะจากนิสิตครูไปเป็นว่าที่ครูในอนาคต ทั้งนี้ หากกล่าวถึงความสามารถในการฟื้นพลังในบริบทของการทำงานเชิงวิชาการจะหมายถึง ความสามารถของนิสิตที่จะฟื้นตัวขึ้นใหม่โดยใช้ทรัพยากรจากการสนับสนุนภายในและภายนอกเพื่อเผชิญหน้ากับความท้าทายในช่วงเวลาที่ยากลำบาก เพื่อให้พวกเขาสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาและบรรลุความสำเร็จทางการศึกษาได้ (Dalimunthe et al., 2021) โดยบุคคลที่มีความสามารถในการฟื้นพลังในระดับสูงจะสามารถเอาชนะอุปสรรคและความยากลำบากโดยไม่ย่อท้อ ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถสะท้อนกลับมาได้ดีดังเดิมเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มที่จะสามารถกลับมามีศักยภาพที่เหนือกว่าเดิม (Luthans and Youssef,

2004 as cited in Chaosutjarit, Wongtheerathorn, and Anusasananan, 2021) นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะมีความมุ่งมั่นมากกว่าคนที่ไม่มีคุณลักษณะนี้ด้วย (Krisdianata, and Mbato, 2022)

ดังนั้น ความสามารถในการฟื้นพลังทางวิชาการ (Academic Resilience) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวและรับมือกับความท้าทาย ความยากลำบาก หรือความกดดันในการศึกษาและทำงานในวิชาชีพครูจนกลับสู่ภาวะปกติได้อย่างเหมาะสมของนิสิตครู

3. อัตลักษณ์ทางวิชาชีพ

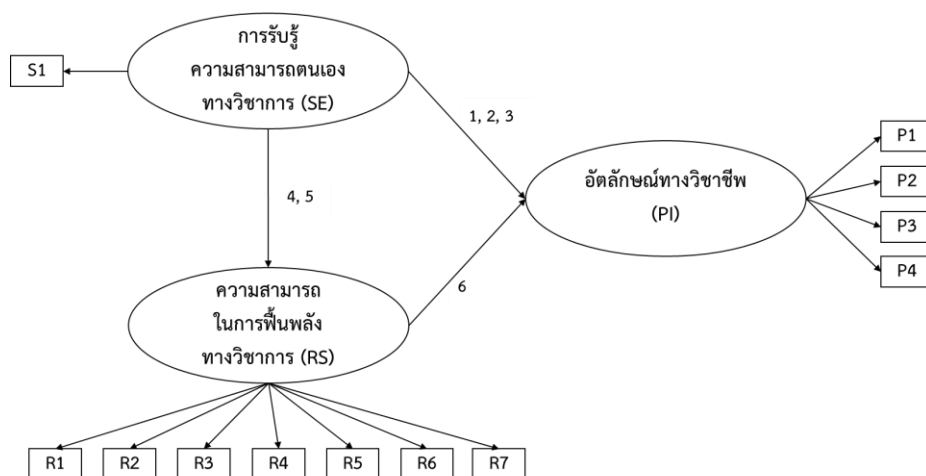
อัตลักษณ์ทางวิชาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการบูรณาการปัจจัยส่วนบุคคลและความเป็นวิชาชีพเข้าด้วยกันเพื่อจะเป็น (Becoming) และเป็น (Being) ครู (Beijaard, Meijer, and Verloop, 2004 as cited in Ivanova, and Skara-Mincane, 2016) ซึ่งอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู หมายถึง การยอมรับ (Acceptance) ในวิชาชีพครูและการรับรู้ (Recognition) จุดยืนของตนเองในการประกอบวิชาชีพครูในอนาคต ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าทางวิชาชีพ (Professional Values) ความเต็มใจในการประกอบอาชีพ (Professional Willingness) ประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ (Professional Efficiency) และความตั้งใจในการประกอบอาชีพ (Professional Volition) (Zhang and Wang, 2018) การที่บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพและยอมรับในวิชาชีพ หรือมีอัตลักษณ์ทางวิชาชีพนั้น มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาความเป็นมืออาชีพและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ รวมถึงสามารถบรรเทาภาวะหมดไฟ (burnout) ในการทำงาน และเพิ่มความพึงพอใจในการทำงานของครู ตลอดจนสามารถคาดการณ์ความพร้อมในการเข้าสู่เส้นทางสายวิชาชีพครูของนิสิตได้ด้วย (Chen et al., 2020) โดยนิสิตครูที่มีอัตลักษณ์ทางวิชาชีพครูจะระบุว่า ตนเองมีความปรารถนาที่จะเป็นครู รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพครู และพร้อมที่จะเข้าสู่วิชาชีพครูในอนาคต (Ivanova, and Skara-Mincane, 2016) และครูที่มี อัตลักษณ์ทางวิชาชีพในระดับสูงมักจะเป็นครูที่มีความรู้และทักษะในการสอนเฉพาะด้านมีความสุขและความพอใจในชีวิตการทำงาน (Chen and Yang, 2018 as cited in Chen et al., 2020)

ดังนั้น อัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (professional identity) ในงานวิจัยนี้หมายถึง การที่นิสิตครูเห็นคุณค่าของวิชาชีพครู แสดงจุดยืนว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพครู มีความพร้อมที่จะเข้าสู่วิชาชีพครู และตั้งใจที่จะประกอบวิชาชีพครูในอนาคต

4. แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของความสามารถในการฟื้นพลังทางวิชาการและการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพครู

การศึกษาที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยผลการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การรับรู้ความสามารถทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมี (Chen et al., 2020; He, Liang, and Wu, 2023) ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยของ Olsen, Kjar, and Spielers (2024) ยังพบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการเป็นตัวแปรทำนายที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การรับรู้

ความสามารถตนเองทางวิชาการยังมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการอีกด้วย โดย Caukin et al. (2022) ได้สรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ว่า การรับรู้ความสามารถตนเองถูกมองว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของครู สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ngui, and Lay (2020) ที่พบว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังได้รับอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการรับรู้ความสามารถตนเอง และผลการวิจัยของ Martin and Marsh (2006 as cited in Dalimunthe et al., 2021) ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองมีอิทธิพลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในประเทศออสเตรเลีย ซึ่งความสามารถในการฟื้นฟูพลังยังถือเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพ ดังผลการวิจัยของ Krisdianata, and Mbato (2022) ที่พบว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังมีส่วนสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูของนิสิตหลังผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Wang and Pan (2023) ยังชี้ให้เห็นว่า ทั้งการรับรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูพลังสามารถทำนายความผูกพันในการทำงานซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของครูผู้สอนภาษาอังกฤษได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดเชิงสมมุติฐานในการวิจัยนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงสมมุติฐาน

- ที่มา 1) Chen et al. (2020) 2) He, Liang, and Wu (2023)
3) Olsen, Kjar, & Spieler (2024) 4) Ngui, and Lay (2020)
5) Martin and Marsh (2006 as cited in Dalimunthe et al., 2021)
6) Krisdianata and Mbato (2022)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตครูชั้นปีที่ 3 จากมหาวิทยาลัยของรัฐและในกำกับของรัฐทั่วประเทศไทย

ตัวอย่างวิจัย คือ นิสิตครูชั้นปีที่ 3 จากมหาวิทยาลัยของรัฐและในกำกับของรัฐทั่วประเทศไทย ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สุ่มรายชื่อมหาวิทยาลัยของรัฐและในกำกับของรัฐในแต่ละภูมิภาคโดยใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย และขั้นตอนที่ 2 สุ่มนิสิตครูที่จะตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Models) ด้วยวิธีการของ Soper (2024) กำหนดค่าอิทธิพลที่ผู้วิจัยคาดหวัง (Anticipated Effect Size) ไว้ในระดับปานกลางหรือเท่ากับ 0.3 ค่าอำนาจของการทดสอบ (Desired Statistical Power Level) ในระดับสูงหรือเท่ากับ 0.8 และระดับนัยสำคัญที่ .05 โดยมีตัวแปรแฝงตามโมเดลสมมุติฐาน (Number of Latent Variables) จำนวน 3 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ตามโมเดลสมมุติฐาน (Number of Observed Variables) จำนวน 12 ตัวแปร ได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 119 คน และเพื่อทดแทนอัตราการตอบกลับผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างไว้ที่ 240 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของตัวอย่างเป็นนิสิตครูชั้นปีที่ 3 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหาในรายวิชาชีพครูมาแล้วอย่างน้อยร้อยละ 70 ของรายวิชาทั้งหมดและกำลังจะเข้าสู่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพและเต็มใจจะเข้าร่วมให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้วิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสำหรับนิสิต ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ สาขาวิชา และสังกัดสถาบันการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบวัดคุณลักษณะของนิสิตครู ประกอบด้วย 1) แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ จำนวน 14 ข้อ ประยุกต์จาก The Classroom Management Self-Efficacy Instrument: CMSEI ของ Slater and Main (2020) 2) แบบวัดความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ จำนวน 14 ข้อ ประยุกต์จาก The academic resilience measurement scale ของ Dalimunthe et al. (2021) และ 3) แบบวัดอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ จำนวน 12 ข้อ ประยุกต์จาก the Student Teacher Professional Identity Scale in Pre-Service Kindergarten Teachers: STPIS-PK) ของ Zhang and Wang (2018) ซึ่งข้อคำถามทั้งหมดมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ ข้อความตรงกับความรู้สึกหรือระดับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด (5) และข้อความตรงกับความรู้สึกหรือระดับพฤติกรรมของท่านน้อยที่สุด (1) โดยผู้วิจัยได้แปลแบบวัดจากฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับบริบทการวัดในกลุ่ม

นิสิตครูที่ศึกษาในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในประเทศไทย จากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา วิชาชีพครู และการวัดและประเมินผลหรือการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามของแบบวัดคุณลักษณะของนิสิตครู มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง .40 - 1.00 ดังนั้น จึงตัดข้อคำถามในส่วน of แบบวัดคุณลักษณะทางวิชาชีพ ที่มีค่าดัชนี IOC ต่ำกว่า .50 ออก จำนวน 1 ข้อ เหลือข้อคำถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจริง จำนวนทั้งสิ้น 39 ข้อ จากนั้นปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่า Cronbach's Alpha ผลการตรวจสอบพบว่า แบบวัดคุณลักษณะของนิสิตครู ประกอบด้วย 1) แบบวัดการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ 2) แบบวัดความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และ 3) แบบวัดคุณลักษณะทางวิชาชีพ มีค่าความเที่ยงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ โดยมีค่า Cronbach's alpha เท่ากับ .94, .86, และ .90 ตามลำดับ ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ตัวอย่างจะตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้เพียงครั้งเดียว และใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 15 - 20 นาทีในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 เดือน ได้แบบสอบถามกลับมา จำนวน 211 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 87.92

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
2. วิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่อคุณลักษณะทางวิชาชีพของนิสิตครูด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Models) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พิจารณาความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit) ได้แก่ 1) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi – Squire) ควรมีค่าต่ำ ใกล้เคียงกับค่าองศาอิสระ (degree of freedom) และไม่มีนัยสำคัญ ($p \geq .05$) 2) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square) ควรน้อยกว่า 2.00 3) ดัชนีราภที่ส่องเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ควรต่ำกว่า 0.07 4) ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (Standard root of mean square residual : SRMR) ควรต่ำกว่า 0.08 5) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Comparative Fit Index: CFI) ควรมากกว่า 0.95 และ 6) ค่า Tucker – Lewis Index (TLI) ควรมากกว่า 0.95 (Hooper, Coughlan & Mullen, 2008)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับตัวอย่างวิจัยซึ่งเป็นนิสิตครูชั้นปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 211 คน พบว่า ในภาพรวม นิสิตครูมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยอัตลักษณ์ทางวิชาชีพอยู่ในระดับสูงที่สุด ($M = 4.22$, $S.D. = 0.51$) รองลงมา คือ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ ($M = 4.07$, $S.D. = 0.47$) และการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ($M = 4.04$, $S.D. = 0.54$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู

ตัวแปร	M	S.D.	Min	Max	แปลผล
การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ (SE)	4.04	0.54	2.86	5.00	มาก
การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ (S1)	4.04	0.54	2.86	5.00	มาก
ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ (RS)	4.07	0.47	3.00	5.00	มาก
ความสงบของจิตใจ (R1)	4.05	0.65	1.50	5.00	มาก
ความมุ่งมั่น (R2)	4.37	0.57	3.00	5.00	มาก
การควบคุม (R3)	3.83	0.72	2.00	5.00	มาก
การประสานงาน (R4)	4.17	0.67	2.00	5.00	มาก
ความเข้าใจผู้อื่น (R5)	4.17	0.67	2.00	5.00	มาก
ความเพียรพยายาม (R6)	3.71	0.72	2.00	5.00	มาก
ความสามารถในการปรับตัว (R7)	4.17	0.61	2.50	5.00	มาก
อัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (PI)	4.22	0.51	2.80	5.00	มาก
คุณค่าทางวิชาชีพ (P1)	4.34	0.57	2.00	5.00	มาก
ความเต็มใจในการประกอบอาชีพ (P2)	4.52	0.53	3.00	5.00	มาก
ประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ (P3)	4.24	0.63	2.00	5.00	มาก
ความตั้งใจในการประกอบอาชีพ (P4)	3.95	0.92	1.00	5.00	มาก

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Models) พบว่า ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi – square) มีค่าต่ำและไม่มีนัยสำคัญ ($\chi^2 (43, N = 211) = 58.46, p = .06$) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square) ต่ำกว่า 2.00 ($\chi^2 / df = 1.36$) และเมื่อพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit) อื่น ๆ แล้วเป็นไปตามเกณฑ์ (CFI = .99,

TLI = .98, RMSEA = .04, SRMR = .04) แสดงว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิด มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

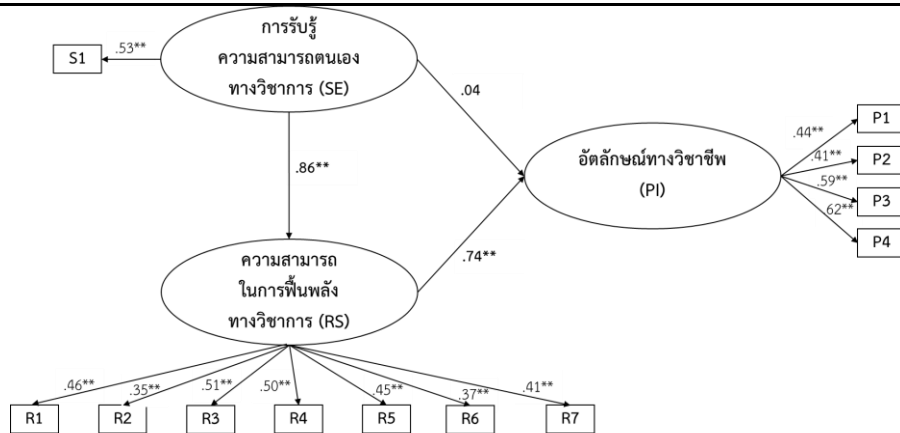
สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครูในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุฯ พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ (SE) มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการ (RS) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .86 แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (PI) และความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการ (RS) มีอิทธิพลทางตรงต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (PI) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .74 ทั้งนี้ การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ (SE) มีอิทธิพลทางอ้อมต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (PI) ผ่านความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการ (RS) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ .63 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 และภาพที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู

ตัวแปรเหตุ		ตัวแปรผล					
		ความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการ (RS)			อัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (PI)		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE
การรับรู้	β	.86**	0	.86**	.04	.63**	.67**
ความสามารถตนเอง	SE	.02	0	.02	.12	.11	.04
ทางวิชาการ (SE)	<i>t</i>	.00	0	.00	.72	.00	.11
ความสามารถ	β				.74**	0	.74**
ในการฟื้นฟู	SE				.12	0	.12
ทางวิชาการ (RS)	<i>t</i>				.00	0	.00

ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน

χ^2 (43, N = 211) = 58.46, p = .06, χ^2 / df = 1.36 , CFI = .99, TLI = .98, RMSEA = .04, SRMR = .04

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเอง
และความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู พบว่า นิสิตครูมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน อาจเป็นเพราะตัวอย่างเป็นนิสิตครูชั้นปีที่ 3 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหาในรายวิชาชีพครูมาแล้วอย่างน้อยร้อยละ 70 ของรายวิชาทั้งหมดและกำลังจะเข้าสู่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาชีพครูและถูกหล่อหลอมคุณลักษณะความเป็นครูมาระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ Wang and Pan (2023) ที่พบว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวจีนมีระดับการรับรู้ความสามารถตนเอง ความสามารถในการฟื้นฟู และความผูกพันในการทำงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ นิสิตครูมีระดับการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับคุณลักษณะด้านอื่น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนานิสิตครูควรให้ความสนใจกับการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการของนิสิตเป็นพิเศษ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Caukin et al. (2022) ยังชี้ให้เห็นว่า นิสิตครูในโปรแกรมฝึกอบรมครูมีระดับการรับรู้ความสามารถตนเองหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูลดลงจากตอนเริ่มเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ โดยอาจเป็นเพราะนิสิตครูมีการรับรู้ความสามารถตนเองที่สูงเกินจริงในช่วงเริ่มต้น (Caukin et al., 2022) หรือเกิดจากการที่นิสิตต้องเผชิญกับความท้าทายและช่วงเวลาที่ยากลำบากในช่วงเวลาของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครูในสถานศึกษา (Prabjandee, 2019) สอดคล้องกับผลวิจัยของ Slater and Main (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่า ครูที่เพิ่งจบการศึกษาส่วนใหญ่มักจะรู้สึกไม่พร้อมเมื่อเข้าสู่สภาพแวดล้อมจริงในการจัดการเรียนการสอน และมีความกังวลเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการชั้นเรียน

ของตนเอง ดังนั้น หลักสูตรการผลิตครูควรให้ความเอาใจใส่อย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนซึ่งเป็นขอบเขตในการศึกษาครั้งนี้ทั้งในช่วงก่อนเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น กิจกรรมในห้องเรียนที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ด้านวิชาชีพให้นิสิตครู ได้เรียนรู้จากการประสบการณ์จริง อาจมีการจัดเตรียมห้องปฏิบัติการวิชาชีพครูให้นิสิตได้ทดลองสอนและเรียนรู้เรื่องการจัดการชั้นเรียนในสถานการณ์จำลอง และจัดให้มีการลงพื้นที่ศึกษาบริบทโรงเรียนระหว่างเรียนในรายวิชาชีพครู และในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรเตรียมการสนับสนุนทั้งด้านจิตวิทยาและเทคนิคจากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Prabjandee, 2019) เพื่อป้องกันการลดลงของคุณลักษณะดังกล่าวอันอาจจะส่งผลถึงความสามารถในการฟื้นฟูพลัง (Caukin et al., 2022) และอัตลักษณ์ความเป็นครูของนิสิตในอนาคตต่อไป (Krisdianata, and Mbato, 2022) และเมื่อพิจารณาเป็นรายคุณลักษณะเพิ่มเติมจะพบว่า องค์ประกอบของความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการด้านความเพียรพยายามและด้านการควบคุม และองค์ประกอบของอัตลักษณ์ทางวิชาชีพด้านความตั้งใจในการประกอบอาชีพ ยังถือเป็นองค์ประกอบที่ต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษในการวางแผนการจัดประสบการณ์แก่นิสิตครูในระหว่างที่ศึกษาอยู่ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้นิสิตครูจะมีคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ในระดับมากแต่เมื่อเทียบกับองค์ประกอบอื่นก็ยังคงถือว่าต่ำอยู่ ดังแนวคิดของ Ivanova and Skara-Mincane (2016) ที่ระบุว่า ประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงการเรียนมหาวิทยาลัยจะสามารถสร้างความเข้าใจแก่นิสิตครูในสิ่งที่พวกเขาเป็น (what they are) สิ่งที่พวกเขาไม่ใช่ (what they are not) และสิ่งที่พวกเขาอยากจะเป็น (who they would like to be) อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้และการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการประกอบวิชาชีพ และมีความทะเยอทะยานในการพัฒนาวิชาชีพ นอกจากนี้ หากมีการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านความเพียรพยายาม ด้านการควบคุม และด้านความตั้งใจในการประกอบอาชีพให้สูงขึ้นก็จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเตรียมความพร้อมให้นิสิตก่อนเข้าสู่กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการเรียนรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครู พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานและเป็นไปตามที่ Caukin et al. (2022) ได้สรุปไว้ว่า การรับรู้ความสามารถตนเองถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังของครู และสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองมีอิทธิพลต่อความสามารถในการฟื้นฟูพลังทาง (Ngui, and Lay, 2020; Martin, and Marsh, 2006 as cited in Dalimunthe et al., 2021) ทั้งนี้ เส้นอิทธิพลทางตรงระหว่างการเรียนรู้ความสามารถ

ตนเองทางวิชาการและอัตลักษณ์ทางวิชาชีพไม่มีนัยสำคัญจึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Olsen, Kjar, and Spieler (2024) ที่ระบุว่า การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการเป็นตัวทำนายที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผลการวิจัยกลับพบว่า การรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการมีอิทธิพลทางอ้อมต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพผ่านความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yi et al. (2024) ที่พบว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ในความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถตนเองกับอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการมีอิทธิพลทางตรงต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Krisdianata, and Mbato (2022) ที่พบว่า ความสามารถในการฟื้นฟูพลังมีส่วนสนับสนุนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นครูของนิสิตหลังผ่านการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครูในสถานศึกษา และผลการวิจัยในครั้งนี้อย่างสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Wang and Pan (2023) ที่พบว่า ทั้งการรับรู้ความสามารถตนเองและความสามารถในการฟื้นฟูพลังสามารถทำนายความผูกพันในการทำงานซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของครูผู้สอนได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งหากมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการและความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการอันจะส่งผลต่ออัตลักษณ์ทางวิชาชีพครูก็จะเป็นการขยายขอบข่ายของความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูเพื่อเตรียมนิสิตครูให้พร้อมต่อการเข้าสู่กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นมืออาชีพและความภาคภูมิใจต่อวิชาชีพครู ซึ่งส่งผลต่อความพร้อมในการเข้าสู่เส้นทางสายวิชาชีพครูของนิสิตครูในอนาคตได้ด้วย (Chen et al., 2020)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้ที่สนใจสามารถนำข้อค้นพบที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นครูให้กับว่าที่ครูในอนาคตให้มีความพร้อมต่อการเข้าสู่กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและประกอบวิชาชีพครูต่อไป ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรผลิตครูและกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นครูควรให้ความสนใจอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ เช่น กิจกรรมที่ให้นิสิตได้ทดลองสอนและเรียนรู้การจัดการชั้นเรียนในสถานการณ์จำลอง การเข้าฝึกประสบการณ์ในห้วงปฏิบัติการวิชาชีพครู และการลงพื้นที่ศึกษาบริบทโรงเรียนระหว่างเรียนในรายวิชาชีพครู รวมถึงอาจต้องพิจารณาองค์ประกอบของความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการด้านความเพียรพยายามและด้านการควบคุม และองค์ประกอบของอัตลักษณ์ทางวิชาชีพด้านความตั้งใจในการประกอบอาชีพเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดประสบการณ์แก่นิสิตครูในระหว่างที่ศึกษาอยู่ด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองทางวิชาการ ความสามารถในการฟื้นฟูพลังทางวิชาการ และอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของนิสิตครูให้สูงขึ้น รวมถึงหาแนวทางการเตรียมความพร้อมให้นิสิตก่อนเข้าสู่กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Caukin, N., Dillard, H., Goodin, T., Hover, A., and Carter, L. (2022). Looking back, looking forward: A retrospective analysis of a pre-service teacher preparation course. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 16(2). 1-8.
- Chen, X., Zhong, J., Luo, M., and Lu, M. (2020). Academic self-efficacy, social support, and professional identity among preservice special education teachers in China. *Frontiers in psychology*, 11, 374.
- Chaosutjarit, C., Wongtheerathorn, D., and Anusasananan, S. (2021). Confirmatory factor analysis of positive psychological capital in undergraduate student. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology, Humanities and Social Sciences*, 7(2), 145-156. (In Thai).
- Dalimunthe, M. B., Djatmika, E. T., Pratikto, H., Handayati, P., Dewi, R., and Mustakim, S. S. (2021). Academic resilience for preservice teachers among Field of Sciences: A measurement scale in education. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10(4), 1262-1271.
- He, Z., Liang, Q., and Wu, H. (2023). The influence of professional identity on academic achievement among university students: The mediating role of academic self-efficacy. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 8, 1555-1561.
- Hooper, D., Coughlan, J., and Mullen, M. R. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6, 53-60.
- Intapaj, T. B. (2020). Conceptual framework for school practicum stress in pre-service teachers. *Journal of Education Studies*, 48(4), 147-165. (In Thai).
- Ivanova, I., and Skara-Mincane, R. (2016). Development of professional identity during teacher's practice. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 232, 529-536.
- Krisdianata, Y. Y., and Mbato, M. L. (2022). Constructing teacher identity: Pre-service teacher resilience in school-based practicum experiences. *Journal of English Language Teaching and Linguistics*, 7(3), 557-576.

- Ngui, G. K., and Lay, Y. F. (2020). The effect of emotional intelligence, self-efficacy, subjective well-being and resilience on student teachers' perceived practicum stress: A Malaysian case study. *European Journal of Educational Research*, 9(1), 277-291.
- Olsen, A. K. V., Kjar, I. G. H., and Spieler, K. S. (2024). Predictors of professional identity among early childhood teacher students. *Education Sciences*, 14(6), 589.
- Prabjandee, D. (2019). Becoming english teachers in Thailand: Student teacher identity development during teaching practicum. *Issues in Educational Research*, 29(4), 1277-1294.
- Slater, E. V., and Main, S. (2020) A measure of classroom management: validation of a pre-service teacher self-efficacy scale. *Journal of Education for Teaching*, 46(5), 616-630.
- Soper, D.S. (2024). A-priori sample size calculator for structural equation models [Software]. Available from <https://www.danielsoper.com/statcalc/calculator.aspx?id=89>
- Wang, Y., and Pan, Z. (2023). Modeling the effect of Chinese EFL teachers' self-efficacy and resilience on their work engagement: A structural equation modeling analysis. *Sage Open*, 13(4).
- Yi, R., Zhou, Z., Ma, W., Yang, C., Wang, F., and Wu, J. (2024). Mediating role of psychological resilience in the relationship between self-efficacy and professional identity among nurses. *Biotechnology & genetic engineering reviews*, 40(2), 726-738.
- Zhang, L. Y., and Wang, X. Q. (2018). Reliability and validity of the student teacher professional identity scale in pre-service kindergarten teachers. *Open Journal of Social Sciences*, 6, 252-260.

*****

การจัดการความรู้ของกลุ่มกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มย้อมหม้อห้อม อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*

ณฐา พันธุ์บัว¹ ทอแสง หงษ์คำ²

(วันที่รับบทความ: 11 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 26 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 30 เมษายน 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและจัดทำการจัดการความรู้กลุ่มกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสำหรับการย้อมหม้อ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และ 2) เพื่อเผยแพร่ความรู้การย้อมหม้อและการประเมินผลจากชุมชนที่มีความต้องการการย้อมหม้อ มีวิธีการดำเนินงานได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญประจำชุมชน จำนวน 5 ชุมชน การเผยแพร่ความรู้จากการย้อมหม้อโดยการประชุมชุมชนด้วยการจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ด้านการย้อมหม้อ ตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน การประชุมชุมชนจากประชาชนมีความสนใจในการย้อมหม้อจำนวน 30 คน และติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความรู้กลุ่มย้อมหม้อห้อม แบ่งได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมหม้อเปียก ประกอบด้วยขั้นตอนการเตรียมใบห้อม การทำน้ำค้างจากปูนขาว และการหมักหม้อ 2) การย้อมหม้อ ประกอบด้วย การก่อหม้อห้อม และการเตรียมวัสดุก่อนการย้อม และ 3) การย้อมสีจากหม้อ การติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของชุมชน พบว่าประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 90 หัวข้อที่ได้รับความรู้และความเข้าใจเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมใบห้อม รองลงมาคือการหมักหม้อ และการทำน้ำค้างจากปูนขาว ตามลำดับ ประโยชน์จากการเข้าร่วมประชุม ได้แก่ ทำให้รู้จักวิธีการย้อมหม้อ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ได้รับความรู้เพิ่มเติมเรื่องการปลูกหม้อและการเก็บเกี่ยว ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปเผยแพร่ต่อได้ และจุดประกายให้การย้อมผ้าจากหม้อสามารถผลิตใช้เพื่อใช้ในครัวเรือนได้

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, กลุ่มกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, การย้อมหม้อ, สีย้อมธรรมชาติ

* งานวิจัย สาขาเกษตรกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2565

¹ อาจารย์, ภาควิชาเกษตรกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, E-mail: nathasar.p@rumail.ru.ac.th

² อาจารย์, ภาควิชาเกษตรกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, E-mail: thosang.h@rumail.ru.ac.th

Knowledge Management of Community Economic Development Group: A Case Study of Mor-Hom Dyeing Group in Phrae Province*

Nathasar Punbua¹ Thosang Hongkham²

(Received: January 11, 2025; Revised: April 26, 2025; Accepted: April 30, 2025)

Abstract

This objectives of this research were to: 1) explore and develop knowledge management practice for Mor-Hom dyeing community economic development groups in Mueang Phrae District, Phrae Province; and 2) disseminate Mor-Hom dyeing knowledge and evaluate its practical application in communities interested in this traditional technique. The methodology included employing qualitative research methods and collecting data through in-depth interviews with local experts across five communities. The dissemination of Mor-Hom dyeing knowledge involved organizing community meetings, creating informational documents, and validating the content with three experts. A community meeting with 30 participants interested in Mor-Hom dyeing was held to further disseminate the knowledge and monitor its practical application.

The study identified three key stages in the knowledge management process for Mor-Hom dyeing: 1) preparation of wet Mor-Hom, including leaf preparation, alkaline water creation, and fermentation; 2) dyeing process, involving dye vat preparation and material treatment; and 3) application of Mor-Hom dye. Community follow-up revealed that 90% of participants effectively applied the knowledge acquired. The most comprehended topics were leaf preparation, followed by Mor-Hom fermentation and the creation of alkaline water. Key benefits of participation included understanding the Mor-Hom dyeing process, gaining practical skills, acquiring additional knowledge on Mor-Hom cultivation and harvesting, and the potential to disseminate this knowledge further. Moreover, the process inspired participants to produce Mor-Hom-dyed textiles for household.

Keywords: Knowledge Management, Community Economic Development Group, Mor-Hom Dyeing, Natural Dye

---

* Research Article, Home Economics Program, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, 2022

¹ Lecturer, Department of Home Economics, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, E-mail: nathasar.p@rumail.ru.ac.th

² Lecturer, Department of Home Economics, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, E-mail: thosang.h@rumail.ru.ac.th

Introduction

The Mor-Hom fabric from Thung Hong Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province, represents a traditional craft with over 200 years of history. Mor-Hom dyeing is deeply integrated into the lifestyle of Phrae's communities. Historically, Mor-Hom was valued not only for its textile applications but also for its medicinal properties, such as enhancing blood circulation and aiding digestion. Over time, Mor-Hom-dyed fabric has become a cultural identity of Phrae Province, known for its versatility and suitability for various occasions. Today, efforts are being made to encourage the local population to wear products dyed with Mor-Hom more frequently (Sritrai, n.d., pp. 3-4 as cited in Teeramongkol, 2021, p. 100).

Traditional Mor-Hom dyeing methods involved the manual production of natural dyes, which was labor-intensive and time-consuming. The advent of chemical dyes has offered greater convenience and efficiency, leading to a decline in the use of natural dyeing processes. Despite this, textiles dyed with natural Mor-Hom are valued for their breathability and heat resistance, as the reflective qualities of Mor-Hom dye help reduce heat when worn in hot climates. These and promote the traditional Mor-Hom dyeing process to ensure that this cultural wisdom is passed on to future generations (Keawsrithong, 2020, p. 72).

In alignment with the 2023–2027 National Research Strategic Plan, which emphasizes advancing research to foster a balanced and knowledgeable Thai society, this study aims to cultivate citizens equipped with advanced skills and competencies. The objective is to drive national transformation, enhance economic competitiveness, and support sustainable social development (National research council of Thailand, 2023). In support of these goals, and with a focus on fostering a morally grounded society that values its cultural heritage, this research addresses the need for systematic knowledge management of traditional Mor-Hom dyeing techniques. A review of existing documentation highlights that some communities have begun incorporating chemicals into their dyeing processes, which diminishes the value of Mor-Hom products, relegating them to low-cost goods. Despite the substantial income that Mor-Hom fabric can generate for local communities, the researchers recognized critical challenges that warrant attention. According to the 2024 OTOP (One Tambon One Product) event held in Phrae Province, organized by the Provincial Knowledge-Based OTOP (KBO) Committee, a total of 232 producers participated. Sales revenue reached 1,835,906,256 baht, reflecting a 4% increase compared to 2023. Among the best-selling product categories were textiles and garments, with Mor-Hom being the province's signature fabric (Provincial community development office of Phrae, 2025). These findings prompted the researchers to focus on addressing the challenges and advancing the development of Mor-Hom dyeing techniques. Recognizing this issue, this study examines the knowledge management practices of

community economic development groups focusing on Mor-Hom dyeing in Mueang Phrae District, Phrae Province. It aims to systematically collect and organize knowledge related to Mor-Hom dyeing, converting tacit knowledge into explicit knowledge. Additionally, the study seeks to develop and share an optimal Mor-Hom dyeing formula with interested community members, ensuring the sustainability of this traditional wisdom and its contribution to increasing the value of Mor-Hom products.

Research Objectives

1. To explore and develop knowledge management practices for Mor-Hom dyeing community economic development groups in Mueang Phrae District, Phrae Province.
2. To disseminate Mor-Hom dyeing knowledge and evaluate its practical application in communities interested in this traditional technique.

Knowledge and Knowledge Management

Knowledge is the integration of experience frameworks, values, contextual information, expertise, and intuition, which forms a basis for evaluation. (Davenport and Prusak, 1998 as cited in Kaewkamthong, 2017, pp. 12-13) define knowledge as the amalgamation of experience and information.

The development of knowledge originates from data. Data refers to raw facts about events that have not yet been processed or analyzed. When data is collected, categorized, analyzed, or processed to add value for users, it becomes information. Information, when combined with experience, judgment, skills, or values for problem-solving or task execution, develops into knowledge (Nonaka, et al., 2000, p. 11).

Knowledge can be categorized into two types:

1. Tacit Knowledge: Tacit knowledge is embedded within individuals, derived from actions, beliefs, skills, and experiences. It often stems from learning, training, or inherent talent, and it is challenging to express or document in written form.

2. Explicit Knowledge: Explicit knowledge is documented and tangible, including materials such as books, manuals, articles, journals, research papers, and reports. It is easily accessible, transferable, and learnable by others.

These two types of knowledge can be created and exchanged within organizations depending on the situation, potentially generating new knowledge. This is conceptualized in the SECI Model (Nonaka et al., 2000), which identifies four modes of knowledge conversion and creation: socialization, externalization, combination, and internalization, as shown in Figure 1.

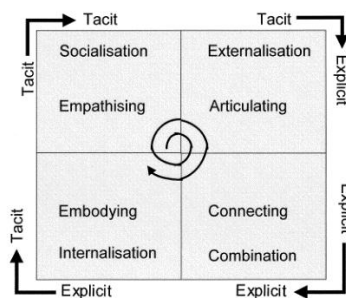

Figure 1: SECI Model, Source: Nonaka et al., (2000)

1. Socialization: Knowledge sharing through direct or mediated interactions, transferring tacit knowledge from one individual to another, such as through meetings, brainstorming sessions, and experience sharing.

2. Externalization: Transforming tacit knowledge into explicit knowledge by documenting it in written form, such as manuals, guidelines, or training materials, enabling broader dissemination.

3. Combination: Consolidating explicit knowledge to create new knowledge or expand the organization's knowledge base, as in planning or conducting scenario-based forecasting.

4. Internalization: Applying explicit knowledge in practice, allowing individuals to acquire skills and transform it into their tacit knowledge through experience.

Methodology

The knowledge management process for community economic development groups was conducted as a case study on the Mor-Hom dyeing group in Mueang Phrae District, Phrae Province. The study was divided into three phases as follows:

Phase 1: Knowledge Management of the Mor-Hom Dyeing Community Economic Development Group

To achieve Objective 1, qualitative research methods were employed, with data collected through in-depth interviews. A semi-structured interview method was employed, using an interview guide that had been validated for content accuracy through the Index of Item-Objective Congruence (IOC). The validation was conducted by three experts, with all question items scoring above 0.6. Interviews were conducted with local experts from five communities: Ban Na Tong dyeing group, Thung Charoen Natural Dyeing Group, Na Kuha Mor-Hom Community Enterprise, Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise, and Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group, all of whom had over ten years of experience. These communities are part of the Community Economic Development Group in the province. Each community was interviewed three times:

1. First Interview: Identifying issues and auditing the community's existing knowledge (Knowledge Audit) to define the scope of knowledge management for Mor-Hom dyeing (Scope Meeting).

2. Second Interview: Systematizing, developing, and sharing expert knowledge using knowledge engineering methods to create structured knowledge (Knowledge Capture Meeting).

3. Third Interview: Converting tacit knowledge into explicit knowledge through a systematic knowledge management process. This phase included validating the knowledge obtained (Validation Meeting) and creating dissemination materials such as textual documents and infographics, which were reviewed for accuracy.

Phase 2: Dissemination of Mor-Hom Dyeing Knowledge

This phase addressed Objective 2 by organizing community meetings with the following steps:

1. Community Meetings: Target groups were identified, and invitations were sent to 30 participants from other interested communities and Mor-Hom dyeing had not yet been practiced within their own communities. These meetings provided demonstrations of the Mor-Hom dyeing process and disseminated information via documents prepared by the researchers.

2. Evaluation of Outcomes: Follow-up assessments were conducted to determine the extent to which participants applied the knowledge gained from the dissemination activities.

Research Procedure

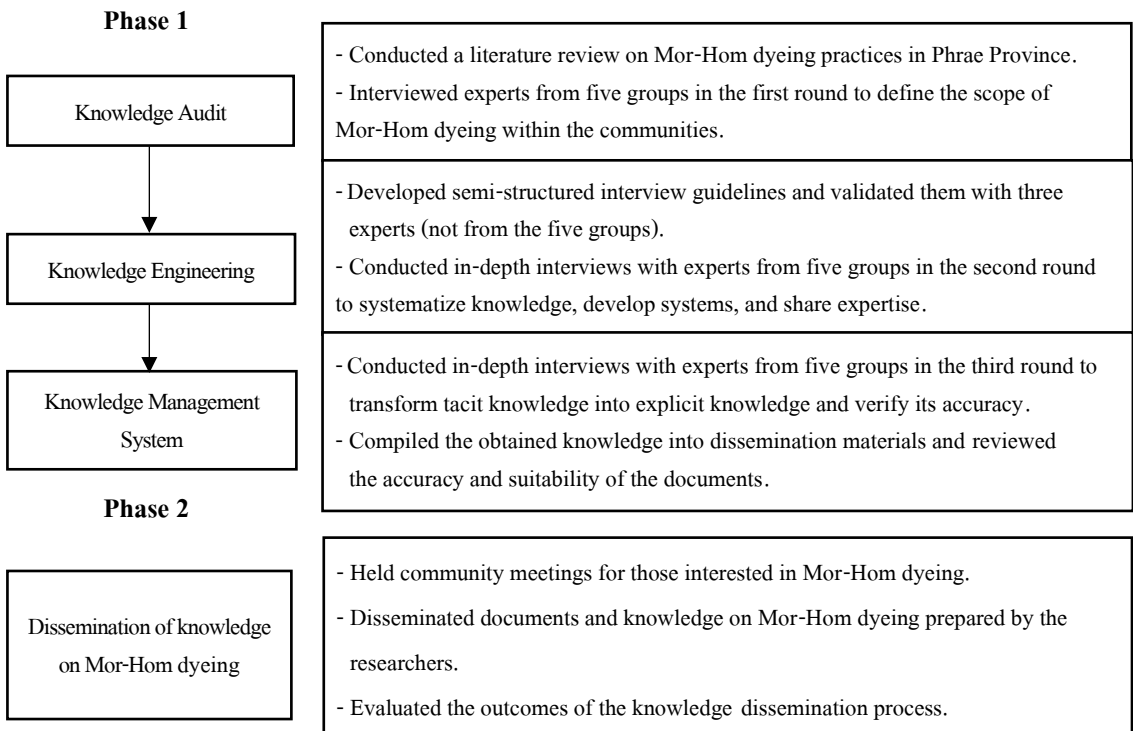

Figure 2: Research Procedure

Analysis Results

Phase 1: Addressing Objective 1 - Data Collection through Informal Interviews

To achieve Objective 1, data was collected through informal interviews with five community groups: Ban Na Tong Dyeing Group, Thung Charoen Natural Dyeing Group, Na Kuha Mor-Hom Community Enterprise, Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise, and Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group. Each community was interviewed three times.

In the first interview, key issues were identified, and the foundational knowledge of the communities was assessed through a Knowledge Audit to define the scope of knowledge management for Mor-Hom dyeing (Scope Meeting). Based on a literature review of Mor-Hom dyeing, the process was divided into three stages as follows:

1. Preparation of Wet Mor-Hom:

- Preparation of Mor-Hom leaves.
- Creation of alkaline water using lime.
- Fermentation of Mor-Hom.

2. Dyeing Process:

- Preparation of the dye vat.
- Preparation of materials before dying.

3. Dyeing with Mor-Hom.

The result of first round of interviews with community economic development groups. It was found that five communities with the Mor-Hom dyeing process were divided into three stages, as outlined in the literature review. However, the Thung Charoen Natural Dyeing Group, new vats are not created regularly, as many were prepared long ago. Instead, acidic and alkaline nutrients from fruits are added to maintain the dye vat for continued use.

In the second round, semi-structured interview guidelines were developed and three experts validated the knowledge. These guidelines were then used for in-depth interviews to systematize, develop, and share expert knowledge using Knowledge Engineering methods. This process aimed to create structured knowledge (Knowledge Capture Meeting) on the the processes of Mor-Hom dyeing are as follows:

Ban Na Tong Dyeing Group (Ms. Benyaporn Sipnoi)

Preparation of Mor-Hom Leaves: Mor-Hom leaves are harvested in the morning, washed thoroughly three times or until clean, drained using a sieve, and prepared for fermentation.

Preparation of Alkaline Water from Lime: Lime is purchased from the Na Kuha network group. The ratio is 2 kg of lime per 10 liters of water. After settling, the clear solution is stored for use.

Fermentation of Mor-Hom: Mor-Hom leaves (30 kg) are fermented in a 100–200-liters plastic container with 15 liters of water. The leaves are submerged with a weighted object, sealed for 1 night, and stirred the next day. The resulting clear liquid is mixed with 6 liters of alkaline water per 80 liters of Mor-Hom solution. The mixture is stirred using a modified drill for 3–5 minutes and drained in cloth bags to obtain the wet Mor-Hom.

Dye Vat Preparation: Wet Mor-Hom (3 kg) is mixed with filtered alkaline water in a plastic container. The pH level is measured using litmus paper (pH 11–14). A mixer is used to stir until a thin blue-purple film forms on the dye liquid. If the film does not form, nutrients such as bananas, sugarcane, and pineapples are added.

Cleaning of Materials: Dirt and starch are removed from the materials by boiling them in ash-based alkaline water for 15–30 minutes in boiling water. Afterward, the materials are rinsed, wrung out, and shaken before drying.

Dyeing Process: Damp fabrics are immersed in the dye vat and kneaded repeatedly to achieve the desired shade. Excess dye liquid is wrung out, and the materials are left exposed to air to develop the characteristic blue color. If a deeper color is desired, the process is repeated.

Thung Charoen Natural Dyeing Group (Ms. Praphapan Sritrai)

Preparation of Mor-Hom Leaves: Whole plants, including mature leaves, stems, and branches, are harvested in the morning when the plants are 8 months old.

Preparation of Alkaline Water from Lime: 2 scoops of lime are dissolved in water and mixed into the fermentation water, or red lime may be used as an alternative.

Fermentation of Mor-Hom: Mor-Hom leaves (7 kg) are soaked in 15–20 liters of water in a container, pressed down with stones, and left for 24–48 hours. The leaves are stirred periodically until the dye is released. After fermentation, the solution is mixed with alkaline water and stirred using a machine for 5 minutes to obtain the wet Mor-Hom.

Dye Vat Preparation: Lime or red lime mixed with Mor-Hom is stirred for 30 minutes to introduce air. Blue specks in the foam indicate readiness. A mixing machine may also be used for 5–10 minutes. Afterward, the liquid is poured into a storage vat and left to settle for 3–4 days until the sediment forms.

Cleaning of Materials: Cleaning of Materials: Materials are cleaned by boiling them in alkaline ash water or detergent at 90–100°C for 15–30 minutes.

Dyeing Process: Damp materials are immersed in the dye vat and kneaded repeatedly until the desired shade is achieved.

Na Kuha Mor-Hom Community Enterprise (Mr. Sawang Siture)

Preparation of Mor-Hom Leaves: Leaves are harvested when they are 7–8 months old and dark green in color. The top 20–50 cm of the plants is cut, avoiding excessive pruning to allow regrowth.

Preparation of Alkaline Water from Lime: Lime is purchased from Mae Lao District, Chiang Rai, in bulk (1.5–2 tons per order). The ratio is 2 kg of lime per 10 liters of water. The clear solution is stored for use. Fermentation of Mor-Hom: Mor-Hom leaves (30 kg) are fermented in 200-liter plastic containers filled with water. Leaves are submerged with stones and sealed for 1–3 nights depending on the season. Fermentation is shorter in summer (24–48 hours) and longer in winter (72 hours). Excessive fermentation leads to spoilage. The fermented liquid is mixed with alkaline water and stirred for 2 minutes using a mechanical device to obtain wet Mor-Hom.

Dye Vat Preparation: Wet Mor-Hom is combined with lime-based alkaline water in a plastic container. The pH is measured (11–14) using litmus paper. A motorized mixer is used to create foam and ensure uniform distribution until a blue film appears on the surface.

Cleaning of Materials: Dirt and starch are removed by boiling or soaking in alkaline ash water or washing in clean water for 15–30 minutes. The materials are wrung out and dried. For yarn, a snapping technique is used before drying to prevent tangling.

Dyeing Process: Damp materials are submerged in the dye vat, which appears greenish-yellow. Kneading or agitation is performed to allow even absorption. Once the desired shade is achieved, the materials are wrung out and air-exposed to fix the blue color. This process may be repeated to intensify the shade.

Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise (Mr. Kittiphong Khaikam)

Preparation of Mor-Hom Leaves: Mor-Hom leaves are sourced from neighboring groups (Ban Mae Lua, Na Kuha, and Na Tong). The leaves are cleaned and drained before fermentation.

Preparation of Alkaline Water from Lime: Lime is purchased from a network group in Phrae Province. The ratio is 2 kg of lime per 10 liters of water. After settling, the clear solution is stored for use.

Fermentation of Mor-Hom: Leaves (10 kg) are fermented in plastic or earthenware containers with 5 liters of water. Stones are used to submerge the leaves, and they are stirred daily. Fermentation lasts 24–72 hours depending on the season. After fermentation, the solution is mixed with 3 liters of alkaline water per 40 liters of Mor-Hom liquid, stirred for 2–5 minutes using a hand mixer, and drained to obtain wet Mor-Hom.

Dye Vat Preparation: Wet Mor-Hom is mixed with ash-based alkaline water in a vat. The acidity or alkalinity is gauged through taste. The mixture is stirred twice daily (morning and evening) to create a

thin surface film. Acidic and sweet fruits such as starfruit, kaffir lime, tamarind, sugarcane, and pineapple are added to maintain the vat.

Cleaning of Materials: Dirt is removed by boiling the materials in ash-based alkaline water for 15–30 minutes or soaking in wet Mor-Hom alkaline water.

Dyeing Process: Dry materials are soaked until damp and immersed in the dye vat. Agitation ensures uniform dyeing. Materials are removed, wrung out, and left to dry. Dye vats are segregated for in-house products and outsourced products to prevent contamination, as outsourced materials may introduce chemicals that could damage the vat.

Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group (Ms. Payom Kumwang)

Preparation of Mor-Hom Leaves: Fresh leaves, stems, and branches are harvested 8–10 months after planting. Leaves are picked from the top 20–30 cm of the plant in the morning.

Preparation of Alkaline Water from Lime: Alkaline water is made from ashes of banana stems, eucalyptus bark, or coconut shells burned at home. The ratio is 1 kg of ash per 3 liters of water. After settling for 1 night, the clear liquid is filtered and used.

Fermentation of Mor-Hom: Mor-Hom leaves (30 kg) are fermented in 200 liters of water in a sealed container. Stones are used to submerge the leaves, which are stirred daily. Fermentation takes 48–72 hours depending on temperature. The resulting liquid is mixed with lime and stirred for 2–3 minutes to produce wet Mor-Hom. The mixture is drained through cloth bags to remove excess moisture.

Dye Vat Preparation: Wet Mor-Hom (3 kg) is combined with ash-based alkaline water (10 liters), lime (1 kg), and nutrient sources such as sugarcane, ripe bananas, and pineapple. The mixture is stirred daily with a scoop (4–5 times) to allow aeration. A foam layer indicates readiness. This process takes 3–4 weeks.

Cleaning of Materials: Materials are cleaned in alkaline ash water with a concentration of 5 g/liter. Yarn is looped to prevent tangling, and fabrics are agitated during soaking at 90–100°C for 30 minutes to 1 hour. After boiling, they are rinsed until clean and dried.

Dyeing Process: Damp materials are immersed in the dye vat and kneaded repeatedly. After achieving the desired shade, excess dye is removed by boiling with fermented water for 5–10 minutes at 90–100°C. The materials are rinsed repeatedly until clear water is achieved.

Based on in-depth interviews conducted with all five communities, the knowledge gathered on Mor-Hom dyeing was compiled to create a Knowledge Management Manual for Mor-Hom Dyeing, as illustrated in Figure 3.

Figure 3: Knowledge Management Manual for Mor-Hom Dyeing

In the third round, tacit knowledge was transformed into explicit knowledge through a systematic knowledge management process. The Knowledge Management Manual for Mor-Hom Dyeing was presented to all five communities for validation. The validation meeting confirmed that the knowledge in the manual was accurate, appropriate, and could be used to disseminate Mor-Hom dyeing knowledge to individuals or other communities with an interest in Mor-Hom dyeing.

Phase 2: Dissemination of Mor-Hom Dyeing Knowledge to Interested Communities

To achieve Objective 2, A community meeting was held at Ban Ton Nun Village, Moo 7, Ban Wiang Subdistrict, Rong Kwang District, Phrae Province, with 30 participants attending. The purpose of the meeting was to distribute the manual and share knowledge on Mor-Hom dyeing. A follow-up survey was used to assess the utilization of the knowledge presented in the manual. The survey consisted of two parts:

1. General information.
2. Benefits gained from studying the Mor-Hom dyeing process using the manual.

Participants then completed the follow-up survey to evaluate the practical application of Mor-Hom dyeing knowledge.

The study found that 30 participants attended the meeting, consisting of 12 males (40%) and 18 females (60%). Among the respondents to the follow-up survey, 90% successfully applied the knowledge gained, while 10% could not apply it. The topics in which respondents reported increased knowledge and understanding after studying the manual, ranked from most to least, were the process of preparing Mor-Hom leaves, fermentation of Mor-Hom, preparation of alkaline water using lime, preparation of the dye vat, preparation of materials before dyeing, and the process of dyeing with Mor-Hom. The benefits gained from attending the meeting included learning the Mor-Hom dyeing process, being able to implement it in practice, gaining additional knowledge about Mor-Hom cultivation and harvesting, the ability to disseminate the knowledge further, and being inspired to produce Mor-Hom-dyed fabrics for household use.

Research Summary

Knowledge management was conducted in two phases:

Phase 1 Knowledge Management for Mor-Hom Dyeing: This phase utilized qualitative research methods to systematize and manage knowledge related to Mor-Hom dyeing. Data was collected through in-depth interviews with community experts who had over 10 years of experience. The five participating communities were Ban Na Tong Dyeing Group, Thung Charoen Natural Dyeing Group, Na Kuha Mor-Hom Community Enterprise, Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise, and Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group. Each community was interviewed three times:

1. First Interview: Focused on identifying issues and auditing the community's knowledge to define the scope of knowledge management for Mor-Hom dyeing.

2. Second Interview: Aimed at systematizing the knowledge gained, developing frameworks, and sharing expert knowledge using knowledge engineering methods.

3. Third Interview: Involved transforming tacit knowledge into explicit knowledge, validating the knowledge, and creating dissemination materials, such as text-based manuals and infographics.

In this phase, tacit knowledge was transformed into explicit knowledge through a systematic knowledge management process. The Knowledge Management Manual for Mor-Hom Dyeing was presented to all five communities for validation. The validation meeting confirmed that the knowledge in the manual was accurate, appropriate, and could be used to disseminate Mor-Hom dyeing knowledge to individuals or other communities with an interest in Mor-Hom dyeing.

The foundational knowledge of the five communities was assessed through a Knowledge. Audit to define the scope of knowledge management for Mor-Hom dyeing, the study identified three main stages in the Mor-Hom dyeing process:

1. Preparation of wet Mor-Hom:

Preparation of Mor-Hom Leaves: Leaves are harvested in the morning when they are approximately 7–8 months old. The top 20–40 cm of the plant is cut, starting from the tip. In the Thung Charoen Natural Dyeing Group and the Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group, branches and stems are also collected. The Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise does not cultivate its own Mor-Hom but maintains a demonstration plot for educational purposes. Leaves are sourced from network groups in Ban Mae Lua, Na Kuha, and Na Tong. After harvesting, the leaves are thoroughly washed, drained using a sieve, and prepared for fermentation.

Preparation of Alkaline Water from Lime: Communities typically purchase lime from their local networks. The standard ratio is 2 kilograms of lime to 10 liters of water. The lime is soaked until sediment settles, and the clear solution is stored for later use. An exception is the Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group, which produces its own alkaline water by burning agricultural residues, such as banana stems and coconut shells. Additionally, the Thung Charoen Natural Dyeing Group occasionally substitutes red lime for standard lime.

Fermentation of Mor-Hom: All five communities follow similar fermentation practices. Approximately 30 kilograms of Mor-Hom leaves are placed in a 100–200-liter plastic container filled with 15 liters of water. The leaves are submerged using a weighted object, and the container is sealed. In winter, the leaves are fermented for approximately 72 hours, while in summer, fermentation lasts 24–48 hours. The leaves are stirred to ensure even fermentation, and the process is monitored for visual indicators such as softened leaves and yellow-green liquid with blue foam. Once fermentation is complete, the liquid is mixed with alkaline water (6 liters of alkaline water per 80 liters of Mor-Hom solution). The mixture is stirred using a machine for 3–5 minutes and drained in cloth bags to obtain wet Mor-Hom, which is then ready for the next dyeing process.

2. Dyeing process:

Dye Vat Preparation: Wet Mor-Hom (3 kg) is combined with 1 kg of lime in a plastic container and mixed with alkaline water. The pH is measured using litmus paper (pH 11–14) by the Ban Na Tong Dyeing Group and the Na Kuha Mor-Hom Community Enterprise. In contrast, the Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise gauges acidity and alkalinity by taste for astringency. The mixture is stirred or aerated 3–4 times daily until a thin blue-purple film forms on the dye surface. If the foam dissipates, indicating improper balance, a small amount of lime is added. Once the water and sediment turn yellow, the dye liquid is ready for use. The Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise and Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group enrich the vat with acidic fruits such as bananas, sugarcane, pineapples, starfruit, kaffir lime, and tamarind.

Preparation of Materials Before Dyeing: Dirt is removed by boiling materials in alkaline ash water at a concentration of 5 g/liter. For yarn, looping prevents tangling, while fabric is immersed and agitated during the cleaning process. The cleaning is conducted at 90–100°C for 30 minutes to 1 hour. After boiling, materials are rinsed thoroughly and dried to ensure no residue remains, leaving them ready for dyeing.

3. Dyeing with Mor-Hom:

Dyeing Process: The materials are soaked and dampened before dyeing. The dye liquid appears yellow, and the materials are immersed, kneaded repeatedly, and agitated to allow uniform absorption. Once the desired color is achieved, the materials are wrung out and exposed to air, turning the fabric blue through oxidation. This process can be repeated for deeper color intensity. Materials are rinsed multiple times until the water runs clear.

The Traditional Mor-Hom Textile Community Enterprise uses separate vats for group products and outsourced dyeing to avoid chemical contamination, which could degrade the dye vat. Conversely, the Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group removes excess dye by boiling the materials in fermented water for 5–10 minutes at 90–100°C. The materials are then rinsed multiple times to ensure color fastness and remove any remaining pigment.

The success of Mor-Hom dyeing in the five communities can be attributed to several key factors. These include ongoing support from both government and private sectors in facilitating experimentation and research for the development of dyeing techniques; active knowledge exchange activities among communities, community enterprise networks, educational institutions, and local agencies; and strong media interest and support across multiple channels, which have helped promote the communities and disseminate information about Mor-Hom dyeing through both offline and online platforms. Additionally, the presence of Mor-Hom product networks has played a crucial role in furthering the distribution and commercialization of Mor-Hom textiles.

Phase 2 Dissemination of Mor-Hom Dyeing Knowledge: To disseminate the knowledge, a community meeting was held at Ban Ton Nun Village, Moo 7, Ban Wiang Subdistrict, Rong Kwang District, Phrae Province. A total of 30 participants (12 males and 18 females) attended the meeting. The Knowledge Management Manual for Mor-Hom Dyeing was distributed, and the participants were taught the dyeing process.

A follow-up survey revealed that 90 % of participants successfully applied the knowledge. Participants in the community meeting demonstrated a strong interest in Mor-Hom dyeing, as their daily lives were closely connected to communities engaged in cultivating and dyeing Mor-Hom. After studying the Mor-Hom dyeing manual, many found it practical and applicable, enabling them to produce Mor-Hom textiles for household use. Benefits reported by participants include community members acquired new competencies and integrated them into their professional practices. However, 10% of participants reported being unable to utilize the manual effectively, citing that it was too concise and lacked sufficient detail to fully support implementation.

Discussion

1. The study's knowledge management methodology adhered to established frameworks, aligning with the models proposed by Emberey et al., 2007, p. 9. It applied the principles of the Knowledge Audit phase involved a literature review and the first round of interviews with subject-matter experts. The Knowledge Engineering phase entailed the development of a semi-structured interview guide, which was validated by experts not involved in the initial Knowledge Audit interviews. This was followed by a second round of in-depth interviews with experts to systematically organize, develop, and share expert knowledge in a structured format (Knowledge Capture Meeting) and the Knowledge Management System phase consisted of a third round of in-depth interviews with experts from five community groups. This phase aimed to convert tacit knowledge into explicit knowledge, validate the accuracy of the information, and compile the findings into dissemination materials, which were then reviewed for accuracy and relevance.

The study applied the Knowledge Spiral (SECI Model), which outlines four modes of knowledge creation (National science and technology development Agency, 2014)

1) Socialization: Tacit knowledge was gathered through interviews and direct exchanges with experts from five different communities. This process facilitated the transfer of experiential knowledge rooted in local traditions and cultural practices.

2) Externalization: The tacit knowledge obtained was systematically transformed into explicit knowledge in the form of a Mor-Hom dyeing manual. This step allowed the internal experiences and skills of the experts to be clearly documented and shared.

3) Combination: The explicit knowledge from each expert was synthesized and integrated into a new body of knowledge. This content was customized to align with the dyeing practices and cultural context of communities in Phrae Province, ensuring relevance and applicability.

4) Internalization: The finalized manual was disseminated to other communities that had not previously engaged in indigo dyeing. Through practical training and workshops, community members internalized the knowledge, turning it into hands-on skills that could be sustainably applied and further transmitted.

These findings indicate that the SECI model effectively supports the preservation and revitalization of indigenous knowledge. It provides a structured approach to knowledge creation, sharing, and application, contributing to cultural sustainability and community empowerment.

2. The application of Mor-Hom dyeing knowledge by participants showed that the shared knowledge was highly practical. Sources of knowledge related to Mor-Hom dyeing were identified as:

1) Traditional knowledge.

2) New knowledge derived from local adaptations and supported by government and private sector development initiatives.

These findings align with prior research by Wattanachanobol, Sakda, and Pengthowong, 2015, p.15, Wongbunmak, 2015, p.96, Dechkulthong, 2017, pp. 13-14 and Kunpluem, 2017, p. 285 which emphasized two key methods of knowledge transfer: demonstration and hands-on practice, suitable for learners of all ages, including children and adults.

3) The study identified three main stages in the Mor-Hom dyeing process:

(1) Preparation of wet Mor-Hom: This includes harvesting Mor-Hom leaves, creating alkaline water from lime, and fermenting the leaves.

(2) Dyeing process: Involves preparing the dye vat by mixing wet Mor-Hom with lime and alkaline water. The pH is tested with litmus paper (pH 11–14) or by taste for astringency. Some communities add acidic fruits, such as bananas and tamarind, as nutrients for the dye vat.

(3) Dyeing with Mor-Hom: Materials are cleaned, immersed in the dye vat, kneaded, and exposed to air to achieve the desired color. Specific variations include boiling dyed materials in fermented water to prevent color bleeding, as practiced by the Kaew Wanna Mor-Hom Dyeing Group.

The dyeing process aligns with finding by Intawiwat, 2012, pp. 30-34 and Treetrong, 2018, pp. 18-22.

4) Knowledge Management of Mor-Hom Dyeing Group align with finding by Siriworasakul and Inapromae, 2016, p.45 who noted that the benefits of knowledge management will help organizations, communities and society to use the managed knowledge to increase productivity in community development, product and service development.

Recommendations

General Recommendations

1. Government agencies should support communities in adopting clear models for cultivating Mor-Hom in environments conducive to its growth. Expanding cultivation to areas with similar environmental conditions to those in this study is recommended.

2. A systematic plan for Mor-Hom production, covering all stages from upstream to downstream, should be developed. This plan should align with national and local development strategies while ensuring community participation in every step to promote sustainable development.

Recommendation for Future Research

1. Knowledge dissemination should employ diverse and accessible formats tailored to participants, such as demonstrations and media that clearly depict each step of the process. This approach is especially important for participants with limited literacy skills.

2. For the future development of knowledge management manuals, it is recommended to create electronic versions and utilize online platforms, such as AI-based knowledge management systems or e-learning tools, to improve accessibility and deliver more comprehensive content. The design and content should be tailored to align with the specific context and needs of each community.

References

- Dechgooltong, P. (2017). *Knowledge Management on Ban Naseaw Local Wisdom Silk Weaving, Naseaw District, Chaiyaphum Province*. Chaiyaphum: Chaiyaphum Rajabhat University. (In Thai).
- Intawiwat, P. (2012). *Community Participation in Conservation of Morhom Cloth: A Case Study TambonTunghong, City District, Phrae Province*. Master thesis, M.Ed., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Kaewkamthong, C. (2017). *Knowledge Management in Business of Machine Tools Manufacturing*. Master thesis, M.S., Thammasat University, Bangkok. (In Thai).
- Keawsrithong, J. (2020). Management and Development of Knowledge and Local Wisdom for Linking to Community Enterprises in Phrae: A Case Study of Morhom Fabric Manufacturing by Thai Puan People. *Journal of Social Development*, 22(1), 69-81. (In Thai).
- Kunpluem, P. (2017). A development of knowledge management process for local wisdom: A case study of Eastern OTOP Groups. *Journal of politics, administration and law*. 9(3), 273-295. (In Thai).
- National Research Council of Thailand. (2023). *Strategic Plan of the Organization (A.D. 2023–2027)*. Retrieved January 3, 2025, from <https://nrct.go.th/file/Strategis/Strategis-NRCT66-70.pdf>. (In Thai).
- National Science and Technology Development Agency. (2014). *Knowledge Management (KM)*. Retrieved August 24, 2024, from https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/seci-model/. (In Thai).

- Nonnaka, I., Toyama, R. and Konno, N. (2000). SECI, Ba and leadership: A Unified Model of Dynamic Knowledge Creation. *Long Range Planning*, 33(1), 5 – 34.
- Provincial Community Deverlopment Office of Phrae. (2025). *KBO Strategic Meeting on Developing OTOP Products to Meet International Standards, Enhance Value, and Expand Market Reach*. Retrieved February 20, 2025, form <https://Phrae.cdd.go.th/>. (In Thai).
- Teeramongkol, P. (2021). Mor-Hom Fabric in Phrae Province: Local Wisdom toward Current Social Context. *Journal of Home Economics Technology Rajamangala University of Technology Phra Nakorn*, 3(2), 99-110. (In Thai).
- Treetrong, A. (2018). *An Education of Hom from Natura to Be Value Add to Design (Case Study from Nakuha Village, Amphoe Muang, Phrae)*. Master thesis, M.F.A., Rangsit University, Pathum Thani. (In Thai).
- Wattanachanobol, W., Sakda, P. and Pengthowong, P. (2015). *Knowledge Management of Ban Suk-kasem Indigenous Cloth Weaving Group Banglen District Nakhon Pathom Province*. Nakhon Pathom: Rajamangala University of Technology Rattanakosin. (In Thai).
- Wongbunmak, S. (2015). Knowledge management and local wisdom of the hunter rabbit marble handicrafts, Pranrabhai District, Kamphaeng Phet Province. *Journal of Humanities and Social Sciences (NSTDA)*, 21(2), 83-98.
- Siriworasakul, W. and Intapromae, W. (2016). The Knowledge Management for Ecological and Cultural Tourism Development in KOKOET, Sub-district, Bangpa-In District, Phranakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Phranakhon Rajabhat Research (Humanities and Social Sciences)*, 11(1), 42-49. (In Thai).

*****

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนและพฤติกรรมการบริโภค ที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืนของวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

สุรเกียรติ์ ธาตาวัดนาวิทย์¹ วาทีต อินทุลักษณ์²

(วันที่รับบทความ: 19 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 3 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2568)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนและพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของวัยรุ่นในกรุงเทพฯและปริมณฑล รวมถึงวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศต่อทัศนคติและพฤติกรรม เก็บข้อมูลจากวัยรุ่นจำนวน 465 คนในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล ด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.955 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในพื้นที่ที่มีทัศนคติที่สูงต่อการพัฒนาย่างยั่งยืนโดยรวม ($\bar{X} = 4.43$) โดยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.42$) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.42$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.44$) และด้านการศึกษา ($\bar{X} = 4.43$) มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในส่วนของพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม พบว่ากลุ่มวัยรุ่นแสดงพฤติกรรมที่สูง ($\bar{X} = 4.29$) โดยจำแนกเป็นด้านการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.36$) และด้านการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X} = 4.23$) นอกจากนี้ยังพบว่าเพศหญิงมีทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อพัฒนาย่างยั่งยืนสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยในแต่ละมิติของทัศนคติ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการศึกษา เพศหญิงแสดงผลที่สูงกว่าเพศชายที่ระดับ .05, .01, .01 และ .01 ตามลำดับ รวมถึงในด้านพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เพศหญิงยังมีระดับที่สูงกว่าทั้งในด้านการบริโภคเพื่อสิ่งแวดล้อมและสังคมที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน, ทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืน, การพัฒนาย่างยั่งยืน

*บทความวิจัย คณะอุตสาหกรรมบริการ, วิทยาลัยดุสิตธานี

¹ อาจารย์, คณะอุตสาหกรรมบริการ, วิทยาลัยดุสิตธานี, E-mail: surakiatt.ta@dtc.ac.th

² อาจารย์, คณะอุตสาหกรรมบริการ, วิทยาลัยดุสิตธานี

Personal Factors Influencing Attitudes towards Sustainable Development and Environmentally and Socially Responsible Consumption Behavior among Adolescents in Bangkok and Its Vicinity^{*}

Surakiat Tadawattanawit¹ Watit Intuluck²

(Received: January 19, 2025; Revised: April 3, 2025; Accepted: April 9, 2025)

Abstract

This objective of this article was to study attitudes towards sustainable development and environmentally and socially responsible consumption behavior of adolescents in Bangkok and its metropolitan area, as well as analyzing the personal factor of gender on these attitudes and behaviors. Data were collected from 465 adolescents in Bangkok and its metropolitan area using a stratified random sampling method by using a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.955 and data were analyzed using descriptive statistics and the t-test.

The research results found that adolescents in the area had a high overall attitude towards sustainable development ($\bar{X} = 4.43$). When considering each aspect it was found that the environmental ($\bar{X} = 4.42$), economic ($\bar{X} = 4.42$), social ($\bar{X} = 4.44$), and educational ($\bar{X} = 4.43$) aspects were all rated at the highest level. In terms of environmentally and socially responsible consumption behavior, the adolescents exhibited high levels ($\bar{X} = 4.29$), with environmentally responsible consumption at ($\bar{X} = 4.36$) and socially responsible consumption at ($\bar{X} = 4.23$). Furthermore, females showed statistically significantly higher attitudes and consumption behaviors toward sustainable development than males at the .01 level. In each attitude dimension-environmental, economic, social, and educational-females scored higher than males at the .05, .01, .01, and .01 levels, respectively. Similarly, in consumption behavior, females also scored higher in both environmentally and socially responsible consumption, with significance at the .01 and .05 levels.

Keywords: Responsible Consumption Behaviors for Environmental and Social Sustainability, Attitudes toward Sustainable Development, Sustainable Development

^{*} Research Article from Hospitality industry, Dusit Thani College

¹ Lecturer, Hospitality industry, Dusit Thani College, E-mail: surakiat.ta@dtc.ac.th

² Lecturer, Hospitality industry, Dusit Thani College

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งถือเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม การบริโภคของวัยรุ่นที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลากหลาย เช่น บรรทัดฐานทางสังคม (Betzler, and Kempen, 2024) การรับรู้ในเชิงเศรษฐกิจ (Copeland, 2024) และการมีส่วนร่วมผ่านช่องทางดิจิทัล (Surmacz et al., 2024) วัยรุ่นแสดงความตั้งใจที่จะสนับสนุนผลิตภัณฑ์และวิถีปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ยังคงมีอุปสรรคในการสร้างความตระหนักและพัฒนากลไกสนับสนุนเชิงระบบอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลที่รวบรวมมาพบว่า วัยรุ่นในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีแนวโน้มในการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การเลือกใช้น้ำดื่มที่สามารถรีไซเคิลหรือย่อยสลายได้ง่าย การลดการใช้ถุงพลาสติกและการบริโภคสินค้าจากแบรนด์ที่มีนโยบายรับผิดชอบต่อสังคม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก แต่ยังคงพบว่า พฤติกรรมการบริโภคของวัยรุ่นในบางกลุ่มยังขาดความต่อเนื่องและขาดการวางแผนระยะยาว เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ราคาสินค้าที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป หรือการขาดการเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและการบริโภคอย่างยั่งยืนในกลุ่มประชากรทั่วไป แต่ยังมีช่องว่างความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและทัศนคติของวัยรุ่นในเขตเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างรุนแรง เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ขยะล้นเมือง และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2021) นอกจากนี้ ยังไม่มีการศึกษาที่เจาะจงวิเคราะห์บทบาทของปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และระดับการศึกษา ที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างละเอียดในบริบทของประเทศไทย การวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการออกแบบนโยบายและมาตรการที่สอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่นในพื้นที่เฉพาะ

ในบริบทนี้ วัยรุ่นมีบทบาทที่จะเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อสร้างความยั่งยืน (Singh, and Panackal, 2017) แต่ปัจจุบันยังขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Vlastelica et al., 2023)

การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์หลักสองประการ ได้แก่ 1) ศึกษาทัศนคติของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และปริมณฑลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสำรวจพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และ 2) วิเคราะห์บทบาทของปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ

ที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าว การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามที่ออกแบบอย่างครอบคลุมและเหมาะสมกับลักษณะทางพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ

ผลลัพธ์จากการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะนำไปสู่ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถช่วยให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้าใจพฤติกรรมและทัศนคติของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และปริมณฑลอย่างลึกซึ้ง โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะช่วยสนับสนุนการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการบริโภคอย่างรับผิดชอบ เช่น การออกแบบแคมเปญการตลาดที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมด้านความยั่งยืน และการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของวัยรุ่น นอกจากนี้ ผลลัพธ์ยังสามารถช่วย ลดปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยการส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งจะเป็กำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมที่ยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติการพัฒนายั่งยืน และพฤติกรรมบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมอย่างยั่งยืนของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และปริมณฑล
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ต่อทัศนคติการพัฒนายั่งยืน และพฤติกรรมบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อทัศนคติการพัฒนายั่งยืน
2. ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทัศนคติการพัฒนายั่งยืน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) อ้างอิงจาก Brundtland (1985) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายหรือลดความสามารถของคนรุ่นหลังในการตอบสนองความต้องการของตนเองในอนาคต ทัศนคติต่อการพัฒนายั่งยืนมักครอบคลุมสามมิติหลัก ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นกรอบสำคัญในการขับเคลื่อนแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการใชทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิตของมนุษย์

งานวิจัยก่อนหน้า เช่น Biasutti, and Frate (2017) พบว่ากลุ่มวัยรุ่นมีทัศนคติเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการลดผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการปลูกฝังการตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนายั่งยืน

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการวัดทัศนคติการพัฒนายั่งยืนของ Biasutti, and Frate (2017) มาประยุกต์ใช้ โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา เพื่อประเมินมุมมองและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการพัฒนายั่งยืนในแต่ละมิติอย่างครอบคลุม การวิเคราะห์ในเชิงลึกนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่กระตุ้นหรือขัดขวางทัศนคติที่เอื้อต่อความยั่งยืนในบริบทของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน

พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม หมายถึง การเลือกซื้อและการบริโภคผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ช่วยส่งเสริมความยั่งยืนในระบบนิเวศและสังคม เช่น การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ หรือวัสดุที่ย่อยสลายทางชีวภาพ (Hosta, and Zabkar, 2021) การตัดสินใจดังกล่าวสะท้อนถึงความใส่ใจต่อผลกระทบจากการบริโภคทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในระดับโลก งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ ปัญหาขยะล้นเมือง และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Saari et al., 2021) เมื่อบุคคลรับรู้ถึงความเสี่ยงเหล่านี้มากขึ้น พวกเขามักจะมีแนวโน้มในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

นอกจากนี้ ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม เช่น การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือการเลือกใช้บริการที่คำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคม ก็ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในระยะยาว (Lee, and Cho, 2019) พฤติกรรมดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของตนเองกับการลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนโดยรวม

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม

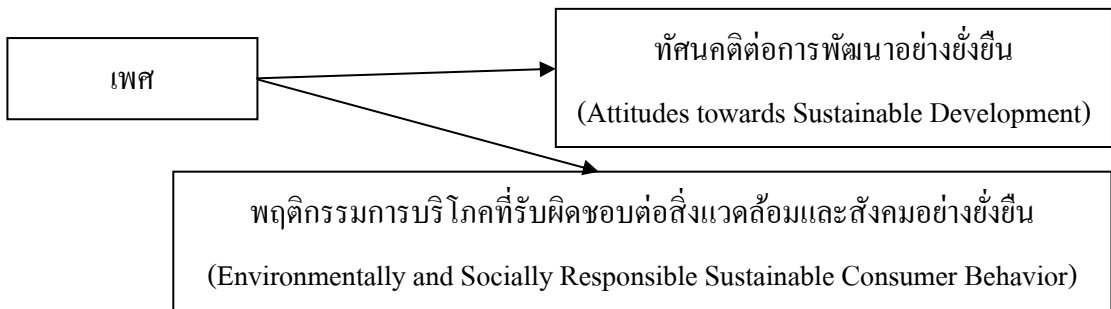
ในมิติของปัจจัยประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านเพศถือเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อพฤติกรรมบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Von Haartman et al., 2017) โดยแนวโน้มที่พบบ่งชี้ให้เห็นว่า เพศหญิงมีความใส่ใจในประเด็นสิ่งแวดล้อมและความตระหนักถึงผลกระทบทางสังคมมากกว่าเพศชาย (Tikka et al., 2018) นอกจากนี้ ปัจจัยอื่น เช่น อายุ และระดับการศึกษา ก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความสามารถของแต่ละบุคคลในการวิเคราะห์ข้อมูลและตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมบริโภคที่ยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประชากรศาสตร์ โดยเฉพาะ “เพศ” กับพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน งานวิจัยมุ่งเน้นการตรวจสอบบทบาทของเพศในฐานะตัวแปรอิสระที่มีผลต่อทัศนคติและการแสดงพฤติกรรมบริโภคที่ยั่งยืน การนำกรอบ

แนวคิดเหล่านี้มาใช้งานช่วยให้สามารถเข้าใจปัจจัยที่กระตุ้นหรือขัดขวางพฤติกรรมดังกล่าวในบริบทของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ Von Haartman et al. (2017) ที่ระบุว่า เพศมีอิทธิพลต่อตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลช่วงอายุ 18-24 ปี

กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล จำนวน 465 คน ตามหลักการคำนวณขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรตามสูตรของ Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ที่กำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้ที่ 385 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม สุ่มเลือกสถานศึกษาในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑลตามสัดส่วนที่กำหนด จากนั้นสุ่มเลือกวัยรุ่นจากสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ทัศนคติการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง ความคิดเห็นหรือมุมมองที่วัยรุ่นมีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาที่สามารถรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างความเสมอภาคระหว่างกลุ่มคน และสร้างความเจริญในด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1.1 ทักษะการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง มุมมองหรือการรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่สามารถรักษาสีสิ่งแวดล้อม การรับรู้ถึงความเปราะบางของสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของกิจกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม

1.2 ทักษะการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ หมายถึง มุมมองหรือการรับรู้ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองในด้านเศรษฐกิจ และรับรู้ถึงข้อจำกัดและผลกระทบของการเจริญเติบโตเศรษฐกิจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งการประเมินการบริโภคทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

1.3 ทักษะการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสังคม หมายถึง มุมมองหรือการรับรู้เกี่ยวกับสังคมระบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของบุคคลในการแสดงความเห็น การเลือกตั้ง การเสนอแนะที่มาจากความเห็นร่วมกันและการแก้ไขข้อขัดแย้ง รวมถึงการสร้างความรู้เข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ ความสันติภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ด้านสุขภาพ การปกครอง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ

1.4 ทักษะการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านการศึกษา หมายถึง มุมมองหรือการรับรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพิ่มความสามารถให้แก่บุคคลในการเข้าถึงการศึกษาที่เกี่ยวข้อง การตอบสนองต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา รวมถึงการสร้างความรู้ตระหนักรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ค่านิยมและทัศนคติที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและส่งเสริมพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

2. พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน หมายถึง การที่วัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเลือกซื้อและบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวและในระดับโลก เช่น การเลือกสินค้าที่มีสารพิษต่ำ บรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เป็นต้น เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง การปล่อยมลพิษและก๊าซเรือนกระจก รวมถึงการทำลายระบบนิเวศ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ทักษะการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Biasutti, and Frate, 2017) และพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน (Hosta, and Zabkar, 2021) โดยแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น ที่ค่าคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (ค่าดัชนี IOC) มากกว่า 0.5 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.955 เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปรจะพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของทุกตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.710 - 0.943

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเอกสารและออนไลน์ผ่าน Google Form โดยเตรียมแบบสอบถาม ทดสอบความเที่ยงตรง ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสถานศึกษา และเริ่มดำเนินการ แบบสอบถามเอกสารแจกและเก็บคืนโดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ส่วนแบบสอบถามออนไลน์ส่งลิงก์ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Line และ Messenger มีการติดตามการตอบแบบสอบถามด้วยข้อความแจ้งเตือน จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนและบันทึกข้อมูล ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ 2 เดือน โดยเน้นจริยธรรมการวิจัย ความลับของข้อมูล และแผนสำรองสำหรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพสำหรับการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของการวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืน และพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน จะใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ สถิติ t-test

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

1. ระดับของทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนของวัยรุ่นในกรุงเทพและปริมณฑลในภาพรวม พบว่ากลุ่มวัยรุ่นในกรุงเทพและปริมณฑลมีระดับของทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.57) ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักรู้และความสนใจต่อการพัฒนาย่างยั่งยืนในด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ในด้านทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.60) แสดงถึงความตระหนักของวัยรุ่นเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและความสำคัญของการปกป้องสิ่งแวดล้อมจากผลกระทบต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ ทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจมีระดับอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.65) แสดงถึงการสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคม ในด้านสังคม ทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนในด้านสังคมมีระดับอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.61) สะท้อนถึงความเชื่อในการสร้างความเท่าเทียมกันและการส่งเสริมคุณค่าทางสังคม และในด้านการศึกษา ทัศนคติการพัฒนาย่างยั่งยืนในด้านการศึกษามีระดับอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.64) โดยวัยรุ่นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเชื่อมโยงความรู้กับสังคมโลก

ตารางที่ 1 ระดับของทัศนคติการพัฒนายั่งยืนของวัยรุ่นในกรุงเทพและปริมณฑล

ทัศนคติการพัฒนายั่งยืน (Attitudes towards Sustainable Development)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านสิ่งแวดล้อม	4.42	0.60	มากที่สุด
ด้านเศรษฐกิจ	4.42	0.65	มากที่สุด
ด้านสังคม	4.44	0.61	มากที่สุด
ด้านการศึกษา	4.43	0.64	มากที่สุด
โดยรวม	4.43	0.57	มากที่สุด

พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน พบว่า ในภาพรวมวัยรุ่นในกรุงเทพและปริมณฑลมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.29$, S.D. = 0.64) ในด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.36$, S.D. = 0.61) และด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.23$, S.D. = 0.73) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืนของวัยรุ่นในกรุงเทพและปริมณฑล

พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน (Environmentally and Socially Responsible Sustainable Consumer Behavior)	$\bar{X}$	S.D.	แปล
พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	4.36	0.61	มากที่สุด
พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน	4.23	0.73	มากที่สุด
โดยรวม	4.29	0.64	มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์หือทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศต่อทัศนคติการพัฒนายั่งยืน พบว่า ปัจจัยด้านเพศมีผลต่อทัศนคติการพัฒนายั่งยืน โดยค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X}=4.51$, S.D. = 0.51) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X}=4.35$, S.D. = 0.61) และผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -3.087$, $p = 0.002$) ที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านสิ่งแวดล้อม เพศมีผลต่อทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม โดยค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X}=4.49$, S.D. = 0.53) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X}=4.36$, S.D. = 0.65) และผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -2.358$, $p = 0.019$) ที่ระดับ .05

ด้านเศรษฐกิจ เพศมีผลต่อทัศนคติด้านเศรษฐกิจ โดยค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X}=4.50$, S.D. = 0.60) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X}=4.34$, S.D. = 0.69) และผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -2.594$, $p = 0.010$) ที่ระดับ .01

ด้านสังคม เพศมีผลต่อทัศนคติด้านสังคม โดยค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.54) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.66) และผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -3.029$, $p = 0.003$) ที่ระดับ .01

ด้านการศึกษา เพศมีผลต่อทัศนคติด้านการศึกษา โดยค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.58) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.69) และผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -3.182$, $p = 0.002$) ที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเพศที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตัวแปร	เพศ	$\bar{X}$	S.D.	t	P value
ด้านสิ่งแวดล้อม	ชาย	4.36	0.65	-2.358	0.019
	หญิง	4.49	0.53		
ด้านเศรษฐกิจ	ชาย	4.34	0.69	-2.594	0.010
	หญิง	4.50	0.60		
ด้านสังคม	ชาย	4.36	0.66	-3.029	0.003
	หญิง	4.53	0.54		
ด้านการศึกษา	ชาย	4.33	0.69	-3.182	0.002
	หญิง	4.52	0.58		
ทัศนคติการพัฒนาอย่างยั่งยืน	ชาย	4.35	0.61	-3.087	0.002
	หญิง	4.51	0.51		

ผลการวิเคราะห์ห้วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศต่อพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน พบว่า

ปัจจัยด้านเพศมีผลต่ออิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน โดยค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.56) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.69) และผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -2.952$, $p = 0.003$) ที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เพศมีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.54) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.66) และผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -3.378$, $p = 0.001$) ที่ระดับ .01

ในด้านพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน ค่าเฉลี่ยของเพศหญิง ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.67) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.78) โดยผลการทดสอบค่า t พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -2.296$, $p = 0.022$) ที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเพศที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน

ตัวแปร	เพศ	$\bar{X}$	S.D.	t	P value
พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	ชาย	4.26	0.66	-3.378	0.001**
	หญิง	4.45	0.54		
พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน	ชาย	4.15	0.78	-2.296	0.022*
	หญิง	4.30	0.67		
พฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน	ชาย	4.21	0.69	-2.952	0.003**
	หญิง	4.38	0.56		

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วัยรุ่นในเขตกรุงเทพและปริมณฑลมีทัศนคติที่เป็นบวกในระดับสูงสุดต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนอาจสะท้อนถึงความพยายามของระบบการศึกษาในการปลูกฝังความคิดด้านความยั่งยืนตั้งแต่วัยเยาว์ ทั้งนี้ การเข้าถึงข้อมูลและสื่อออนไลน์ที่หลากหลายยังช่วยสนับสนุนการสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องนี้ (Biasutti, and Frate, 2017) อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการศึกษาต่อเพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยใดมีผลต่อระดับทัศนคติในแต่ละมิติที่แตกต่างกัน

ในส่วนของพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน พบว่า วัยรุ่นในเขตกรุงเทพและปริมณฑลมีพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืนในระดับมากที่สุด ทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม และมิติสังคม สะท้อนถึงความใส่ใจและความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริโภคของตนเอง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการส่งเสริมการตระหนักรู้ในเรื่องความยั่งยืนผ่านการศึกษาและสื่อสารสาธารณะในช่วงที่ผ่านมา ในด้านพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม วัยรุ่นมีพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยความสำคัญของการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการวิจัยของ Balunde, Perlaviciute, and Truskauskaite-Kunevičiune (2020) ที่พบว่า การมีค่านิยมเชิงชีวภาพ (Biospheric Values) และอัตลักษณ์ทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Self-Identity) ส่งผลต่อบรรทัดฐานส่วนบุคคล ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นสามารถมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจบริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ผ่านการพัฒนาค่านิยมและอัตลักษณ์ส่วนตัวที่ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ ในมิติของพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม วัยรุ่นให้ความสำคัญกับการสนับสนุนผลิตภัณฑ์และบริการที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคมและลดผลกระทบด้านลบต่อชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของ Lee, and Cho (2019) ที่พบว่า พฤติกรรมการบริโภคอย่างรับผิดชอบต่อ

สังคมมีความสัมพันธ์กับค่านิยมส่วนบุคคลและอายุ โดยผู้ใหญ่มิมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับการบริโภคที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น วัยรุ่นจึงควรได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคที่สนับสนุนความเท่าเทียมและลดผลกระทบด้านลบต่อชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านเพศส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เพศหญิงมีความตระหนักรู้และทัศนคติที่เป็นบวกมากกว่าในทุกมิติ ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากบทบาททางสังคมที่ส่งเสริมให้เพศหญิงมีความสนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนมากกว่า (Von Haartman et al., 2017) นอกจากนี้ การศึกษาพบว่าเพศหญิงมีแนวโน้มเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและปลอดภัยต่อสุขภาพมากกว่า ซึ่งอาจสะท้อนถึงอิทธิพลจากการรับรู้ถึงความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่สูงกว่า (Saari et al., 2021)

การศึกษารุ่นนี้ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่าวัยรุ่นมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยเฉพาะด้านสังคมที่แสดงถึงความเชื่อในความเท่าเทียมและคุณค่าทางสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าวัยรุ่นมีพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในระดับสูง เช่น การเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าเพศมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม โดยเพศหญิงมีทัศนคติและพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่สูงกว่าเพศชายในทุกมิติ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของวัยรุ่นในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเพื่อความยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาค่านิยมด้านความยั่งยืนและพฤติกรรมที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาพบว่าวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และแสดงพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในระดับสูง โดยเพศหญิงมีความโดดเด่นกว่าเพศชายในทุกมิติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบ โครงการเพื่อเสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมที่ยั่งยืนในกลุ่มวัยรุ่น เช่น การจัดแคมเปญออนไลน์ที่เน้นการเลือกซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม นอกจากนี้ ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ให้กับเพศชาย โดยเฉพาะในด้านผลกระทบจากการบริโภคต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดช่องว่างระหว่างเพศในเชิงพฤติกรรมที่ยั่งยืน สุดท้าย ควรนำข้อมูลนี้ไปพัฒนาโปรแกรมการศึกษาในโรงเรียนและชุมชน เพื่อปลูกฝังค่านิยมด้านความยั่งยืนให้แก่วัยรุ่นอย่างเป็นระบบและครอบคลุม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้พบว่าวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมในระดับสูง โดยเฉพาะหญิงแสดงความตระหนักและพฤติกรรมที่ยั่งยืนมากกว่าเพศชาย อย่างไรก็ตาม เพื่อขยายความเข้าใจและพัฒนาองค์ความรู้ในประเด็นนี้ การวิจัยในอนาคตควรเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคอย่างยั่งยืนในกลุ่มเพศชาย เช่น บทบาทของบรรทัดฐานทางสังคมและแรงจูงใจส่วนบุคคล นอกจากนี้ควรมุ่งวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลในการส่งเสริมความยั่งยืนในกลุ่มวัยรุ่น เพื่อระบุกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- Balundė, A., Perlaviciute, G., & Truskauskaitė-Kunevičienė, I. (2020). Sustainability in youth: Environmental considerations in adolescence and their relationship to pro-environmental behavior. *Frontiers in psychology*, 11, 582920.
- Betzler, S., and Kempen, R. (2024). Strengthening sustainable consumption behavior in high school students: Evaluation of an experiential training intervention targeting psychological determinants. *Environmental Education Research*, 1-19.
- Biasutti, M., and Frate, S. (2017). A validity and reliability study of the attitudes toward sustainable development scale. *Environmental Education Research*, 23(2), 214-230.
- Brundtland, G. H. (1985). World commission on environment and development. *Environmental policy and law*, 14(1), 26-30.
- Cochran, W. G. (1953). Matching in analytical studies. *American Journal of Public Health and the Nations Health*, 43(6_Pt_1), 684-691.
- Copeland, L. (2024). Exploring young consumers' perceptions towards sustainable practices of fashion brands. *Fashion, Style & Popular Culture*, 11(3-4), 527-553.
- Hosta, M., and Zabkar, V. (2021). Antecedents of environmentally and socially responsible sustainable consumer behavior. *Journal of Business Ethics*, 171(2), 273-293.
- Lee, J., and Cho, M. (2019). New insights into socially responsible consumers: The role of personal values. *International Journal of Consumer Studies*, 43(2), 123-133.

- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2021). Report on the Monitoring of Policy Recommendation Implementation in the State of the Environment Report 2021. <https://www.onep.go.th/ebook/soemonitorreport/soemonitorreport64.pdf>
- Saari, U. A., Damberg, S., Frömbing, L., and Ringle, C. M. (2021). Sustainable consumption behavior of Europeans: The influence of environmental knowledge and risk perception on environmental concern and behavioral intention. *Ecological Economics*, 189, 107155.
- Singh, A., and Panackal, N. (2017). Youth and sustainable development-overview, theoretical framework and further research directions. *International Journal of Process Management and Benchmarking*, 7(1), 59-78.
- Surmacz, T., Wierzbicki, B., Kuźniar, W., and Witek, L. (2024). Towards sustainable consumption: Generation z's views on ownership and access in the sharing economy. *Energies*, 17(14), 3377.
- Vlastelica, T., Kostić-Stanković, M., Rajić, T., Krstić, J., and Obradović, T. (2023). Determinants of Young Adult Consumers' Environmentally and Socially Responsible Apparel Consumption. *Sustainability*.

*****

ความเป็นผู้ประกอบการภายในองค์กรสำหรับบุคลากรของท่าอากาศยาน*

ปนัดดา เจริญศักดิ์¹ ฐตรฐ จำรูญกุล² จิรายุ พยนต์³ กรณัฐ สกฤตฤดี⁴

(วันที่รับบทความ: 26 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 7 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 19 พฤษภาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรอบแนวคิดความเป็นผู้ประกอบการภายในองค์กรสำหรับบุคลากรของท่าอากาศยานในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางการสังเคราะห์เนื้อหา จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 64 รายการ และแบบประเมินกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง โมเดลการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการภายในองค์กรสำหรับบุคลากรของท่าอากาศยาน ซึ่งทำการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดโมเดลการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการภายในองค์กรสำหรับบุคลากรของท่าอากาศยาน ประกอบด้วย การเป็นผู้ประกอบการภายใน 3 ด้าน มีองค์ประกอบคุณลักษณะ 16 ด้าน ได้แก่ 1.1) พฤติกรรม ประกอบด้วย 1.1.1) สร้างนวัตกรรม 1.1.2) การมีความคิดสร้างสรรค์ 1.1.3) การดำเนินงานเชิงรุก 1.1.4) การมองเห็นและใช้ประโยชน์จากโอกาส 1.1.5) การมองเห็นและใช้ประโยชน์จากโอกาส 1.1.6) การยอมรับความล้มเหลว 1.1.7) การสร้างเครือข่าย 1.2) คุณลักษณะ ประกอบด้วย 1.2.1) ทักษะ 1.2.2) ความสามารถ 1.2.3) การรับรู้สมรรถนะของตนเอง 1.2.4) การมีความรู้ส่วนบุคคล 1.2.5) การมีประสบการณ์ และ 1.3) ทักษะคิด ประกอบด้วย 1.3.1) ความสัมพันธ์กับองค์กร 1.3.2) แรงจูงใจ 1.3.3) ความพึงพอใจ 1.3.4) ความตั้งใจ 2) กรอบแนวคิดการบริการของท่าอากาศยาน ประกอบด้วย 9 ด้าน มี ได้แก่ 2.1) มาตรฐานความปลอดภัย 2.2) การจัดการจราจรทางอากาศ 2.3) การรักษาความปลอดภัย 2.4) การบริการผู้โดยสาร 2.5) การบริหารจัดการท่าอากาศยาน 2.6) สิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน 2.7) การกำหนดรหัสสนามบิน 2.8) บริการภาคพื้นดิน 2.9) ระบบการจัดการเหตุฉุกเฉิน

คำสำคัญ: ความเป็นผู้ประกอบการภายในองค์กร,

* บทความวิจัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹ อาจารย์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, E-mail: panadda@eau.ac.th

² อาจารย์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, E-mail: thatarot@eau.ac.th

³ อาจารย์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, E-mail: jirayu@eau.ac.th

⁴ อาจารย์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, E-mail: koranut@eau.ac.th

Intrapreneurial for Organizational Personnel in Airports*

Panadda Charoensak¹ Thatarot Chamroonkul² Jirayu Payon³ Koranut Sakulkrit⁴

(Received: January 26, 2025; Revised: May 7, 2025; Accepted: May 19, 2025)

Abstract

This research used Mixed methods research integrating both qualitative and quantitative research methods. This research aimed to explore the conceptual framework of intrapreneurship development for airport personnel in Thailand. The research instruments included a content synthesis table derived from a review of relevant literature comprising 64 items and an evaluation form on the research framework titled "Model for Developing Intrapreneurship in Airport Personnel." The framework was assessed for its suitability by a panel of five experts. Data analysis was conducted using statistical methods, including mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and content analysis

The study revealed that the conceptual framework for the intrapreneurship development model for airport 1) Intrapreneurial consists of three key dimensions with a total of 16 characteristics, 1.1) The behavioral dimension includes 1.1.1) innovativeness 1.1.2) creativeness 1.1.3) proactiveness 1.1.4) opportunity recognition 1.1.5) risk-taking 1.1.6) tolerance of failure and 1.1.7) networking. 1.2) the attribute dimension includes 1.2.1) skills, 1.2.2) abilities 1.2.3) perception of their own capabilities 1.2.4) personal knowledge, and 1.2.5) experience. Lastly, 1.3) the attitudinal dimension includes 1.3.1) relationship to the organization 1.3.2) motivation 1.3.3) satisfaction, and 1.3.4) intention. 2) Airport services covers 9 dimensions: 2.1) safety standards 2.2) air traffic management 2.3) security management 2.4) passenger services 2.5) airport management 2.6) environment and sustainability 2.7) airport code designation 2.8) ground services, and 2.9) emergency management systems.

Keywords: Intrapreneurial, Airports

---

* Research Article from Eastern Asia University

¹ อาจารย์ประจำ, Eastern Asia University, E-mail: panadda@eau.ac.th

² อาจารย์ประจำ, Eastern Asia University, E-mail: thatarot@eau.ac.th

³ อาจารย์ประจำ, Eastern Asia University, E-mail: jirayu@eau.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำ, Eastern Asia University, E-mail: koranut@eau.ac.th

---

Importance and Research Problems

The aviation industry is an industry with exponential growth, especially after the outbreak of the Coronavirus (COVID-19) in 2022. The aviation industry has recovered due to passenger demand, especially passengers from low-cost airlines. From the assessment of the aviation situation by Bank of Ayudhya on business/industry trends: air transport services in 2023-2025, the air transport business is expected to grow well. Both domestic and international passenger transport will grow in line with the recovery of the tourism sector. Freight transport services are gradually recovering in line with economic activities. Meanwhile, price competition is likely to become more intense amidst the burden of business recovery and costs that are likely to increase in line with energy prices (Sathapongpakdee, 2022). Due to the intensifying competition in business (Kuratko et al., 2011:8), it is explained that for a business to be successful, each organization must try to reduce costs, improve product quality, and continuously develop the quality of customer service in order to stay in the market. Therefore, each organization should focus on creating entrepreneurs within the organization to create new products or services to the market for sale to existing or new customers in order for the organization to have sustainable business results. As a result, the demand for personnel to meet the needs of the industry has also increased. From the perspective of entrepreneurs, it is found that personnel must be developed to support the growth of the industry. Educational institutions and private companies have been continuously implementing this (Office of the National Higher Education, Science, Research and Innovation Policy Council, 2021). This is a challenge in developing human resources to meet the needs of the aviation industry, which is in line with the 20-year Thailand Industry Development Strategy 4.0 (2017 - 2036) developed by the Ministry of Industry as a framework for driving the development of the Thai industrial sector over the next 20 years according to the Thailand 4.0 development framework, which consists of 3 strategies: 1) Reforming Thai industries into industries driven by intelligence; 2) Reforming the industrial ecosystem to support industries driven by intelligence; and 3) Connecting Thai industries with the global economy. Promoting the grassroots economy and entrepreneurial society is one strategy under Strategy 1 to develop entrepreneurs at all levels to have an entrepreneurial mindset, which will be an important strategy for developing various industries, not just business owners. Having these characteristics will be a key to enabling businesses to smoothly overcome any changes. Therefore, in preparing organizations in the aviation industry, especially airport management that must manage costs and face the current changes, it is necessary to have a personnel development approach that must come from analyzing the environment and various changes. One of the personnel development approaches is to create entrepreneurs within the organization, which is accepted

by many scholars that it can help organizations have better performance and sustainable competitiveness. Entrepreneurship within the organization can be done in the form of creating a new business or making changes within the organization. The organization can develop entrepreneurship in employees, support the creation of new innovations, create an entrepreneurial atmosphere in the organization, and create a team of entrepreneurs who are not affiliated with any agency (Kulkalyuenyong, 2018).

Therefore, this research is part of the research on the model of developing entrepreneurship within the organization for airport personnel, which studies the framework of entrepreneurship within the organization and the framework of airport management as a guideline for developing a model to develop entrepreneurship development within the organization for airport personnel that matches the future work skills that the aviation industry needs and is consistent with future changes in the world.

Research Objective

To study the framework of Intrapreneurship for airport personnel.

Literature Review

This research is a study of concepts, theories and related research from books, textbooks, academic articles, research, and internet databases both domestically and internationally. There are 2 concepts as follows:

1. Intrapreneurship: Study of concepts and important matters related to the concept of entrepreneurship within organizations, including concepts about entrepreneurship, concepts about intrapreneurship, concepts of intrapreneurship, and creating Intrapreneurship.

2. Airport Services: Study of concepts and important matters related to airport management, including the meaning of airports, types of airports, airport services, and aviation service standards.

Research Methodology

Research type

This study is mixed methods research. The research is divided into four stages, with qualitative research in stages 1-3 and quantitative research in stage 4 as follows:

Stage 1: Design tools for researching information, using content synthesis, including internal entrepreneurial frameworks and airport service concepts.

Stage 2: Research the documents and review the relevant literature. Collect information from the documents by studying the theoretical concepts in books, textbooks, academic articles, research articles, Internet databases, as well as domestic and foreign research related to the concept of internal entrepreneurship and airport service. The research framework is as follows:

1. Documents related to the concept of entrepreneurship within the organization include:

1.1 The concept of entrepreneurship (Theeravanich, 2006; Lassen et al., 2006; Drucker, 2007)

1.2 The concept of intrapreneurship (Kuratko, et al., 1990; Covin, and Slevin, 1991; Zahra, 1991; Covin, and Miles, 1999; Hitt, et al., 2001; Ucbasaran, et al., 2001; Hornsby, et al., 2002; Antoncic, and Hisrich, 2003; Reynolds, et al., 2004, as cited in Belinda, et al., 2007; Bhardwaj, and Momaya, 2006; Belinda, et al., 2007)

1.3 Entrepreneurial concept in organization (Pinchot, 1985; Lumpkin, and Dess, 1996; Antoncic, and Hisrich, 2003; Covin, and Miles, 1999; Williams, and Wood, 2015; Lechner, et al., 2016; Nissan, et al., 2016; Urban, and Aparicio, 2016; Lucas, et al., 2016; Gorgievski, et al., 2017; Arend, et al., 2017; Hughes, et al., 2017; Newbert, and Tornikoski, 2018; Randolph-Seng, et al., 2019; Zhao, and Ha-Brookshire, 2019; Freiling, and Baron, 2020; Kraus et al., 2020; Brem, et al., 2020; Gielnik, et al., 2020; Ryan, and Deci, 2020; Morris, et al., 2021; Suarez, and Hechavarria, 2021; Guzmán and Santos, 2021; Urban, and Ratsimanetrimanana, 2022)

1.4 Creating entrepreneurship within organizations (Kreiser, et al., 2002; Henione, and Korvela, 2003; Morris, et al., 2008; Fox, 2008; Kuratko, 2009; Mehta, and Gupta, 2014)

2. Documents related to the airport service concept include:

2.1 Definition of airport (Office of the Council of State, 2003; Jittangwattana, 2008; Office of the Council of State, 2010)

2.2 Type of airport (Thai Encyclopedia for Youth, 1997)

2.3 Airport services (Thai Encyclopedia for Youth, 1997)

Stage 3: Analyze the data obtained in the document research by using data synthesis of content analysis and frequency analysis.

Stage 4: evaluate the applicability of the research conceptual framework. Assess the applicability of the conceptual framework of the study reviewed by experts, as follows:

1. Using the research framework of Step 2, identify the key issues in the conceptual frameworks of intrapreneurship and airport services, which provide primary information for 5 individuals. The selection criteria are as follows: (1) knowledge and expertise of entrepreneurs within the organization. (2) having knowledge and expertise in airport services to evaluate the appropriateness of the research framework.

2. Experts collect estimated data, evaluate the appropriateness of the research framework, and provide opinions on the intrapreneurship framework, airport service framework, and other recommendations in the recommendations.

Data and Target Group

Data sources and research samples are divided into 2 parts:

1. Related literature, including theories from books, academic articles, research articles, and both domestic and international research on the concept of entrepreneurship in organizations or intrapreneurship and airport service concepts, totaling 64 items.
2. The informants consisted of 5 experts in entrepreneurship in organizations and airport service. Purposive technique was used according to the qualifications and work experience that were consistent with the conceptual research framework, namely 2 experts in intrapreneurship and 3 experts in airport services.

Research Tools

The research tools used in the research were divided into 2 parts:

1. A form to synthesize the content of the concept of intrapreneurship and the concept of airport services.
2. A form to evaluate the conceptual framework on the model for developing entrepreneurship within organizations for airport personnel.

Data Collection

1. Study and review relevant literature, including theories from books, academic articles, research, databases from the internet, and various research both domestically and internationally on the concept of entrepreneurship in organizations and the concept of airport services. Data analysis in this step uses content analysis, summarizes the main points and arranges the items by analyzing the frequency and analyzing the content into categories, and summarizes them into a list of synthesis of relationships and summarizes them as a conceptual framework for the research.
2. Collect quantitative data from 5 experts in the areas of entrepreneurship in organizations and airport services for the evaluation of the conceptual framework. The data collection steps are as follows: (1) Coordinate with experts to request permission to make an appointment to evaluate the conceptual framework. (2) Let experts evaluate the conceptual framework by collecting quantitative data using the conceptual framework evaluation form, and experts check the appropriateness, coverage, and content validity of the data, including providing suggestions in the open-ended questions.

Data Analysis

This research is mixed method research. It is a qualitative data collection. The data analysis method uses frequency and content analysis from various sources to create a research framework from studying documents and reviewing related literature. The data is analyzed by using the appropriateness and feasibility assessment form of the conceptual framework to analyze the appropriateness using the mean ($\bar{X}$) Standard Deviation (S.D.) and analyze the suggestions by content analysis to evaluate the appropriateness of the conceptual framework from experts.

Summary of Research Results

From the research, the research results can be summarized into 3 parts as follows:

Part 1: Study of documents and related research

The study analyzed entrepreneurship in organizations and airport services to develop a conceptual framework for enhancing entrepreneurship among airport personnel. The framework details are as follows:

1. Intrapreneurship in this research is the ability of personnel in the organization to develop innovations in the form of new products, services or work processes, as well as to systematically improve or upgrade existing products, services or work processes. The objectives are to increase the efficiency of operations, promote the organization's economic growth in the long term, and increase the organization's competitiveness in the context of sustainable business changes. There are 3 main groups of components: (1) behavior, (2) personal characteristics, and (3) attitudes.

Table 1 shows the characteristics of entrepreneurship in the organization. There are 3 main groups of components: behavior, personal characteristics, and attitudes.

Components	Intrapreneurship Framework
Behavior	1. Innovativeness / Creativeness 2. Proactiveness 3. Opportunity recognition / exploitation 4. Risk-taking / tolerance of failure 5. Networking
Characteristics	1. Skills / Abilities 2. Perception of their own capabilities 3. Personal knowledge 4. Past experience

Components	Intrapreneurship Framework
Attitudes	1. Relation to the organization 2. Motivation 3. Satisfaction 4. Intention

2. Airport services in this research, services are the main mission of the airport, which is a licensed airport or temporary takeoff and landing area for aircraft under the authority of the Airports of Thailand, as follows: 1) Facilities, 2) Services provided by the airport without charge to users, 3) Services for passengers' enjoyment or Amenities

Part 2: Expert evaluation of the appropriateness of the research framework

Based on the evaluation of the appropriateness of the conceptual framework draft by 5 experts (i.e. experts with expertise in intrapreneurs and airport services), the analysis results of the conceptual framework are as follows:

1. The suitability evaluation of the internal entrepreneurship framework in section shows that the internal entrepreneurship framework is generally the most suitable ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.425) The highest appropriateness was in the aspect of entrepreneurial attitude, which had the highest average value ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.308), followed by entrepreneurial characteristics, which had the highest average value ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.444), and behavior, which had the highest average value ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.476), respectively.

2. The results of the evaluation of the appropriateness of the airport service conceptual framework found that the airport service conceptual framework Overall, the suitability was at a high level ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.594). The highest suitability was for the service provided by the airport, with an average value at a high level ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.837). Next was the service that provided enjoyment to passengers without the user having to pay, with an average value at a high level ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.447) and facilities, with an average value at a high level ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.447), respectively.

3. From the synthesis of additional opinions and suggestions related to the conceptual framework of the experts, it was found that the consensus was on the draft conceptual framework. The additional suggestions are as follows:

1) The concept of entrepreneurship within the organization: (1) The definition of entrepreneurship within the organization should be revised to include Entrepreneurship in Organization, which should be

more meaningful than the characteristics of general employees in the organization. (2) Characteristics should be clearly separated, such as innovation/creativity, risk-taking/tolerance of failure.

2) The concept of airport service: (1) Airport service will be related to passengers, pilots, and cargo transportation, which must have the same guidelines in all 193 countries. (2) Therefore, service provision should focus on compliance with the established standards, namely, The International Civil Aviation Organization (ICAO), The International Air Transport Association (IATA), Federal Aviation Administration (FAA), and The Civil Aviation Authority of Thailand (CAAT).

Table 2 shows the analysis of airport service criteria.

Airport Services	Airport Management Standards			
	ICAO (Annexes)	IATA (Recommended Practices)	FAA (Federal Aviation Regulations)	CAAT (Civil Aviation Authority of Thailand)
Safety standards	Annex 14: Aerodrome Design and Operations	Safety management systems (SMS)	Part 139: Certification of Airports	CAAT Safety Management Regulations
Air traffic management	Annex 11: Air Traffic Services	Procedures for effective scheduling	Part 65: Air Traffic Control Tower Operators	CAAT Air Traffic Service Requirements
Security management	Annex 17: Security	Security screening guidelines	Part 107: Security in Airports	Airport Security Regulations
Passenger services	Annex 9: Facilitation	Passenger Service Levels (SLA)	Advisory Circulars on Passenger Facilities	CAAT Passenger Service Standards
Airport management	Annex 14 & Annex 19: Safety Management Systems	Airport operations management practices	Part 139 & Advisory Circulars	Airport Management Practices
Environment and sustainability	Annex 16: Environmental Protection	Green Airport Initiatives	FAA's Airport Sustainability Programs	CAAT Environmental Measures
Airport code designation	ICAO 4-letter airport code	IATA 3-letter airport code	FAA LID	using codes based on ICAO and IATA standards
Ground services	Annex 14 & Ground Handling Manuals	IATA Ground Operations Manual (IGOM)	Advisory Circulars for Ground Handling	CAAT Ground Operations Guidelines

Airport Services	Airport Management Standards			
	ICAO (Annexes)	IATA (Recommended Practices)	FAA (Federal Aviation Regulations)	CAAT (Civil Aviation Authority of Thailand)
Emergency management systems	Annex 14: Emergency Planning	Contingency and crisis management guidelines	FAA's Emergency Response Procedures	CAAT Emergency Management Plan

Part 3: The complete conceptual framework of intrapreneurship for airport personnel

The results of the evaluation of the appropriateness of the conceptual framework received from experts were used to improve the conceptual framework to be a complete conceptual framework as follows:

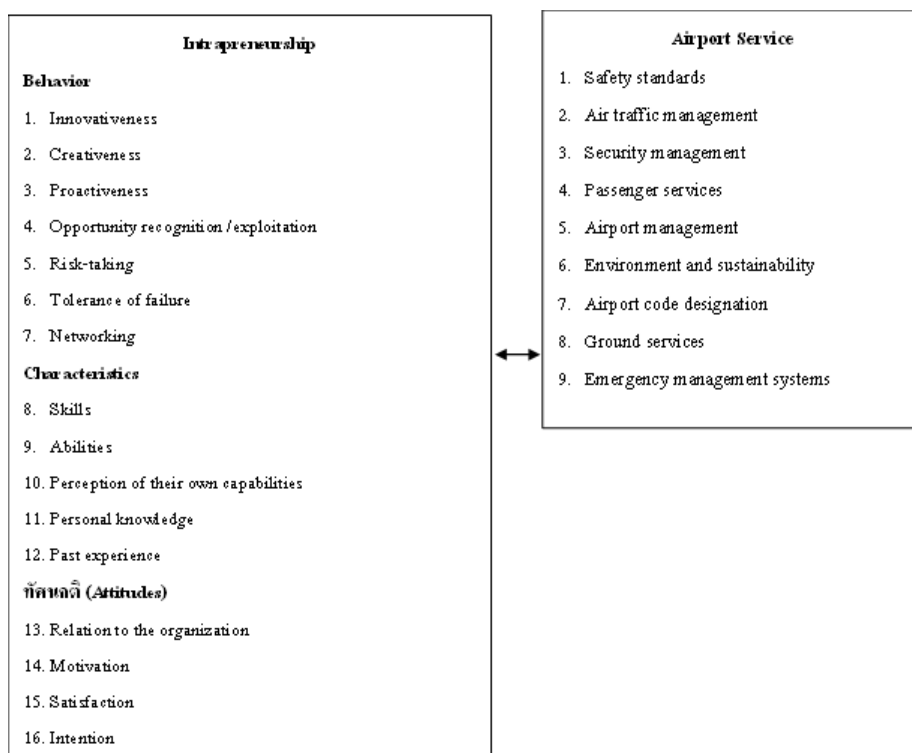

Figure 1. Research conceptual framework

The complete framework of entrepreneurial skills for airport personnel consists of:

1. Intrapreneurship framework refers to the ability of personnel within the organization to develop innovations in the form of new products, services or work processes, as well as to improve or upgrade existing products, services or work processes for airport services according to international standards. It is divided into 3 main groups and 16 subgroups.

1.1 Behavior, work ability and expression of moral courage, ethics with a sense of social responsibility, consisting of: 1) Innovativeness, 2) Creativeness, 3) Proactiveness, 4) Opportunity recognition /exploitation, 5) Risk taking, 6) Tolerance of failure and 7) Networking

1.2 Personal characteristics refer to the characteristics of an individual that affect behavior, decision-making, and work performance. These characteristics are important factors that help determine the potential and success of individuals in organizations or various business contexts. They include: 1) Skills, 2) Abilities, 3) Perception of their own capabilities, 4) Personal knowledge and 5) Past experience

1.3 Attitude refers to a set of thoughts, feelings, and behaviors that a person has towards something, such as work, organizations, or various situations, which influence how a person responds and makes decisions. Attitudes can be both positive and negative, and play an important role in a person's motivation, satisfaction, and work performance, consisting of 1) Relationship to the organization, 2) Motivation, 3) Satisfaction and 4) Intention

2. Airport service refers to the main business operations and services of the airport, which support the operation of users. The main services include passenger, pilot and cargo transportation. According to the international standards formulated by relevant organizations, it consists of nine aspects, including:

2.1) Safety standards, 2.2) Air traffic management, 2.3) Security, 2.4) Passenger service, 2.5) Airport management, 2.6) Environment and sustainability, 2.7) Airport code assignment, 2.8) Ground services and 2.9) Emergency management system

Both conceptual frameworks will lead to the exploration of the current and desired conditions of intrapreneurship for airport personnel in order to analyze and apply the needs assessment results to further develop a model for developing intrapreneurship for airport personnel.

Discussion of Research Results

From this research, the findings were found on the conceptual framework of organizational entrepreneurship and the conceptual framework of airport services.

1. Conceptual Framework of Intrapreneurship

The research found that organizational entrepreneurship plays an important role in increasing competitiveness and effective airport management. It consists of three main components: (1) entrepreneurial behavior, (2) personal characteristics, and (3) attitude, which is consistent with the research of Antoncic and Hisrich (2003) who stated that organizational entrepreneurship is an important factor in stimulating

innovation and organizational growth. In terms of (1) organizational entrepreneurial behavior, it was found that airport personnel must have creativity, risk-taking, and opportunity vision, which is consistent with the concept of Kuratko et al. (1990) who indicated that organizations that encourage such behavior in their employees will be able to better adapt to competition and changes in the aviation industry. In addition, Lumpkin and Dess (1996) supported the statement that "Proactiveness" or proactive operations is an important factor that helps organizations maintain a competitive advantage. (2) Personal characteristics the research found that "skills" and "self-efficacy perception" are important components of airport personnel. This supports the findings of Hornsby et al. (2002) who stated that employees' awareness of their potential will lead to better decision-making and innovation within the organization. In addition, Fox (2008) proposed that skills development through continuous training is the key to creating internal entrepreneurs, and (3) personnel attitudes. The research results indicate that motivation and relationships with the organization play an important role in the success of internal entrepreneurship development, which is consistent with the study of Covin and Slevin (1991) who emphasized that having an "Entrepreneurial Orientation" or attitudes that promote entrepreneurship is an important factor that helps organizations be agile and can continuously drive innovation.

The results of the study are in the same direction as the work of Morris et al (2008) who stated that promoting internal entrepreneurship can help organizations adapt effectively to economic and technological changes. In the context of the aviation industry, this research reinforces the idea that "airports that develop internal entrepreneurship will be able to increase their competitiveness and provide excellent service." This is consistent with the results of the study by Cheng Tseng and Chien-Chi Tseng (2019) who indicated that developing an "Entrepreneurial Culture" in aviation-related organizations will improve service quality and passenger satisfaction.

2. Conceptual framework of airport service

The research results on the conceptual framework of airport services show that there are nine main components: (1) safety standards; (2) air traffic management; (3) security; (4) passenger service; (5) Airport management; (6) Environment and sustainability; (7) Formulation of airport rules; (8) ground services; (9) Emergency management system, each component plays an important role in improving the airport service quality, and helps to meet the international standards set by international aviation organizations (such as the International Civil Aviation Organization (ICAO), the International Air Transport

Association (IATA), the Federal Aviation Administration (FAA) and the Civil Aviation Authority of Thailand (CAAC). Among them, (1) the safety standards confirm that airports need to implement the safety standards stipulated in ICAO Annex 14 (Air Traffic Design and Operation) and FAA Safety Management System (SMS) standards, which is an important factor to reduce aviation accidents. Brent's work (2020) emphasizes that "an airport with high safety standards will help enhance passenger confidence and improve the efficiency of the aviation industry." (2) The research of air traffic management points out that effective air traffic management is the core of the airport, and a flight control system that can adapt to the increase of flight volume is needed. Hecheng's work (2019) pointed out that "digital technology is used in management. Kurakit and Covin (2008) pointed out that "adopting the principle of system management will help the airport adapt to the changes in the aviation industry in a sustainable way." (6) The study of environment and sustainability emphasizes the importance of "green airport" or environment-friendly airport. Airports must comply with the work of Hornsby and others in ICAO Annex 16 (Environmental Protection) to minimize the impact on the environment. (2002) It is emphasized that developing airports in a sustainable way will increase the economic and social value of the aviation industry. (7) ICAO and IATA have formulated airport code standards to make their operation universal and to verify flight data accurately. Lumpkin & dess(1996) argues that a perfect standard system is helpful to improve the accuracy of airport management. (8) Ground services (ground services), such as kurko handling, refueling and aircraft services, have played an important role in improving airport operation efficiency pointed out that "developing technologies to support ground services will help improve the operational efficiency of airports and reduce costs." (9) Emergency management system. Emergency management is one of the factors that ICAO requires airports to make clear emergency plans to deal with emergencies such as air accidents or natural disasters. Antoncic and Hisrich (2003) pointed out that safety preparation is a factor to improve the trust of passengers and airlines.

The results show that the Conceptual Framework of Airport Service contains all the comprehensive elements needed for effective airport management. This study confirms the views of ICAO, IATA, FAA and CAAC that the improvement of airport service quality must be carried out simultaneously with safety standards, effective management and environmental sustainability. This result is consistent with the work of Bulent (2020), Cheng and Tseng (2019) and Morris et al (2008), who emphasized that the development of "entrepreneurial culture" and the use of technology can improve the efficiency of airports and promote the long-term competitiveness of aviation industry.

Suggestion**General recommendation**

1. Organizational managers can adopt a conceptual framework to develop intrapreneurial within the organization, so as to develop the functional characteristics of staff according to the mission of the organization.

2. Professors, researchers and scholars in the field of education can bring the conceptual framework of research to the peak of knowledge, which can be applied to the development of intrapreneurial research, so as to produce graduates and meet the future job skills required by the labor market.

Suggestions for follow-up research

1. This paper studies the necessity of the development of airport personnel's intrapreneurship, and based on the concept of intrapreneurship, studies the current situation of the desirability of airport personnel's service.

2. By putting forward the characteristics of new airport human resources development, the enterprise intrapreneurship development model of airport human resources development is developed.

Reference

- Alvarez, S. A., Barney, J. B., and Anderson, P. (2022). Knowledge, decision making, and the creation of entrepreneurial opportunities. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 46(1), 78-95.
- Antonicic, B., and Hisrich, R. D. (2003). Clarifying the intrapreneurship concept. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 10(1), 7-24.
- Arend, R. J., Patel, P. C., and Park, H. D. (2017). Explaining enterprising tendencies: The roles of perceived risks, resources, and innovation. *Small Business Economics*, 48(1), 101-116.
- Baum, J. R., Bird, B. J., and Singh, S. (2019). The practical value of entrepreneurial experience: An evaluation of the evidence. *Journal of Small Business Management*, 57(2), 274-298.
- Brem, A., Maier, M., and Wimschneider, C. (2020). Competitive advantage through innovation: A systematic literature review on the relation between innovation and sustainable performance. *Journal of Cleaner Production*, 123(1), 91-105.
- Bulent, G. (2020). The role of airport service quality in passengers' satisfaction and behavioral intentions: A study on Istanbul Airport. *Journal of Air Transport Management*, 89, 101885.

- Chang, J. (1998). The evolution of China's township and village enterprises into shareholding companies. *China Economic Review*, 9(3), 283–298.
- Cheng Tseng, W., and Chien-Chi Tseng, K. (2019). Corporate entrepreneurship and organizational innovation: A study of Taiwanese firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 43(5), 923-948.
- Cheng, T., and Tseng, C.-C. (2019). The influence of organizational culture on entrepreneurial orientation and firm performance in the airline industry. *Journal of Air Transport Management*, 77, 10-20.
- Civil Aviation Authority of Thailand. (2025). *Guidelines for Thailand's aviation standards*. Retrieved May 24, 2025, from <https://www.caat.or.th>
- Covin, J. G., and Miles, M. P. (1999). Corporate entrepreneurship and the pursuit of competitive advantage. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 23(3), 47-63.
- Covin, J. G., and Slevin, D. P. (1991). A conceptual model of entrepreneurship as firm behavior. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(1), 7-25.
- Drucker, P. F. (2007). *Innovation and entrepreneurship: Practice and principles*. Harper Business.
- Federal Aviation Administration. (2025). *Regulations and policies for U.S. aviation*. Retrieved May 24, 2024, from <https://www.faa.gov>
- Freiling, J., and Baron, R. A. (2020). Entrepreneurial risk-taking and tolerance for ambiguity: A conceptual and empirical exploration. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(4), 847-864.
- Gielnik, M. M., Uy, M. A., Funken, R., and Bischoff, K. M. (2020). Boosting and sustaining passion: A long-term perspective on how perceived skill utilization promotes entrepreneurial passion. *Journal of Applied Psychology*, 105(7), 753-767.
- Gorgievski, M. J., Stephan, U., Laguna, M., and Moriano, J. A. (2017). Predicting entrepreneurial motivation, effort, and success: A longitudinal study. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 90(1), 1-22.
- Guzmán, J., and Santos, F. J. (2021). The entrepreneurial intention: A systematic review and research agenda. *Small Business Economics*, 56(3), 1325-1349.
- Henione, B., and Korvela, P. (2003). Corporate entrepreneurship: A strategic and structural perspective. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 3(5–6), 525–537.

- Hornsby, J. S., Kuratko, D. F., and Zahra, S. A. (2002). Middle managers' perception of the internal environment for corporate entrepreneurship: Assessing a measurement scale. *Journal of Business Venturing*, 17(3), 253-273.
- Hughes, M., Hughes, P., and Morgan, R. E. (2017). Exploitative innovation and entrepreneurial orientation: Evidence from China. *Journal of Business Research*, 78, 141-150.
- Hulsink, W., Lockett, A., and Tidd, J. (2019). Entrepreneurial intention and venture creation: The moderating role of action orientation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 43(2), 123-140.
- International Air Transport Association. (2025). *Global aviation trends 2025*. Retrieved May 24, 2024, from <https://www.iata.org>
- Jittangwattana, B. (2008). *Airline business*. Bangkok, Thailand: Thai Travel Book Center. (In Thai).
- Kraus, S., Burtscher, J., Vallaster, C., and Angerer, M. (2020). Sustainable entrepreneurship orientation: A reflection on status-quo research on factors fostering sustainable innovation. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(6), 1381-1399.
- Kulkalyuenyong, P. (2018). Strategies in building corporate entrepreneurship. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 4(1), 1-11. (In Thai).
- Kuratko, D. F. (2011). Entrepreneurship theory, process, and practice in the 21st century. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 13(1), 8-17.
- Kuratko, D. F., Montagno, R. V., and Hornsby, J. S. (1990). Developing an intrapreneurial assessment instrument for an effective corporate entrepreneurial environment. *Strategic Management Journal*, 11(5), 49-58.
- Lechner, C., Gudmundsson, S. V., and Schmid, T. (2016). Firm, industry, and strategy influences on successful business exit. *Journal of Business Venturing*, 31(2), 195-218.
- Liguori, E., Bendickson, J. S., McDowell, W. C., and Peters, R. (2020). The role of skills, competencies, and abilities in entrepreneurship: A meta-analysis. *Journal of Small Business Management*, 58(4), 703-729.
- Lucas, K., Snyder, K., and Edgar, L. D. (2016). Organizational learning as a resource for entrepreneurial success: A structural equation modeling analysis. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 23(1), 153-166.
- Lumpkin, G. T., and Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.

- Mehta, R., and Gupta, P. (2014). Corporate intrapreneurship and innovation: The road ahead. *Journal of Business Strategy*, 35(6), 26-32.
- Morris, M. H., Kuratko, D. F., and Covin, J. G. (2008). *Corporate entrepreneurship and innovation: Entrepreneurial development within organizations*. South-Western Cengage Learning.
- Morris, M. H., Webb, J. W., Fu, J., and Singhal, S. (2021). A grounded model of entrepreneurial success. *Journal of Business Research*, 124, 192-204.
- Newbert, S. L., and Tornikoski, E. T. (2018). Resources and motivation in corporate entrepreneurship: Linking path dependency and social embeddedness. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 42(3), 345-370.
- Nissan, E., Galindo, M. Á., and Picazo, M. T. (2016). Drivers of entrepreneurial intentions: Effects of motivation and trust. *Journal of Innovation & Knowledge*, 1(1), 16-25.
- International Civil Aviation Organization. (2025). *Safety guidelines for international aviation*. Retrieved May 24, 2024, from <https://www.icao.int>
- Office of the Council of State. (2010). *Air Navigation Act*, B.E. 2497 (1954). Bangkok: Author. (In Thai).
- Office of the National Higher Education, Science, Research and Innovation Policy Council. (2021). *Higher education plan for human resource development of Thailand, 2021–2030*. Retrieved May 24, 2024, from https://www.nxpo.or.th/th/wp-content/uploads/2022/02/ร่าง-กรอบนโยบายและยุทธศาสตร์-อววน_Sep2021.pdf (In Thai).
- Randolph-Seng, B., Mitchell, R. K., Valsania, S. E., and MacMillan, I. C. (2019). Entrepreneurial decision making and the role of self-perceived agency. *Journal of Business Venturing Insights*, 11, e00119.
- Ryan, R. M., and Deci, E. L. (2020). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Sathapongpakdee, P. (2022). *Industry Outlook 2022-2024: Road Freight Transportation Service*. Retrieved May 24, 2024, from <https://www.krungsri.com/en/research/industry/industry-outlook/logistics/road-freight-transportation/io/road-freight-transportation-2022-2024>. (In Thai).
- Suarez, R., and Hechavarria, D. M. (2021). Entrepreneurial networks and venture performance: A dynamic network analysis. *Journal of Business Research*, 128, 395-406.

Thai Encyclopedia. (1997). *Thai Encyclopedia for Youth, Volume 22*. Bangkok: Rung Sin Printing.
(In Thai).

Theeravanich, A. (2006). *Entrepreneur*. Nonthaburi: Mother Boss Packaging. (In Thai).

Urban, B., and Aparicio, S. (2016). Entrepreneurship research in South Africa: Current trends and future opportunities. *Africa Journal of Business Management*, 10(8), 192-203.

Urban, B., and Ratsimanetrimanana, P. (2022). Entrepreneurial orientation and firm performance in the South African tourism industry. *Tourism Management Perspectives*, 41, 100889.

*****

การเสริมสร้างความเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักศึกษา โดยใช้กิจกรรม The Connectivity Logistics เป็นเครื่องมือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*

เมธิ วิเชียรสรรค์¹ วันวิสา ด่วนตระกูลศิลป์²
ศจี พัฒนาเฟื่องฟู³ ปฎิภัทร์ กี่สุน⁴ มณีนันท์ ทองสมุทร⁵

(วันที่รับบทความ: 28 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 19 พฤษภาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 20 พฤษภาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม The Connectivity Logistics 2) วิเคราะห์ผลของกิจกรรมต่อการเสริมสร้างความเข้าใจเรื่อง SDGs ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ 3) สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกิจกรรมดังกล่าวในการส่งเสริม SDGs กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม ทั้ง 3 แห่ง กรุงเทพมหานคร วิทยาเขตชลบุรี และวิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 100 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงผสมผสานทั้งเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถามวัดความเข้าใจ SDGs จำนวน 10 ข้อ (Pre-test และ Post-test) และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมจำนวน 15 ข้อ และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มนักศึกษา 7 คน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ของนักศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (คะแนนเฉลี่ยก่อนกิจกรรม 6.23 คะแนน และหลังกิจกรรม 8.12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10) แสดงถึงการพัฒนาความรู้และความเข้าใจที่ดีขึ้น ส่วนการประเมินความคิดเห็นพบว่าค่าเฉลี่ยในทุกด้านอยู่ในระดับ “มาก” (ช่วงค่าเฉลี่ย 4.06-4.35 จากคะแนนเต็ม 5) โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในชุมชน นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกยืนยันว่า กิจกรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ เพิ่มความตระหนักรู้ และเสริมบทบาทของนักศึกษาในการขับเคลื่อนสังคมอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์ผลสอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สะท้อนคิด และประมวลผลเพื่อพัฒนาความเข้าใจซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีกับการนำไปใช้จริง นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมยังยึดตามกรอบแนวคิดของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งเน้นความบูรณาการของมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจอย่างเป็นองค์รวม

คำสำคัญ: เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, การพัฒนาที่ยั่งยืน, กิจกรรมภาคสนาม, นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

* บทความวิจัย วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹ อาจารย์, วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม, E-mail: matee.vi@spu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม, E-mail: wanwisa.du@spu.ac.th

^{3,4,5} วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Enhancing University Students' Understanding of Sustainable Development Goals (SDGs) through Participatory Learning with the Connectivity Logistics Activity*

Matee Vicheansan¹ Wanwisa Duantrakoonsil²

Sajee Pattanafuengfo³ Patiphat Keesoon⁴ Maneerat Thongsamut⁵

(Received: April 28, 2025; Revised: May 19, 2025; Accepted: May 20, 2025)

Abstract

This objectives of this research were to: 1) examine the level of students' understanding of the Sustainable Development Goals (SDGs) before and after participating in the "The Connectivity Logistics" activity, 2) analyze the effects of the activity on enhancing SDG-related understanding through participatory learning, and 3) explore students' opinions regarding the effectiveness of the activity in promoting the SDGs. The sample group consisted of 100 undergraduate students from the College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University, across three campuses: Bangkok, Chonburi, and Khon Kaen. The research employed a mixed-methods approach, including quantitative data collection via a 10-item SDG comprehension questionnaire (pre-test and post-test), a 15-item opinion survey on the activity, and qualitative data from in-depth interviews with seven students.

The findings revealed the level of understanding of students of the SDGs, with mean scores increasing from 6.23 before the activity to 8.12 after the activity (out of 10). The evaluation of student opinions indicated high levels of satisfaction across all dimensions (mean scores ranging from 4.06 to 4.35 out of 5), particularly in experiential learning in community settings. In-depth interviews confirmed the activity's role in inspiring students, raising awareness, and empowering them to contribute to sustainable societal development. The results align with Kolb (1984) theory of experiential learning, which emphasizes hands-on practice, reflection, and cognitive processing to enhance understanding. This approach bridges the gap between theoretical knowledge and practical application. Moreover, the activity was designed in accordance with the SDG framework, which promotes integrated environmental, social, and economic dimensions.

Keywords: Sustainable Development Goals (SDGs), Participatory Learning, Sustainable Development, Field Activities, Higher Education Students

* Research Article from College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University

¹ Lecturer, College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University, E-mail: matee.vi@spu.ac.th

² Assistant Professor, College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University, E-mail: wanwisa.du@spu.ac.th

^{3,4,5} College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เพื่อยุติปัญหาความยากจน ปกป้องสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองอย่างทั่วถึงภายในปี พ.ศ. 2573 (United Nations, 2015) โดยเยาวชนและนักศึกษาได้รับการยกย่องว่าเป็นกลุ่มพลังสำคัญในการขับเคลื่อน SDGs สู่ความสำเร็จ (UNESCO, 2014; 2022) ในบริบทของประเทศไทย แนวโน้มการขับเคลื่อน SDGs ในระดับอุดมศึกษากำลังได้รับการสนับสนุนมากขึ้นจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และเครือข่ายมหาวิทยาลัยยั่งยืน ซึ่งเริ่มมีการผลักดัน “SDGs Curriculum Integration” เพื่อบูรณาการเนื้อหาความยั่งยืนเข้ากับรายวิชา และกิจกรรมพัฒนานักศึกษาตลอดทั้งหลักสูตร กิจกรรมลักษณะเดียวกับ The Connectivity Logistics หากได้รับการพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของ “วิชาศึกษาทั่วไป” หรือกิจกรรมภาคบังคับ แนวทางนี้ยังช่วยสนับสนุนเป้าหมายของนโยบายระดับชาติ เช่น “แผนพัฒนาการอุดมศึกษาเพื่อความยั่งยืน พ.ศ. 2566-2570” ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องมีบทบาทในการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาให้นักศึกษาให้มีส่วนร่วมในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ทั้งนี้ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเยาวชนและนักศึกษาเป็นกลุ่มพลังที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนเป้าหมายเหล่านี้สู่ความเป็นจริง ความรู้ ความสามารถในการเข้าถึงเครือข่าย และแนวทางแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมของคนรุ่นใหม่ถือเป็นองค์ประกอบจำเป็นในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในมิติด้านสิ่งแวดล้อมและการศึกษา เยาวชนมักเป็นผู้นำนักศึกษาในกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสังคมเชิงบวก ขณะเดียวกันระดับอุดมศึกษาก็มีบทบาทในการเสริมพลังดังกล่าว การศึกษาถือเป็นกลไกหลักของมหาวิทยาลัยในการสร้างคนรุ่นใหม่ให้ก้าวขึ้นมาเป็นกำลังสำคัญในการผลักดัน SDGs นักศึกษาในวัยมหาวิทยาลัยมีพลังและความคิดสร้างสรรค์สูง หากได้รับการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมนอกห้องเรียนที่มุ่งแก้ปัญหาโจทย์ด้านความยั่งยืน โดยมีมหาวิทยาลัยคอยส่งเสริมองค์ความรู้ ทรัพยากร และคำปรึกษาแล้ว นักศึกษาที่จะมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการเตรียมตนเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในอนาคต นั่นคือ นักศึกษาจะพร้อมเป็น “พลกำลัง” ที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยในฐานะสถานการศึกษาขั้นสูง มีบทบาทในการเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาให้สามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมกับการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ (Dewey, 1938; Kolb, 1984) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังพบความท้าทายหลายประการ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ที่ยังคลาดเคลื่อนระหว่างการรับรู้กับการปฏิบัติการขาดแรงจูงใจ (O'Brien and Sygna, 2013) อย่างไรก็ตาม การปลูกฝังแนวคิด SDGs ในกลุ่มนักศึกษาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือไม่ชัดเจนต่อเป้าหมายเหล่านี้

เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง ทั้งในแง่เนื้อหาสาระของ SDGs เองและการตีความระหว่างนักศึกษากับผู้สอนที่อาจไม่ตรงกัน ซึ่งมักเกิดจากการนำเสนอที่ขาดการปรับให้เข้ากับบริบทผู้เรียน และการขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความหมายของ SDGs กับบทบาทของตนเองได้อย่างลึกซึ้ง (Barth et al., 2007; Sterling, 2010; De Sousa, 2021) ส่งผลให้การขับเคลื่อน SDGs ผ่านทางการศึกษาเพื่อความยั่งยืน (Education for Sustainable Development – ESD) ในระดับอุดมศึกษา ยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วม และการบูรณาการอย่างเป็นระบบในหลักสูตร ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทักษะและเจตคติของผู้เรียนในการเป็นพลเมืองเพื่อความยั่งยืน (UNESCO, 2020; Filho et al., 2021)

เพื่อรับมือกับความท้าทายข้างต้น โครงการ The Connectivity Logistics จึงถูกจัดขึ้นโดยเน้นใช้กิจกรรมภาคสนามและการลงมือปฏิบัติจริงเป็นเครื่องมือหลักในการปลูกฝังแนวคิด SDGs ให้แก่นักศึกษา กิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการนี้ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของ SDGs และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการพัฒนา Soft Skills (ทักษะทางสังคม) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและการทำงานเป็นโครงการกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและทักษะที่จำเป็นต่อการส่งเสริม SDGs ยิ่งไปกว่านั้น การลงมือปฏิบัติผ่านโครงการ The Connectivity Logistics จึงนับเป็นตัวอย่างของการปลูกฝังแนวคิด SDGs

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม The Connectivity Logistics
2. เพื่อวิเคราะห์ผลของกิจกรรม The Connectivity Logistics ในการเสริมสร้างความเข้าใจเรื่อง SDGs ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกิจกรรมดังกล่าวในฐานะเครื่องมือการเรียนรู้ที่ส่งเสริม SDGs

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความรู้และความเข้าใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม The Connectivity Logistics
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยดำเนินการในพื้นที่ของวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพฯ วิทยาเขตชลบุรี และวิทยาเขตขอนแก่น โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม The Connectivity Logistics ในแต่ละแห่ง

3. ขอบเขตด้านเวลา การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินกิจกรรมวิจัยจะดำเนินการในช่วงเดือน มีนาคม ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งครอบคลุมระยะเวลาของการจัดกิจกรรม The Connectivity Logistics และการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นกรอบเป้าหมายการพัฒนา ระดับโลกที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดขึ้นจำนวน 17 เป้าหมาย ครอบคลุมมิติการพัฒนาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2015; UNESCO, 2014) โดยได้รับการรับรองในปี ค.ศ. 2015 เพื่อเป็น “การเรียกร้องให้ทุกประเทศร่วมกันดำเนินการยุติปัญหาความยากจน ปกป้องโลกของเรา และสร้างความมั่นคงมั่งคั่งให้กับประชาชนภายในปี 2030” เป้าหมายทั้ง 17 ประการนี้มีลักษณะ บูรณาการและ เกื้อหนุนกัน กล่าวคือ การดำเนินการในเป้าหมายหนึ่งย่อมส่งผลต่อเป้าหมายอื่นๆ และการพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องสร้างดุลยภาพระหว่างมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ตัวอย่างเป้าหมาย ได้แก่ การขจัดความยากจน (SDG1), การศึกษาที่มีคุณภาพ (SDG4), ความเท่าเทียมทางเพศ (SDG5), การรับมือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (SDG13) เป็นต้น ซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยรวม ทั้งนี้ “การศึกษา” ถูกระบุเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลัก (SDG4: Ensure Inclusive and Equitable Quality Education หรือ การศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมสำหรับทุกคน) ซึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ทั่วถึงและเสมอภาค รวมถึงการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักรู้และทักษะที่จำเป็น ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเน้นการมีบทบาทของผู้เรียนในการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ผ่านการปฏิบัติจริงและการสะท้อนคิด (Dewey, 1938; Freire, 1970; Kolb, 1984) แตกต่างจากวิธีสอนที่เน้น ผู้สอนเป็นศูนย์กลางซึ่งผู้เรียนมักนั่งฟังเฉย ๆ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนทุกคน ควรได้รับโอกาสในการเรียนรู้และการศึกษาที่สนับสนุนศักยภาพของตนเอง กล่าวคือ ทุกคนมีสิทธิที่จะ ประสบความสำเร็จในการเรียน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จึงควรออกแบบเพื่อความสำเร็จและการเสริมพลังผู้เรียน (Student Empowerment) โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในขั้นตอนต่าง ๆ ของการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การลงมือปฏิบัติ หรือการสะท้อนคิดต่อสิ่งที่เรียนรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมยังเน้นการให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดทบทวนการเรียนรู้ของตนเอง (Metacognition) ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนวิพากษ์และตั้งคำถามต่อวิธีการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม รวมถึงวิธีการ แก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียนไปพร้อมกัน หลักการสำคัญ

ของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Approach) และการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning) ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้สนับสนุน เช่น แนวคิดของ John Dewey ที่มองว่าการศึกษาคควรเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ตลอดจนแนวคิดของ Paulo Freire (1970) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างวิพากษ์วิจารณ์ต่อสังคมและไม่ใช่เป็นเพียงผู้รับความรู้ฝ่ายเดียว แนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมักจะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการได้ตอบและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ตัวอย่างเช่น การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา การระดมความคิดในชั้นเรียน การทำโครงงานกลุ่ม หรือการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมภาคสนามที่ผู้เรียนได้ไปมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจริง กิจกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงร่วมมือ (collaborative learning) ซึ่งผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน และช่วยกันสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

บทบาทของกิจกรรมนักศึกษาในการส่งเสริม SDGs และทักษะในศตวรรษที่ 21

กิจกรรมนักศึกษา (Student Activities) ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในรูปของกิจกรรมเสริมหลักสูตร (Co-Curricular Activities) หรือกิจกรรมนอกหลักสูตร (Extracurricular Activities) ล้วนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) พร้อมกับพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักศึกษาไปพร้อมกัน กิจกรรมเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของ โครงการจิตอาสาและบริการสังคม ชมรมหรือสโมสรนักศึกษา ค่ายอบรม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการการแข่งขันหรือประกวดนวัตกรรมเพื่อสังคม ตลอดจน โครงการวิชาการที่แก้ปัญหาจริงตามแนว SDGs เป็นต้น การที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมลงมือทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs จะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้เนื้อหา SDGs อย่างลงลึกและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงยิ่งขึ้น ผ่านประสบการณ์ตรงในการทำกิจกรรมและการเผชิญปัญหาจริงในชุมชน สร้างความเข้าใจที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับความท้าทายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น และตระหนักถึงบทบาทที่ตนเองสามารถช่วยแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาเหล่านั้นได้

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

Leal Filho et al. (2021) ศึกษาแนวทางการบูรณาการ SDGs ในสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการจัดทำโครงการเชิงปฏิบัติจริงสามารถส่งเสริมทักษะด้านความยั่งยืนของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

การพัฒนาการของงานวิจัยด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Hallinger and Chatpinyakooop (2019) ได้ทบทวนวรรณกรรมเชิงไบเบลิโอเมตริกในช่วงปี 1998-2018 เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับอุดมศึกษา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ผ่านโครงการและการทำงานร่วมกับชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจใน SDGs ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมจริง ช่วยกระตุ้นการตระหนักรู้และความมุ่งมั่นในการสนับสนุนเป้าหมายความยั่งยืน

กรอบแนวคิดเชิงระบบในการเชื่อมโยง SDGs กับผลลัพธ์การเรียนรู้

Kioupi and Voulvoulis (2020) นำเสนอกรอบแนวคิดเชิงระบบที่เชื่อมโยง SDGs เข้ากับผลลัพธ์ทางการศึกษา โดยเน้นว่าการเรียนรู้เชิงมีส่วนร่วมทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง กรอบแนวคิดนี้เสนอว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับเป้าหมาย SDGs หลายประการพร้อมกัน จะช่วยเพิ่มการตระหนักรู้ถึงระบบนิเวศทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมความยั่งยืนของนักศึกษา

Salas-Zapata and Cardona-Arias (2020) ทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมด้านความยั่งยืนของนักศึกษา พบว่ากิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงสามารถเพิ่มระดับความเข้าใจและจิตสำนึกด้าน SDGs ได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้เน้นถึงความสำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการลงมือทำ และสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองและประยุกต์แนวคิดความยั่งยืนในสถานการณ์จริง

กระบวนการบูรณาการความยั่งยืนเข้าสู่หลักสูตรอุดมศึกษา

Blanco-Portela et al. (2018) ศึกษาการบูรณาการแนวคิดความยั่งยืนเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในสเปน โดยพบว่าการใช้กิจกรรมโครงการจริงที่นักศึกษามีส่วนร่วมอย่างเข้มข้นเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมการเข้าใจเป้าหมาย SDGs ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกระบวนการคิดออกแบบ และดำเนินการโครงการ ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงระบบ และจิตสำนึกต่อความยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเข้าใจและการปฏิบัติตาม SDGs ในกลุ่มนักศึกษา คือ การบูรณาการแนวคิดความยั่งยืนเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริง กระบวนการดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ ทักษะการคิดเชิงระบบ และจิตสำนึกด้านความยั่งยืน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียนในฐานะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและโลกในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในระดับเบื้องต้น (แบบสอบถามก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม) โดยใช้กิจกรรม The Connectivity Logistics เป็นฐานในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากประสบการณ์จริงของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ประชากร ประชากรในการวิจัยนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพฯ วิทยาเขตชลบุรี และวิทยาเขตขอนแก่น ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์การเข้าร่วมกิจกรรม The Connectivity Logistics ในช่วงระยะเวลาการศึกษา (มีนาคม-พฤษภาคม 2568)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ นักศึกษาจำนวน 100 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม The Connectivity Logistics และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งยินยอมเข้าร่วมการเก็บข้อมูลทั้งแบบทดสอบก่อน-หลัง (Pre-test / Post-test) และแบบสอบถามความคิดเห็นและเป็นตัวแทนของแต่ละแห่ง เพื่อให้ได้กลุ่มที่มีความหลากหลายด้านบริบทการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ นักศึกษาจำนวน 7 คน จากกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธี การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก และ สะท้อนมุมมองที่หลากหลาย ของนักศึกษาต่อกิจกรรมในเชิงประสบการณ์จริง ซึ่งเหมาะสมกับลักษณะของงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งอธิบายปรากฏการณ์อย่างรอบด้าน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ผลของกิจกรรม The Connectivity Logistics ต่อความเข้าใจและทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แบบสอบถามวัดความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs จำนวน 10 ข้อ (Pre-test / Post-test) แบ่งเป็นคำถามระดับง่าย ปานกลาง และยาก ใช้วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม
2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้ประเมินความพึงพอใจ และผลลัพธ์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 ส่วน ข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็น 15 ข้อ และข้อเสนอแนะ
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่ง โครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้เก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ได้รับคัดเลือก ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อเน้น วิเคราะห์การรับรู้ แรงบันดาลใจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนกิจกรรม แจกแบบสอบถาม Pre-test และแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานแก่กลุ่มตัวอย่าง
2. หลังจบกิจกรรม แจกแบบสอบถาม Post-test และความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ในการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งต้องการศึกษาระดับความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม The Connectivity Logistics ได้ทำการวัดผล

ด้วยแบบทดสอบความรู้ 10 ข้อ ทั้งก่อน (Pre-test) และหลัง (Post-test) กิจกรรมเป็นชุดคำถามเดียวกัน คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบสะท้อนจำนวนข้อที่นักศึกษาตอบ แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเข้าใจ SDGs ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม (n = 100)

การวัดผล	คะแนนเฉลี่ย (เต็ม 10)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ก่อนกิจกรรม (Pre-test)	6.23	1.85
หลังกิจกรรม (Post-test)	8.12	1.29

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน (จากค่าเฉลี่ยก่อนกิจกรรม 6.23 คะแนน เพิ่มขึ้นเป็น 8.12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10) แสดงถึงการพัฒนาความรู้และความเข้าใจที่ดีขึ้นหลังจากนักศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนลดลงจาก 1.85 เหลือ 1.29 สะท้อนให้เห็นว่าความแตกต่างของคะแนนในกลุ่มนักศึกษาลดลง กล่าวคือ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ที่ใกล้เคียงกันมากขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

เมื่อพิจารณารายละเอียดของการตอบคำถามแต่ละข้อ พบว่า นักศึกษามีพัฒนาการในทุกระดับ ความยากของข้อคำถาม โดยข้อคำถามระดับง่าย (ข้อ 1-3) ซึ่งก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีนักศึกษาตอบถูกอยู่แล้วในสัดส่วนค่อนข้างสูง 70% หลังการเข้าร่วมกิจกรรม สัดส่วนผู้ตอบถูกเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 90% สำหรับข้อคำถามระดับปานกลางและยาก (ข้อ 4-10) พบว่ามีพัฒนาการเด่นชัดยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในข้อคำถามระดับยาก ที่ก่อนกิจกรรมมีสัดส่วนนักศึกษาตอบถูกเพียง 30% แต่หลังการเข้าร่วมกิจกรรม สัดส่วนผู้ตอบถูกเพิ่มขึ้นเป็น 80% แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้รับความรู้ใหม่และมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับ SDGs มากขึ้นจากกิจกรรมดังกล่าว

ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกิจกรรมการเรียนรู้

ส่วนนี้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ การสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกิจกรรม The Connectivity Logistics ในฐานะเครื่องมือการเรียนรู้ที่ส่งเสริม SDGs โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามความคิดเห็นหลังการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนระดับความคิดเห็น 5 ระดับ (Likert scale: 5 = มากที่สุด, 1 = น้อยที่สุด) ครอบคลุมด้านความรู้ที่ได้รับ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทักษะที่พัฒนา และความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าร่วมผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแต่ละข้อตามที่นักศึกษาประเมินตนเอง สรุปในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นนักศึกษาต่อกิจกรรม (คะแนนเต็ม 5)

รายการประเมินความคิดเห็นต่อกิจกรรม (15 ข้อ)	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. กิจกรรมนี้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนขึ้น	4.20	0.99	มาก
2. นักศึกษารู้สึกมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้	4.06	1.02	มาก
3. กิจกรรมนี้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจแนวคิด SDGs ได้มากยิ่งขึ้น	4.20	0.99	มาก
4. สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	4.30	0.96	มาก
5. เนื้อหากิจกรรมน่าสนใจ และตรงกับความต้องการของนักศึกษา	4.19	0.96	มาก
6. วิทยากร/ผู้ดำเนินกิจกรรมสื่อสารได้อย่างเข้าใจ	4.13	1.01	มาก
7. กิจกรรมนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม	4.12	1.06	มาก
8. มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและวิทยากร	4.30	0.96	มาก
9. มีความมั่นใจในการแสดงออกและคิดวิเคราะห์มากขึ้น	4.19	0.96	มาก
10. กิจกรรมนี้สร้างแรงบันดาลใจให้อยากมีส่วนร่วมพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น	4.11	0.99	มาก
11. กิจกรรมปลูกป่าช่วยตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม	4.18	0.96	มาก
12. เข้าใจบทบาทของชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น	4.25	0.89	มาก
13. การลงพื้นที่ชุมชนทำให้เห็นภาพจริงของปัญหาสังคม	4.21	0.94	มาก
14. รู้สึกว่าการเรียนรู้ผ่านชุมชนมีคุณค่ามากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างเดียว	4.35	0.77	มาก
15. โดยรวมแล้วพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้	4.20	0.96	มาก

จากผลในตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อกิจกรรมการเรียนรู้อย่างชัดเจน โดยค่าเฉลี่ยของทุกข้ออยู่ในระดับ มาก (4.01-5.00) ทั้งนี้ สะท้อนว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความประเมินต่าง ๆ เกี่ยวกับประสิทธิผลและความพึงพอใจต่อกิจกรรมนี้ ในภาพรวมข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ 14 ด้านการรู้สึกรู้ว่าการเรียนรู้ผ่านชุมชนมีคุณค่ามากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างเดียว (ค่าเฉลี่ย 4.35, SD 0.77) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและความสำคัญของ

การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงจากชุมชน รองลงมาได้แก่ ข้อ 12 เรื่องการเข้าใจบทบาทของชุมชนในการพัฒนาที่ยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.25, SD 0.89) และ ข้อ 13 เรื่องการลงพื้นที่ที่ชุมชนทำให้เห็นภาพจริงของปัญหาสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.21, SD 0.94) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (แม้จะยังอยู่ในระดับ “มาก”) ได้แก่ ข้อ 2 ด้านการรู้สึกมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.06, SD 1.02) และ ข้อ 10 ด้านแรงบันดาลใจให้อยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.11, SD 0.99) ซึ่งแม้ว่าจะคะแนนเฉลี่ยในสองข้อนี้จะต่ำกว่าข้ออื่นเล็กน้อย แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์สูง แสดงว่านักศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้รับแรงบันดาลใจในระดับที่ดีพอสมควร อย่างไรก็ตามมีบางส่วนที่ยังรู้สึกว่าคุณมีบทบาทในการมีส่วนร่วมน้อยกว่าที่คาดหวัง หรือแรงบันดาลใจที่ได้รับยังไม่สูงสุดเท่าข้ออื่น

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของนักศึกษา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ต้องการวิเคราะห์ผลของกิจกรรม The Connectivity Logistics ในการเสริมสร้างความเข้าใจเรื่อง SDGs ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับนักศึกษา จำนวน 7 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม การสัมภาษณ์ครอบคลุมประเด็นหลัก 5 ข้อ ตามแนวคำถามที่กำหนด ได้แก่ ความเข้าใจ SDGs ก่อน-หลังเข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมที่รู้สึกว่ายึดโยงกับ SDGs มากที่สุด ผลของการลงมือปฏิบัติ (เช่น ปลูกป่า/ทำงานกับชุมชน) ต่อความตระหนักรู้ บทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนสังคมหลังเข้าร่วมกิจกรรม และข้อเสนอแนะสำหรับกิจกรรมในอนาคต จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงธีม (Thematic Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่ปรากฏจากคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ผลการวิเคราะห์สามารถสรุปเป็นหัวข้อหลักๆ ได้ดังนี้

ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ที่เพิ่มขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนสะท้อนตรงกันว่า ความเข้าใจในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนชัดเจนขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรม หลายคนยอมรับว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมยังมีความรู้ที่จำกัดหรือเข้าใจผิดในบางประเด็นของ SDGs เช่น บางคนไม่ทราบว่า SDGs มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย หรือไม่เข้าใจความหมายของบางเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง แต่หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการอธิบาย SDGs พร้อมทั้งตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ทำให้มุมมองของพวกเขาเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น โดยเข้าใจเนื้อหาและเป้าประสงค์ของ SDGs แต่ละข้อได้ชัดเจนกว่าเดิม อีกทั้งยังตระหนักว่า SDGs ไม่ได้ไกลตัว แต่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและสาขาการเรียนของตนเองมากกว่าที่คาดคิด

กิจกรรมที่เชื่อมโยกับ SDGs มากที่สุด เมื่อถามถึงส่วนหนึ่งของโครงการที่รู้สึกว่ายึดโยงกับแนวคิด SDGs มากที่สุด ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุถึงกิจกรรมภาคสนามและการลงมือปฏิบัติ เช่น “การลงพื้นที่ปลูกป่า” และ “กิจกรรมทำงานร่วมกับชุมชน” ว่าเป็นส่วนที่ สร้างความเข้าใจและความรู้สึกเชื่อมโยกับ SDGs ได้มากที่สุด เหตุผลที่นักศึกษายกตัวอย่างกิจกรรมเหล่านี้เพราะ ได้เห็นภาพจริงและผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ของการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การปลูกป่าทำให้เข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(สอดคล้องกับ SDG 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ SDG 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบนบก) หรือการทำกิจกรรมกับชุมชนทำให้เห็นความสำคัญของความร่วมมือในการแก้ปัญหาสังคม (สอดคล้องกับ SDG 11 เมืองและถิ่นฐานที่ยั่งยืน และ SDG 17 หุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อเป้าหมาย) นอกจากนี้ นักศึกษาบางส่วนยังกล่าวถึง ช่วงการอภิปรายกลุ่ม ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยเชื่อมโยงแนวคิด SDGs ให้เข้ากับสถานการณ์จริง เนื่องจากได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันวิเคราะห์กรณีศึกษาต่าง ๆ ทำให้เข้าใจ SDGs ในเชิงปฏิบัติมากขึ้น ความตระหนักรู้และทัศนคติที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ คำถามมุงวัดผลกระทบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (โดยเฉพาะการลงมือทำจริง) ต่อความตระหนักรู้ด้านความยั่งยืน ผลการสัมภาษณ์พบว่า นักศึกษาทุกคนรายงานว่าระดับความตระหนักและจิตสำนึกต่อประเด็นสังคม-สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น หลังได้ทำกิจกรรมจริง เช่น นักศึกษาที่ได้ปลูกป่าเล่าว่าตนเอง “ตระหนักถึงความสำคัญของต้นไม้และทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น” และรู้สึกผูกพันกับพื้นที่ที่ได้ไปปลูกป่า ทำให้อยากกลับไปติดตามความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ขณะที่นักศึกษาที่ได้ทำงานร่วมกับชุมชน (เช่น กิจกรรมพัฒนาชุมชนเล็ก ๆ หรือจัดเวิร์กช็อปให้เด็กในพื้นที่) กล่าวว่า “การได้สัมผัสปัญหาและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจริง ๆ ทำให้เห็นอกเห็นใจและเข้าใจปัญหาสังคมมากขึ้น” หลายคนระบุว่า ประสบการณ์ตรงนี้ช่วยเปลี่ยนทัศนคติจากที่เคยเฉยๆ หรือมองว่าเรื่องความยั่งยืนไกลตัว กลายเป็นรู้สึกอยากมีส่วนร่วมแก้ปัญหา และคิดถึงผลกระทบระยะยาวของการกระทำของตนมากขึ้น เรียกได้ว่ากิจกรรมแบบมีส่วนร่วมได้ปลูกจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม/สิ่งแวดล้อมในตัวนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ความรู้สึกลึกซึ้งมีบทบาทและพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่สะท้อนถึง ความรู้สึกเชิงบวกต่อบทบาทของตนเอง ภายหลังจากร่วมกิจกรรม โดยตอบคำถามที่เกี่ยวกับบทบาทที่ตนรู้สึกว่ามีในการขับเคลื่อนสังคมหรือสิ่งแวดล้อม นักศึกษาหลายคนระบุว่า “รู้สึกว่าการเป็นผู้นำหรือผู้ริเริ่มโครงการด้านความยั่งยืน เช่น หนึ่งในผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่า “หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม รู้สึกมั่นใจที่จะจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเล็กๆ ในคณะด้วยตัวเอง เพราะเห็นตัวอย่างแล้วว่าถ้าเราลงมือทำ คนรอบข้างก็จะสนับสนุน” อีกความเห็นหนึ่งระบุว่า “แม้เราเป็นนิสิตแค่คนเดียว แต่เราก็เริ่มเปลี่ยนแปลงที่ตัวเราเองและเพื่อนๆ ได้ เช่น ขวนกันลดใช้พลาสติกหรือทำจิตอาสา เรื่องเล็กๆ เหล่านี้ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี” จะเห็นได้ว่า กิจกรรม The Connectivity Logistics ได้ส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของบทบาท (sense of agency) ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ในหมู่นักศึกษา หลายคนมีแรงบันดาลใจที่จะสานต่อหรือขยายผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันหรือโครงการในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของนักศึกษา โดยใช้กิจกรรม The Connectivity Logistics เป็นเครื่องมือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับ SDGs ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (2) วิเคราะห์ผลของกิจกรรมต่อการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ (3) สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกิจกรรมดังกล่าวในฐานะเครื่องมือการเรียนรู้ที่ส่งเสริม SDGs ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 6.23 คะแนน และหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นเป็น 8.12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงจาก 1.85 เป็น 1.29 แสดงถึงการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมนักศึกษามีความคิดเห็นต่อกิจกรรมในระดับ “มาก” ทุกข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.06-4.35 (เต็ม 5 คะแนน) โดยข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านชุมชนมีคุณค่ามากกว่าการเรียนในห้องเรียน (4.35) และข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความรู้สึกมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (4.06) แม้กระนั้นก็ยังอยู่ในเกณฑ์ “มาก”

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นักศึกษาสะท้อนว่ากิจกรรมมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพูนความเข้าใจ SDGs และสร้างความตระหนักรู้ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักศึกษาหลายคนแสดงความรู้สึกระงับก่อกวนของตนเองในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสังคม และเสนอแนะแนวทางการพัฒนา กิจกรรมเพิ่มเติมในอนาคต กิจกรรม The Connectivity Logistics มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และแรงบันดาลใจด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในหมู่นักศึกษาอย่างชัดเจน และสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม SDGs ต่อไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในส่วนการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ระบุว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งเมื่อผ่าน 4 กระบวนการ ได้แก่ การเผชิญประสบการณ์จริง (Concrete Experience) การสะท้อนคิด (Reflective Observation) การสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) และการทดลองในสถานการณ์ใหม่ (Active Experimentation) ที่เน้นว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง กิจกรรม The Connectivity Logistics ซึ่งผสมผสานการบรรยาย การลงพื้นที่ และการทำกิจกรรมกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา SDGs

ได้อย่างลึกซึ้งและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม การที่คะแนน Post-test สูงกว่า Pre-test อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยลดช่องว่างระหว่างการรับรู้กับการลงมือปฏิบัติ (Awareness–Action Gap) ซึ่งเป็นปัญหาที่พบทั่วไปในการส่งเสริม SDGs ตามที่ O'Brien and Sygna (2013) และ UNESCO (2014) เคยชี้ไว้ ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีระดับความพึงพอใจ “มาก” ในทุกข้อยืนยันว่ากิจกรรมสามารถสร้างการมีส่วนร่วม ความเข้าใจ และแรงบันดาลใจในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างดี โดยเฉพาะกิจกรรมที่ลงพื้นที่จริง เช่น การปลูกป่า และการทำงานกับชุมชน ซึ่งได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดในการสัมภาษณ์เชิงลึกว่าเป็นประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับ SDGs อย่างมีพลัง

นอกจากนี้ กิจกรรมยังมีส่วนช่วยลดช่องว่างระหว่างความเข้าใจและการลงมือทำ ซึ่งในเชิงทฤษฎีเรียกว่า Awareness-Action Gap (O'Brien and Sygna, 2013) กล่าวคือ ผู้เรียนจะทราบถึงความสำคัญของ SDGs แต่ในสถานการณ์ปกติมักไม่สามารถแปลงความรู้ สู่การกระทำได้จริง งานวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ De Sousa (2021) ที่พบว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจะทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนมุมมองต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนได้ลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้แบบเดิม อีกทั้งยังส่งผลในเชิงพฤติกรรมและทัศนคติในระยะยาว เช่นเดียวกับผลการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นของ Osanai and Yu (2023) ที่พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม SDGs แบบลงพื้นที่มีแนวโน้มจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้นแม้หลังจบโครงการแล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

แม้ว่างานวิจัยครั้งนี้จะชี้ให้เห็นว่ากิจกรรม The Connectivity Logistics ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้าใจและแรงบันดาลใจของนักศึกษาในด้าน SDGs อย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาในเชิงวิพากษ์ เพื่อประเมินความครอบคลุมของผลการวิจัยและแนวทางการพัฒนางานวิจัยในอนาคต

1. ข้อจำกัดด้านระเบียบวิธี การวิจัยนี้ใช้ การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จะเหมาะสมกับงานวิจัยเชิงพัฒนาและกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม แต่ก็อาจมีข้อจำกัดในด้านความสามารถในการสรุปผลทั่วไปไปยังนักศึกษากลุ่มอื่นหรือมหาวิทยาลัยอื่น
2. ข้อจำกัดของแนวคิดทางทฤษฎี แนวคิด Experiential Learning ของ Kolb (1984) จะเป็นรากฐานสำคัญของการออกแบบกิจกรรมในครั้งนี้ แต่การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในบริบทของ “การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน” ยังอาจมีข้อจำกัด เพราะ ทฤษฎีนี้ไม่ได้เน้นมิติของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมหรือวิเคราะห์เชิงอำนาจ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการทำความเข้าใจและขับเคลื่อน SDGs โดยเฉพาะเป้าหมายที่เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ ความยุติธรรม และธรรมาภิบาล (เช่น SDG 10, 16)

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิพากษ์ ควรมีการติดตามผลในระยะยาว (longitudinal study) เพื่อประเมินว่าความเข้าใจและแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมหรือการมีส่วนร่วมในระดับจริงจังหรือไม่ และควรพิจารณาผสมผสานทฤษฎีอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังนักศึกษาหลากหลายสาขาวิชา เพื่อศึกษาความแตกต่างในการรับรู้และการประยุกต์ใช้แนวคิด SDGs

2. ควรศึกษาผลระยะยาว (Longitudinal Study) ของกิจกรรมส่งเสริม SDGs เพื่อติดตามผลกระทบต่อพฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษาในระยะเวลา 6 เดือน หรือ 1 ปีหลังเข้าร่วมกิจกรรม

3. ควรวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ลงพื้นที่จริง กับรูปแบบออนไลน์ หรือรูปแบบอื่น ๆ เพื่อหาข้อดีข้อจำกัดของแต่ละวิธีในการส่งเสริม SDGs

เอกสารอ้างอิง

- Barth, M., Godemann, J., Rieckmann, M., and Stoltenberg, U. (2007). Developing key competencies for sustainable development in higher education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 8(4), 416-430.
- Blanco-Portela, N., Benayas, J., Perterra, L. R., and Lozano, R. (2018). How to incorporate sustainability into higher education curricula: A case study from a Spanish university. *Journal of Cleaner Production*, 172, 3847-3860.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Kappa Delta Pi.
- De Sousa, L. O. (2021). Learning Experiences of a Participatory Approach to Educating for Sustainable Development in a South African Higher Education Institution Yielding Social Learning Indicators. *Sustainability*, 13(6), 3210. <https://doi.org/10.3390/su13063210>
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Bloomsbury Publishing.
- Hallinger, P., and Chatpinyakoo, C. (2019). A bibliometric review of research on higher education for sustainable development, 1998-2018. *Sustainability*, 11(8), 2401.
- Kioupi, V., and Voulvoulis, N. (2020). Education for Sustainable Development: A systemic framework for connecting the SDGs to educational outcomes. *Sustainability*, 12(8), 3366.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

- Leal Filho, W., Shiel, C., Paço, A., Mifsud, M., Veiga Ávila, L., Londero Brandli, L., Molthan-Hill, P., Pace, P., Azeiteiro, U., and Ruiz Vargas, V. (2021). Implementing sustainable development in higher education institutions: An overview. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 22(2), 245-264.
- O'Brien, K., and Sygna, L. (2013). Responding to climate change: The three spheres of transformation. *Environmental Sustainability*, 5(1), 56-64.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2023). *Higher Education Development Plan for Sustainability, 2023–2027*. Bangkok: Author.
- Osanai, S., and Yu, J. (2023). Teaching the Effectiveness of Integrated Studies and Social Engagement: A Case Study on SDG Education in Depopulated Areas in Japan. *Education Sciences*, 13(3), 250. <https://doi.org/10.3390/educsci13030250>
- Salas-Zapata, W. A., and Cardona-Arias, J. A. (2020). Knowledge, attitudes and practices of sustainability in university students: Comparative analysis. *Journal of Cleaner Production*, 275, 122841.
- Sterling, S. (2010). Transformative learning and sustainability: Sketching the conceptual ground. *Learning and Teaching in Higher Education*, (5), 17-33.
- UNESCO. (2014). *Shaping the future we want: UN Decade of Education for Sustainable Development (2005–2014) – Final report*. UNESCO Publishing.
- UNESCO. (2022). *Education for Sustainable Development: Roadmap*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370511>
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>

*****

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์*

พงศ์วัช หารพันธ์¹

ลักษมี งามมีศรี²

(วันที่รับบทความ: 27 ธันวาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 16 มีนาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 20 มีนาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลวิชาชีพที่ได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานและเป็นผู้ปฏิบัติงานเต็มเวลา ในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 208 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาอยู่ที่ 0.67 – 1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.947 สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยลักษณะของงานมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.49) ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75) และระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์กร มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์กร และปัจจัยลักษณะของงาน ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ โดยสามารถพยากรณ์การคงอยู่ในงานได้ร้อยละ 64.70 ($R^2 = 0.647$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารไม่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์

คำสำคัญ: การคงอยู่ในงาน, พยาบาลวิชาชีพ, โรงพยาบาลชุมชน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2567

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: pongthawat21@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Factors Influencing Job Retention of Professional Nurses in Community Hospitals at Nakhon Sawan Province*

*Pongthawat Harnpun*¹

*Luksamee Ngammeeesri*²

(Received: December 27, 2024; Revised: March 16, 2025; Accepted: March 20, 2025)

Abstract

This objectives of this research were to: 1) assess the level of job retention among professional nurses in community hospitals at Nakhon Sawan Province, and 2) identify factors influencing their retention. The study sample comprised 208 full-time professional nurses who were not in leadership roles, specifically excluding those serving as heads of workgroups, in community hospitals within Nakhon Sawan Province. Data collection tools included a questionnaire with a content validity index ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.947. Statistical methods employed included mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research findings were as follows:

1. The overall level of job retention among professional nurses in community hospitals at Nakhon Sawan Province was ad a high level ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.75). Among the factors examined, job characteristics received the highest mean score ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.52), followed by personal characteristics ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.49), manager characteristics ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75), and organizational characteristics ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.66). All these factors were rated at a high level.

2. Factors affecting influencing job retention among professional nurses included personal characteristics, organizational characteristics, and task requirements. These factors collectively predicted job retention at 64.7% ($R^2 = 0.647$) and with statistically significant at the 0.05 level. However, manager characteristics did not have significantly impact on job retention.

Keywords: Job Retention, Professional Nurses, Community Hospital

* Research Article from Thesis for the Master of Business Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2024

¹ Student in Master of Business Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: pongthawat21@gmail.com

² Associate Professor, Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนด้านสุขภาพในประเทศไทยยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ โดยเฉพาะสาขางานพยาบาลวิชาชีพ แพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร การบริหารจัดการ กำลังคนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องต่อเป้าหมายในแผนยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขระยะ 20 ปี ที่มุ่งหวังให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่ได้มาตรฐานและมีบุคลากรที่เพียงพอในทุกพื้นที่ (Human Resources Management Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health, 2019, p. 2) ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าอาชีพที่ขาดแคลนมากที่สุดคือ พยาบาลวิชาชีพ ทันตแพทย์ และแพทย์ โดยในปี พ.ศ. 2563 ค่า "ดัชนีความเข้มข้นของความขาดแคลน" ของพยาบาลวิชาชีพเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 31 (Jithitikulchai, 2020, p. 243) และจากรายงานสถานการณ์โลกด้านการพยาบาล ปี พ.ศ. 2563 ยังพบว่าพยาบาลวิชาชีพขาดแคลนถึง 5.9 ล้านคน (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2022, p. 7) และในประเทศไทยมีการสูญเสียพยาบาลออกจากระบบบริการสุขภาพมากกว่า 18,000 คน ซึ่งคิดเป็นอัตราการสูญเสียประมาณร้อยละ 4.5 ต่อปี (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2022, p. 24) และจากข้อมูลกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2567-2568 ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพอย่างรุนแรง มีสัดส่วนพยาบาลวิชาชีพต่อประชากรในประเทศไทยอยู่ที่ 1 ต่อ 343 ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ 1 ต่อ 270 มีการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพถึง 51,420 คน และเมื่อพิจารณาจากความต้องการของประเทศยังขาดแคลน 80,000 คน (Hfocus News Agency, 2024) ส่วนในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชนมีแนวโน้มลดลงจาก 702 คนในปี พ.ศ. 2564 เหลือ 674 คนในปี พ.ศ. 2566 และในปี พ.ศ. 2567 มีการลาออกถึง 62 คน คิดเป็นร้อยละ 8.08 (Regional Health Office 3 Nakhon Sawan, 2024) เพื่อแก้ไขปัญหาความขาดแคลนนี้นี้ กระทรวงสาธารณสุขได้ใช้แบบจำลอง Health Need Method เพื่อคาดการณ์ความต้องการพยาบาลในอนาคต โดยคาดว่าในปี พ.ศ. 2580 ประเทศไทยต้องการพยาบาลวิชาชีพจำนวน 134,309 คน (Human Resources Management Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health, 2019, p. 79) และแนะนำให้มีการบริหารจัดการกำลังคนตามภาระงานและกรอบอัตราที่กำหนด เพื่อรองรับความต้องการในอนาคต เพิ่มอัตราการคงอยู่ในระบบบริการ

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของพยาบาลวิชาชีพแสดงให้เห็นว่ามีหลายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของพยาบาลในการทำงานต่อไป โดยเฉพาะในบริบทของโรงพยาบาลชุมชนที่มีอัตราการลาออกสูง ซึ่งทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg (1966, pp. 71-91) สามารถนำมาใช้อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งปัจจัยออกเป็นสองประเภทคือ ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) เช่น ความก้าวหน้า

ในอาชีพและการได้รับการยอมรับ และปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเงินเดือน ซึ่งหากปัจจัยสุขอนามัยไม่เพียงพอ จะส่งผลให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน แนวคิดของ Price and Mueller (1981, pp. 543-545) และ Bussan (2003, p. 45) เน้นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาล เช่น ความพึงพอใจในงาน ความเป็นวิชาชีพ และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี รวมถึงการสนับสนุนจากผู้บริหารและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ซึ่งส่งเสริมให้พยาบาลรู้สึกมีความหมายในงานและมั่นคงในอาชีพ การศึกษาของ Cowden and Cummings (2012, pp. 1646-1647) ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญในการคงอยู่ของพยาบาลมีทั้งด้านลักษณะงาน องค์กร และคุณลักษณะของผู้บังคับบัญชา รวมถึงคุณลักษณะพยาบาล เช่น ความสามารถในการปรับตัวและทักษะทางวิชาชีพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายบริหารทรัพยากรบุคคลสำหรับผู้บริหารเพิ่มการคงอยู่ ชำรงรักษา และลดการสูญเสียพยาบาลวิชาชีพ อันจะส่งผลให้การให้บริการทางการพยาบาลมีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพและเกิดผลดีต่อผู้รับบริการของโรงพยาบาลชุมชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยลักษณะของงาน ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์การ และปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

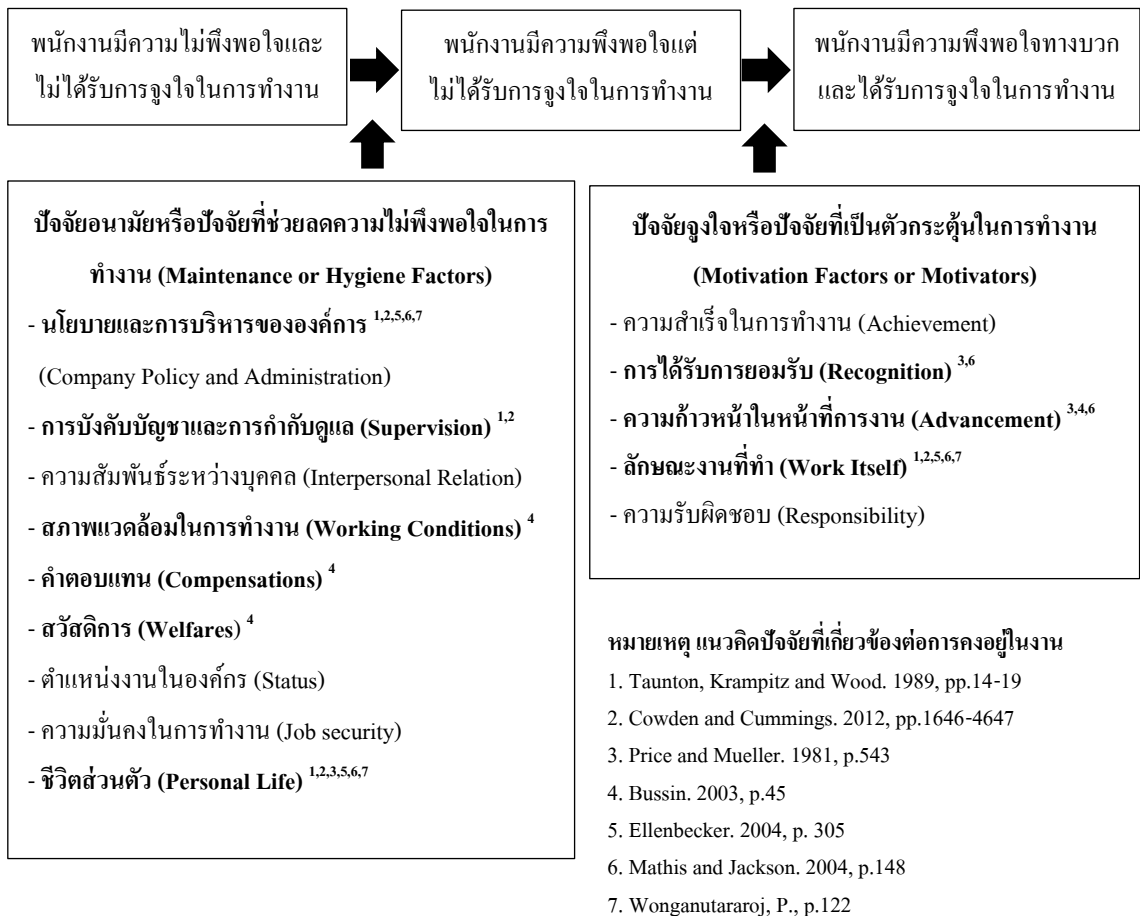
การคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ

การคงอยู่ในงาน (Retention) มีความหมายที่หลากหลาย เช่น Taunton, Krampitz and Wood (1989, p. 14) กล่าวว่า การคงอยู่ในงานหมายถึงการที่บุคลากรยังคงทำงานในองค์กรและมีการวางแผนที่จะทำงานในองค์กรนั้นในอนาคต โดยวัดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ Ellenbecker (2004, p. 303) กล่าวว่า เป็นการยึดมั่นและผูกพันต่อองค์กร ปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ และทำงานในองค์กรนั้นเป็นเวลานาน เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในงาน

ทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg (1966, pp. 71-91) หรือ ทฤษฎีจูงใจ-สุขอนามัย เกิดจากการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตการทำงานของพนักงานในองค์กรพบ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ปัจจัยจูงใจได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ลักษณะงานที่ทำ และความรับผิดชอบ มีผลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน เมื่อปัจจัยเหล่านี้ได้รับการเติมเต็มจะทำให้บุคคลรู้สึกพึงพอใจและมีแรงจูงใจในการทำงาน และปัจจัยอนามัย ได้แก่ นโยบายและการบริหารขององค์กร การบังคับบัญชาและการกำกับดูแล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน สวัสดิการ ตำแหน่งงานในองค์กร ความมั่นคงในการทำงาน และ ชีวิตส่วนตัว หากปัจจัยเหล่านี้ไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสมจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน

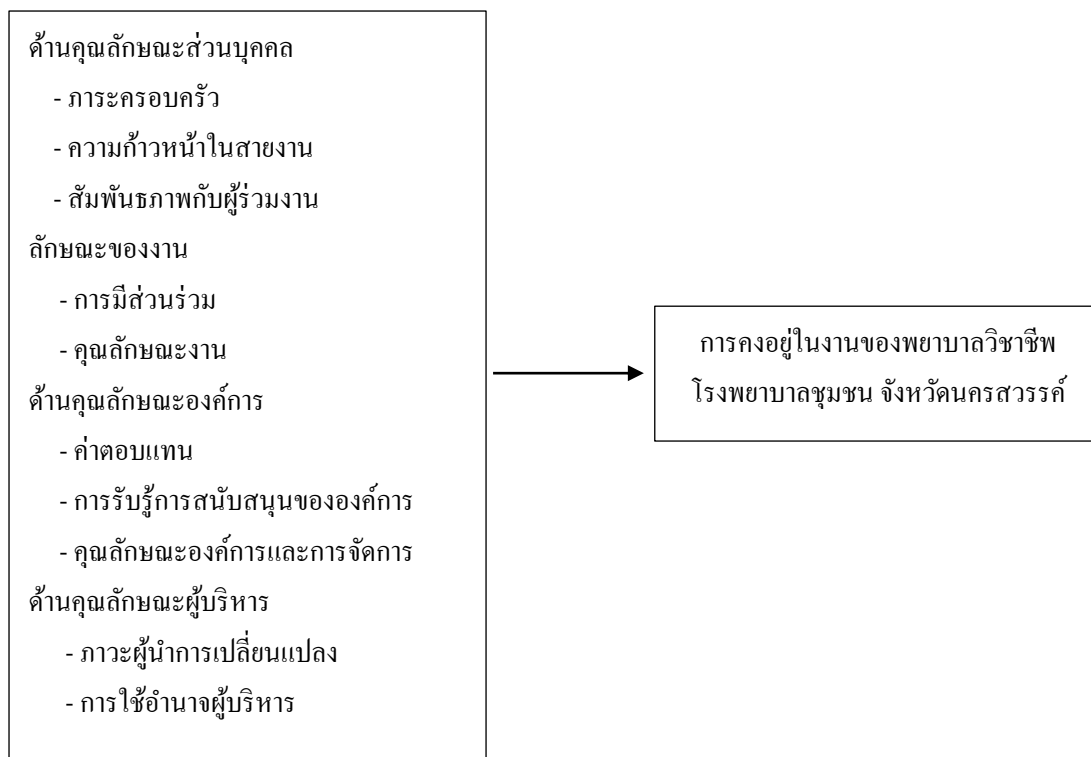
และมีปัจจัยหลากหลายและส่งผลความพึงพอใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องต่อการคงอยู่ในงานที่ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการคงอยู่ในงาน (Price and Mueller. 1981, p. 543; Taunton, Krampitz and Wood. 1989, pp. 14-19; Bussin. 2003, p. 45; Ellenbecker. 2004, p. 305; Mathis and Jackson. 2004, p. 148; Cowden and Cummings. 2012, pp. 1646-1647; Woganutararoj, 2010, p. 122) พบว่า มีความเชื่อมโยงของทฤษฎีสองปัจจัย และแนวคิดดังกล่าว ที่สอดคล้องกับปัจจัยอนามัย ได้แก่ นโยบายและการบริหารขององค์กร การบังคับบัญชาและการกำกับดูแล สภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และชีวิตส่วนตัว และสอดคล้องกับปัจจัยจูงใจ ได้แก่ การได้รับการยอมรับ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และลักษณะงานสามารถอธิบายความเชื่อมโยงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบทฤษฎีสองปัจจัยและแนวคิดการคงอยู่ในงาน

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงาน พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยเลือกใช้ปัจจัยที่มีความครอบคลุม เชื่อมโยงทฤษฎี และแนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบศึกษาความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ (Prediction Research Design) ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ จำนวนทั้งหมด 13 แห่ง ระยะเวลาวิจัยรวม 5 เดือน คือ เดือนสิงหาคม 2567 ถึง ธันวาคม 2567

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

จัดเก็บข้อมูลจากพยาบาลวิชาชีพ ที่มีได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานและเป็นผู้ปฏิบัติงานเต็มเวลา (Full Time) ในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ จำนวนประชากรทั้งสิ้น 692 คน โดยใช้เกณฑ์ในการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร กรณีทราบจำนวนประชากรของ Boonchom Srisa-ard (1992, p. 38) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 208 คน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) คัดเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Selection)

สัดส่วนประชากร 1 ต่อกลุ่มตัวอย่าง 0.30 และจัดเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในโรงพยาบาลชุมชนแต่ละแห่งตามสัดส่วนที่กำหนดด้วยวิธีคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accident Selection)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ 4 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (ภาระครอบครัว ความก้าวหน้าในสายงาน และสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน) ปัจจัยลักษณะของงาน (การมีส่วนร่วม และคุณลักษณะงาน) ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์กร (ค่าตอบแทน การรับรู้การสนับสนุนขององค์กร และคุณลักษณะองค์กรและการจัดการ) และปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการใช้อำนาจผู้บริหาร)

ตัวแปรตาม คือ การคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากนักวิจัย ทบทวนเอกสาร และปรับใช้แบบสอบถามจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 6 ส่วน รวมทั้งสิ้น 67 ข้อ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่ 2 การคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ภาระครอบครัว ความก้าวหน้าในสายงาน และสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน จำนวน 12 ข้อ ส่วนที่ 4 ปัจจัยลักษณะของงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วม และคุณลักษณะงาน จำนวน 13 ข้อ ส่วนที่ 5 ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์กร ได้แก่ ค่าตอบแทน การรับรู้การสนับสนุนขององค์กร และคุณลักษณะองค์กรและการจัดการ จำนวน 19 ข้อ และส่วนที่ 6 ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการใช้อำนาจผู้บริหาร จำนวน 11 ข้อ แบบสอบถามนี้เป็นข้อคำถามใช้มาตรวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแบบ Likert Scale สำหรับตอบคำถาม และกำหนดค่าให้เลือกตอบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตัวเลือก

ผู้วิจัยจัดทำแบบตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามและให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ตรวจสอบหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย (IOC : Index of Item Objective Congruence) (Rovinelli, and Hambleton. 1977, pp. 49-60) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อผ่านเกณฑ์นำไปใช้ได้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาอยู่ในโรงพยาบาลชุมชน พื้นที่บริเวณใกล้เคียง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่าในภาพรวมแบบสอบถามค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา เท่ากับ 0.947 และรายปัจจัยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.810-0.942 ซึ่งผ่านเกณฑ์มีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 (Hair, et al. 2006, pp. 776-779)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลเดือนสิงหาคม ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2567 โดยจัดทำหนังสือถึงโรงพยาบาลชุมชนทุกแห่งในจังหวัดนครสวรรค์ และขอเข้าร่วมประชุมหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล ซึ่งแจ้งให้เห็นถึงประโยชน์ของการวิจัย ระยะเวลาจัดเก็บข้อมูล แจกแบบสอบถามตามจำนวนที่กำหนดไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งนี้แบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับและมีความสมบูรณ์ จำนวน 165 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับ ร้อยละ 79.33 ทั้งนี้ การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุจะต้องใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก มีข้อเสนอแนะว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 20 เท่าของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรทำนาย (Kaiyawarn, Y. 2020, p. 142) และการวิจัยนี้มีตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัวแปร ฉะนั้นข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ต้องไม่น้อยกว่า 80 ราย จึงเป็นไปตามข้อแนะนำดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา ประเภทการจ้าง/ระดับตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนด้วยค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ และวิเคราะห์การคงอยู่ในงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพด้วยสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) เพื่อทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยเลือกตัวแปรเข้าสมการด้วยวิธีคัดเลือกเข้า เพื่อสร้างสมการถดถอยเพื่อนำไปใช้ในการทำนาย โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ ระดับการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยลักษณะของงานมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.49) ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.75) และระดับปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์กร มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ
2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	Reten	Personal	Organization	Manager	Taskreq
การคงอยู่ในงาน (Reten)	1.00	0.461**	0.462**	0.411**	0.410**
ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal)		1.00	0.538**	0.579**	0.601**
ด้านคุณลักษณะองค์การ (Organization)			1.00	0.704**	0.696**
ด้านคุณลักษณะผู้บริหาร (Manager)				1.00	0.739**
ลักษณะของงาน (Taskreq)					1.00

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างภายในตัวแปรอิสระมีค่าอยู่ระหว่าง 0.411 ถึง 0.739 และมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเองมีค่าต่ำกว่า 0.80 สรุปว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว มีความเป็นอิสระต่อกันอย่างชัดเจน (Field, 2018, p. 574)

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุวิธีคัดเข้าระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับการคงอยู่ในงาน

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	0.618	0.466		1.328	0.186		
Personal	0.428	0.135	0.277	3.172	0.002*	0.590	1.696
Taskreq	0.040	0.160	0.028	1.252	0.043*	0.367	2.726
Organization	0.298	0.116	0.262	2.557	0.011*	0.430	2.326
Manager	0.045	0.110	0.045	0.411	0.681	0.370	2.699

$R = 0.729$, $R^2 = 0.647$, $F = 15.478$, *p value < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า Tolerance ตัวแปรอิสระมีค่าอยู่ระหว่าง 0.367 ถึง 0.590 หากค่าเข้าใกล้ 1 หรือ มากกว่า 0.01 แสดงว่าตัวแปรเป็นอิสระจากกัน แต่ถ้าค่าใกล้ 0 แสดงว่าเกิดปัญหา Multicollinearity (Norusis, 1995, p. 485) และค่า Variance Inflation Factor (VIF) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.696 ถึง 2.726 หากมีค่าใกล้ 10 แสดงว่าระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระในสมการการวิเคราะห์ความถดถอยพหุเชิงเส้น เกิดปัญหา Multicollinearity (Steven, 1996, p. 77) สรุปว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และเมื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (Personal) ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์การ (Organization) และปัจจัยลักษณะของงาน (Taskreq) ส่งผลเชิงบวกต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถพยากรณ์การคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพได้ร้อยละ 64.70 ($R^2 = 0.647$) ส่วนปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ไม่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ และสร้างสมการพยากรณ์การคงอยู่ในงานในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.618 + 0.428 (\text{Personal}) + 0.298 (\text{Organization}) + 0.040 (\text{Taskreq})$$

หรือเขียนในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = 0.277Z_{\text{Personal}} + 0.262Z_{\text{Organization}} + 0.028Z_{\text{Taskreq}}$$

จากสมการพยากรณ์การคงอยู่ในงาน พบว่า ตัวแปรที่พยากรณ์การคงอยู่ในงานได้ดีที่สุด คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์การ และปัจจัยลักษณะของงาน ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ 0.277, 0.262 และ 0.028 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการศึกษาระดับการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์

ผลการศึกษาพบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีระดับความเห็นด้วยอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งแสดงถึงความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในตำแหน่งและสถานที่เดิมต่อไป ปัจจัยที่สนับสนุนการคงอยู่ในงาน ได้แก่ ความมั่นคง บรรยากาศการทำงาน และแรงจูงใจในการเติบโตในสายอาชีพ โดยใช้เครื่องมือวัดตามแนวคิดของ McCloskey and McCain (1987, p. 20) ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของพยาบาล ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Jangkasiri, and Chienwattanasook (2021, p. 192) พบว่าบุคลากรการแพทย์โรงพยาบาลทั่วไปมีระดับการคงอยู่ในงานสูง รวมถึงการศึกษาของ Burapat Danwilai (2020, p. 60) และ Juraiwan Bindulem (2019, p.3) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะงาน องค์กร และผู้บริหารที่ช่วยเพิ่มความตั้งใจคงอยู่ในงาน อย่างไรก็ตาม บางการศึกษาชี้ให้เห็นผลลัพธ์แตกต่าง เช่น Wuttikoon Intajak (2023, p.341) พบว่าพยาบาลในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยมีระดับการคงอยู่ปานกลาง เนื่องจากการะงานสูง นอกจากนี้ Boondang, et al. (2022, p.168) ระบุว่าพยาบาลเงินเนอเรนชานวายในเขตสุขภาพที่ 4 มีระดับการคงอยู่ปานกลาง เนื่องจากความต้องการความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว โดยสรุป ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมการทำงาน และการสร้างแรงจูงใจมีบทบาทสำคัญต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ แต่ความแตกต่างในผลการศึกษาแสดงถึงความหลากหลายของบริบทในแต่ละองค์กรที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อพัฒนานโยบายที่เหมาะสมต่อไป

2. อภิปรายผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์

จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (เช่น การครอบครั ความก้าวหน้าในสายงาน และสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน) ปัจจัยลักษณะของงาน (เช่น การมีส่วนร่วม และคุณลักษณะงาน) และ ปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์การ (เช่น ค่าตอบแทน การรับรู้การสนับสนุนขององค์การ และคุณลักษณะ องค์การและการจัดการ) ส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหาร (เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการใช้อำนาจผู้บริหาร) ไม่ส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ในงาน สอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg (1966, pp. 71-91) คือ ปัจจัยจูงใจส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในงานและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ความก้าวหน้าในสายงาน การยอมรับและความสำเร็จในหน้าที่การงานในงานวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความก้าวหน้าในสายงาน และการมีส่วนร่วมกับงานมีบทบาทสำคัญ ในการเพิ่มแรงจูงใจให้พยาบาลคงอยู่ในงาน และปัจจัยอนามัยเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน และลดความไม่พึงพอใจเมื่อได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม เช่น ค่าตอบแทน ความสัมพันธ์กับเพื่อน ร่วมงาน และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ในบริบทของงานวิจัยนี้ ปัจจัยค่าตอบแทนและการสนับสนุน จากองค์การส่งผลต่อความคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การที่ปัจจัย ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการคงอยู่ในงาน ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าภาวะผู้นำจะ มีบทบาท แต่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจส่วนบุคคลและการสนับสนุนจากองค์กรมีความสำคัญใน การรักษานักงานให้คงอยู่ อีกทั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Ellenbecker (2004, p. 303) ที่เสนอว่า ปัจจัย สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความคงอยู่ในงานประกอบด้วย ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ความพึงพอใจในงาน และ ปัจจัยด้านองค์การ และเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านงาน และ ปัจจัยด้านการจัดการ(Wonganutararoj, 2010, p. 122)

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบว่าปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลส่งผลต่อการคงอยู่ในงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Nasornjai (2016, p.143) ที่ระบุว่าลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะของงาน มี ผลต่อการคงอยู่ของพยาบาล และคุณลักษณะขององค์การ มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพยาบาล ซึ่ง สอดคล้องกับ Farahani, et al. (2024, p. 14) พบว่าลักษณะส่วนบุคคล และองค์การเป็นปัจจัยสำคัญของการ อยู่ในระบบงานของพยาบาลหลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมทั้งสอดคล้องกับผล การศึกษาของ ของ Danwilai (2020, p. 60) และ Bindulem (2019, p.3) อีกด้วย แต่ปัจจัยคุณลักษณะของ ผู้บริหารพบว่าไม่มีผลต่อการคงอยู่ในงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ AbdELhay, et al. (2025, p.14) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการรักษาพยาบาลวิชาชีพให้อยู่ในระบบบริการ

ส่วน Chiao, et al. (2021, p.1) พบว่าบทบาทของผู้นำและแรงจูงใจในการบริหารงานส่งผลต่อการคงอยู่ของพนักงาน และ Julbol (2020, p.5) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพยาบาลวิชาชีพมีเพียงปัจจัยเดียว คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้างาน เหตุผลที่ปัจจัยนี้อาจไม่ส่งผลในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนครสวรรค์เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านชีวิตส่วนตัว ความมั่นคง และผลตอบแทนมากกว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร สรุปได้ว่าการรักษาการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพไม่สามารถมองข้ามปัจจัยหลายด้าน เช่น คุณลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะงานที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและความมั่นคงในงาน รวมถึงการปรับปรุงคุณลักษณะองค์การและสิ่งแวดล้อมการทำงาน เช่น พัฒนาระบบค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และการให้โอกาสในการก้าวหน้าในสายงาน เพื่อให้พยาบาลสามารถทำงานในองค์กรได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. พัฒนาการฝึกอบรมและความก้าวหน้าในสายอาชีพ ได้แก่ สนับสนุนให้พยาบาลวิชาชีพมีโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ และอาจเพิ่มกลยุทธ์เพื่อเพิ่มการคงอยู่ เช่น ออกแบบเส้นทางความก้าวหน้าโปรแกรมที่เลี้ยงเพื่อช่วยแนะนำและสนับสนุนพยาบาลใหม่ และฝึกอบรมต่อเนื่อง เป็นต้น
2. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงาน เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี สนับสนุนการมีส่วนร่วมในทีม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และอาจเพิ่มกลยุทธ์ เช่น ปรับทีมที่มีความหลากหลาย เพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน และสร้างวัฒนธรรมการยอมรับ เป็นต้น
3. ปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการมีความสอดคล้องต่อภาระงานในปัจจุบัน และอาจเพิ่มกลยุทธ์ในองค์กร เช่น ปรับปรุงค่าตอบแทนตามผลลัพธ์ สร้างสวัสดิการเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี และสร้างระบบรับฟังความคิดเห็นเพื่อเปิดช่องทางให้พยาบาลเสนอข้อแนะนำเพื่อพัฒนาค่าตอบแทน เป็นต้น
4. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้พยาบาลมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งพัฒนาภาวะผู้นำที่เข้าใจและสนับสนุนพยาบาลอย่างแท้จริง สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและส่งเสริมความร่วมมือในทีม เพื่อเพิ่มความผูกพันต่อองค์กรและลดอัตราการลาออก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ เช่น ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา วัฒนธรรมองค์กร หรือสภาพแวดล้อมองค์กรที่แตกต่างกันในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการคงอยู่ในงานมากยิ่งขึ้น

2. ควรเพิ่มการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงพยาบาลต่าง ๆ เช่น ในโรงพยาบาลที่มีลักษณะการจัดการและบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ในงาน
3. ควรเพิ่มการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในองค์กรจริง พร้อมติดตามผลลัพธ์เพื่อพัฒนาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการรักษาอัตรากำลังพยาบาลวิชาชีพในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- AbdELhay, E. S., Taha, S. M., El-Sayed, M. M., Helaly, S. H. and AbdELhay, I. S. (2025, February). Nurses retention: the impact of transformational leadership, career growth, work well-being, and work-life Balance. *BMC Nursing*, 24(148), 1-15.
- Bindulem, J. (2019). *Factors Related to the Intention to Stay of Government Officers and Employees of the Songkhla Provincial Administration Organization*. Minor Thesis, M.P.A., Prince of Songkla University, Songkla. (In Thai).
- Boondang, C., Kaewpan, W., Kalampakorn, S. and Seenboot, J.. (2022, January–April). Factors Relating to Job Retention of Generation Y Registered Nurses at Community Hospitals in Health Region 4. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 32(1), 168 – 181. (In Thai).
- Bussin, M. (2003). *Retention Strategies: Remuneration Answers*. Randberg: Knowledge Resources.
- Chiao, L. H., Wu, C. F., Tzeng, I. S., Teng, A. N., Liao, R. W., Yu, L. Y. and Su, T. T. (2021). Exploring factors influencing the retention of nurses in a religious hospital in Taiwan: a cross-sectional quantitative study. *BMC nursing*, 20, 1–8. Retrieved March 10, 2024, from <https://doi.org/10.1186/s12912-021-00558-7>
- Cowden, T. L., and Cummings, G.G. (2012, July). Nursing theory and concept development: A theoretical model of clinical nurses' intentions to stay in their current positions. *Journal of Advanced Nursing*. 68(7), 1646 - 1657. Retrieved March 8, 2024, from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22256884/>
- Danwilai, B. (2020). *Factors Affecting Employees' Retention: A Case Study of Electricity Generating Authority of Thailand Head Office*. Independent Study, M.P.A. (Public Administration), Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai).
- Ellenbecker, C. H. (2004, July). A theoretical model of job retention for home health care nurses. *Journal of Advanced Nursing*, 47(3), 303 - 310. Retrieved March 1, 2024, from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1365-2648.2004.03094>.

- Farahani, M.A., Nargesi, S., Saniee, N., Dolatshahi, Z., Beni, F., H. and Shariatpanahi, S. (2024, November). Factors affecting nurses retention during the COVID-19 pandemic: a systematic review. *Human Resources for Health*, 22(78), 1-20. Retrieved March 13, 2024, from <https://doi.org/10.1186/s12960-024-00960-7>
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. (5th ed.). London: Sage.
- Hfocus News Agency. (2024). "Cholnan" points out that Thailand's nursing crisis is severe, with a shortage of 51,420 people, and production will be accelerated in 2 and a half years. Retrieved February 21, 2024, from <https://www.hfocus.org/content/2024/02/29813> (In Thai).
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., and Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed). Upper Saddle River NJ: Prentice hall.
- Herzberg, F. (1966). *Work and the Nature of Man*. Cleveland: World Publishing Company.
- Human Resources Management Division, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. (2019). *Human resources reform plan and health service mission of the Ministry of Public Health 2019*. Retrieved March 12, 2024, from https://pt.or.th/PTCouncil/file_attach/Att201907301564486064_1.pdf (In Thai).
- Intajak, W. (2023). Factors Predicting Intent to Stay Among Nurses in University Hospitals *Journal of Thailand Nursing and Midwifery Council*, 38(4), 341 - 357. (In Thai).
- Jangkasiri, S. and Chienwattanasook, K. (2021, January–April). Antecedents Affecting Employee Retention of Medical Personnel in a Standard Level General Hospital Under The Ministry of Public Health. *Journal of Arts Management*, 5(1), 192–205. (In Thai).
- James, L. Price., and Charles, W. Mueller. (1981, September). A Causal Model of Turnover for Nurses. *Academy of Management Journal*, 24(3), 543 - 565. Retrieved February 12, 2024, from <https://www.jstor.org/stable/255574>
- Jithitikulchai, T. (2020, July-September). "Establishing a territorial health service network to alleviate the shortage of personnel." *Journal of Health System Research*, 14(3), 243-273. (In Thai).
- Julbol, C. (2020). *Factors Influencing Retention of Registered Nurses: A Case Study of Private Hospitals at Hatyai District*, Songkhla Province, Thesis, M.B.A., Prince of Songkla University, Songkla. (In Thai).
- Kaiyawarn, Y. (2020). *Multivariate statistical analysis with SPSS*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai).

- McCloskey, J.C., and McCain, B. (1987, March). Satisfaction, commitment, and professionalism of newly employed nurses. *Journal of Nursing Scholarship*, 19(10), 20 - 24. Retrieved February 14, 2024, from <https://doi.org/10.1111/j.1547-5069.1987.tb00581.x>
- Mathis, R. L., and Jackson, J. H. (2004). *Human resource management*. (10th ed.). Singapore: Seng Lee Press.
- Nasornjai. W. (2016). Factors Influencing the Job Retention of Professional Nurses at Community Hospitals in Phetchabun Province. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, 17(2), 43 - 50. (In Thai)
- Norusis, M. J. (1995). *SPSS 6.1: Guide to Data Analysis*. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice Hall.
- Regional Health Office 3 Nakhon Sawan. (2024). *Workforce information of Regional Health Office 3*. Retrieved March 3, 2024, from https://spbo3.moph.go.th/ket/?page_id=14594 (In Thai).
- Rovinelli, R. J., and Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Srisa-ard, B. (1992). *Introduction to research*. (3rd ed.). Bangkok: Suweeriyasarn. (In Thai).
- Steven, J. (1996). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences*. (3rd ed.). Mahwah, NJ.: Lawrance Erlbaum.
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2022). *Nursing and Midwifery Strategic Plan 2022-2026*. Retrieved March 12, 2024, from <https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/NM%20Strategic%20Plan.pdf> (In Thai).
- Taunton, R. L., Krampitz, S. D., and Wood, J. H. (1989, March). Manager Impact on Retention of Hospital Staff: Part 1. *Journal of Nursing Administration*, 19(3), 14 - 19. Retrieved February 11, 2024, from <https://europepmc.org/article/med/2921631>
- Wonganutararoj, P. (2010). *Psychology of personnel management*. Bangkok: Pim Dee (In Thai).

*****

การวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อ ผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ*

ณัฐนันท์ ก้อนศิลา¹

ลักขมณี จามมีศรี²

(วันที่รับบทความ: 27 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 7 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทที่มีการจดทะเบียนเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ไม่รวมบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจทางการเงิน จำนวน 60 บริษัท เครื่องมือที่ใช้ศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากฐานข้อมูลดัชนีภูมิของตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางการเงินประจำปี พ.ศ. 2563 - 2565 ได้ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์รายปีจำนวน 180 ข้อมูล นำข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินมาวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ความเบ้ และความโด่ง และทดสอบสมมติฐาน โดย การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การเติบโตของบริษัทส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และขนาดบริษัทส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยสามารถพยากรณ์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ได้ร้อยละ 23.80 ($R^2 = 0.238$) 2) อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม ขนาดบริษัท การเติบโตของบริษัท ส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 และอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง อัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ยส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 โดยสามารถพยากรณ์อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ได้ร้อยละ 92.70 ($R^2 = 0.927$) 3) อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม ขนาดบริษัทส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง อัตราการจ่ายเงินปันผล ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 0.05 โดยสามารถพยากรณ์อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น ได้ร้อยละ 66.30 ($R^2 = 0.663$) และ 4) อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม ขนาดบริษัทส่งผลเชิงบวกต่อกำไรต่อหุ้น และอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง ส่งผลเชิงลบต่อกำไรต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยสามารถพยากรณ์กำไรต่อหุ้น ได้ร้อยละ 65.10 ($R^2 = 0.651$)

คำสำคัญ: การวางแผนภาษี, นโยบายทางการเงิน, ผลตอบแทนของผู้บริหาร, ผลการดำเนินงานของบริษัท

* วิทยานิพนธ์ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2567

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: nathanon-to@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: lakshmee.n@nsru.ac.th

---

The Tax Planning of Financial Policies and Executive Compensation that Affect the Operating Results of Companies Listed on the Market for Alternative Investment (MAI)*

Nathanon Konsila¹

Luksamee Ngammeeesri²

(Received: January 27, 2025; Revised: April 7, 2025; Accepted: April 9, 2025)

Abstract

This objective of this research was to: study the tax planning, financial policies and executive compensation that affect the performance of companies listed on the Market for Alternative Investment (MAI). The sample consisted of 60 MAI-listed companies, excluding those in the financial sector. Data were collected from annual financial reports during 2020-2022, resulting in 180 firm-year observations. The study employed descriptive statistics, frequency, percentage, mean, median, standard deviation, maximum, minimum, skewness, kurtosis and test the hypothesis using multiple regression analysis with stepwise selection method.

The results revealed that: 1) company's growth had a positive effect on security returns ($p < 0.01$), while company size had a negative effect ($p < 0.05$), with an explanatory power of 23.80% ($R^2 = 0.238$); 2) tax-to-total-assets ratio, firm size, firm size, and firm growth positively affected return on assets ($p < 0.01$, $p < 0.05$), while effective income tax rate and interest coverage ratio showed negative effects ($p < 0.01$, $p < 0.05$), explaining 92.70% of variance ($R^2 = 0.927$); 3) tax-to- total-assets ratio and firm size positively influenced return on equity ($p < 0.01$), while effective income tax rate, dividend payout ratio, and investment in tangible assets showed negative effect ($p < 0.01$, $p < 0.05$), with an explanatory power of 66.30% ($R^2 = 0.663$); and 4) tax-to-total-assets ratio and firm size positively affected earnings per share, while effective income tax rate showed a negative effect ($p < 0.01$), explaining 65.10% of the variance ($R^2 = 0.651$).

Keywords: Tax Planning, Financial Policy, Executive Compensation, Corporate Performance

---

* Research Article from Thesis for the Master of Business Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2024

¹ Student in Master of Business Administration, Faculty of Management Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: nathanon-to@hotmail.com

² Associate Professor, Faculty of Management Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: lakshmee.n@nsru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ทำให้เกิดเสรีทางการค้าและการลงทุนขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักลงทุนให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความสำเร็จขององค์กรที่สามารถวัดได้ในรูปของตัวเงิน อีกทั้งการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไป ทุกบริษัทต้องการให้บริษัทของตนเป็นที่สนใจของนักลงทุนทั้งสิ้น เนื่องจากข้อมูลกำไรในงบการเงินมีผลต่อการตอบสนองต่อตลาดทุน โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถือเป็นแหล่งระดมทุนที่สำคัญของผู้ประกอบการและเป็นตลาดทุนที่สำคัญของนักลงทุน ผู้บริหารจึงต้องแสดงถึงความสามารถในการที่จะสร้างผลกำไรให้เกิดขึ้นกับบริษัท โดยจะนำข้อมูลจากงบการเงินมาวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปในทางที่ดีขึ้น (Bersa, 2021, p. 1; Saringkhan, 2021, p. 1) โดยเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แสดงผลการดำเนินงานจากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย งวด 9 เดือนปี พ.ศ. 2566 เทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2565 มียอดขายรวม เพิ่มขึ้น 1.2% มีต้นทุนขายลดลง 0.3% ทำให้อัตรากำไรขั้นต้น (GPM) เพิ่มขึ้นจาก 1.1% (Stock Exchange of Thailand, 2023, Online) ซึ่งก็เป็นไปตามเป้าหมายโดยทั่วไปของบริษัทที่ต้องการจากการดำเนินงาน ได้แก่ การแสวงหากำไรสูงสุดหรือผลประโยชน์ตอบแทนสูงสุด (Profit Maximization) จากการดำเนินธุรกิจ หรือการแสวงหาความมั่งคั่งขั้นสูงสุดให้กับผู้ถือหุ้น (Maximize Share Holder Wealth) นอกจากนี้ยังมีสิ่งอื่นที่บริษัทต้องคำนึงถึง เช่น ความมั่นคงของบริษัท เมื่อได้ดำเนินธุรกิจแล้วก็มีผลกระทบที่จะผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง และมีการเติบโตของธุรกิจ ซึ่งอาจวัดได้จากการขยายบริษัทให้ใหญ่ขึ้น การมีสาขาเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ดังนั้น เมื่อบริษัทมีผลกำไรจากการดำเนินงานสูงจะส่งผลให้บริษัทมีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายทางด้านภาษี ค่าใช้จ่ายทางด้านบุคลากร และค่าใช้จ่ายทางด้านดอกเบี้ย เป็นต้น (Sriprapai, 2021, p. 1)

สำหรับการประกอบธุรกิจในประเทศไทยนั้น ต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านภาษีที่เป็นต้นทุนในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น บริษัทจะต้องหากลยุทธ์การวางแผนภาษีที่ดีมาบริหารสำหรับการประกอบธุรกิจ เพื่อเป็นการลดต้นทุนและเพิ่มกระแสเงินสดให้แก่บริษัท โดยมีใช่เป็นการหลีกเลี่ยงภาษี แต่เป็นการมุ่งถึงการวางแผนโครงสร้างทางธุรกิจให้สอดคล้องกับกฎหมายภาษีอากร เช่น การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีอากรหรือหักค่าใช้จ่ายได้มากกว่าที่จ่ายจริง เป็นต้น ซึ่งถ้ามีการวางแผนภาษีที่ดี บริษัทอาจจะสามารถช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านภาษีเงินได้นิติบุคคลลงได้ ส่งผลให้บริษัทมีกำไรสุทธิทางบัญชีเพิ่มขึ้นและทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับประโยชน์หรือผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น โดยที่ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลสามารถจัดการให้ลดลงได้เช่นเดียวกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน แต่ในทางตรงกันข้าม หากบริษัทไม่มีการวางแผนภาษีที่ดีสำหรับการใช้สิทธิประโยชน์หรือมาตรการทางภาษีที่กำหนด

โดยรัฐบาล หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายภาษีที่เพียงพออาจทำให้บริษัทไม่ได้ประหยัดค่าใช้จ่ายด้านภาษีลงได้ (Chotsuwan, 2018, p. 10; Sriprapai, 2021, p. 1)

ส่วนผู้บริหารในบริษัท เป็นบุคคลที่ถูกแต่งตั้งโดยเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น เพื่อกระทำการแทนให้เกิดผลประโยชน์แก่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้น โดยความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นเป็นไปในลักษณะทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ของ (Jensen and Meckling, 1976, pp. 305-360) ซึ่งก็คือเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นเป็นผู้กำหนดขอบเขตงานที่ต้องทำและตัวแทน (Agency) คือผู้บริหารเป็นตัวแทนของตัวการ ในการปฏิบัติงานตามขอบเขต โดยมีการทำสัญญาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อดึงดูดให้ตัวแทนปฏิบัติงานโดยมุ่งที่ผลประโยชน์ของตัวการเป็นหลัก ดังนั้น การจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้บริหาร จึงเป็นกลไกการควบคุมที่บริษัทใช้ในการจูงใจให้ผู้บริหารปฏิบัติงานให้มีผลสอดคล้องกับค่าตอบแทนที่ได้รับ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้บริหารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และมาทุ่มเทในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ในสร้างมูลค่าแก่บริษัท ค่าตอบแทนผู้บริหารมักสอดคล้องกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่ผู้บริหารสามารถสร้างมูลค่าได้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับผู้บริหารในการบริหารงานให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดีและใช้ความระมัดระวังในการบริหารงาน มีความรอบคอบและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจของตน ซึ่งการจ่ายค่าตอบแทนของผู้บริหาร มีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าการจ่ายค่าตอบแทนของบริหารที่สูงขึ้นนั้นสามารถทำให้ผลการดำเนินงานของบริษัทนั้นสูงขึ้นด้วยหรือไม่การกำกับดูแลบริษัทจึงเข้ามามีบทบาทในการสอดส่องดูแลการดำเนินงานของบริษัทให้เป็นไปอย่างโปร่งใสและยุติธรรม เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบของคณะกรรมการที่มีต่อผู้ถือหุ้น (Onwimon and Sanpakdee, 2020, p. 386)

นอกจากนี้เพื่อให้บริษัทมีมาตรฐานและแนวทางการบริหารจัดการทางการเงิน อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการดำเนินงานของบริษัท จะต้องมีการกำหนดนโยบายทางการเงิน เพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินธุรกิจ โดยสามารถวัดได้จากอัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงิน จะแสดงถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของบริษัทนั้นมาจากแหล่งเงินทุนภายในหรือแหล่งเงินทุนภายนอก แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ การจ่ายดอกเบี้ย และความสามารถในการทำกำไรของบริษัทอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยศึกษาการวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของบริหารที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานของบริษัทที่เกี่ยวข้อง การวางแผนภาษี นโยบายทางการเงิน ผลตอบแทนของบริหารที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด รวมทั้งเป็นข้อมูลและประโยชน์สำหรับนักลงทุนใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจลงทุนในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย

1. การวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารส่งผลต่อผลการดำเนินงานโดยวัดจากอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
2. การวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารส่งผลต่อผลการดำเนินงานโดยวัดจากอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
3. การวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารส่งผลต่อผลการดำเนินงานโดยวัดจากอัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น ของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
4. การวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินและผลตอบแทนของผู้บริหารส่งผลต่อผลการดำเนินงานโดยวัดจากกำไรต่อหุ้น ของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment หรือ MAI) จัดตั้งขึ้นโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เปิดดำเนินการเมื่อ วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2542 มีเป้าหมายเพื่อเป็นแหล่งระดมทุนให้แก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (บริษัทที่จดทะเบียนจะต้องมีทุนชำระแล้วมากกว่าหรือเท่ากับ 20 ล้านบาทขึ้นไป) ที่สามารถระดมทุนผ่านตลาดทุนได้ เน้นธุรกิจที่มีอัตราการเติบโตสูงและมีแนวโน้มการเติบโตดีในอนาคต ช่วยกระตุ้นให้ธุรกิจนำทุนมาร่วม (Venture Capital) เข้ามาลงทุนในธุรกิจขนาดกลางและเล็กที่มีศักยภาพในการเติบโต เพราะมีตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เป็นช่องทางในการนำบริษัทที่ร่วมลงทุนเข้าจดทะเบียนเพื่อที่จะขายหุ้นที่ลงทุนออกไป เมื่อเห็นว่าได้รับผลตอบแทนที่ดีจากการลงทุนนั้น (Office of the Securities and Exchange Commission, 2016, Online)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

Jensen and Meckling (1976, pp. 305-360) ได้เสนอทฤษฎีตัวแทน โดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น (Principal) และผู้บริหาร (Agent) ซึ่งผู้บริหารทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดำเนินงานตามขอบเขตที่กำหนดโดยเจ้าของ เน้นถึงความสำคัญของการทำสัญญาที่มีประสิทธิภาพระหว่างเจ้าของและผู้บริหาร เพื่อให้แน่ใจว่าผู้บริหารจะดำเนินงานโดยมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ของเจ้าของเป็นหลัก

Thumwirod (2020, p. 33) กล่าวถึงทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการกำกับดูแลบริษัท ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมและความเป็นไปขององค์กร และใช้อธิบายมูลเหตุของพฤติกรรมของผู้บริหารมิชอบ เช่น การตกแต่งตัวเลขทางบัญชี การโอนย้ายผลประโยชน์ที่ควรเป็นของผู้ถือหุ้นกลายเป็นผลประโยชน์อันมิควรได้ของตนเอง ในปัจจุบันมีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลข่าวสารระหว่างตัวการ-ตัวแทน กล่าวคือ การที่คนกลุ่มหนึ่งไม่มีความรู้ ความสามารถเท่ากับคนอีกกลุ่มหนึ่งอย่างเพียงพอที่จะตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างถูกต้อง เพราะตัวแทนจะมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้มากกว่าตัวการ เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกัน จึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของตัวแทนเนื่องจากมนุษย์ทุกคนย่อมมีแรงผลักดันที่จะทำทุกอย่าง เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทนของ (Jensen and Meckling, 1976, p. 356) กล่าวว่า เจ้าของบริษัทคนเดียวไม่สามารถที่จะบริหารงานได้เพียงลำพังต้องมีบุคคลเข้ามาช่วยบริหารงานแทนเจ้าของบริษัท เป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นตัวแทนเกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย โดยฝ่ายผู้มอบอำนาจ คือ ตัวการ (Principal) และผู้รับมอบอำนาจในการบริหารงาน คือ ตัวแทน (Agent) ตราบใดที่ผู้รับบริหารซึ่งเป็นตัวแทนตัดสินใจลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนสูงสุดของเงินลงทุนในวิธีที่สอดคล้องกับการสร้างผลประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนภาษี

การวางแผนภาษีอากรของบริษัทต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้บริษัทได้รับผลประโยชน์สูงสุด ภายใต้เงื่อนไขที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือการอาศัยช่องว่างทางกฎหมายมาใช้ให้เป็นประโยชน์ พร้อมกับเป็นการวางแผนอย่างรัดกุมและรอบคอบเพื่อป้องกันภาระที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของบริษัท การวางแผนภาษีช่วยลดค่าไรทางภาษีซึ่งเป็นฐานภาษีในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยคำนวณจากกำไรสุทธิทางภาษีคูณด้วยอัตราภาษีที่กำหนดตามกฎหมาย เมื่อกำไรสุทธิทางภาษียลดลง จะส่งผลให้มีภาษีที่ต้องชำระลดลง และทำให้บริษัทมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจที่ลดลงและเกิดผลกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้กำไรทางภาษียมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองการจัดเก็บภาษีอากรของภาครัฐ การรับรู้รายได้และรายจ่ายจะใช้เกณฑ์สิทธิตามประมวลรัษฎากร ในขณะที่กำไรทางบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของบริษัท มีการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายโดยใช้เกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) ตามมาตรฐานการบัญชีซึ่งเป็นแนวคิดที่คล้ายคลึงกันคือ ไม่ใช้เงินสดเป็นเกณฑ์ในการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย

แนวคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนของผู้บริหาร

Office of the Securities and Exchange Commission (2016, p. 2) ได้นิยามคำว่าผู้บริหาร หมายถึง กรรมการผู้จัดการและผู้ดำรงตำแหน่งระดับบริหารที่รายแรกนับต่อจากกรรมการผู้จัดการลงมา และผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่ากับผู้ดำรงตำแหน่งระดับบริหารรายที่สี่ทุกราย และให้หมายความรวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งระดับบริหารในสายงานบัญชี หรือการเงินที่เป็นระดับผู้จัดการฝ่ายขึ้นไปหรือเทียบเท่าหากตำแหน่งนั้น

ไม่ได้อยู่ระดับเดียวกับผู้บริหารรายที่สี่ โดยคำตอบแทนผู้บริหารดังกล่าว จะต้องระบุทั้งคำตอบแทนที่เป็นตัวเงิน และคำตอบแทนอื่น (ถ้ามี) สำหรับบริษัทที่ประกอบธุรกิจหลักโดยการถือหุ้นในบริษัทอื่น (Holding Company) ต้องแสดงคำตอบแทนและจำนวนรายของผู้บริหารทุกคนของบริษัทย่อยที่เป็นธุรกิจหลักในปีที่ผ่านมาด้วย (Bersa, 2021, p. 11) เช่น เงินเดือน โบนัส สวัสดิการของผู้บริหาร รดประจำตำแหน่ง เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายทางการเงิน

แนวคิดนโยบายทางการเงินได้ถูกนำมาใช้ในการวัดความเสี่ยงทางการเงิน มีชื่อเรียกมากมาย เช่น อัตราส่วนวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุน ความสามารถในการก่อหนี้ ความสามารถในการจ่ายเงินคืนและดอกเบี้ย และอัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงิน หรืออัตราวัดความเสี่ยงทางการเงินมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามการนำไปวิเคราะห์ทางการเงิน โครงสร้างเงินทุน (Capital Structure) ของบริษัท ซึ่งเป็นองค์ประกอบระหว่างส่วนของผู้ถือหุ้นและหนี้สินทางการเงิน อัตราส่วนวิเคราะห์นโยบายทางการเงินเป็นหนึ่งในอัตราส่วนที่นิยมนำมาใช้วัดเกี่ยวกับเงินทุนที่ได้มาจากการก่อหนี้ เช่น หนี้จากการกู้ยืม ซึ่งบริษัทจะมีภาระผูกพันทางการเงินที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืม ถ้าบริษัทมีหนี้สินจำนวนมากก็จะเป็นสัญญาณอันตรายแก่ผู้ลงทุน หากไม่สามารถควบคุมระดับของหนี้สินได้ก็จะทำให้เครดิตทางการเงินลดลง แต่ถ้าหากมองในทางตรงกันข้ามหากหนี้สินเพิ่มสูงขึ้น บริษัทสามารถจัดสรรผลตอบแทนที่ได้จากการนำไปลงทุนได้สูงกว่าดอกเบี้ย หนี้สินก็จะมีส่วนช่วยทำให้เกิดกำไร การวัดความสามารถในการกู้ยืมก็อาจเป็นสัญญาณว่าบริษัทมีผลกำไรจากการดำเนินงานที่ไม่ดีเช่นกัน มีอัตราส่วนที่มากมายในการใช้วัดความเสี่ยงทางการเงิน แต่หลัก ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงินหรือนโยบายทางการเงิน โดยแหล่งที่มาของเงินทุนนั้น ได้มาจากการจัดหาเงินทุนทั้งจากแหล่งเงินทุนระยะสั้นและระยะยาว เพื่อจัดสรรลงในสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนหรือนำไปใช้ในการลงทุนหรือการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งการจัดหาเงินทุนนั้นสามารถจัดหาได้จากแหล่งเงินทุนจากส่วนของเจ้าของ (Equity financial) สามารถหาได้จากการออกจำหน่ายหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิ และแหล่งเงินทุนจากการก่อหนี้สิน (Debt Financial) สามารถจัดหาได้จากการกู้ยืมเงินจากธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ หรือจากการออกหุ้นกู้ ซึ่งต่างมีต้นทุนทางการเงินและมีความเสี่ยงทางการเงินที่แตกต่างกัน (Friday, Monday and Ofuan, 2016, p. 85; Kornlert and Sincharoonsak, 2016, pp. 170-171)

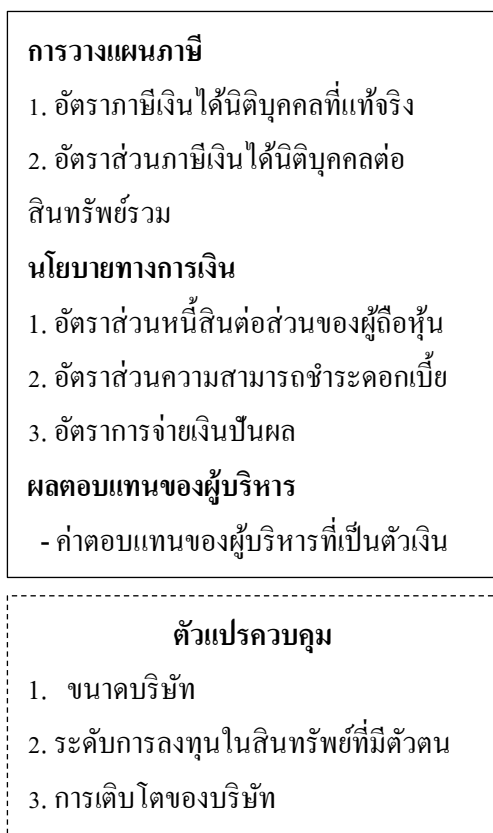
แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัท

ผลการดำเนินงานของธุรกิจ (Firm Performance) นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะของการประเมินผลหากศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับองค์การนั้น ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจะพบว่าในแต่ละยุคสมัยนักทฤษฎีส่วนใหญ่ต่างสร้างแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมุ่งหวังให้บรรลุผลอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์การ แนวคิดทฤษฎีทั้งหมดล้วนแต่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน ที่อาจเรียกได้ว่าการพัฒนาผลการดำเนินงานขององค์การ โดยประโยชน์ที่แท้จริงของการชี้วัดผลการดำเนินงานขององค์การจะไม่ได้อยู่ที่การได้มาซึ่งตัวเลข แต่จะ

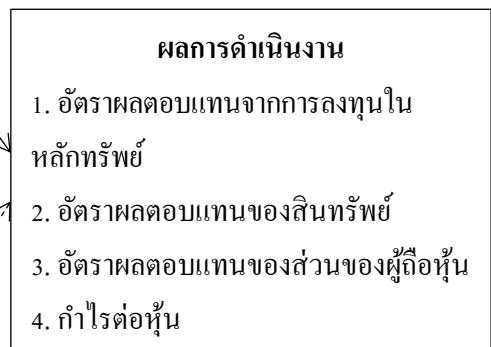
ขึ้นอยู่กับการจัดการถึงความเข้าใจในความหมายของตัวเลขหรืออัตราส่วนต่าง ๆ (Rattanapreechawet, 2010, pp. 37-38) ดังนั้น ผลการดำเนินงานของธุรกิจ หมายถึง ผลที่ได้จากการดำเนินงานของบริษัทในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งจะสะท้อนในรูปของงบกำไรขาดทุน (Statement of financial position) ของบริษัท จะแสดงรายได้ค่าใช้จ่ายและกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิของบริษัท โดยสามารถสรุปตัวชี้วัด ผลการดำเนินงานของบริษัทได้จากอัตราส่วนทางการเงิน (Thumwirot, 2020, p. 50; Teeratsirirakool, et al., 2013, p. 175) ได้แก่ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรต่อหุ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ประเภทการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผนภาษี นโยบายทางการเงินของบริษัท ผลตอบแทนของผู้บริหาร ผลการดำเนินงานของบริษัทและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ทำการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2563-2565 รวมทั้งหมด 212 บริษัท (Stock Exchange of Thailand, 2023, Online) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บริษัทที่มีการจดทะเบียนเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ก่อนปี พ.ศ. 2563 และยังคงดำเนินบริษัทอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จนถึงปี พ.ศ. 2565 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในปี 2566	212 บริษัท
หัก กลุ่มธุรกิจทางการเงิน	11 บริษัท
- บริษัทที่ไม่มีรอบระยะเวลาบัญชีสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม	3 บริษัท
- บริษัทที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน (ข้อมูลตั้งแต่ปี 2563-2565)	58 บริษัท
- บริษัทที่มีผลขาดทุนก่อนหักภาษี	80 บริษัท
รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	60 บริษัท

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการเก็บรวบรวมข้อมูล (Worksheet) มุ่งเน้นข้อมูลในงบการเงินเกี่ยวกับภาษีเงินได้นิติบุคคล นโยบายทางการเงินและคำตอบแทนของผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อผล การดำเนินงานของบริษัท และข้อมูลอื่น ๆ ของบริษัทโดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเก็บข้อมูลจากงบการเงินแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปีของบริษัท รวมถึงข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (www.sec.or.th) และ SET Market Analysis and Reporting Tool (www.setsmart.com) มีรายละเอียด ดังนี้

1. รวบรวมรายชื่อบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ตามรายชื่อบริษัทจดทะเบียน ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566

2. ข้อมูลด้านการเงิน เป็นข้อมูลจากงบการเงินประจำปีของบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลตัวเลขจากรายการบัญชีในงบการเงินย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 - 2565 ของบริษัทที่จดทะเบียนเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ประกอบด้วย งบแสดงฐานะทางการเงิน และงบกำไรขาดทุน รวบรวมเพื่อเตรียมนำมาวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินในด้านต่าง ๆ

3. ข้อมูลทั่วไปของบริษัท เป็นการรวบรวมข้อมูลทั่วไป เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของธุรกิจ สถานที่ตั้ง ทุนจดทะเบียนชำระแล้ว เป็นต้น

4. ดำเนินการนำข้อมูลจากงบการเงินมาตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้องของข้อมูลและดำเนินการจัดทำรหัสข้อมูลเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมในงบการเงินมาใช้ในการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ 1) การวางแผนภาษี ประกอบด้วย อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล ที่แท้จริงและอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม 2) นโยบายทางการเงิน ประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ยและอัตราการจ่ายเงินปันผล 3) ผลตอบแทนของผู้บริหาร ได้แก่ ค่าตอบแทนของผู้บริหารที่เป็นตัวเงินและตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของบริษัท ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนและการเติบโตของบริษัท ซึ่งทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ผู้วิจัยนำมาใช้ในการอธิบายหรือบรรยายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมทั่วไปของข้อมูล รวมถึงทราบลักษณะโดยทั่วไปของตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ ซึ่งสถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) เพื่ออธิบายถึงลักษณะของการแจกแจงค่าสถิติเบื้องต้น และความสมมาตรของการกระจายของข้อมูล

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) นำมาใช้โดยวิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์โดยการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุม ทำการตรวจสอบเมตริกความสัมพันธ์ ถ้าตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กันสูง มีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป แสดงว่าจะเกิดปัญหาจากการที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (Multicollinearity)

2.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้วิธีการ Stepwise Regression ซึ่งเป็นวิธีการเลือกตัวแปรอิสระเข้าไปในสมการถดถอยพหุคูณที่ดีที่สุด เพราะจะพยายามขจัดปัญหาการเกิด Multicollinearity ในตัวเองด้วย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของบริษัท พบว่า สถานที่ตั้งของบริษัทส่วนใหญ่ตั้งอยู่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 56.67 รองลงมาตั้งอยู่จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 8.33 ส่วนจังหวัดชลบุรี ระยอง สมุทรปราการ ร้อยละ 6.67 และอันดับสุดท้าย จังหวัดฉะเชิงเทรา เชียงราย พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร และสุราษฎร์ธานี ร้อยละ 1.67 ส่วนใหญ่บริษัทมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วมูลค่าระหว่าง 50 - 200 ล้านบาท ร้อยละ 51.67 มีทุนจดทะเบียนชำระแล้วมูลค่าระหว่าง 201 - 400 ล้านบาท ร้อยละ 36.67 และมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วมูลค่าระหว่าง 401 - 650 ล้านบาท ร้อยละ 11.66 โดยส่วนใหญ่บริษัทประกอบธุรกิจประเภทบริการ ร้อยละ 26.67 รองลงมาประเภทสินค้าอุตสาหกรรมร้อยละ 25 ประเภทเทคโนโลยีร้อยละ 13.33 ประเภท อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างร้อยละ 11.67 ส่วนประเภทเกษตรอุตสาหกรรมและสินค้าอุปโภคบริโภค ร้อยละ 8.33 และสุดท้ายประเภททรัพยากรร้อยละ 6.6

สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

ผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ พบว่า ตัวแปรควบคุมส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ได้แก่ การเติบโตของบริษัทส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.543$, Sig = 0.01) ส่วนขนาดบริษัทส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.395$, Sig = 0.05) โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ได้ร้อยละ 23.80 ($R^2 = 0.238$)

ผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ พบว่า ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุม ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ได้แก่ อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวมส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.811$, Sig = 0.01) ขนาดบริษัทและการเติบโตของบริษัท ส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.090$ และ 0.035 ตามลำดับ, Sig = 0.05) ส่วนอัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ย ส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.027$, Sig = 0.05) อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง ส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.876$, Sig = 0.01) โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ได้ร้อยละ 92.70 ($R^2 = 0.927$)

ผลการดำเนินงานด้านอัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น พบว่า ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ได้แก่ อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม ขนาดบริษัท ส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.935$ และ 0.310 ตามลำดับ, Sig = 0.01) ส่วนอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงและอัตราการจ่ายเงินปันผล ส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.890$ และ -0.199 ตามลำดับ, Sig = 0.01) ระดับการลงทุนในสินทรัพย์

ที่มีตัวคน ส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.121$, Sig = 0.05) โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นได้ร้อยละ 66.30 ($R^2 = 0.663$)

ผลการดำเนินงานด้านกำไรต่อหุ้น พบว่า ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมส่งผลต่อการดำเนินงาน ได้แก่ อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวมและขนาดบริษัท ส่งผลเชิงบวกต่อกำไรต่อหุ้น มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 1.149$ และ 0.674 ตามลำดับ, Sig=0.01) ส่วนอัตรากำไรเงินได้ที่แท้จริง ส่งผลเชิงลบต่อกำไรต่อหุ้น มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -1.202$, Sig=0.01) โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์กำไรต่อหุ้นได้ ร้อยละ 65.10 ($R^2 = 0.651$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า การวางแผนภาษีซึ่งวัดจากอัตรากำไรเงินได้ที่แท้จริง และอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม ส่วนนโยบายทางการเงินซึ่งวัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ย อัตราการจ่ายเงินปันผล พร้อมทั้งผลตอบแทนของผู้บริหารที่วัดจากค่าตอบแทนของผู้บริหารที่เป็นตัวเงิน ทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chotsuwan (2018, p. 82) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับราคาหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การวางแผนภาษีที่วัดจากอัตรากำไรต่อกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และอัตรากำไรที่แท้จริงไม่มีความสัมพันธ์กับราคาหุ้นสามัญ แต่ผลการวิจัยมีความขัดแย้งกับงานวิจัยของ Saringkhan (2021, p. 29) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET100 ที่ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนภาษีที่วัดจากอัตรากำไรเงินได้คืนนิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100

การวางแผนภาษีซึ่งวัดจากอัตรากำไรเงินได้ที่แท้จริง และนโยบายทางการเงินซึ่งวัดจากอัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ย มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jitkham and Yarana (2022, p. 45) ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนภาษีและการบริหารกำไร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานในปีปัจจุบันและผลการดำเนินงานในอนาคต 1 ปี 2 ปี 3 ปีถัดไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการวางแผนภาษีที่วัดจากอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ แต่นโยบายทางการเงินซึ่งวัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราการจ่ายเงินปันผล พร้อมทั้งผลตอบแทนของผู้บริหารที่วัดจากค่าตอบแทนของผู้บริหารที่เป็นตัวเงิน นั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ โดยผลการวิจัยขัดแย้งกับ Bunmuenwai and Saechua (2019, p. 91) ค่าตอบแทนผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงานของ

บริษัท ที่วัดด้วยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม หมายความว่าถ้าบริษัทมีการจ่ายค่าตอบแทนผู้บริหารที่สูง จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทลดลง

การวางแผนภาษีซึ่งวัดจากอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง และนโยบายทางการเงินซึ่งวัดจากอัตรา การจ่ายเงินปันผล มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Sriprapai (2021, p.18) ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนภาษีที่วัดค่าจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล ที่แท้จริง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดค่าจากอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วน ของผู้ถือหุ้น แสดงว่าบริษัทที่มีการวางแผนภาษีจะมีผลการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากสามารถลดภาระ ค่าใช้จ่ายทางภาษีซึ่งเป็นต้นทุนของบริษัท ทำให้บริษัทมีกำไรสุทธิทางภาษีลดลง จะส่งผลให้มีภาษีที่ต้อง ชำระลดลง และเกิดผลกำไรจากการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น ส่วนการวางแผนภาษีที่วัดจากอัตราส่วนภาษีต่อ สินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นแต่ นโยบายทางการเงิน ซึ่งวัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนความสามารถชำระดอกเบี้ย พร้อมทั้งผลตอบแทน ของผู้บริหารที่วัดจากค่าตอบแทนของผู้บริหารที่เป็นตัวเงิน นั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน ของส่วนของผู้ถือหุ้น โดยผลการวิจัยขัดแย้งกับ Bunmuenwai and Saechua (2019, p. 91) ค่าตอบแทน ผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดด้วยอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ ถือหุ้น นั่นคือ ถ้าบริษัทมีการจ่ายค่าตอบแทนผู้บริหารที่สูงจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดด้วย อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

การวางแผนภาษีซึ่งวัดจากอัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับกำไรต่อหุ้นส่วน การวางแผนภาษีที่วัดจากอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรต่อหุ้นแต่ นโยบายทางการเงินซึ่งวัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราการจ่ายเงินปันผล อัตราส่วนความสามารถ ชำระดอกเบี้ย พร้อมทั้งผลตอบแทนของผู้บริหารที่วัดจากค่าตอบแทนของผู้บริหารที่เป็นตัวเงินนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับกำไรต่อหุ้น ซึ่งผลการวิจัยมีความขัดแย้งกับ Narayam and Suwanna (2562, p. 33) พบว่า ผลตอบแทนผู้บริหารและกรรมการมีความสัมพันธ์อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น เหตุที่ขัดแย้งกันอาจเป็นเพราะ แต่ละบริษัทจะใช้วิธีการจัดการกำไรที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผลประกอบการดูดีขึ้นในระยะสั้น ซึ่งอาจทำให้ ข้อมูลทางการเงินไม่สะท้อนถึงความเป็นจริงของผลการดำเนินงาน และอาจมีปัจจัยภายนอก เช่น สภาพ เศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อกำไรต่อหุ้นมากกว่าผลตอบแทนของผู้บริหาร และขัดแย้งกับงานวิจัยของ Komlet and Sincharoonsak (2016, pp. 179-180) ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนวิเคราะห์หนี้ นโยบายทางการเงินเฉพาะ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการจัดการกำไร กล่าวคือบริษัท ที่มีระดับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่มีในระดับสูงก็จะส่งผลทำให้เกิดระดับการจัดการกำไร สูงตามไปด้วย

จากการศึกษาตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดบริษัทส่งผลเชิงลบต่อผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์และส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นและกำไรต่อหุ้น เช่นเดียวกับการเติบโตของบริษัทส่งผลเชิงบวกต่อผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์และอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ส่วนระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนนั้นส่งผลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้นเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sriprapai (2021, pp.18-19) ที่พบว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่จะมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก เนื่องจากบริษัทที่มีขนาดใหญ่อาจมีกลยุทธ์ทางภาษีที่มีความหลากหลายและซับซ้อนกว่าบริษัทขนาดเล็ก รวมถึงความเสี่ยงด้านนโยบายภาษีที่น้อยกว่าบริษัทขนาดเล็ก เช่นเดียวกับระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน บริษัทที่มีการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนสูงจะมีผลการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น เมื่อวัดค่าด้วย Tobin's Q เนื่องจากการลงทุนในสินทรัพย์ของบริษัทส่วนใหญ่เกิดจากการกู้ยืม ซึ่งเป็นวิธีการจัดหาเงินทุนโดยการก่อหนี้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งช่วยให้บริษัทประหยัดภาษีจากดอกเบี้ยที่เกิดจากการกู้ยืมเพื่อการลงทุนในสินทรัพย์ ส่งผลให้บริษัทมีค่าใช้จ่ายทางภาษีที่ลดลงและมีผลกำไรที่เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม บริษัทที่มีความเสี่ยงทางการเงินสูงจะทำให้ผลการดำเนินงานของบริษัทดีขึ้น เมื่อวัดค่าด้วย ROE เนื่องจากการจัดหาเงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นจะมีข้อดีคือ ช่วยในการประหยัดภาษีได้ ซึ่งต้นทุนทางการเงิน (ดอกเบี้ยจ่าย) ถือเป็นค่าใช้จ่ายทางธุรกิจที่สามารถหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการศึกษา พบว่า ค่าตอบแทนผู้บริหารที่เป็นตัวเงินและอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ทุกตัวแปร แสดงว่าส่วนที่เหลือ (ที่ไม่มีความสัมพันธ์) จะเป็นผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาทดสอบ ดังนั้น ผู้วิจัยควรนำตัวแปรอื่นที่คาดว่าจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทมาทำการทดสอบร่วมด้วย เช่น อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม เป็นต้น

2. การศึกษานี้ เป็นเพียงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุนเพียงอย่างเดียว จึงควรนำปัจจัยด้านอื่นมาพิจารณาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น เช่น สถานการณ์ด้านการเมือง สภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อจะได้รับผลตอบแทนที่ดีและลดความเสี่ยงจากการลงทุน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เพียงข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี ได้แก่ปี 2563-2565 ของกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เท่านั้น งานวิจัยในอนาคตอาจมีการขยายขอบเขตการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้น ทำให้ผลวิจัยมีความชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เช่น เพิ่มจำนวนปีในการศึกษา

หรือศึกษาข้อมูลของทุกบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งอาจทำให้ผลการศึกษามีความชัดเจนขึ้นหรือได้ผลการศึกษาที่มีความแตกต่างออกไป เป็นต้น

2. งานวิจัยในอนาคตอาจทำการศึกษาเพิ่มเติมให้ลึกลงไปมากขึ้น โดยอาจทำการศึกษาแยกเป็นรายอุตสาหกรรม เนื่องจากแต่ละอุตสาหกรรมมีลักษณะที่ต่างกัน ทำให้บางกลุ่มอุตสาหกรรมจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนสิทธิประโยชน์ทางภาษีในเรื่องการลงทุนจากรัฐบาลที่ต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- Bersa, A. (2021). *The relationship between Firm Performance, Earnings Management and executive compensation of Thailand Listed Company*. Master thesis, M.B.A., Prince of Songkla University, Songkhla. (In Thai).
- Chotsuwan, R. (2018). *The relationship between Tax planning and Stock price of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (SET)*. Independent research, M.B.A., Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. (In Thai).
- Friday, I. Ohiokha, Monday, O. Izevbekhai and Ofuan, J. Ilaboya. (2016). Tax Planning and Firm Value: A Review of Literature, *Business and Management Research*, Sciedupress, 5(2), 81-91.
- Jensen, M.C., and Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360.
- Jittakham, T. and Yarana, C. (2022). The Relationship of Tax Planning and Earnings Management to Firm Performance of Listed Companies on the Market for Alternative Investment (MAI). *Journal of the Accounting Profession*, 18(58), 29-52. (In Thai).
- Kornlert, P. and Sincharoonsak, T. (2016). The Relationship between Financial Leverage Ratios and Earning Management: A Case study of Listed Company in Consumption Industrial Groups in Stock Exchange of Thailand. *Payap University Journal*, 26(2), 165-183. (In Thai).
- Narayam, S. and Suwanna, T. (2018). The Relation between Profitability and Executive Compensation of Companies Listed on The Stock Exchange. *Rampaiphanni Research Journal*, 13(3), 26-33. (In Thai).
- Office of the Securities and Exchange Commission. (2016). *Summary of the results of the survey of directors and executives of listed companies in 2016*. Retrieved November 11, 2023, from <https://setsustainability.com/download/1x5lhzs8oed6yqw/> (In Thai).

- Rattanaapreechawet, N. (2010). *Organizational Performance of Small and Medium Enterprises (SMEs) from the Concepts of Learning Organization and Organizational Innovation*. Doctoral dissertation, D.P.A., Institute of Development Administration, Bangkok. (In Thai).
- Saechua, S and Bunmuenwai, S. (2019). The Relationship between Family-Firms, Executive Compensation, and Firm Performance of Listed in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Business Administration and Accounting*, 3(2), 75-95. (In Thai).
- Sanpakdee, P. and Onwimon, N. (2020). Characteristics and Remuneration of Executives Who Influence the Performance of Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 15th anniversary special, 385-397. (In Thai).
- Saringkhan, M. (2021). *The relationship between tax planning and stock return of companies listed on the Stock Exchange of Thailand SET100*. Independent research, M.Sc., Thammasat University, Bangkok. (In Thai).
- Sriprapai, J. (2021). *The relationship between tax planning and firm performance of companies listed in the Stock Exchange of Thailand*. Independent research, M.Acc., Thammasat University, Bangkok. (In Thai).
- Stock Exchange of Thailand. (2023a). *Download list of names company listed on the stock exchange*. Retrieved January 5, 2023, from <https://www.set.or.th/th/market/get-quote/stock/> (In Thai).
- Stock Exchange of Thailand. (2023b). *MAI Co., Ltd. reports operating results for 9 months of 2023. Total sales 145,338 million baht, total net profits 5,479 million baht*. Retrieved January 7, 2023, From <https://www.set.or.th/th/about/setsource/news-release/article/382mai-listed-performance>. (In Thai).
- Teeratansirikool, et al. (2013). Competitive strategies and firm performance: the mediating role of performance measurement. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 62 (2), 168-184.
- Thumwirot, S. (2020). *The relationship between financial performance and benefits Executives of Service industry on the Stock Exchange of Thailand*. Independent research, M.Acc., Sripatum University, Bangkok. (In Thai).

*****

แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพยานหลักฐาน จังหวัดเพชรบูรณ์*

เนติธร คุณดิลกณัฐสา¹

ณรงค์ กุลนิตเสศ² ชูชาติ โชคสถาพรชัย³

(วันที่รับบทความ: 23 มีนาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 24 เมษายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 30 เมษายน 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพยานหลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มประชากรที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้กำกับการ (สอบสวน) สถานีตำรวจภูธรในจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หัวหน้างานสอบสวน จำนวน 18 นาย เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพยานหลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ 1) ด้านความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย 1.1) นักวิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ 1.2) มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 1.3) มีปฏิภาณไหวพริบในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 1.4) ให้คำแนะนำต่าง ๆ กับพนักงานสอบสวนเพื่อให้สังเกตและควบคุมการเข้าสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ถูกทำลายหรือปนเปื้อน 2) จรรยาบรรณผู้ตรวจพยานหลักฐาน ประกอบด้วย 2.1) ทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุด้วยความรวดเร็ว 2.2) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานสอบสวน 2.3) ไม่มีพฤติกรรมในการเรียกรับหรือยอมรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ 2.4) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 2.5) มีความอดทนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 2.6) เดินทางไปตรวจสถานที่เกิดเหตุในทันทีไม่ล่าช้า 2.7) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ 3) พฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบด้วย 3.1) เข้ามาตรวจสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ชักช้า 3.2) เป็นผู้มีอิทธิพล 3.3) วางตัวเหมาะสมให้ความเคารพซึ่งกันและกัน 3.4) มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน 3.5) การแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน 4) ความเป็นระบบในการทำงาน ประกอบด้วย 4.1) มีความเป็นมืออาชีพ 4.2) ปฏิบัติงานได้มาตรฐานที่กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ 4.3) มีกรอบระยะเวลาในการทำงาน และมีการปฏิบัติได้เป็นที่เรียบร้อยและเสร็จตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ 4.4) มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน 4.5) สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อมีการร้องขอหรือแจ้งเหตุ

คำสำคัญ: ความเชื่อมั่น, ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ, ตำรวจพยานหลักฐาน

* บทความวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง ความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนที่มีต่อการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพยานหลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์, 2568

¹ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, E-mail: s65562805001@ssru.ac.th

² รองศาสตราจารย์ (พิเศษ), หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, E-mail: narong.ku@ssru.ac.th

³ อาจารย์, หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, E-mail: chuchart.c32@gmail.com

Guidelines for Building Confidence in Crime Scene Inspections by Forensic Officers in Phetchabun Province*

Netithorn Kundiloknattawasa¹

Narong Kulnides² Chuchart Chokstathapornchai³

(Received: March 23, 2025; Revised: April 24, 2025; Accepted: April 30, 2025)

Abstract

This objective of this research was to: to propose guidelines for building confidence in crime scene inspection by forensic officers in Phetchabun Province. The population used as an important source of information this time is the deputy director (investigation) of the police station in Phetchabun Province who was assigned to be the head of the investigation, totaling 18 persons, who were purposively selected. The research instrument used was in-depth interviews and content analysis.

The research results found that guidelines for building confidence in crime scene inspection by forensic officers in Phetchabun Province 1) Knowledge and skills, consisting of: 1.1) scientists who inspect crime scenes must be knowledgeable and skilled; 1.2) having skills and expertise in inspecting crime scenes; 1.3) quick wit in inspecting crime scenes; 1.4) give advice to investigators to observe and control entry into the crime scene without destroying or contaminating evidence, 2) Ethics of forensic investigators, consisting of: 2.1) inspecting crime scenes quickly; 2.2) having good interpersonal skills with investigators; 2.3) not demanding or accepting property or benefits; 2.4) performing duties with honesty and integrity; 2.5) having patience in inspecting crime scenes; 2.6) traveling to inspect crime scenes immediately without delay; 2.7) performing duties willingly. 3) Behavior in performing duties includes 3.1) entering to inspect the scene of the incident without delay 3.2) a good-natured person 3.3) behaving appropriately and showing respect for each other 3.4) enthusiastic in performing duties 3.5) dressing neatly and appropriately for performing duties 4) Systematicity in performing duties includes 4.1) professional 4.2) performing duties according to the specified standards and procedures 4.3) having a time frame for performing duties and performing duties properly and completing them according to the specified procedures 4.4) having the readiness of materials, equipment and tools for performing duties 4.5) being able to perform duties immediately when requested or notified of an incident.

Keywords: Confidence, Crime Scene Inspection, Forensic Police

* This research article is part of the research on the confidence of investigators in the crime scene inspection of forensic evidence in Phetchabun Province, 2025.

¹ Master of Science Program in Forensic Science, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: s65562805001@ssru.ac.th

² Associate Professor (Special), Master of Science Program in Forensic Science, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: narong.ku@ssru.ac.th

³ Lecturer, Master of Science Program in Forensic Science, Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: chuchart.c32@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบันคดีที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อนและเป็นที่คาดหวังของสังคมที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมในการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ นำมาเป็นพยานหลักฐานในการต่อสู้คดี เพราะเชื่อว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มีความน่าเชื่อถือมากกว่า และในปัจจุบันได้มีการนำเอาเทคโนโลยีการตรวจพิสูจน์ในหลายสาขามาใช้ในการตรวจพิสูจน์ ประกอบกับในกระบวนการยุติธรรม ได้นำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีมากขึ้น และศาลเองก็ได้ใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาคดีมากขึ้นด้วย (Temhiwong, 2017)

การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน มีบุคคลที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานและแพทย์นิติเวช โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำการรวบรวมพยานหลักฐาน ในคดีที่มีการตายเกิดขึ้นต้องแจ้งแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์เข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการทำงานอันจะนำไปสู่การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นไปตามหลักวิชาการ (Phakdikun, 2004) ทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและตรวจสถานที่เกิดเหตุให้เป็นของพนักงานสอบสวนเท่านั้น ซึ่งพนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ อีกทั้งพนักงานสอบสวนยังมีการงานด้านการสอบสวน ทำให้อาจจะเลยมองข้ามความสำคัญของพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุนั้นได้ ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานที่มีหน้าที่ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งได้รับการฝึกอบรมจนมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และได้ผ่านการทดสอบจนเป็นที่แน่ใจแล้วว่าสามารถทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ อีกทั้งยังรู้จักการนำอุปกรณ์เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุ เพื่อทำให้ได้พยานหลักฐานในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้ เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าไปดำเนินการงานการตรวจสถานที่เกิดเหตุอย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ เนื่องจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นหัวใจของการสืบสวนสอบสวนมากที่สุด เป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนสำคัญที่สุดที่จะนำมาซึ่งพยานหลักฐานที่แท้จริง อันจะทำให้คดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถคลี่คลายได้ง่ายในชั้นพนักงานสอบสวนและเกิดความยุติธรรมในชั้นศาล (Prasertkitsiri, 2017)

ซึ่งจะเห็นว่าพนักงานสอบสวนกับพิสูจน์หลักฐานจังหวัดมีความสัมพันธ์ต่อกัน ผู้วิจัยเห็นว่าการเชื่อมั่นเป็นประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนในสถานีดำรงภูธรในจังหวัดเพชรบูรณ์มีต่อพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนที่มีต่อการตรวจสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์” เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนะแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐาน จังหวัดเพชรบูรณ์

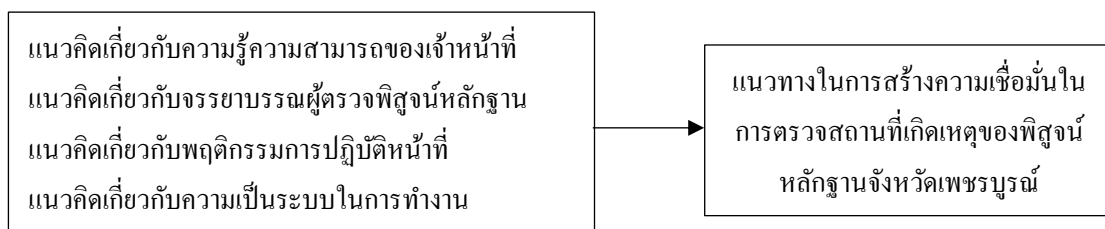
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ หมายถึง ความรู้ความสามารถทางด้านสติปัญญา แบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิด 2) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ความเข้าใจให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล 3) การนำไปปรับใช้ เป็นความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอดไปแก้ไขปัญหา 4) การวิเคราะห์ เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจและการนำไปปรับใช้ 5) การสังเคราะห์ 6) การประเมินผล Sophakan (2007) การจัดการความรู้ตามโมเดลเชกกี ที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ในองค์กรระหว่างความรู้แบบฝังลึกกับความรู้แบบชัดแจ้ง เพื่อทำให้ระดับความรู้ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร นำไปสู่การจัดการความรู้ที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การสกัดความรู้ 3) การรวบรวมความรู้ 4) การฝึกฝังความรู้ (Nonaka Takeuchi, 1995)

2. แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณผู้ตรวจพิสูจน์หลักฐาน หมายถึง ผู้ตรวจพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ต้องปฏิบัติดังนี้ 1) ต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2) พึงมีความรักและสามัคคีในผู้ร่วมวิชาชีพและมีมนุษยสัมพันธ์อันดี 3) ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและยึดมั่นในศีลธรรมเพื่อผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม 4) ต้องทำการตรวจพิสูจน์หลักฐานตามหลักวิชาการด้วยความถูกต้อง มีความละเอียดรอบคอบอำนวยความสะดวกด้วยความเที่ยงตรงรวดเร็ว โปร่งใส และโดยปราศจากอคติใดใด 5) ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทนวิริยะอุตสาหะเสียสละเพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความสะดวกและต้องหมั่นศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 6) ต้องยึดมั่นในวิชาชีพตรวจพิสูจน์หลักฐานมีความภาคภูมิใจในเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งตนกล้ายืนหยัดในผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานที่ได้กระทำด้วยความถูกต้องโดยปราศจากความลังเล 7) ต้องละเว้นการกล่าวถึงข้อเท็จจริงในผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานไม่วิจารณ์หรือให้ความเห็นแก่ผู้กรณีหรือบุคคลภายนอกเกี่ยวกับผลการตรวจพิสูจน์อันอาจกระทบกระเทือนต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด 8) ต้องไม่เรียกรับหรือยอมรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อย่างใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบต้องไม่มีพฤติกรรมอันเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพและองค์กรรวมถึงศรัทธาของบุคคลทั่วไป 9) ต้องหลีกเลี่ยงการคบหาสมาคมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลการตรวจพิสูจน์หรือบุคคลซึ่งมีพฤติกรรมในทางเสื่อมเสียอันอาจกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของบุคคลทั่วไป (Police Forensic Science Office , 2017)

3. แนวคิดเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมกรปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง ลักษณะการกระทำที่บุคคลแสดงออกเพื่อตอบโต้สิ่งใดสิ่งหนึ่งขณะปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถสังเกตวัดได้พฤติกรรมการทำงานที่แสดงออกนี้ อาจเป็นไปได้ทั้งในด้านจิตใจหรือแสดงออกมาด้วยการกระทำ รวมไปถึงการแสดงออกของคณานที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในสังคมที่เขาปฏิบัติงานอยู่ และอาจเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ผู้อื่น (Baruch, 1986; Albanese, 1981; Jamkratoke, 1998; and Saphanwisut, 2007) มีองค์ประกอบของพฤติกรรม ได้แก่ 1) พฤติกรรมด้านความรู้ 2) พฤติกรรมด้านเจตคติ และ 3) พฤติกรรมกรปฏิบัติ (Bloom, 1975)

4. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นระบบในการทำงาน หมายถึง ลักษณะของงานที่ทำให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการทำงาน อันจะส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในงาน ประกอบด้วย คุณลักษณะงาน 5 ด้าน ตามแนวคิดของ (Hackman, and Oldham, 1980) ได้แก่ 1) ทักษะที่มีความหลากหลาย 2) เอกลักษณะเฉพาะด้านของงาน 3) ความสำคัญ 4) ความมีอิสระ และ 5) ผลสะท้อนของงาน นอกจากนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการทำงานและความสามารถในการทำงาน จะเป็นตัวกำหนดให้พนักงานมีพฤติกรรมในการทำงาน โดยแรงจูงใจขึ้นอยู่กับ 1) ความต้องการของบุคคล ที่เกิดจากสภาพทางกาย ได้แก่ บุคลิกภาพ ทักษะและสภาพของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ ได้แก่ บรรยากาศในการทำงาน การได้รับการสนับสนุนทางสังคม 2) ความสามารถทางการศึกษา ประสบการณ์และการฝึกอบรม นอกจากนี้การศึกษายังมีการศึกษาพฤติกรรมการทำงานจากผลการปฏิบัติงานทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพรวมทั้งข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การขาดงาน การมาทำงานช้า การลา และการเกิดอุบัติเหตุ (Chuenwong, 2017)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รองผู้กำกับการ (สอบสวน) สถานีตำรวจภูธรในจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หัวหน้างานสอบสวน จำนวน 18 นาย เป็นตัวแทนจากสถานีตำรวจภูธรในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 18 สถานี เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีประเด็นคำถามกำหนดขึ้นในการสนทนาอย่างกว้าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพิศุจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นประเด็นหลักส่วนประเด็นอื่น ๆ มักจะมีเพิ่มเติมขึ้นระหว่างการสนทนา โดยไม่มีการเรียงลำดับคำถามไว้แน่นอนตายตัวจะปิดการสัมภาษณ์เมื่อไหร่ก็ได้ตามที่ผู้สัมภาษณ์เห็นว่าข้อมูลที่สัมภาษณ์มีความอิ่มตัวและเป็นที่เพียงพอแล้ว ซึ่งประเด็นข้อคำถามต้องตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ประเด็นที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่

ประเด็นที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับ จรรยาบรรณผู้ตรวจพิศุจน์หลักฐาน

ประเด็นที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรปฏิบัติหน้าที่

ประเด็นที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความเป็นระบบในการทำงาน

ประเด็นที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากทางหลักสูตรเพื่อประสานไปยัง ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อขอความร่วมมือในลงพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและคณะเดินทางไปพบและอธิบายวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และทำการสัมภาษณ์ตามที่ได้แจ้งให้ทราบและมีการประสานการปฏิบัติไว้ล่วงหน้าแล้ว

3. นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการถอดเทป และวิเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำไปจัดทำรายงานการวิจัย และเขียนบทความวิจัยเพื่อนำไปเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เป็นการตีความ สรุปเนื้อหาแบบไม่มีอคติทำการบรรยายเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความและการพิจารณาเนื้อหาไม่นำเอาความรู้สึกส่วนตัวมาใช้เป็นตัวนำในการวิเคราะห์นั้น ทำให้เนื้อหาที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปตอบคำถามปัญหาวิจัยได้เที่ยงตรงมากที่สุด (Babbie, 2001, Cooper, and Schindler, 2001)

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ของข้อมูลในลักษณะเชิงบรรยาย และอ่านทำความเข้าใจตามเนื้อหาทั้งหมดที่เกี่ยวข้องตามขอบเขตที่ศึกษา

3. คัดเลือกคำ ประโยค หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษาในแต่ละด้านข้างต้นออกมาให้ได้มากที่สุด

4. ผู้วิจัยดำเนินการซ้ำตามข้อ 2 - 3 สำหรับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนต่อไปจนครบจำนวนที่ไปสัมภาษณ์ แล้วนำมาจัดกลุ่มประเด็นต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยถามประเด็นในเรื่องเดียวกัน ก็จะรวบรวมไว้ด้วยกัน โดยยังไม่พิจารณาว่าประเด็นใดเป็นประเด็นหลักและประเด็นใดเป็นประเด็นย่อย ในขั้นตอนนี้

5. เมื่อได้ประเด็นต่าง ๆ จำนวนมาก และไม่มีประเด็นใหม่ ๆ เกิดขึ้น (ข้อมูลอิ่มตัว) ผู้วิจัยจึงหยุดสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลทุกรายมาวิเคราะห์ร่วมกัน

6. ผู้วิจัยลดทอนข้อมูล โดยการพิจารณาจัดหมวดหมู่ให้กับประเด็นเหล่านั้นว่า ข้อความใดควรเป็นประเด็นหลัก และข้อความใดควรเป็นประเด็นย่อยที่อยู่ภายใต้ประเด็นหลัก ประเด็นที่ตัดออกเนื่องจากเป็นคำตอบที่ซ้ำซ้อนกันก็จะตัดออกไป เพื่อหาข้อสรุปตามความเป็นจริงที่ปรากฏและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การศึกษา

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพิศุจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ได้จากการวิจัย มี 4 แนวทางดังนี้

1. แนวทางเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่

พบว่า พิศุจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์จะต้องพัฒนานักวิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ มีปฏิภาณไหวพริบในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และสามารถออกรายงานผลการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาชีพที่ได้เรียนมา ตลอดจนสามารถให้คำแนะนำต่าง ๆ กับพนักงานสอบสวนเพื่อนำไปใช้เวลาเกิดเหตุ เพื่อให้พนักงานสอบสวนสังเกตและควบคุมการเข้าสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ถูกทำลายหรือปนเปื้อนจนไม่สามารถตรวจพิศุจน์ได้ นอกจากนี้ยังแนะนำว่าการเก็บพยานหลักฐานการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุนั้นควรหลีกเลี่ยงหรือให้ความสำคัญในเรื่องใดบ้าง ดังคำกล่าวของตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน เช่น

“...จากการอ่านรายงานผลการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ของนักวิทยาศาสตร์ของพิศุจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่พนักงานสอบสวนได้แนบมากับสำนวนการสอบสวน อ่านแล้วเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่พนักงานสอบสวนไม่ต้องตีความอ่านแล้วสามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณาสรุปความผิดหรือพิศุจน์ยืนยันว่าการกระทำความผิดกล่าวหรือเป็นพยานหลักฐานที่ใช้กระทำความผิด ส่งผลให้พนักงานสอบสวนมีความเห็นได้อย่างถูกต้อง...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

“...น้อง ๆ ที่มาตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หรือไปเก็บพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ ทุกคนล้วนมีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตนเองทั้งนั้น มีระบบการทำงาน ที่คล่องแคล่วมาถึงที่เกิดเหตุก็จะมีการวางแผนก่อนเข้าเก็บรายละเอียดในสถานที่เกิดเหตุ แต่ละครั้ง...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

2. แนวทางเกี่ยวกับจรรยาบรรณผู้ตรวจพิสูจน์หลักฐาน

พบว่า พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ต้องมีนักวิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเกี่ยวกับจรรยาบรรณผู้ตรวจพิสูจน์ เมื่อได้รับการประสานจากพนักงานสอบสวน จะมาทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุด้วยความรวดเร็ว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานสอบสวน ไม่มีพฤติกรรมในการเรียกรับหรือขอมรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเนื่องจากบางครั้งเป็นคดีที่ต้องใช้เวลาค่อนข้างนานมากและต้องเก็บรายละเอียดให้ครบถ้วน เคารพสถานที่เกิดเหตุ เช่น ในคดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญ หรือคดีน่าสนใจของประชาชนเกิดเหตุกลางคืนหากได้รับแจ้งประสานจากพนักงานสอบสวนก็จะมาตรวจให้ในทันทีไม่ล่าช้าและทำงานด้วยความเต็มใจ ดังคำกล่าวของตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน เช่น

“...เจ้าหน้าที่ที่มาทำงานในแต่ละครั้ง ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ก่อนทำการตรวจสอบที่เกิดเหตุมีการสรุปและประเมินพนักงานก่อนทุกครั้ง และเมื่อเสร็จสิ้นการตรวจก็จะมีการสรุปงานตรวจเช็คว่าได้เก็บรายละเอียดได้ครบถ้วนแล้วหรือไม่ ซึ่งทุกครั้งที่ได้ทำงานร่วมกันก็จะเป็นอย่างนี้นี่ตลอดทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่ามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการ...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

“...ไม่มีกรณีที่เราเจ้าหน้าที่ของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์มีการเรียกร้องค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ในการตรวจพิสูจน์ในแต่ละครั้งแต่ในทางกลับกันน้อง ๆ ที่มาทำหน้าที่ทุกคนต่างทำหน้าที่ได้ยอดเยี่ยมมากไม่มีอาการเบื่อหน่ายเหนื่อยล้าแต่อย่างใด...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

3. แนวทางเกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิบัติหน้าที่

พบว่า พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ต้องมีนักวิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมีพฤติกรรมปฏิบัติหน้าที่เมื่อได้รับการประสานงานจากพนักงานสอบสวนในพื้นที่แล้วได้เข้ามาตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ชักช้า เป็นผู้ที่มีธรรมาจริยธรรม วางตัวเหมาะสมให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน การแต่งกายทุกครั้งที่มาปฏิบัติหน้าที่มีความเรียบร้อยเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ดังคำกล่าวของตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน เช่น

“...การปฏิบัติร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ของพิสูจน์หลักฐาน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นไปด้วยดีมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้ความเคารพในตำแหน่งหน้าที่ซึ่งกันและกัน อยู่ที่เพชรบูรณ์มานานก็มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ที่นี้เป็นอย่างดี ไม่มีพฤติกรรมเรียกรับผลประโยชน์จากพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นการตอบแทนที่มาตรวจสอบที่เกิดเหตุในแต่ละครั้ง ซึ่งเรื่องนี้ได้สอบถามพนักงานสอบสวนในสังกัดแล้วต่างก็ให้คำยืนยันทุกคนว่าไม่มีกรณีที่กำลังมาข้างต้นแต่อย่างใด ซึ่งเรายู่กันแบบพี่น้อง ถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันรู้จักมักคุ้นกันดี...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

“...ในด้านพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มาตรวจสอบที่เกิดเหตุ บอกได้เลยว่าทุกคนมีความกระตือรือร้นในการตรวจสอบที่เกิดเหตุ จากการดำเนินงานแล้วมีความมุ่งมั่นในการค้นหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ เช่น ในบางคดีที่ต้องหาพยานวัตถุหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดี นื่อง ๆ ที่มาทำงานต่างก็ช่วยกันคิดและวิเคราะห์ว่าจุดเกิดเหตุมันเกิดจากสาเหตุใดบ้าง ในสถานที่เกิดเหตุจะต้องทำการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานอะไรบ้าง ได้เก็บมาครบถ้วนแล้วหรือยัง จะมีรายการเช็คตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติ...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

4. แนวทางเกี่ยวกับความเป็นระบบในการทำงาน

พบว่า พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ ต้องมีนักวิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบที่เกิดเหตุ ด้านความเป็นระบบในการทำงาน มีความเป็นมืออาชีพ ปฏิบัติงานได้มาตรฐานที่กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ไว้ชัดเจน มีกรอบระยะเวลาในการทำงานว่าตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจนกระทั่งถึงการส่งรายงานผลการตรวจสอบที่เกิดเหตุหรือวัตถุพยานต่าง ๆ ได้มีการปฏิบัติได้เป็นที่เรียบร้อยและเสร็จตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ไม่มีการทวงถามหรือติดตามขอทราบผลการตรวจพิสูจน์ที่ได้จัดส่งของกลางไปตรวจ ด้านความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องมือในการปฏิบัติงานก็มีความพร้อม สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อมีการร้องขอหรือแจ้งเหตุเข้ามา ดังคำกล่าวของตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน ดังนี้

“...การส่งพยานวัตถุหรือของกลางไปทำการตรวจพิสูจน์ เช่น ยาเสพติด ขั้นตอนการปฏิบัติของพิสูจน์หลักฐานมีขั้นตอนการรับ-ส่งของกลางกำหนดไว้อย่างชัดเจนและเมื่อรับไว้แล้วกำหนดการตรวจพิสูจน์ก็จะดำเนินการแจ้งผลการตรวจให้กับพนักงานสอบสวน หากนับระยะเวลาที่ส่งตรวจแล้วจะรวดเร็วมาก น่าจะเสร็จก่อนระยะเวลาที่กำหนดไว้ทุกคดีและออกรายงานให้ครบถ้วนตามประเด็นที่พนักงานสอบสวนได้ถามไป ทำให้พนักงานสอบสวนสามารถสรุปสำนวนการสอบสวนได้รวดเร็วขึ้น ไม่ต้องรอหรือต้องทวงถาม...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

“...จากการทำงานร่วมกันเวลาตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ก่อนทำการตรวจพิสูจน์จะมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ มีการควบคุมสั่งการและสรุปขั้นตอนหลังการตรวจพิสูจน์ว่าได้ดำเนินการครบถ้วนแล้วหรือไม่ ยังมีประเด็นใดที่ต้องดำเนินอีกหรือไม่ ทุกขั้นตอนมีการปฏิบัติที่รัดกุมเป็นไปตามหลักวิชาการ ก่อนเข้าที่เกิดเหตุมีการสวมอุปกรณ์ป้องกันการปนเปื้อนวัตถุพยานหรือการทำลายสถานที่เกิดเหตุ มาตรฐานการทำงานที่นี้สูงมากเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานและรายงานผลการตรวจพิสูจน์ที่นำมาสรุปสำนวนการสอบสวน...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

5. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จากการสัมภาษณ์หัวหน้างานสอบสวน ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ ต้องการให้เพิ่มพนักงานตรวจอาวุธปืนเพิ่มเติม เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์มีคดีที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืนค่อนข้างสูง แต่ปัจจุบันพิสูจน์หลักฐานเพชรบูรณ์ไม่มีการรับตรวจอาวุธปืน จะต้องนำอาวุธปืนของกลางที่ตรวจยึดมาได้ขึ้นส่งตรวจที่ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 6 จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะต้องเดินทางไปส่งของกลาง การเดินทางไม่สะดวกและมีค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทางไปส่งและรับผลตรวจของกลางในแต่ละครั้ง ในบางสัปดาห์จะต้องเดินทางไปหลายรอบ ทำให้พนักงานสอบสวนมีภาระและค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมขึ้นและไม่เป็นการสะดวกในการปฏิบัติงาน หากมีการเปิดรับตรวจที่พิสูจน์หลักฐานเพชรบูรณ์จะทำให้พนักงานสอบสวนมีความสะดวกและติดต่อประสานงานได้ดียิ่งขึ้น การอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะพนักงานสอบสวนสามารถส่งตรวจและติดตามขอรับผลตรวจได้รวดเร็วขึ้น ดังคำกล่าวของตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน เช่น

“...อยากให้ที่ พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ มีพนักงานเกี่ยวกับการตรวจอาวุธปืนบ้าง จะได้ไม่ต้องเดินทางไปส่งถึง ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 6 พิษณุโลก การเดินทางจากที่สถานีตำรวจค่อนข้างไกลเดินทางไปกลับก็ป็นวันแล้ว ส่วนมากแล้วจะเดินทางไปส่งแค่อาทิตย์ละครั้งทำให้ผลการตรวจพิสูจน์ล่าช้าส่งผลให้การสรุปสำนวนสอบสวนล่าช้าตามไปด้วยเช่นกัน ...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

“...ในแต่ละเดือนที่โรงพักมีคดีเกี่ยวกับอาวุธปืนเยอะมาก ต้องเดินทางไปส่งที่ พิษณุโลกอาทิตย์ละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อยเดินทางไกลมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ไปแต่ละครั้งก็ป็นวันเสียทั้งเวลา เสียทั้งเงิน อยากให้ที่พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ตรวจอาวุธปืนได้เองจะประหยัดงบประมาณได้มากทีเดียว...” (ตัวแทนหัวหน้างานสอบสวน)

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์

ประเด็นสัมภาษณ์	สรุปสาระสำคัญที่ได้
1. ความรู้ความสามารถ	1. นักวิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ 2. มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 3. มีปฏิภาณไหวพริบในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และออกรายงานผลการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้อย่างถูกต้อง 4. ให้คำแนะนำต่าง ๆ กับพนักงานสอบสวนเวลาเกิดเหตุเพื่อให้สังเกตและควบคุมการเข้าสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ถูกทำลายหรือปนเปื้อนจนไม่สามารถตรวจพิสูจน์ได้
2. จรรยาบรรณผู้ตรวจพิสูจน์	1. ทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุด้วยความรวดเร็ว 2. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานสอบสวน 3. ไม่มีพฤติกรรมในการเรียกรับหรือยอมรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 4. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 5. มีความอดทนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 6. เดินทางไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในทันที ไม่ล่าช้า 7. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ
3. พฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่	1. เมื่อได้รับการประสานงานจากพนักงานสอบสวนในพื้นที่แล้วได้เข้ามาตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ชักช้า 2. เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี 3. วางตัวเหมาะสมให้ความเคารพซึ่งกันและกัน 4. มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน 5. การแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน
4. ความเป็นระบบในการทำงาน	1. พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์มีนักวิทยาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ มีความเป็นมืออาชีพ 2. ปฏิบัติงานได้มาตรฐานที่กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ 3. มีกรอบระยะเวลาในการทำงาน และมีการปฏิบัติได้เป็นที่เรียบร้อยและเสร็จตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ 4. มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องมือในการปฏิบัติงาน 5. สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อมีการร้องขอหรือแจ้งเหตุ
5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	ต้องการให้พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ รับตรวจอาวุธปืน

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ จะต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ มีปฏิภาณไหวพริบในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และออกรายงานผลการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้อย่างถูกต้องสามารถให้คำแนะนำต่าง ๆ กับพนักงานสอบสวนเวลาเกิดเหตุเพื่อให้สังเกตและควบคุมการเข้าสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ถูกทำลายหรือปนเปื้อนจนไม่สามารถตรวจพิสูจน์ได้ มีจรรยาบรรณในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุด้วยความรวดเร็ว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงานสอบสวน ไม่มีพฤติกรรมในการเรียกรับหรือยอมรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เดินทางไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในทันที ไม่ล่าช้าและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ มีพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อได้รับการประสานงานจากพนักงานสอบสวนในพื้นที่แล้วได้เข้ามาตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุโดยไม่ชักช้า เป็นผู้มีอริยาสัณยคติ วางตัวเหมาะสมให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน การแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน รวมถึงมีระบบการทำงานได้มาตรฐานที่กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ มีกรอบระยะเวลาในการทำงาน และมีการปฏิบัติได้เป็นที่เรียบร้อยและเสร็จตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องมือในการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อมีการร้องขอหรือแจ้งเหตุ สอดคล้องกับการศึกษาของ Jaitatrong (2018) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนที่มีต่องานพิสูจน์หลักฐาน กรณีศึกษาพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส พบว่าความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ยังเกิดขึ้นจากการที่องค์กรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรโดยการจัดการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทักษะให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการความรู้รูปแบบโมเดลเซกิ (SECI Model) ของ (Nonaka, and Takeuchi, 1995) ที่หลอมรวมความรู้ในองค์กรระหว่างความรู้แบบฝังลึกกับความรู้แบบชัดแจ้งเพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร อันนำไปสู่การจัดการความรู้ที่ยั่งยืน ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในองค์กร และสอดคล้องกับการศึกษาของ (Phankrut, and Chotiyakraphan, 2019) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นกับความคุ้มค่าในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน พบว่าการปฏิบัติงานตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติงานโดยปราศจากการเรียกรับผลประโยชน์ การไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการ และการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยพบว่า แนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นของพนักงานสอบสวนนั้น พิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้กับพนักงานสอบสวน หรือนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และแจ้งรายงานผลการตรวจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

2. พนักงานสอบสวนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ต้องการให้เพิ่มหน่วยงานตรวจอาวุธปืนเพิ่มเติม เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ มีคดีที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืนค่อนข้างสูง แต่ปัจจุบัน พิสูจน์หลักฐานเพชรบูรณ์ไม่มีการรับตรวจอาวุธปืน จะต้องนำอาวุธปืนของกลางที่ตรวจยึดมาได้นั้นส่งตรวจที่ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 6 จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะต้องเดินทางไปส่งของกลาง การเดินทางไม่สะดวก และมีค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทางไปส่งและรับผลตรวจของกลางในแต่ละครั้ง ดังนั้นพิสูจน์หลักฐานเพชรบูรณ์ ควรทำบันทึกหารือกับศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 6 พิษณุโลก เพื่อหาแนวทางในการเปิดหน่วยงานตรวจพิสูจน์อาวุธปืน ซึ่งจะทำให้พนักงานสอบสวนมีความสะดวกและติดต่อประสานงานได้ดียิ่งขึ้น การอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความพร้อมในการตรวจพิสูจน์อาวุธปืนของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อรองรับปริมาณงานและตอบสนองความต้องการของพนักงานสอบสวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดเพชรบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- Saphanwisut, C. (2007). Factors affecting the working behavior of employees at Bangkok Bank Public Company Limited, Silom Head Office Branch. Master of Business Administration (Management) Thesis. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai).
- Phankrut, T. and Chotiyakraphan, K. (2019). The relationship between confidence and value for money in receiving services from the justice process of the people. *Journal of Justice Process*, 12(3), 59-75. (In Thai).
- Temhiwong, T. (2017). *Development of guidelines for using forensic science in court cases: guidelines for weighing forensic evidence*. Bangkok: Institute for the Development of Judicial Officials of the Courts of Justice. (In Thai).

- Phakdikun, T. (2004). *Investigation of evidence from crime scenes*. Chiang Mai: Faculty of Social Sciences. (In Thai).
- Jaitatrong, B. (2018). *Factors affecting the confidence of investigators in forensic work: a case study of investigators working in Yala, Pattani, and Narathiwat provinces*. Master of Public Administration Thesis, Public Administration Program. Songkhla: Prince of Songkla University. (In Thai).
- Prasertkitsiri, P. (2017). Legal limitations on the inspection of criminal crime scenes. *Payap University Journal*, 27(1), 103-115. (In Thai).
- Chuenwong, P. (2017). Employee performance efficiency: a case study of transportation businesses in Chiang Rai Province. *Journal of Economics and Management Strategy*, 4(2), 92-100. (In Thai).
- Sophakan, S. (2007). *Factors related to personnel's knowledge and understanding of sub-district administrative organizations. Research report*. Faculty of Social Sciences for Development, Faculty of Liberal Arts. Loei: Loei Rajabhat University. (In Thai).
- Police Forensic Science Office. (2017). *Ethics of Forensic Examiners*. Bangkok. Police Forensic Science. (In Thai).
- Albanese, R. (1981). *Managing: Toward accountability for performance*. (3rd ed.). Homewood, IL: Richard D. Irwin.
- Babbie, E. (2001). *The practice of social research*. (9th ed.). Belmont: Wadsworth.
- Baruch, B. D. (1968). *New ways in discipline*. New York: McGraw-Hill.
- Bloom, B. S. (1975). *Taxonomy of Education*. New York: David McKay Company Inc.
- Cooper, D. R. and Schindler, P. S. (2001). *Business research methods*. New York: McGraw-Hill.
- Hackman, J. R., and Oldham, G.R. (1980). *Work re-design*. Reading, MA: Addison Wesley.
- Jamkratoke, V. (1998). *Factors related to fast food consumption behavior of high school students. Schools under the Department of General Education Bangkok*. Master thesis. Graduate School: Srinakharinwirot University.
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995). *The knowledge creating company: how Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.

*****

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

การส่งบทความ

1. ให้พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษสัน ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็น B5 (JIS) (7.17 x 10.12 นิ้ว) ระยะขอบ บน/ล่าง/ซ้าย/ขวา 0.7 นิ้ว และหัวกระดาษ/ท้ายกระดาษ 0.5 นิ้ว ควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า และไม่เกิน 14 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word 2007 หรือ 2010 ขึ้นไป ใช้แบบตัวอักษร Angsana New
2. ชื่อเรื่องใช้ขนาด 18 พอยท์ ตัวหนา ชื่อผู้เขียนใช้ ขนาด 16 พอยท์ ตัวหนา และเนื้อหาใช้ขนาด 15 พอยท์ โดยให้เขียนเชิงอรรถไว้ด้านล่างบทความด้วยภาษาไทย-อังกฤษ โดยระบุตำแหน่ง สถานที่ ทำงานที่ติดต่อได้ ทุนวิจัยที่ได้รับ
3. หากมีอ้างอิงเอกสารในการเขียนบทความให้อ้างอิงไว้ในส่วนท้ายของบทความ โดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง” โดยให้เขียนภาษาไทยควบคู่พร้อมภาษาอังกฤษ เมื่อได้รับตีพิมพ์จะตีพิมพ์ภาษาไทยออก
4. การจัดส่งต้นฉบับบทความให้ส่งผ่านระบบออนไลน์ทางเว็บไซต์วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

การตีพิมพ์บทความ

1. วารสารนี้จะรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาทางการศึกษา รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ การพัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
2. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
3. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะเรียงตามลำดับก่อน-หลัง ตามวันที่ได้รับเรื่อง บทความจะจัดส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทความ และอาจจะจัดส่งให้เจ้าของบทความปรับแก้ไขในเบื้องต้นก่อนจัดส่งให้ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน/บทความ
4. กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่อง รวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของกรรมการภายนอกที่เป็นผู้อ่านบทความ
5. ชำระค่าธรรมเนียมพิจารณาตีพิมพ์บทความภาษาไทย จำนวน 3,500 บาท และบทความภาษาอังกฤษ จำนวน 4,000 บาท โดยชำระเงินผ่านธนาคารกรุงไทย สาขาเซ็นทรัลนครสวรรค์ ชื่อบัญชี “กองทุนวารสารวิชาการสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เลขที่บัญชี 661-0-61605-1” (*ชำระเงินเมื่อบทความเข้าสู่กระบวนการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น และบทความที่ไม่ได้รับตีพิมพ์ไม่สามารถขอรับเงินคืนได้)
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยของคณะผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน

ทัศนะ แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอบทความในวารสารนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละคน การนำบทความหรือส่วนหนึ่งของบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ให้อ้างอิงแสดงที่มาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนบทความ และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์ และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินอิสระตรวจอ่านบทความแล้ว

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ (ย่านมัทรี)
398 หมู่ 3 ตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ 60130
0-5621-9100-29 ต่อ 1211 หรือ 09-7924-5216 โทรสาร 0-5688-2523